

САДРЖАЈ

Укази

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Руској Федерацији	3
--	---

Уредбе

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина	3
--	---

Правилници

Правилник о промени, односно усклађивању највиших произвођачких цена основних деривата нафте и највиших цена основних деривата нафте	102
---	-----

Фондови

Правилник о изменама Правилника о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2008. годину	102
Правилник о измени Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања	107
Правилник о измени и допуни Правилника о организацији и раду лекарских комисија	108

Привредна друштва

Малопродајне цене дуванских прерађевина	108 до 110
Одлука о утврђивању основице, стопе, начину и роковима плаћања чланарине Регионалној привредној комори Нови Сад за 2009. годину	110
Одлуке Стоматолошке коморе Србије	111
Јавни позив за упис удела без накнаде, Ветеринарска станица „Смедерево” из Смедерева	111

BUDITE GLASNIKOV PRENUMERANT!

Glasnik preporučuje stručni časopis Izazovi evropskih integracija

Tema drugog broja jesu ključni izazovi evropskih integracija u 2009. godini obrađeni kroz tri celine:

Korupcija i evropske integracije

Usklađivanje zakonodavstva i politika sa pravom i praksom EU

Ekonomski i finansijski aspekti evropskih integracija

I u drugom broju su angažovani vrhunski autori, sudije Vrhovnog suda, profesori univerziteta i ljudi iz administracije i privatnog sektora. Korupcijom, posebno obrađenom u ovom broju, bave se sudije Vrhovnog suda Miroslava Vrhovšek i Srećko Janković, kao i

direktor Transparentnosti Srbije Nemanja Nenadić. U drugom broju objavljujemo tekst poznatog francuskog stručnjaka Alana Kurea (*Alain Couret*) o preuzimanju privrednih društava. Sa zadovoljstvom najavljujemo tekst prvog ministra koji se bavio evropskim integracijama u Srbiji Gorana Pitića i njegovih kolega koautora Iskre Maksimović i Refika Šećibovića, kao i tekstove profesora Pravnog fakulteta u Beogradu Svetislava Tabarošija i Branka Lubarde. Od mlađih autora u ovom broju predstavljamo Aleksandra Zavišića, Zorana Srećića i Branka Budimira.

Iako s pravom očekujemo konkretniju podršku i manje rigidno uslovljavanje od strane Evropske unije, ne smemo zaboraviti da je evropska perspektiva ipak u našim rukama i da nam je niko ne može oduzeti ukoliko mi sami ne odustanemo od tog puta. Nadamo se da će vam drugi broj pružiti korisna saznanja za primenu u praksi, a sledeći najavljujemo za februar.

СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК
www.slglasnik.com

GODIŠNJA PRETPLATA: 1.400,00 dinara
POLUGODIŠNJA PRETPLATA: 700,00 dinara

Narudžbenica za časopis „Izazovi evropskih integracija“

Ime i prezime, JMBG (naziv firme)

Adresa, telefon, e-mail

Tekući račun, PIB

Količina

Narudžbenicu poslati na adresu: JP *Službeni glasnik*, 11000 Beograd, Kralja Milutina 27, ili na faks: 011/ 36-296-90. Tel.: 011/36-444-52, e-mail: prodaja@slglasnik.com. Poštarina i PDV uračunati u cenu.

УКАЗИ

2515

На основу члана 112. став 1. тачка 5. Устава Републике Србије, доносим

УКАЗ

о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Руској Федерацији

I

Опозива се Станимир Вукићевић, са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Руској Федерацији.

II

Овај указ ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

КПРС – 81

У Београду, 17. децембра 2008. године

Председник Републике,

Борис Тадић, с.р.

УРЕДБЕ

2516

На основу члана 19. став 4. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 47/03 и 34/06) и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада, на предлог Републичке агенције за просторно планирање, доноси

УРЕДБУ

о утврђивању Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина

Члан 1.

Утврђује се Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (у даљем тексту: Просторни план), који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

Члан 2.

Просторним планом утврђују се основе организације, коришћења, уређења и заштите подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина на деловима територије града Зајечара и општина Књажевац, Пирот и Димитровград.

Члан 3.

Просторни план, састоји се из текстуалног дела и графичких приказа.

Текстуални део Просторног плана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Графички прикази (рефералне карте), посебне намене простора, мреже насеља и инфраструктурних система и туризма, заштите животне средине, природних и културних добара, израђени су у размери 1:50.000.

Графичке приказе из става 3. овог члана, израђене у 14 примерака, оверава својим потписом министар надлежан за послове просторног планирања.

Члан 4.

Просторни план се спроводи изразом и доношењем секторских/гранских планова и програма, урбанистичких планова, као и програма уређења грађевинског замљишта.

Урбанистички планови, као и програми уређења грађевинског земљишта за туристичке центре и туристичке пунктове ван насељених места доносиће се на основу студије оправданости.

Члан 5.

Уговор о имплементацији Просторног плана закључиће Министарство животне средине и просторног планирања, Министарство економије и регионалног развоја, Министарство културе, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство рударства и енергетике, Министарство за телекомуникације и информационо друштво, Завод за заштиту природе Србије, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме”, Јавно предузеће „Скија-лишта Србије”, Друштво са ограниченом одговорношћу за координацију и оперативно вођење пројеката развоја планинског туризма на подручју Старе планине, Јавно предузеће за развој, изградњу и уређење туристичког центра „Бабин зуб” на Старој планини и Републичка агенција за просторно планирање, са градом Зајечаром и општинама Књажевац, Пирот и Димитровград.

Члан 6.

Графички прикази из члана 3. став 3. ове уредбе, чувају се трајно у Влади (један комплет), Министарству животне средине и просторног планирања (три комплета), Министарству економије и регионалног развоја (један комплет), Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (један комплет), Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме” (један комплет), Друштву са ограниченом одговорношћу за координацију и оперативно вођење пројеката развоја планинског туризма на подручју Старе планине (један комплет), граду Зајечару (један комплет), општини Књажевац (један комплет), општини Пирот (један комплет), општини Димитровград (један комплет) и Републичкој агенцији за просторно планирање (три комплета).

Аналитичко-документациона основа на којој се заснива Просторни план чува се у Републичкој агенцији за просторно планирање.

Члан 7.

Право на непосредан увид у графичке приказе из члана 3. став 3. ове уредбе имају правна и физичка лица, под условима и на начин које ближе прописује министар надлежан за послове просторног планирања.

Члан 8.

Урбанистички планови и пројекти ускладиће се са одредбама ове уредбе на начин утврђен Просторним планом.

Планови и програми развоја који се доносе по посебним прописима, прописи и други општи акти ускладиће се са одредбама ове уредбе у року од четири године од дана њеног ступања на снагу.

Урбанистички планови и пројекти, планови и програми развоја донети до дана ступања на снагу ове уредбе, примењују се у деловима који нису у супротности са овом уредбом.

Члан 9.

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 110-4756/2008

У Београду, 14. новембра 2008. године

Влада

Први потпредседник Владе –
заменик председника Владе,
Ивица Дачић, с.р.

ПРОСТОРНИ ПЛАН

ПОДРУЧЈА ПАРКА ПРИРОДЕ И ТУРИСТИЧКЕ РЕГИЈЕ СТАРА ПЛАНИНА

I. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. Положај, просторни обухват и границе просторног плана

Границе Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (у даљем тексту: Просторни план), односно подручја посебне намене са зонама I, II и III степена заштите Парка природе „Стара планина” (у даљем тексту: Парк природе), одређене су на рефералним картама Просторног плана и описно, према ситуацији на топографским картама 50 (листове Зајечар 533/2, 3 и 4; Пирот 584/1, 2, 3, 4 и 5; Бела Паланка 583/2 и Видин 534/3); картама водних објеката 50, размере 1:50.000 (листове Зајечар 533/2 и 4; Пирот 584/1, 2, 3 и 4; Бела Паланка 583/2 и Брезник 634/2). У случају неслагања меродавна је ситуација у приказима рефералних карата.

1.1. Положај

Подручје Просторног плана обухвата делове територије општина Димитровград и Пирот (Пиротски округ), града Зајечара и општине Књажевац (Тимочки округ), у крајњем источном делу Србије на државној граници Републике Србије са Републиком Бугарском (у даљем тексту: Државна граница). У физичком смислу, подручје обухваћено Просторним планом простире се правцем северозапад – југоисток на планинским теренима масива Старе планине и подпланинском окружењу, приближно од Вршке чуке на северозападу, до планинског одсека Видлича на левој долиној страни Височице на југоистоку, у виду појаса дужине око 100 km и ширине од око 4 km (код Селачке, на северу), до око 30 km (код Пирота, на југу). Подручје Просторног плана налази се у висинским зонама од око 200 до 2169 m надморске висине (у даљем тексту: н.в.) Североисточна граница Просторног плана, која се поклапа са Државном границом, води главним гребеном Старе планине, док је југозападна граница највећим делом везана за долине Трговишког и Белог Тимока, као и за долину Нишаве, код Пирота.

1.2. Обухват и границе подручја Просторног плана

Подручје Просторног плана обухвата укупну површину од око 1.541,9 km² на деловима територије:

1) општине Димитровград (8 катастарских општина – у даљем тексту: КО) и то: целе КО Баљев Дол, Браћевци, Влковија, Горњи Криводол, Доњи Криводол, Изатовци, Каменица и Сенокос;

2) општине Пирот (32 КО) и то: целе КО Басара, Бела, Бериловац, Брлог, Велика Лукања, Градашница, Височка Ржана, Гостуша, Добри До, Дојкинци, Засковци, Нови Заовој, Извор, Јеловица, Копривштица, Мала Лукања, Мирковци, Ореовица, Паклештица, Пирот – град, Пирот – ван вароши, Покревеник, Пољска Ржана, Росомач, Рсовци, Рудиње, Славиња, Темска, Топли До, Церова и Шугрин;

3) општине Књажевац (39 КО) и то: целе КО Алдина Река, Алдинац, Балинац, Балта Бериловац, Берчиновац, Видовац, Вртовац, Габровница, Горња Каменица, Горња Соколовица, Градиште, Дејановац, Доња Каменица, Дрвник, Жуковац, Иново, Јања, Кална, Кандалица, Књажевац, Локва, Ново Корито, Ошљане, Папратна, Петруша, Причевац, Равно Буђе, Радичевац, Ргоште, Репушница, Стањинац, Старо Корито, Татрасница, Трговиште, Ћуштица, Црни Врх, Шарбановац, Штитарац и Штрбац;

4) града Зајечар (3 КО) и то: целе КО Вратарница, Мали Извор и Селачка.

Просторни план обухвата: подручје Парка природе површине 1.143,3 km² и делове туристичке регије Стара планина, површине 398,6 km², који излазе из територије Парка природе (остали, највећи део туристичке регије обухваћен је Парком природе) и то према:

1) Пироту, као градском туристичком центру регије (целим КО Пирот – град, Пирот – ван вароши, Басара, Извор, Бериловац и Градашница) и Књажевцу, као граду са значајним туристичким функцијама (целим КО Берчиновац, Трговиште, Ргоште и Књажевац) са укупном површином од 119,9 km²;

2) 27 насеља од којих шест у општини Пирот (целим КО Ореовица, Рудиње, Церова, Мирковци и Шугрин и делу КО Темска, површине од 88,1 km²), 18 у општини Књажевац (целим КО Стањинац, Кална, Иново, Доња Каменица, Штрбац, Штитарац, Горња Соколовица, Жуковац, Кандалица, Градиште, Старо Корито, Видовац, Локва, Дрвник, Балинац, Шарбановац и Петруша и делу КО Горња Каменица, површине од 153,8 km²) и три у граду Зајечару (делови КО Вратарница, Селачка и Мали Извор површине од 36,7 km²), са укупном површином од 278,7 km².

У функцији развоја туристичке регије анализирани су утицаји Зајечара, као седишта Тимочког округа и градског туристичког центра III степена, као и општинског центра Димитровград, који су изван обухвата Просторног плана.

Граница подручја Просторног плана одређена је границама целих КО и то:

1) северна граница – од пресека границе КО Вратарница и Државне границе на истоку, до пресека са јужном границом КО Грљан на западу и поклапа се са северном границом КО Вратарница на територији града Зајечара;

2) западна граница – од пресека границе КО Вратарница и Грљан на западу у граду Зајечар у правцу југа на територији града Зајечара поклапа се са границом КО Вратарница, Мали Извор и Селачка; на територији општине Књажевац поклапа се са границом КО Ошљане, Петруша, Шарбановац, Берчиновац, Књажевац, Ргоште, Жуковац, Штрбац, Доња Каменица, Горња Каменица, Кална и Стањинац; на територији општине Пирот поклапа се са границом КО Шугрин, Церова, Темска, Ореовица, Копривштица, Добри До, Градашница и Пирот – ван вароши до пресека са северном границом КО Присјан;

3) јужна граница – од пресека границе КО Пирот – ван вароши и Присјан на југу у општини Пирот у правцу истока на територији општине Пирот поклапа се са границом КО Пирот – ван вароши, Извор, Басара, Рсовци, Височка, Ржана и Славиња; на територији општине Димитровград поклапа се са границом КО Браћевци, Изатовци и Влковија до пресека са Државном границом на истоку;

4) источна граница – од пресека границе КО Влковија и Државне границе на истоку у општини Димитровград, до пресека Државне границе са КО Вратарница на истоку у граду Зајечару и поклапа се са Државном границом на делу територије општина Димитровград, Пирот, Књажевац и града Зајечара.

Табела 1: Просторни обухват подручја Просторног плана

Територија општине и града	Површина у km ² укупно	Просторни план			%
		подручје Парка природе	ван Парка природе	укупно	
Зајечар	1.070	62,95	36,68	99,63	6,47
Књажевац	1.202	422,93	203,34	626,27	40,64
Пирот	1.235	543,76	158,56	702,32	45,51
Димитровград	483	113,68	-	113,68	7,38
Укупно	3.990	1.143,32	398,58	1.541,90	100

1.3. Обухват и границе зона заштите

У делу Просторног плана који обухвата Парк природе, успостављају се зоне заштите I, II и III степена. Детаљан опис граница зона са режимом заштите I и II степена и границе Парка природе, као и њихово прецизније одређивање, утврдиће се Уредбом о заштити Парка природе „Стара планина” у складу са прописима који регулишу установљење заштићених природних добара, као и у складу са актима Владе којима се регулише развој туризма на подручју Старе планине. Промене граница су прихватљиве под условом да се њима битно не мењају Просторним планом укупно утврђени биланси намене простора по зонама са режимом заштите I, II и III степена (Табела 2).

1) Зона заштите I степена, утврђује се за четири засебне целине, у централном делу Парка природе, и то:

– „Сињина – Мирица” обухвата простор у оквиру газдинске јединице (у даљем тексту: ГЈ) „Бабин зуб – Орлов камен – Голаш”, од граничног камена 335 (кота 2.077 m н.в.), на Државној граници, прати унутрашњу границу 17. и 16. шумског одељења (у даљем тексту: одељење), а затим унутрашњу границу 17/18. одељења до границе са 19. одељењем где сече изохипсу 1.600 m н.в. до одељења 20. и наставља његовом унутрашњом границом до изохипсе 1.800 m н.в. којом се пружа у дужини од 150 m и затим се ломи у правцу врха „Дупљак” (кота 2.032 m н.в.) до изохипсе 1.950 m н.в., спушта се на изохипсу 1.900 m н.в. и излази на унутрашњу границу 22. и 25. одељења и наставља даље спољним границама 25. 26. и 28. одељења, наставља унутрашњом границом 28. и 29. одељења и излази до врха „Сињина” (кота 1.769 m н.в.), одакле у правцу југоистока наставља главним гребеном Старе планине и Државном границом до полазне тачке, односно до граничног камена 335 (све у КО Црни Врх, општина Књажевац);

– „Орлов камик – Копрен” обухвата простор који почиње 200 m југоисточно од граничног камена 316 на Државној граници, прати границу између 40. и 39. одељења у ГЈ „Стара планина I – Широке луке”, а затим наставља до чворне тачке 40, 39. и 30. одељења и даље границом 30. и 34. одељења до чворне тачке са 31/а одељењем, након чега се спушта унутрашњом границом између 30. и 31. одељења до границе са 32. и 33. одељењем, наставља спољном границом 31. одељења и излази најкраћим путем на „Стражну чуку” (кота 1.772 m н.в.) одакле се изохипсом 1.700 m н.в. пружа до крајње западне тачке 32. одељења ГЈ „Стара планина I – Широке луке”, а затим гребеном на северозапад око 800 m где скреће на североисток најкраћим путем до врха „Копрен” (кота 1.935 m н.в.) у дужини од око 2.000 m и даље секући гребен излази на спољну границу 43. одељења у ГЈ „Стара планина II – Арбиње”, наставља спољном границом 44. и 45. одељења, потом унутрашњом границом 46, 47, 48, 49. и 50. одељења, а затим спољном границом 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35. и 41. одељења (све у КО Дојкинци, општина Пирот) до спољне границе ГЈ „Стара планина II – Топли До” односно 58. одељења (када прелази у КО Топли До, општина Пирот), наставља границом 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67. и 75. одељења до границе 76. и 75. одељења обухватајући цело 75. одељење и делове 67/2, 64/1, 63/1, 62/1, 61/1, 60/1. и 59/1. одељења, а затим границом 58. и 59, као и 56. и 55. одељења, након чега излази на спољну границу 55. одељења, наставља границом 55. и 54, 53. и 55. одељења,

унутрашњом границом 53/а одељења до спољне границе 53. одељења и даље границом 54. одељења, одакле се пружа изохипсом 1.500 m н.в. до спољне границе 51. одељења и даље 50. и 49. одељења, а затим изохипсом 1.400 m н.в. до гребена „Крмољ”, којим се пружа на север – североисток у дужини од око 1.000 m, а затим изохипсом 1.600 m н.в. до Јаворске реке и Дугог била, одакле се пружа 800 m узводно до шумске стазе, односно најкраћом линијом у дужини од око 1.150 m излази на гранични камен 332 на Државној граници, наставља у правцу југоистока главним гребеном Старе планине и Државном границом до полазне тачке односно 200 m од граничног камена 316 (све у КО Топли До, општина Пирот). Ван обухвата засебне зоне режима заштите I степена „Орлов камик – Копрен” у оквиру ГЈ „Стара планина I – Широке луке” (одељења 2/а, 66/а, 66/ц и 7/е) налазе се издвојени сегменти са режимима заштите I степена у функцији сталне заштите шума, као шуме изван газдинског третмана;

– „Голема река” обухвата простор 14. одељења ГЈ „Бабин зуб – Орлов камен – Голаш” (у КО Црни Врх, општина Књажевац);

– „Бабин зуб” обухвата простор у оквиру ГЈ „Бабин зуб – Орлов камен – Голаш”, који почиње од унутрашње границе одељења 5/2 и наставља унутрашњом границом одељења 6/2, 7/1 и 8/1 излазећи на истоимени гребен којим у правцу запада наставља до полазне тачке (све у КО Црни Врх, општина Књажевац).

2) Зона заштите II степена, утврђује се оријентационо за десет засебних целина, и то:

– „Суводол” обухвата простор ширег подручја око мастира „Суводол”, од врха „Ветрен” (кота 703 m н.в.) на северу, врха „Здравац” (кота 823 m н.в.) на истоку, врха „Пећани рт” (кота 452 m н.в.) и врха „Чуке” (кота 478 m н.в.) на западу (све у КО Селачка, град Зајечар);

– „Ново корито” обухвата простор од врха „Три кладенца” (кота 1.100 m н.в.) на Државној граници, пружа се унутрашњом границом 22. и 23. одељења ГЈ „Шашка – Студена – Селачка” до чворне тачке 22, 23, 24. и 25. одељења, наставља унутрашњом границом 24. и 25. одељења, излази на локалитет „Радино лице” испод врха „Јаношица” (кота 980 m н.в.) до границе са ГЈ „Заглавак I”, где од коте 584 m н.в. прелази у 1. одељење и наставља да се пружа спољном границом одељења 2, 8, 9. и 11. до локалитета „Иванске гламе”, заобилазећи грађевинско подручје насеља „Старо Село”, наставља гребеном ка локалном узвишењу на коти 699 m н.в. и даље границом 14. одељења и преко локалитета „Јојине гламе” (кота 782 m н.в.) гребеном излази на поток Дрочина који пресеца; наставља спољном границом 14. одељења до локалитета „Љилине гламе” (кота 630 m н.в.), пресеца водоток Китка и излази на локалитет „Мала глама” одакле се пружа северном спољном границом 15. одељења ка локалном узвишењу на коти 767 m н.в. и даље спољном границом 15. и 16. одељења до граничног камена 372 на Државној граници, наставља у правцу југа главним гребеном Старе планине и Државном границом до полазне тачке врха „Три кладенца” (у КО Ошљане и Ново Корито, општина Књажевац);

– „Папратска река” обухвата простор од локалитета „Пазарске чуке” (кота 702 m н.в.) пружа се спољном границом 15. одељења ГЈ „Заглавак II” и даље 16. одељењем испод локалног врха „Присадње” (кота 699 m н.в.), а затим спољном границом 17. одељења до локалног пута који сече одељење, односно наставља унутрашњом границом одсека 17/а и 17/б и даље ка истоку путем испод локалног узвишења „Дипине чуке” (кота 611 m н.в.), заобилазећи грађевинско подручје насеља Папратна, према локалном узвишењу „Вонска чука” (кота 744 m н.в.), наставља гребеном до локалног узвишења „Дрена” (кота 861 m н.в.) и даље гребеном до „Репушничке реке”, а потом гребеном до локалног узвишења „Чукара” (кота 808 m н.в.) и даље северозападно до коте 853 m н.в., одакле према западу потоком силази у „Причевску реку” и њоме се низводно пружа изнад грађевинског подручја насеља Причевац до коте 457 m н.в. наста-

вљајући западно до локалитета „Пазарске чуке” (у КО Горња Каменица, Причевац, Дејановац, Папратна и Габровница, општина Књажевац);

– „Св. Никола – Бабучко равниште – Сребрна глава” обухвата простор у делу који није обухваћен зонама режима заштите I степена који почиње око 100 m југоисточно од граничног камена 300 на Државној граници, пружа се унутрашњом границом 32. и 28. одељења ГЈ „Стара планина I – Прелесје” и даље границом 28. и 29, 27. и 29, 26. и 29, 25. и 29. одељења до коте 1.293 m н.в., наставља изохипсом 1.300 m н.в. обилазећи локалитет „Бољевско Летниче” до спољне границе одељења 24. и даље до изохипсе 1.300 m н.в. обилазећи водоток Ивков вир и наставља до локалитета „Јаворово рид”, а затим преко локалних узвишења на котама 1.129 m н.в., 1.130 m н.в. и 1.135 m н.в. изнад Мешковог рида и гребеном до спољне границе одељења 9, наставља унутрашњом границом одељења 6. и 9, 6. и 7, 5. и 7, 5. и 8, до унутрашње границе 4. и 5. одељења и даље изохипсом 1.400 m н.в. прелазећи из ГЈ „Стара планина I – Прелесје” у ГЈ „Стара планина I – Широке Луке” где излази на спољну границу 81/ц одељења и даље 80/ц, 79/б, 78/ц и 77/а одељења, повијајући се око локалног узвишења „Тупанац” (кота 1.673 m н.в.) и наставља унутрашњом границом између 77/а и 76/б, 76/б и 77/а одељења и даље по унутрашњој граници одељења 76/б и 76/а, након чега излази на локалитет „Коњски кладенац”, наставља границом између 75/ц и 75/д одељења и унутрашњом границом 74/б, 73/а, 72/ц одељења до границе између 71/а и 72. одељења, након чега се пружа изохипс одељења 70. и 69, 70. и 68, 70. и 61, 70. и 60. и даље између одељења 59. и 60, 59. и 58, наставља унутрашњом границом одељења 58/д, 57/д, 56/ф и 51/ц излазећи на спољну границу 51. одељења, односно између одељења 51/а и 50. и даље унутрашњом границом између одељења 50/ц и 50/д, 50/а и 50/д избија на унутрашњу границу 49/а и 49/б одељења, којом се пружа до спољне границе одељења 49. и 48, којом наставља прелазећи ка унутрашњој граници одељења 47/ц и 47/д, 47/ц и 47/б и 47/а и 47/б до границе 47. и 46. одељења, наставља унутрашњом границом одељења 46/а и 46/б, а затим границом између одељења 46. и 45, 46. и 43/б, 46. и 42/б, спољном границом 41. одељења и унутрашњом границом између 41. и 40, 39. и 41, 30. и 29, као и 31. и 28. одељења излази на спољну границу 28. одељења и даље 27, 26, 25, 24, 23. и 22. одељења, прелазећи из ГЈ „Стара планина I – Широке Луке” у ГЈ „Стара планина II – Арбиње”, односно на спољну границу одељења 56, наставља спољном границом одељења 55, а затим изохипсом 1.600 m н.в. до спољне границе 53. одељења којом наставља ка спољној граници 52. и 51. одељења, а затим изохипсом 1.600 m н.в. до спољне границе 48. одељења и даље спољном границом одељења 50, 22. и 23. до изохипсе 1.600 m н.в., након чега уз „Братковски до” излази на гребен испод врха „Мрамор” (кота 1.759 m н.в.), наставља локалним путем ка северу до чворне тачке одељења 76. и 77. и даље се пружа унутрашњом границом одељења 76. и 77, 76. и 78, 73. и 74, 70. и 71, излазећи на спољну границу одељења 70, одакле наставља изохипсом 1.000 m н.в. до локалитета „Заногe”, а затим избија на врх „Крст” (кота 1.129 m н.в.) и даље изохипсом 1.200 m н.в. до спољне границе одељења 47, 46, 44. и 41, наставља унутрашњом границом одељења 40. и 42. до гребена „Женски врх”, односно гребенским путем до изохипсе 1.500 m н.в., којом се пружа око локалног узвишења „Рудине” (кота 1.629 m н.в.) прелазећи у ГЈ „Бабин зуб – Орлов камен – Голаш”, поред резервата „Бабин Зуб”, након чега се спушта локалним путем ка коти 1.577 m н.в. и наставља ка локалитету „Коњарник”, до коте 1.303 m н.в., одакле се изохипсом 1.300 m н.в. пружа испод локалитета „Заногe” и „Дебели рт” до коте 1.305 m н.в. и даље у правцу „Бранковe чуке” (кота 1.240 m н.в.), наставља изохипсом 1.200 m н.в. изнад засеока „Гравалоса”, излази на коту 1.335 m н.в., а затим се пружа изохипсом 1.300 m н.в. до спољне границе одељења 20. изнад карауле „Кална” и даље спољном границом 21, 22. и 24. одељења, наставља унутрашњом границом 24. и 25. одељења, односно одељења 25/а до чворне тачке

26. и 27. одељења и унутрашњом границом 27. и 25. одељења излази на Државну границу 200 m северно од граничног камена 344, наставља у правцу југа главним гребеном Старе планине и Државном границом до полазне тачке 100 m југоисточно од граничног камена 300 на Државној граници (у КО Татрасница, Алдина река, Равно Бучје, Црни Врх, Ђуштица, општина Књажевац, Засковци, Топли До, Гостуша, Дојкинци, Јеловица, Росомач, општина Пирот и Сенокос и Горњи Криводол, општина Димитровград);

– „Темштица” обухвата простор од Топлодолске реке пружа се унутрашњом границом 117. и 118. одељења у ГЈ „Стара планина II – Топли до” обухватајући 118. одељење, чијом спољном границом прелази у ГЈ „Завој”, где наставља унутрашњом границом 1. и 77. одељења, излази на спољну границу одељења 77. и даље 78, 79. и 80. одељењем, а затим изохипсом 700 m н.в. прелази на спољну границу 81. одељења и прелази у ГЈ „Нишава”, наставља спољном границом 44/а одељења, а затим се изохипсом 500 m н.в. пружа до спољне границе 44/б одељења и даље изохипсом 500 m н.в. прелази на десну обалу Темске реке где наставља спољном границом одељења 43/ц и 43/1, односно изохипсом 500 m н.в. до спољне границе одељења 42, наставља по изохипсу 600 m н.в. до спољне границе ГЈ „Стара планина II – Топли до” односно одељења 1, 4. и 5. спуштајући се у водоток Топлодолска река до полазне тачке (у КО Завој, Покревеник и Темска, општина Пирот);

– „Вртибог” обухвата простор од локалитета „Арбанашки кладенац” испод узвишења „Ручке чуке” (кота 1.534 m н.в.), пружа се колским путем ка истоку и југоистоку до локалног узвишења на коти 1.538 m н.в. и локалитета „Велике Биславе” (кота 1.534 m н.в.) и даље изохипсом 1.500 m н.в., испод локалног узвишења „Врх” (кота 1.588 m н.в.) до раскрснице колских путева у близини коте 1.443 m н.в. и даље у правцу североистока колским путем до полазне тачке локалитета „Арбанашки кладенац” (у КО Гостуша и Дојкинци, општина Пирот);

– „Владикина плоча” обухвата простор од локалног узвишења (кота 763 m н.в.) са десне стране локалног пута Височка Ржана – Врело, пружа се изохипсом 800 m н.в. пресецајући локални пут испред насеља Врело, након чега излази на спољну границу 2. одељења у ГЈ „Стара планина II – Арбиње”, наставља спољном границом 3. и 4. одељења, излази на коту 1.150 m н.в. и гребеном се пружа до спољне границе 5. одељења након чега прелази у ГЈ „Завој”, наставља спољном границом одељења 61, 60. и 59, унутрашњом границом одељења 59. и 58. до спољне границе 59. одељења односно 60, 61. и 62. одељења до унутрашње границе са 63. одељењем којом излази на спољну границу 62. одељења, након чега прелази у ГЈ „Видлич” односно спољну границу 32. одељења, наставља изохипсом 700 m н.в. изнад грађевинског подручја насеља Рсовци, пресецајући Дојкиначку реку и избијајући до полазне тачке коте 763 m н.в. (у КО Паклештица, Дојкинци, Брлог, Височка Ржана и Рсовци, општина Пирот);

– „Јеловица” обухвата простор од спољне границе 89. одељења у ГЈ „Стара планина I – Широке луке” пружа се изохипсом 1.100 m н.в. до спољне границе 88. одељења којом води до изохипсе 1.000 m н.в. излазећи на коту 986 m н.в., одакле најкраћим путем избија на спољну границу 2. одељења, наставља унутрашњом границом 2. и 1. одељења до спољне границе 1. одељења, односно изохипсе 900 m н.в., након чега најкраћим путем излази до полазне тачке на спољној граници 89. одељења (у КО Јеловица и Росомач, општина Пирот);

– „Росомач” обухвата простор од пресека колског пута са изохипсом 1.000 m н.в. северно од извора „Студенац” испод „Росомачког врха”, пружа се колским путем ка југу и насељу Росомач до изохипсе 900 m н.в., скреће на исток у правцу локалног гробља, изузимајући грађевинско подручје насеља Росомач, наставља колским путем и гребеном преко локалитета „Градиште” изнад Росомачке реке до локалног врха „Јева глава” (кота 796 m н.в.), а потом скреће ка северу до раскрснице са локалним путем Росомач – Височ-

ка Ржана, након чега се пружа у правцу локалног узвишења на коти 955 m н.в., наставља гребеном до изохипсе 1.100 m н.в., скреће у правцу запада пратећи изохипсу 1.100 m н.в., а потом ка северу где се преко одсека „Росомачког врха“ спушта до изохипсе 1.000 m н.в., а њоме даље до полазне тачке, односно колског пута код извора Студенац (у КО Росомач, Славиња и Височка Ржана, општина Пирот);

– „Одсек Видлича“ обухвата простор одељења 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22. и 23. (од 1. до 13. и од 15. до 23.) у ГЈ „Видлич“ у КО Рсовци, Височка Ржана и Славиња (општина Пирот), Браћевци и Изатовци (општина Димитровград).

Границе зона са режимом II степена заштите биће, у појединим сегментима, прецизније одређене приликом разраде Просторног плана одговарајућим урбанистичким плановима, дефинисаним у поглављу IV. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА пододелјак 4.1. Разрада просторног плана просторним плановима, урбанистичким плановима и програмима, у складу са законом, а у циљу усаглашавања еколошких и развојних потреба.

3) Зона заштите III степена обухвата простор од спољне границе Парка природе према Државној граници, у делу који није обухваћен зонама заштите II степена, и то:

– северна граница – од граничног камена 403 на Државној граници на територији града Зајечара на истоку, у правцу запада поклапа се са северном границом КО Вратарница на територији града Зајечара до коте 213 m н.в., одакле скреће ка југу;

– западна граница – од пресека граница КО Вратарница и коте 213 m н.в. на западу у граду Зајечару, у правцу југа на територији града Зајечара, пружа се преко водотока Задна, избија на гребен којим се пружа до локалног узвишења „Бездет“ (кота 407 m н.в.), спушта се ка Шашкој реци, прелази је и пење се на коту 284 m н.в., одакле прати изохипсу 280 m н.в., наставља ка југу, пролазећи испод коте 286 m н.в., прелази „Станковића поток“ и у висини изохипсе 280 m н.в. укршта се са северном границом КО Мали Извор, пење се на изохипсу 300 m н.в., а потом на коту 307 m н.в., одакле иде право ка коти 472 m н.в. и локалним узвишењима „Мали Црни врх“ (кота 545 m н.в.), Градиште (419 m н.в.) и Чука (478 m н.в.), прелазећи на територију КО Селачка, наставља ка југу поклапајући се са границом „Суводола“ (зоне заштите II степена) до западне границе КО Селачка у граду Зајечару, са којом се поклапа до границе са КО Ошљане у општини Књажевац, у правцу југа на територији општине Књажевац наставља границом између КО Ошљане и Петруша, Ново Корито и Петруша, Радичевац и Петруша, Радичевац и Јаковац, Радичевац и Шарбановац, Радичевац и Балинац где повија ка западу и наставља границом између КО Алдинац и Балинац, Алдинац и Дрвник, Дејановац и Дрвник, Дејановац и Градиште, Причевац и Градиште, Причевац и Горња Соколовица, Причевац и Доња Каменица, наставља ка југу поклапајући се са источном границом КО Доња Каменица до врха „Драгоманица“ (коте 558 m н.в.), где скреће источно и преко гребена, изнад колског пута, спушта се ка насељу Горња Каменица, обилазећи његово грађевинско подручје након чега се пење ка локалном узвишењу на коти 554 m н.в. и пружа се ка „Папратској реци“ (зони заштите II степена), односно до источне границе КО Горња Каменица са којом се поклапа до границе са КО Кална; наставља ка југу границом између КО Габровница и Кална, Габровница и Иново, Татрасница и Иново и даље границом између КО Вртовац и Иново, Вртовац и Јаловик Извор, Вртовац и Стањинац, Балта Бериловац и Стањинац, Балта Бериловац и Шугрин до јужне границе КО Ђуштица у општини Кљажевац, са којом се поклапа до границе са КО Засковци у општини Пирот, у правцу југа на територији општине Пирот наставља границом између КО Засковци и Рудиње, Темска и Рудиње до укрштања са сеоским путем источно од узвишења „Темачко брдо“ (кота 596 m н.в.) где заобилазећи грађевинско подручје насеља Темска, пресеца део КО Темска преко тока реке Темштице и избија гребеном у правцу истока на локалитет „Кулишта“ (кота 833 m н.в.), односно

границу КО Ореовица, у правцу истока поклапа се са северном границом КО Ореовица до границе са КО Покревеник и наставља границом између КО Покревеник и Ореовица, Копривштица и Ореовица, Копривштица и Нишор и Добри До и Нишор, Добри До и Градашница и Добри До и Бериловац до пресека са границом КО Извор одакле скреће ка истоку;

– јужна граница – од пресека граница КО Добри До и Бериловац са западном границом КО Извор у општини Пирот у правцу истока на територији општине Пирот наставља границом између КО Добри До и Извор, Рсовци и Извор, Рсовци и Басара и даље се поклапа са јужном границом КО Рсовци, Височка Ржана и Славиња до пресека са границом КО Браћевци у општини Димитровград, на територији општине Димитровград наставља границом између КО Браћевци и Гуленовци, Браћевци и Смиловци, Изатовци и Смиловци и даље се поклапа са јужном границом КО Влковија до пресека са Државном границом код граничног камена 283, одакле скреће ка североистоку;

– источна граница – од пресека границе КО Влковија и Државне границе код граничног камена 283 на територији општине Димитровград, пратећи Државну границу повија на североисток до врха Сребрна Глава (кота 1933 m н.в.) и даље ка северу и северозападу пратећи Државну границу пружа се до полазне тачке граничног камена 403 на Државној граници, на територији града Зајечара.

У делу Просторног плана који обухвата део слива водоакумулације „Завој“ и део вансливних површина у подбранском делу, као и део слива Топлодолске реке узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода у водоакумулацију „Завој“, успостављају се следеће зоне заштите изворишта:

1) зона непосредне заштите изворишта утврђује се:

– у односу на коту нормалног успора (КНУ) водоакумулације „Завој“ од 612,5 m н.в. и обухвата простор у ширини од 100 m низводно од круне бране и појас ширине минимум 20 m дуж узводног обода круне бране и у акваторији око водозахватног и преливног објекта;

– у односу на коту водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакумулацију „Завој“, од око 620 m н.в. (узводно од ушћа Засковачке реке у Топлодолску реку) и обухвата простор пречника минимум 20 m око водозахватног објекта;

2) ужа зона заштите изворишта утврђује се:

– узводно од профила бране у појасу ширине 500 m дуж обала акумулације рачунајући од обалске линије у односу на коту максималног успора (КМУ) од 615,9 m н.в.;

– узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакумулацију „Завој“, у појасу од 500 m дуж њених обала;

3) шира зона заштите утврђује се на подручју дела слива:

– реке Височице на територији Републике Србије узводно од бране „Завој“, у делу који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта, и то: од профила бране „Завој“ у атару села Завој у општини Пирот граница шире зоне заштите у правцу истока прати морфолошку вододелницу до Државне границе (КО Топли До), скреће ка југоистоку, пратећи вододелницу и Државну границу прелази из општине Пирот (КО Росомач) у општину Димитровград (КО Сенокос) у зони врха Мучибаба (кота 1.727 m н.в.) и пружа се до врха Сребрна глава (кота 1.933 m н.в.), наставља у правцу југа пратећи Државну границу и морфолошку вододелницу дела слива Височице на територији Републике Србије, пресеца ток Височице источно од насеља Доњи Криводол (КО Горњи Криводол) и наставља у правцу југозапада до пресека границе КО Влковија и Државне границе код граничног камена 283 на територији општине Димитровград, наставља у правцу севера и пратећи морфолошку вододелницу гребеном Видлича прелази из општине Димитровград (КО Браћевци) у општину Пирот (КО Славиња) код врха Славињски камик (кота 1.354 m н.в.), пресеца државни пут I реда Р-121 (КО Рсовци), пружа се источно од водоакумулације „Завој“ до локалитета „Бог-

данац” (кота 975 m н.в.) где се повија и долази до профила бране „Завој” (КО Завој) из правца запада;

– узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакumulацију „Завој”, у делу који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта, и то: од профила водозахватног објекта у атару насеља Топли До у општини Пирот граница шире зоне заштите у правцу севера прати морфолошку вододелницу до попречног гребена Старе планине („Бабин зуб – Жаркова Чука – Прилепски Врх – Тупанар – Миџор”), где скреће у правцу истока, накратко прелази из општине Пирот (КО Топли До) у општину Књажевац (КО Црни врх), у зони „Бабиног зуба” (кота 1.757 m н.в.) и Прилепског врха (кота 1.906 m н.в.) и пружа се ка главном гребену Старе

планине до коте 2.077 m н.в. и Државне границе, повија ка југу и наставља по морфолошкој вододелници која се поклапа са Државном границом и главним гребеном Старе планине до врха „Вражја глава” (кота 1.934 m н.в.) где скреће ка југозападу и поклапа се са попречним гребеном Старе планине („Браткова страна”), односно границом слива водоакumulације „Завој” до локалитета „Белан” (кота 1.576 m н.в.), где скреће ка југу и пратећи вододелницу преко врха „Дебели дел” (кота 1.231 m н.в.), повија ка западу и долази до профила водозахватног објекта из правца истока, преко „Лилкове шије” (кота 893 m н.в.).

Биланс површина Просторног плана према територијалном обухвату приказан је по зонама заштите Парка природе (Табела 2) и по зонама заштите изворишта (Табела 3).

Табела 2: Биланс подручја Просторног плана по зонама заштите Парка природе

Град/Општина	Зона I степена заштите		Зона II степена заштите		Зона III степена заштите		Парк природе		Ван Парка природе		Укупно	
	1		2		3		1+2+3		4		1+2+3+4	
	km ²	% Парк природе	km ²	% Парк природе	km ²	% Парк природе	km ²	% План	km ²	% План	km ²	% План
Зајечар	-	-	3,29	0,29	59,66	5,22	62,95	4,09	36,68	2,38	99,63	6,47
Књажевац	3,63	0,32	57,68	5,04	361,62	31,63	422,93	27,45	203,34	13,20	626,27	40,64
Пирот	37,97	3,32	106,04	9,27	399,75	34,96	543,76	35,29	158,56	10,22	702,32	45,51
Димитровград	-	-	29,78	2,60	83,9	7,34	113,68	7,38	-	-	113,68	7,38
СВЕГА	41,60	3,65	196,79	17,21	904,93	79,15	1.143,32	74,20	398,58	25,80	1.541,90	100

Табела 3: Биланс територијалног обухвата подручја Просторног плана по зонама заштите изворишта (у km²)

Општина	Зона непосредне заштите са водоакumulацијом	Ужа зона заштите	Шира зона заштите	Укупно
	1	2	3	1+2+3
Водоакumulација „Завој”				
Пирот	6,07	18,92	315,31	340,3
Димитровград	-	-	113	113
Укупно*	6,07	18,92	428,31	453,3
Водозахват – део слива Топлодолске реке				
Књажевац	-	-	0,18	0,18
Пирот	0,0004	0,61	100,68	101,29
СВЕГА	0,0004	0,61	100,86	101,47

* Ван подручја Плана налази се око 1,1 km² површине слива Височице (шире зоне заштите) у КО Гуленовци, Смиловци, Протопопинци и Мојинци, општина Димитровград.

2. Обавезе, услови и смернице из планских докумената вишег реда и суседних подручја, као и из других докумената и аката

2.1. Просторни план Републике Србије

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 13/96, у даљем тексту: ППРС), Стара планина је третирана као простор природних добара и главних природних туристичких потенцијала у стратешком оквиру одрживог развоја Републике Србије.

Концепција заштите и развоја подручја Старе планине сагледана је у оквиру ППРС, и то:

1) Поглавља V, одељак 3. под називом Заштита природних добара, где је међу 10 најзначајнијих постојећих и предложених подручја природних добара, седам у изразито планинским просторима (Копаноник, Шар-планина, Тара, Проклетије, Стара планина, Кучајске планине и Голија). За подручје Старе планине утврђен је следећи третман заштите природних добара:

– у категорији планираних подручја изузетних природних вредности од посебног националног значаја, предвиђе-

на је заштита највишег, југоисточног дела Старе планине на деловима територија општина Књажевац, Пирот и Димитровград;

– планирано подручје изузетних природних вредности Старе планине предвиђено је за упис у листу UNESCO програма „Човек и биосфера” (Man and Biosphere – MAB);

– планирано подручје изузетних природних вредности Старе планине третирано је као гранично контактано подручје у заштити природе (за сарадњу са Републиком Бугарском на установљењу и заштити јединствене природне целине Старе планине);

– дефинисање статуса, просторног обухвата и режима заштите подручја изузетних природних вредности од посебног значаја;

– у оквиру регионалних приоритета заштите природних добара предвиђена је заштита изворишта и водотокова прве категорије.

2) Поглавља V, одељак 1. под називом Развој туризма и организација туристичких простора, где је Стара планина дефинисана као високопланинска туристичка регија „I.1” највишег, I степена, на деловима територија општина Књажевац, Пирот и Димитровград, у склопу Источне туристичке регије „I”, такође I степена, која обухвата још туристичку регију Крајиште и Власина са окружујућим мотивима. Туристичка регија Стара планина обухвата истоимену планину у Републици Србији са Видличем, Завојским језером, Заглавком, Буаком и Високом, ловиштима Радичевац, Алдинац и Репушница, као и градовима Пирот (градски туристички центар II степена и центар туристичке регије Стара планина) и Књажевац са Ргошком Бањом, планинским селима и друго. За подручје Старе планине утврђен је следећи третман развоја:

– у категорији планираних планинских подручја за ову планину предвиђен је међународни и национални ранг, са водећим туристичким активностима у алпском скијању и другим зимским спортовима, уз летње рекреативне, климатске, еколошке, ловне, сеоске и друге туристичке активности;

– у групи приоритета међу новим туристичким просторима, Стара планина је дато друго место, иза Дунава, и то за северну високопланинску субрегију регије „I.1” („Бабин зуб” у оквиру делова општина Књажевац и Пирот) која се поклапа са обухватом Програма развоја планинског туризма на подручју Старе планине, односно са Мастер планом и окружујује део зоне „I”.

Преко територије туристичке регије Стара планина предвиђени су сегменти друмских транзитних туристичких праваца аутопута Е-80 Ниш–Димитровград и државног пута I реда Е-771 Ниш–Зајечар. За туристичку регију Стара планина веома су значајни и државни путеви II реда, посебно Алексинац–Сокобања–Књажевац–Кална–Темска–Пирот, који од Књажевца до Пирота и даље уз Височицу, може да функционише као подужни потпланински пут.

3) Поглавља II, одељак 3. под називом План коришћења и заштите вода и водопривредна инфраструктура, где је на Старој планини дефинисана водоакмулација „Завој” на реци Височици, као кључни водопривредни објект у оквиру интегралног водопривредног система коришћења, уређења и заштите вода Републике Србије. Концепција заштите и коришћења вода и уређења водног режима у сливу Височице сагледана је у оквиру два регионална система:

- Нишког подсистема Доњег јужноморавског регионалног система за снабдевање становништва водом, тј. за обезбеђење воде највишег квалитета;

- Јужноморавског речног система за обезбеђење воде за технолошке потребе, енергетику, индустрију, заштиту квалитета вода и уређење водних режима у сливу Јужне Мораве.

За заједнички објект ова два водопривредна система утврђена је вишенаменска водоакмулација „Завој”, која ће омогућити вишегодишње регулисање протока. Водоакмулација „Завој” користиће се за снабдевање водом становништва и насеља у зони обухвата Нишког подсистема Доњег јужноморавског регионалног система, као и за Јужноморавски речни систем, затим за хидроенергетику (деривациона ХЕ „Пирот”), активну заштиту од поплава, заштиту квалитета вода дуж река Темске, Нишаве и Јужне Мораве, побољшање режима малих вода, односно обезбеђење (испуштање) прописаног гарантованог еколошког протока, снабдевање техничком водом, туристичку валоризацију и друго. У оквиру ППРС установљена је заштита сливних подручја акумулација регионалних водопривредних система. Предвиђено је антиерозионо уређивање слива Височице, односно слива водоакмулације „Завој”, као мере интегралног коришћења вода и уређења простора.

Такође је у Плану коришћења и заштити вода и водопривредној инфраструктури на Старој планини:

- дефинисана водоакмулација „Жуковац” на Алдинској реци (општина Књажевац) у оквиру Тимочког регионалног система (у делу 3.3. који се односи на Регионалне системе за снабдевање становништва водом);

- резервисан простор за реализацију хидроелектране „Паклештица” на Паклештици (општина Пирот) са водоакмулацијом (у делу 3.6. који се односи на Хидроенергетику).¹

4) Поглавља V, одељак 2. под називом Заштита животне средине, где су утврђене следеће одредбе о заштити животне средине релевантне за подручје Просторног плана:

- у циљевима заштите животне средине и природе то су заштита највреднијих природних добара, заустављање ерозије у најугроженијим подручјима, очување природних предела посебних вредности и значаја, угрожених и ретких биљних и животињских врста, одржавање биодиверзитета, заштита природних предела око културно-историјских споменика;

- према просторно-регионалној диференцијацији животне средине, подручје Просторног плана припада Нишавско-лесковачкој зони (општине Пирот и Димитровград) и Тимочкој зони (општина Књажевац и град Зајечар). За Пирот и Димитровград предвиђа се решавање проблема гасификације и топлификације (посебно Пирота), пречишћавања вода из индустрије Пирота, као и посебна заштита вода Старе планине. За подручје Просторног плана у оквиру општине Књажевац и града Зајечара не експлицирају се посебни проблеми животне средине (сем гасификације, топлификације и пречишћавања отпадних вода Књажевца),

јер су ови проблеми знатно присутнији низводно и даље од подручја Просторног плана (обухватајући Зајечар, Бор, Мајданпек и др.);

- према планској категоризацији квалитета животне средине, Пирот је сврстан у средње индустријске загађиваче у оквиру треће категорије (без прекомерног загађења токсичним материјама и штетним енергијама, али са буком, непријатним мирисима, индустријским и комуналним отпадом и неповољним дејством саобраћаја). По истој категоризацији, у четврту категорију сврстана је ужа околина Пирота, Књажевац и захваћено пољопривредно земљиште интензивне обраде у околини Зајечара (загађења због недовољног пречишћавања ваздуха и отпадних вода из индустрије и топлификације, као и интензивно загађење земљишта применом агротехничких мера). У петог категорији су (неименовани) делови Старе планине (са будућим, већим туристичким оптерећењем простора), у шестој су сеоска насеља на подручју Просторног плана, подручја са природном деградацијом простора (еродирани површине, клизишта и друго), Завојско језеро и заштићене околине непокретних културних добара, у седмој су слободне површине Парка природе ван природних резервата (II и III степен заштите), а у осмој категорији природни резервати и споменици природе у оквиру Парка природе (I степен заштите).

5) Поглавља V, одељак 4. под називом Заштита непокретних културних добара, за подручје Просторног плана релевантне су следеће одредбе:

- начело да се непокретна културна добра (у даљем тексту: НКД) штите интегрално са простором у коме се налазе, а да се у природним просторима обавезно интегришу са заштитом природе уз могућу дислокацију добра само ради његовог спасавања;

- начело да су НКД истовремено и економски потенцијал развоја подручја, а њихова заштита и коришћење интегрални део процеса развоја;

- начело остваривања уједначеног и равномерног територијалног присуства заштите, уз обухватање досад необухваћених вредности (посебно из 19. и 20. века);

- начело заштите НКД од непланске градње и реконструкције које могу трајно да деградирају окружење културног добра, идентитет и интегритет добра;

- уграђивање података, услова и инструмената очувања НКД (припремљених од стране служби заштите) у планове развоја и уређења, уз усклађивање терминологије, рокова важења планова, услова заштите и друго;

- неопходност додатних истраживања ради потпуног евидентирања и јединствене валоризације НКД, посебно културно-историјских целина и културних подручја, као и њиховог третмана у планским документима;

- давање приоритета у валоризацији и категоризацији НКД у зонама текућих и очекиваних великих промена, у градовима, инфраструктурним коридорима и друго (на подручју Просторног плана у Пироту и делом у Књажевцу, са деловима окружења на државним путевима I и II реда, али и у планинским селима и око појединачних културних добара у предстојећем туристичком развоју подручја);

- установљење заштитне зоне НКД – заштићене околине (утврђују службе за заштиту споменика културе и природе) и околног простора (предела) од значаја за презентацију добра (утврђује се одговарајућим планским документом);

- релативно вредновање наслеђа у планским документима, како би се и споменицима нижег ранга у зонама симболичног наслеђа посветила већа пажња, ради стварања односа средине према наслеђу, комплетирања туристичких мотива и друго;

- давање посебног третмана сеоским подручјима са вредним примерима аутентичне народне архитектуре, специфичним типолошким одликама и амбијентима, историјским, културолошким и традиционалним слојевима од значаја за разумевање историје и културе народа и начина живота у сеоским заједницама (на подручју Просторног плана, првенствено планинска села Старе планине).

6) Поглавља VII. под називом Примена и спровођење Просторног плана Републике Србије, где је у одредбама им-

¹ У Водопривредној основи Републике Србије („Службени гласник РС”, број 11/02) Хидроелектрана „Паклештица” на Паклештици са водоакмулацијом нису третирано као део интегралног комплексног јединственог водопривредног система Републике Србије.

плементације за планинска подручја од националног интереса и геостратешка рурална подручја утврђен приоритет за:

- развој туризма и заштиту природних добара, државно стимулисање изградње инфраструктуре, некомерцијалних садржаја (јавних служби) и садржаја понуде у простору и спровођење развојних програма, уз диференцирање природних вредности и туристичких потенцијала;

- производњу здравствено безбедне хране (тј. органске производње) и стимулацију традиционалног начина производње хране као важног развојног мотива туризма и комплексних активности;

- израду и доношење просторних планова за уже просторне целине, односно просторних планова подручја посебне намене (између осталих и за туристичку регију Стара планина) при чему је дата могућност да се за две или више функција једног подручја може радити јединствен просторни план (у случају Старе планине – заштита природе и туризам).

2.2. Дрugi плански документи

2.2.1. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш–граница Бугарске

Просторним планом инфраструктурног коридора Ниш–граница Бугарске део територије подручја Просторног плана (целе КО Пирот – град, Пирот – ван вароши, Градашница, Бериловац, Извор и Басара у општини Пирот) третиран је као простор ширег инфраструктурног коридора на коме су утврђени магистрални инфраструктурни системи аутопут Е-80 (деонице „Бела Паланка–Пирот” km 46+ 450- km 80+080 и „Пирот–Петља Суково” km 80+ 080- km 84+ 939), железничка пруга Е-70 за возове великих брзина (деонице „Бела Паланка–Пирот” и „Пирот–Димитровград”), магистрални оптички кабл, магистрални гасовод, далеководи и водопривредни објекти.

Концепција организације простора насеља сагледана је у оквиру гравитационог подручја регионалног центра Пирот, са приоритетима:

- развој села и руралних подручја подстицањем развоја инфраструктуре и подизањем стандарда њихове опремљености;

- изградња, развој и повезивање магистралних и регионалних инфраструктурних система као предуслова привредног активирања регионалних развојних предности простора;

- подизање квалитета и нивоа услуга у оквиру магистралних и регионалних инфраструктурних система.

Концепција заштите и развоја подручја магистралних инфраструктурних система сагледана је у оквиру:

- анализе утицаја инфраструктурних система на животну средину која показује да се сви ефекти испољавају у три вида утицаја који се јављају као последица грађења објекта и који су привременог карактера, егзистенције система у простору, који имају трајни карактер и експлоатације система кроз време, који су трајног карактера;

- правила, смерница и услова уређење и заштите коридора (насеља, пољопривредног земљишта, шума, ваздуха, вода и од вода, природних добара, биљног и животињског света, пејсажа и друго) од разраде плана коридора на нивоу регулационог плана и/или усклађивања важећих урбанистичких планова са њим;

- зона заштите коридора и то: уже зоне (простор ширине 60 m лево и десно од путног земљишта код аутопута, 100 m лево и десно од пружног појаса, 60 m лево и десно од трасе гасовода и 4 m лево и десно од трасе оптичких каблова) и шире зоне (простор ширине од 255 m лево и десно од ужег појаса заштите аутопута, 100 m лево и десно од ужег појаса заштите пруге, 130 m лево и десно од ужег појаса заштите гасовода и 25 m лево и десно од трасе далековода);

- режима коришћења простора који су успостављени у зонама заштите, и то: режим строго контролисаног коришћења простора у ужој зони заштите (према коме се могу обављати само оне активности које су у функцији инфра-

структурног система) и режим контролисаног простора у широј зони заштите (према коме се могу обављати активности које нису у сукобу са функционисањем инфраструктурних система).

2.2.2. Остали документи и акта

У току израде Просторног плана вршено је усклађивање са:

- 1) Предлогом уредбе о заштити Парка природе Стара планина;

- 2) Шумско-привредном основом за подручје Парка природе.

У току израде Просторног плана консултовани су следећи документи:

- 1) Стратегија развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС”, број 91/06);

- 2) Програми Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства намењени подршци очувања агродиверзитета, одрживог развоја пољопривреде и руралног туризма на Старој планини и у њеном непосредном окружењу.

На основу Уредбе о утврђивању Програма развоја планинског туризма на подручју Старе планине („Службени гласник РС”, број 85/07 у даљем тексту: Уредба) и Закључка Министарства за инфраструктуру, Министарства економије и регионалног развоја и Републичке агенције за просторно планирање број 350-01-555/07-10 од 8. августа 2007. године (у даљем тексту: Закључак) извршено је усклађивање Предлога просторног плана и Програма развоја планинског туризма (односно Плана развоја туризма на Старој планини са прединвестиционом студијом и физичко-техничким карактеристикама скијалишта, тј. Мастер плана).

Програм развоја планинског туризма на подручју Старе планине урађен је за подручје од 192 km² на територији општина Књажевац и Пирот (у обухвату за реализацију приоритетне субрегије туристичке регије Стара планина по ППРС из 1996. године), тј. за 12,45% подручја обухваћеног Просторним планом или за 16,79% подручја Парка природе. На овом простору је дугорочно планиран туристички ризорт (компактни комплекс туристичке понуде са централизованим смештајем и непосредним контактом са туристичком инфраструктуром) капацитета од укупно 22.861 лежај (на локалитету Јабучко равниште 18.576 лежајева и на локалитету Лескова 4.285 лежајева), највећим делом на територији општине Књажевац и мањим делом на територији општине Пирот. У функцији овог смештаја и скијаша – дневних излетника предвиђено је алпско скијалиште укупног капацитета од 26.835 једновременних скијаша, од тога на територији општине Књажевац 21.895 једновременних скијаша (сектор Јабучко равниште – Голема река) и на територији општине Пирот 4.940 једновременних скијаша (сектор Јабучко равниште – Топли До). У првој фази реализације туристичког ризорта предвиђена је изградња 6.192 лежаја на локалитету Јабучко равниште (све на територији општине Књажевац) и алпског скијалишта за 5.230 једновременних скијаша (на деловима сектора Јабучко равниште – Голема река и Јабучко равниште – Топли До). Сви наведени плански показатељи смештаја укључени су у Предлог просторног плана. Гранични, максимални капацитет алпског скијалишта од 26.861 једновременог скијаша третиран је у Предлогу просторног плана као резултат детаљне разраде скијалишта којом се Просторни план не бави (у Просторном плану се дају решења само за главне потезе система скијалишта који подразумевају минималне капацитете, а у функцији туристичког ризорта је процењен минимум/оптимум капацитета алпског скијалишта од 23.061 једновременог скијаша). Како се Просторним планом предвиђа могућност да се укупни капацитет једновременних скијаша током детаљније разраде може повећати за највише 66% (тј. са 42.100 на 68.500 скијаша), то одговара максималном, граничном капацитету из Програма развоја планинског туризма на подручју Старе планине (Мастер плана) за обухваћени део простора у општинама Књажевац и Пирот.

3. Скраћени приказ постојећег стања

Природни услови

Подручје Просторног плана има обележја брдско-планинског рељефа, дисецираног рекама Трговишки Тимок, Темштица и Височица и њиховим притокама, с најнижом надморском висином у северном делу (локалитет Грлишка река, код ушћа у Бели Тимок, на територији града Зајечара) од око 140 m н.в. и највишом на Старој планини од 2.169 m н.в. (врх Мишор). Најзаступљенији су висински појасеви између 600–1.200 m н.в. на преко 50% површине подручја. У висинском појасу од 1.500–2.169 m н.в. налази се око 110 km² или око 7% површине подручја (од тога око 15 km² у појасу изнад 1.800 m н.в.). Доминирају неутралне експозиције на око 45%, док су топле експозиције заступљене на око 30%, а хладне на око 25% подручја Просторног плана. На око 42% подручја су нагиби терена већи од 10 степени (или 12%), на око 29% су стрми нагиби терена већи од 20 степени (или 36%), док су на око 6% подручја екстремно стрми нагиби терена већи од 31 степен (или 60%).

Клима на подручју Просторног плана припада умерено-континенталном типу у нижим деловима, док се у котлинама осећа утицај жупске, а на већим висинама планинске климе. Средње годишње температуре ваздуха у подгорини, односно долинама Нишаве и Тимока крећу се у распону 10,1–10,5 °C, док су у висинском појасу изнад 1.950 m н.в. средње годишње температуре ваздуха испод 2°C и седам месеци има негативне средње температуре. Просечне годишње суме падавина крећу се 600–650 mm у подножју планине и преко 1.200 mm у највишем планинском појасу – изнад 1.950 m н.в. Максимум падавина је у јуну, минимум у октобру и септембру, док се секундарни максимум јавља у новембру, ређе у децембру месецу. Средње трајање снежног покривача у појасу изнад 1.400 m н.в. креће се од три до пет месеци, у зависности од висине и експозиције, а на Мишору и до шест месеци. Просечно трајање снега веће дебљине од 50 cm износи око 70 дана (на Мишору и до 100 дана), а средња максимална висина снежног покривача износи 110–150 cm.

Педолошки покривач је разноврстан. Преовлађују кисела смеђа земљишта (дистрични камбисол) везана за све типове стена, али су највише заступљена на геолошкој подлози изграђеној од метаморфних и магматских стена. Други по распрострањењу су ранкери, са неколико варијетета, претежно на црвеним пешчарима, мање на стенама метаморфно-магматског комплекса. На кречњацима и доломитима главни типови педолошког супстрата су рендзине и смеђа земљишта. Доминирају земљишта ниског бонитета (од шесте до осме бонитетне класе), са потпуном неподесношћу или веома озбиљним ограничењима коришћења за друге намене осим ливада, пашњака и шума.

Екцесивни и јаки ерозиони процеси присутни су на западним падинама Старе планине, али не у целини, већ у виду ерозионих жаришта I и II категорије. Средња ерозија III категорије распрострањена је посебно на падинама речних долина. Доминантно је заступљена слаба ерозија.

Подручје је изложено опасности од земљотреса јачине изнад 5° МКС на територији општине Књажевац и града Зајечара, односно до 7° МКС на територији општине Пирот и Димитровград.

Природни ресурси

У хидрографском погледу Стара планина обухвата делове сликова Белог Тимока и Трговишког Тимока (чије су највеће притоке Црновршка, Стањанска, Алдиначка, Радичевска и Коритска река) који је уоквирују и дренирају дуж западне стране и Височице (која се у доњем делу тока назива и Темштица или Темска и чије су највеће притоке Дојкиначка и Топлодолска река), која ка Нишави одводи воде са пространог јужног по површини већег дела подручја Старе планине. Просечни отицај површинских вода износи око 18,6 m³/s (од чега Нишаве 12,6 m³/s и Белог Тимока око

6,0 m³/s). Хидролошка особеност водотока у зони Старе планине је велика временска неравномерност протока, која се огледа у великим разликама између просечних, малих и великих вода. Поред неповољних водних режима већина водотока има бујични карактер, са израженим краткотрајним поводњима током којих протекне преко 60% укупног годишњег протока, након чега наступе дуги периоди маловођа, са изразито малим протоцима, који нису довољни за водопривредно коришћење и основне еколошке функције водотока. Код појединих водотока, као код Топлодолске и Дојкиначке реке, екстремне вредности протицаја се крећу у односу и до 1:900. Највећи протоци су у марту и априлу (топљење снега на Старој планини), док су маловођа најизраженија у августу, септембру, често и у октобру, што значајно релативизује водно богатство подручја, јер воде нема управо у вегетационом периоду када је најпотребнија. Неповољне водне режиме је, стога неопходно регулисати деловањем водоакумулација. Подземне воде на подручју Старе планине, иначе доста оскудне, истичу у виду извора различитог положаја, издашности, режима рада, температуре и хемијског састава вода. Извори на Старој планини познати су по хладној води (посебно они у вишим деловима подручја преко 1.600 m н.в.) чија је температура у летњем периоду у распону 4,5–6 °C. Од преко 500 извора укупне издашности око 350 l/s, око двадесет је веће издашности (од 1 l/s до 10 l/s) а десетак извора представљају јака крашка врела (Јеловичко, Дојкиначко, Суво, Бигар, Топлик, Суводолско и друго). У крашким увалама јављају се кратки понорски водотоци, углавном периодичног карактера. Понирањем речних вода Трговишког Тимока и Темштице формирају се подземне воде са смером течења, делом према северу и југу, односно према Белом Тимоку и Нишави и низводним карстним врелима и изворима, а делом према западу ван подручја Просторног плана. Стање квалитета вода планинских река је већим делом добро, због релативно малог ефлуентног оптерећења из доста разутјених и ретко насељених села, као и због велике способности самопречишћавања водотока. Значајну хидрогеолошку особеност подручја Просторног плана чине термоминералне воде у Ргошкој Бањи (Бањици) код Књажевца и Даг Бањици код Пирота, као и низ термалних извора температуре од 20 до 37 °C дуж корита Сврљешког Тимока.

Површина пољопривредног земљишта на подручју Просторног плана износи око 841 km² или 55% територије. Пољопривредно земљиште се одликује високом заступљеношћу пашњака (45,2%), односно ниском заступљеношћу појединих категорија обрадивих површина (њиве и вртови 27,8%, воћњаци 2%, виногради 1,5%, и ливаде 23,5%) при чему постоји издиференцирана природна основа за развој пољопривреде у зависности од надморске висине и положаја у односу на градске центре. Највредније пољопривредне ресурсе планског подручја чине виногорја и воћњаци доминантним делом заступљени у градским и другим котлинским атарима, а затим оскудне по површини али плодне њиве и вртови, такође лоцирани у нижим пределима, а на дасве – простране природне травњаци формирани факторима планинске климе и антропогеним утицајима. Простирући се хомогеним појасом планинске степе, од Орловог Камена до краја Видлича, дужином од око 70 km и ширином 8,5–19 km, пашњачка зона Старе планине је толико пространа да је у прошлости примала на летњу испашу и локално и номадско сточарство. И поред тога што је повремено прекомерно оптерећивање капацитета пашњака довело до местимичног уништавања травног биљног покривача и шума брсничком испашом и сечењем лисника, а стога и до јачања процеса ерозије земљишта, доминантан део планинских пашњака је сачувао велику заштитну моћ од ерозије. Данас су природни травњаци Старе планине изложени биолошкој деградацији услед изостављања редовне испаше, односно косидбе. Око 44% укупних пољопривредних површина налази се углавном у државној својини (75% пашњака, 22% ливада, 15% ораница и 16% воћњака и винограда) и другим облицима јавне и задружне својине. Наро-

чито високом заступљеношћу јавне и задружне својине одликују се планински пашњаци нишавско-пиротске гравитације, на којима је у прошлости преовлађивало крупно нomaдско сточарство. На теренима тимочно-књажевачке гравитације, на којима се вековима махом развијало ситно сточарство локалних села, удео државне својине је осетно мањи. Високим степеном концентрације јавног и задружног земљишта одликују се, такође, оранице, виногради и воћњаци у рубној зони градских и приградских насеља. Преовлађујући део пољопривредног земљишта има слаб економско-производни потенцијал. Око половине укупних површина њива је у 7. и 8. катастарској класи. Воћњаци су претежним делом осредњег квалитета, али местимично се срећу и веће површине врло доброг квалитета. Најбољу катастарску структуру имају виногради, који због вишевековне традиције у гајењу винове лозе и производњи квалитетних вина, чине посебно вредно агроеколошко добро подгорине Старе планине. Природне ливаде су претежно врло слабог квалитета, што је један од узрока несташице сточне хране за зимску исхрану стоке, па стога и структурно ограничење за одрживо коришћење капацитета пространих пашњака. Пољопривредна производња планског подручја почива готово у целини на 9.201 ресурсно ограниченом породичном газдинству, које у просеку поседује 1,16 ха обрадивог земљишта, уз велику уситњеност парцела (пресечно у арима: њиве – 17,7; вртови – 2; воћњаци – 6,2; виногради – 9,8; ливаде – 24,5 и пашњаци – 48). Релативну високу заступљеност домаћинства са газдинством (31%) прати ниско учешће како пољопривредног у укупном становништву (2,4%), тако и домаћинства са пољопривредним изворима прихода у укупном броју домаћинства (1,9%). Изузев дела територије општине Димитровград, на свим осталим подручјима најзаступљенија су непољопривредна домаћинства (цело подручје Просторног плана – 91,9%), док се мешовита домаћинства срећу у просеку ређе (2 %) од домаћинства без прихода (4,2%). По Попису 2002. године, укупан број пољопривредних становника износио је 2.010. Од тога је 1.525 лица спадало у категорију активних пољопривредника који обављају занимање. Индивидуални пољопривредници чине 95,6% од укупног броја пољопривредног становништва у домаћинствима са пољопривредним газдинством. У овим домаћинствима има свега 31 предшколско дете, 33 ученика основне школе, 18 ученика средње школе и 12 студената. Планском подручју прети настајање пољопривредне производње из два дијаметрално супротна разлога од којих је један демографска пресија на оскудна котлинска земљишта, високе природне плодности, а други депопулација пространих планинских предела. Домаћинства планског подручја држала су 2002. године 241 грло коња, 4.685 грла говеда, 24.836 оваца, 5.491 коза, 7.312 свиња и 54.410 комада живине, тј. укупно 6.077 условних грла (у просеку 13,2 условна грла на 100 ха обрадиве површине), што је око пет и по пута мање од нужног минимума за дугорочно очување површина и плодности пољопривредног земљишта. Супституција људског рада машинским је минимална. На свим домаћинствима са газдинством има 3.461 једноосовински трактор. Просечно на један двоосовински трактор долази око 22 ха обрадивог земљишта, али уз јако изражену просторну хетерогеност, тако да су поједини планински предели потпуно лишени погонске вуче, а већина газдинстава нема самодоводних пољопривредних машина. Слабе демографске, економске и техничко-технолошке перформансе пољопривредних газдинстава још више отежава неразвијеност производних, тржишних и друштвених услуга, посебно у планинским селима, која су и саобраћајно тешко доступна. Удаљеност од најближе ветеринарске станице, пољопривредне апотеке, здравствене установе, продавнице мешовите робе, бензинске пумпе, телефона и других садржаја савременог друштвеног стандарда, често је већа од 20 km.

Укупна шумом обрасла површина подручја Просторног плана износи око 612,5 km² од чега шуме у државном власништву покривају 57,4%, а шуме у приватном власништву 42,6%. Садашња шумовитост износи 39,7%, док про-

цењена оптимална износи око 50%. Подручје Просторног плана простира се у Нишавском и Тимочком шумском подручју којима газдује ЈП „Србијашуме” на површини од 328,9 km² у оквиру 14 газдинских јединица. За Стару планину је карактеристична разноврсност шумских, травних и тресавских заједница и реликтност многих од њих. На подручју Просторног плана може се издвојити пет појаса шума и шумских заједница, и то: храстових, букових и смрчевих шума, појас субалпске вегетације и појас кривуља, у оквиру којих постоји неколико ценоеколошких група типова шума и шумских заједница. Шуме су различитог степена очуваности, у зависности од власништва, природно или вештачки подигнутих састојина, шумских подручја и локалитета. Подручје Просторног плана захвата, у целисти или деловима, осам ловишта чији су корисници ЈП „Србијашуме” и Ловачки савез Србије (укупне површине око 2.390 km²) то јест осам ловачких удружења. Стање дивљачи одликује недовољна бројности ситне и крупне дивљачи, неповољна полна и старосна структура и недовољна брига о заштити и очувању свих, а посебно ретких и угрожених врста.

Ситановништво, мрежа и функције насеља и јавне службе

У периоду 1948–2002. године број становника на подручју Просторног плана се повећао за око 10%, то јест са 66.864 на 73.679 становника, док се у периоду 1991–2002. године смањило за 4,6%. Пораст броја становника забележен је једино у Књажевацу са приградским насељем Трговиште (око 3,5 пута) и Пироту са приградским насељима Нови Завој, Бериловац и Извор (око 3,3 пута). У периоду 1991–2002. године број становника стагнира у Књажевцу и Трговишту, незнатно расте у Пироту, док значајније расте само у Бериловцу. Број становника на руралном делу подручја Просторног плана радикално опада, јер је са 48.144 у 1948. години смањен на 8.589 у 2002. години, односно сведен је на мање од једне петине, при чему је дошло до значајног преображаја у структури и потенцијалу домаћинства, као последица недовољног природног обнављања, јаке емиграције и одмаклог процеса старења становништва. Просечна густина насељености на територији обухваћеној Просторним планом износи 47,2 становника/km² (ст/km²) што је знатно испод просека Републике Србије. Просечна величина домаћинства износи два члана 2002. године, док у погледу структуре преко 45% чине једночлана и двочлана домаћинства. Контингент младог становништва (до 19 година старости) чини око 20% укупне популације. Ниске стопе наталитета последица су смањеног удела жена у фертилном периоду (мање од 25% становништва). На основу структуре становништва по секторима делатности насеља на подручју Просторног плана могу се сврстати у три групе: аграрна, која доминирају са око 62%; индустријска, са око 25% (уз значајно учешће аграрног и терцијарног сектора); терцијарна, са око 5% (уз учешће услужне односно, услужно-аграрне делатности).²

Просторним планом је обухваћено 78 насеља, и то: на територији града Зајечара три сеоска насеља (са 1.299 становника), општине Књажевац 38 сеоских и једно градско насеље (са 25.714 становника), општине Пирот 27 сеоских и једно градско насеље (са 46.488 становника) и општине Димитровград осам насеља (са 178 становника). Према броју становника насеља на подручју Просторног плана имају следећу величину: до 100 становника – 42 насеља, од 100 до 500 становника – 25 насеља, од 500 до 1.000 становника – четири насеља, од 1.000 до 2.500 становника – два насеља, од 2.500 до 10.000 становника нема насеља и преко 10.000 становника – два градска центра Књажевац (19.351 становника) и Пирот (40.678 становника). Као и целокупни простор источне Србије, тако и овај има релативно хетерогену насељску структуру. У подпланинском делу развијен је тимочки тип спонтано насталих збијених и полузбијених

² За око 8% насеља није било могуће утврдити функцијску типологију јер су, без становништва ненасељена, без запослених или са сувише малим бројем активног становништва да би се анализом добили валидни резултати.

сеоских насеља са релативно хомогеном насељском територијом и грађевинским рејоном, док планински простор карактерише разделеност насеља на мање и веће засеке формирани на принципима родбинских веза, дисперзних грађевинских рејона (овом типу припадају претежно и подпланинска нишавска насеља). У мрежи насеља најизраженији је удео малих насеља и слаба доступност сеоског подручја, услед лошег стања локалних путева, као и ширења општинских центара, агломирањем становништва, активности и функција у њиховој периурбаној зони, дуж државних путева I и II реда и других путних праваца. Према функцији и значају, положају и утицају демографских и развојних процеса, насеља на подручју Просторног плана могу се сврстати у три категорије:

- општински центри (Пирот је и регионални центар), који се одликују стагнацијом становништва и привредних токова, концентрацијом јавних служби и услуга, које прати слабење и гашење одређених градских функција, механичком миграцијом радне снаге као једином позитивном компонентом прираштаја становништва и истрошеношћу демографског потенцијала руралног залеђа;

- приградска насеља и котлинска и долинска насеља дуж главних саобраћајних праваца, која се одликују релативно малим демографским потенцијалом, концентрацијом дела привредних и управних функција, а тиме и дела становништва, недовољним значајем у мрежи насеља услед поларизационих утицаја општинских центара;

- рурална брдско-планинска насеља, која се одликују врло ограниченим демографским потенцијалом за интензивирање социоекономских активности, поодмаклом фазом депопулације, са врло израженим процесом демографског старења, тешко доступним положајем, доминантно пољопривредном функцијом екстензивног карактера, ниским нивоом опремљености инфраструктуре и неразвијеном и неадекватном организацијом јавних служби у области здравствене и социјалне заштите, културе и друго.

Привредне делатности

Привреду подручја Просторног плана која је ушла у прелазну фазу измена привредне структуре и прилагођавања савременим тржишним условима привређивања одликује доминација пољопривредне делатности. У целини посматрано привреда овог подручја је ушла у фазу депресије и релативне стагнације са вишеструким негативним резултатима које одликују знатан пад друштвеног производа, повећање стопе незапослености, застарелост опреме, неликвидност и пад ефикасности. Процес реструктурирања и власничке трансформације је једним делом успешно спроведен или је у току. На подручју Просторног плана постоји неколико великих привредних друштава која су успешно извршила приватизацију и битна су за развој општина на чијој територији послују („Тигар” у Пироту, Фабрика каблова, Фабрика млечних производа „Импаз” и Пивара „Ефес” у Зајечару, „Стокоимпекс”, „Леда” – „Falc east”, текстилна предузећа „Азаро” и „Беба кидс” у Књажевцу и слично). Најзаступљеније индустрије на подручју Просторног плана су: индустрија гуме и текстила у Пироту; прехрамбена индустрија, индустрија обуће, текстила, намештаја и машинска индустрија у општини Књажевац и граду Зајечару; индустрија гуме и текстила у општини Димитровград у којој је најнеповољнија ситуација у погледу стања капацитета. Сектор малих и средњих предузећа (у даљем тексту: МСП) је у фази развоја и очекује се његов значајан допринос као једног од основних ослонаца привреде у регији и генератора запослености становништва. Разни видови samozапосљавања, пре свега у пољопривреди, такође ће допринети смањењу стопе незапослености. Сектор услуга у целини није довољно развијен, са напоменом да је нешто повољнија ситуација у вези са банкарским системом. У Књажевцу и Пироту постоји више филијала и експозитура банака из земље. Међутим, ограничен приступ кредитима и неповољни услови финансирања су отежавајуће околности развоја привреде. По степену организованости и успешности издваја се слободна зона „Пирот”.

Постојећа туристичка и рекреативна понуда није довољно развијена и афирмисана, а још мање је организована и повезана како међу општинама на подручју Просторног плана тако и са суседним општинама у Републици Србији и у Републици Бугарској. Туризам у Парку природе је у повоју, са почетним резултатима само у општини Књажевац („Бабин зуб”) и у општини Пирот („Басарски камен” на Видличу), без смештајних капацитета и других садржаја туристичке понуде у обухваћеним деловима подручја града Зајечара и општине Димитровград. У оквиру туристичке регије Стара планина развој туризма започет је и у обухваћеним градским центрима Пироту и Књажевцу. На подручју Просторног плана регистровано је укупно око 754 лежаја, од тога у општини Књажевац 418 и општини Пирот 336 лежаја, уз један број викенд кућа у околини општинских центара, на Старој планини и Заовском језеру. Постојећу туристичку инфраструктуру представљају у Књажевцу – градски спортски терени и спортска хала, олимпијски базен са термоминералном водом и спортским теренима у Ргошкој Бањи, купалиште Бараница на Трговишком Тимоку, скијалиште са једном четвореседежницом, једним ски-лифтом и једним беби-лифтом на „Бабином зубу” и у Пироту – регулисани ток Нишаве и велико градско купалиште, градски стадион, игралишта за мале спортове уз школе у Пироту, као и два ски лифта, ски-стазе и трим-стазе на „Басарском камену”. Скромну туристичку инфраструктуру користи претежно локално становништво, а потенцијали за нову туристичку инфраструктуру нису искоришћени. Туристички нису довољно вреднована и културолошки коришћена културна баштина и природне вредности подручја. Скроман је и број манифестација у функцији туризма, док су објекти народног градитељства и традиционалних заната углавном напуштени и у стадијуму пропадања. Ван општинских центара нису довољно развијени садржаји угоститељства, трговине и сервиса релевантних за туризам.

На подручју Просторног плана констатовано је низ појава и лежишта минералних сировина изграђених од разноврсних литолошких слојева и различитог генетског порекла. Могућности за развој рударења и површинске експлоатације огледају се у богатству овог подручја ретким племенитим металима и угљем, те грађевинским и украсним каменом (бигар, кречњак, доломит, шкриљци, габрови, дијабази, гранити, пешчари и др). На основу макрометалогене рејонизације Републике Србије, подручје Старе планине подељено је у три рудна реона и то: Књажевачки (уран, злато, бакар, бизмут, манган уз присуство сребра, олова, молибдена, цинка и друго); Сребрноглавски (злато, уран, бакар и друго); Височко-видлички (гвожђе).

Саобраћај и технички системи

Постојећа мрежа друмског саобраћаја, која углавном има долињски правац пружања, чине:

- 1) путеви I реда (магистрални путеви) укупне дужине на подручју Просторног плана око 33 km, и то: М-25 Зајечар–Књажевац–Ниш, деоница Ргоште–Доње Зуниче дужине око седам km (на територији општине Књажевац) и деоница Селечка–Вратарница дужине око 15 km (на територији града Зајечара); М-1.12 Ниш–Пирот–Димитровград, дужине око 10 km и М-9 Пирот–Лесковац, дужине око један km, деонице на територији града Пирота (на територији општине Пирот);

- 2) путеви II реда (регионални путеви), укупне дужине око 167,3 km (на подручју Просторног плана око 116,1 km), и то: Р-247-а Минићево–Ново Корито–Кадибогаз (граница прелаза са Бугарском) дужине око 17,7 km; Р-247-б Јелашница (М-25)–Равна–Штипина–Књажевац дужине око шест и по km; Р-121 Књажевац–Кална–Пирот–Височка Ржана–Доњи Криводол–Димитровград дужине око 130,5 km; Р-243 Сврљиг–Периш–Јаловик–Кална–Балта Берилово–Свети Никола (граница Бугарске) дужине око 30,3 km;

- 3) локални путеви, укупне дужине око 220,9 km (на подручју Просторног плана 201,3 km), и то: на територији општине Књажевац 120,6 km (од чега је око 68% са асфалт-

ним застором, око 4% са туцаником или шљунком и око 28% са земљаним застором); општине Пирот 89,3 km (од чега је око 62% са асфалтним застором и око 38% са туцаником или шљунком); општине Димитровград 11 km (од чега је око 82% са асфалтним застором и око 18% са туцаником или шљунком); града Зајечара у функцији везе насеља са државним путем I реда М-25 Зајечар–Књажевац.

Стање путева I реда је задовољавајуће, док путеве II реда генерално треба реконструисати. Локални путеви су у лошем стању и неопходна је њихова реконструкција. Од остале саобраћајне инфраструктуре, подручје Просторног плана делимично тангира железничка пруга Зајечар–Ниш са западне стране и пруга Ниш–Димитровград са југозападне стране. Подручје Старе планине има повољан положај у односу на аеродром у Нишу, као и у Софији у Републици Бугарској, оба на краку коридора X Ниш–Димитровград–Софија.

Вишененамска водоакмулација „Завој“ на Височици изграђена је 1990. године са браном висине 86 m од земљаног набачаја са глиненним језгром на месту на коме је 1963. године дошло до клизања брда и затварања долине реке Височице природном преградом која је потопила село Завој. Запремина бране износи 1,47 милиона m³, док је запремина водоакмулације 170 милиона m³. За потребе комплетирања водопривредног система „Завој“, односно појачање водног потенцијала (за око 80 милиона m³) превођењем дела великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију кроз падине Старе планине, пробијено је око 2.600 m од планираних 5.690 m тунела.

Снабдевање водом насеља на подручју Просторног плана врши се преко два градска водовода која имају карактер мањих регионалних система (Пирот и Књажевац) и који подмирују и потребе неких приградских и долињских насеља, као и из 54 сеоска водовода (30 на делу општине Пирот, 15 на делу општине Књажевац, пет на делу општине Димитровград и четири на делу града Зајечара). Села у долињским зонама, углавном располажу већим водоводима (са више групних система и каптираних извора и водозахвата), док су у планинским селима чешћи појединачни (породични) водоводи. Иако подручје спада у водом боље подмирене крајеве Републике Србије стање снабдевања водом насеља није у потпуности задовољавајуће. Велики број извора и водозахвата отежава одржавање водовода и санитарну заштиту изворишта, посебно што постоји знатни број нерегистрованих прикључака на водоводну мрежу. Сеоски водоводи су малих капацитета и неодговарајуће техничке опремљености што смањује поузданост система у условима квалитета и маловодним ситуацијама. Губици у дистрибутивној мрежи су знатни што захтева ревитализацију и хидрауличко осматрање већине система.

Стање санитације насеља на подручју Просторног плана није задовољавајуће. Канализационе системе имају само Пирот и Књажевац и то са обухватом само у централним деловима градских подручја. Канализација за отпадне воде се уводи у реке без процедишта за пречишћавање отпадних вода (у даљем тексту: ППОВ), што доводи до ударних загађења деоница Нишаве, низводно од Пирота и Белог Томока, низводно од Књажевца. Развој канализације за атмосферске воде јако заостаје у Пироту док у Књажевцу није ни започео. Стање санитације сеоских насеља је лоше, без канализационих система и санитарно безбедних септичких јама. Отпадне воде из домаћинства и стаја усмеравају се преко провизорних септичких јама према најближим водотоцима који се врло често користе и за одлагање чврстог отпада, што погоршава стање квалитета вода у свим долињским рекама. У насељима на планинском подручју ситуација је нешто боља због малог броја становника и мале специфичне потрошње воде тако да је ефлуентни притисак на околину мали и не прекорачује потенцијал аутопурификације водотока. Привредна друштва на подручју Просторног плана највећим делом се снабдевају из водоводних система насеља јер за сада нема већих потрошача који захтевају технолошку воду из речног система.

Подручје Просторног плана опремљено је следећом електроенергетском преносном мрежом и објектима:

1) једна деоница далеководна (у даљем тексту: ДВ) 400 kV на правцу трафо-станица (удаљем тексту: ТС) 400/110 kV Ђердап – ТС 400/110 kV Бор 2 – ТС 400/110 kV Ниш 2 (на подручју града Зајечара и општине Књажевац);

2) шест деоница ДВ 110 kV (укупне дужине око 208 km) на правцу: ТС 400/110/35 kV Ниш 2 – ТС 110/35 kV Пирот 2 (ДВ дужине око 57,5 km), ТС 110/35 kV Зајечар – ТС 110/35 kV Књажевац – ТС 110/35 kV Сврљиг (ДВ дужине око 72 km), ХЕ Пирот – ТС 110/35 kV Пирот 2 (ДВ дужине око 0,9 km), ТС 110/35 kV Пирот 2 – ТС 110/35 kV Пирот 1 (ДВ дужине око 9,5 km), ТС 110/35 kV Пирот 1 – ТС 110/35 kV Сврљиг (ДВ дужине око 46,9 km) и ТС 110/35 kV Пирот 2 – ТС 110/35 kV Димитровград (ДВ дужине око 21,5 km);

3) пет ТС 110/35 kV и то: ТС 110/35 kV Књажевац, која има двострано напајање из правца ТС 110/35 kV Зајечар и ТС 110/35 kV Сврљиг и из које се напаја већи део конзумног подручја општине Књажевац и мали део града Зајечара; ТС 110/35 kV Сврљиг (ван подручја Просторног плана, која има тространо напајање из правца ТС 400/110/35 kV Ниш 2, ТС 110/35 kV Пирот 1 и ТС 110/35 kV Књажевац) из које се напаја источни, погранични део конзумног подручја општине Књажевац; ТС 110/35 kV Пирот 2 која има двострано напајање из правца ХЕ Пирот и правца ТС 400/110/35 kV Ниш 2 и ТС 110/35 kV Пирот 1 која такође има двострано напајање из правца ТС 110/35 kV Пирот 2 и ТС 110/35 kV Сврљиг из којих се напаја подручје општине Пирот; ТС 110/35 kV Димитровград (ван подручја Просторног плана) која се напаја из правца ТС 110/35 kV Пирот 2 и из које се напаја део конзумног подручја општине Димитровград;

4) 19 деоница ДВ 35 kV (укупне дужине око 103,7 km) од чега на подручју општине:

Књажевац – шест, дужине око 46,6 km, на правцима: ТС 110/35 kV Књажевац – ТС 35/10 kV Књажевац 1, ТС 110/35 kV Књажевац – ТС 35/10 kV Књажевац 2, ТС 110/35 kV Књажевац – ТС 35/10 kV Књажевац 3 (ДВ дужине око 6,5 km), којима се напајају Књажевац и приградска насеља; ТС 110/35 kV Књажевац – ТС 35/10 kV Минићево (ДВ дужине око 10,2 km) којим се напајају ванградска насеља северно и североисточно од Књажевца (укључујући и пет села која припадају ЕД „Зајечар“); ТС 110/35 kV Сврљиг – ТС 35/10 kV Кална (ДВ дужине око 20,65 km) којим се напајају сеоска насеља у јужно од Књажевца у пределу Старе планине у граничном појасу према Републици Бугарској; ТС 35/10 kV Кална – Мездреја (дужине око 9,3 km) који тренутно ради под напоном 10 kV;

– Пирот – десет дужине око 50 km на правцима: ТС 110/35 kV Пирот 1 и Пирот 2 ка ТС 35/10 kV Пирот 1, Пирот 2, Пирот 3, Пирот 4, Пирот 5, Пирот 7 и Пирот 9 (ДВ дужине око 14 km) којима се напајају Пирот и приградска насеља; ТС 35/10 kV Пирот 4 – ТС 35/10 kV Темска (ДВ дужине око 9,5 km), ТС 110/35 kV Пирот 2 – ТС 35/10 kV Височка Ржана (ДВ дужине око 17,5 km) и ТС 110/35 kV Пирот 2 – ТС 35/10 kV Нишор (дужине око 8,95 km) којим се напајају сеоска насеља на подручју општине Пирот и делом на подручју општине Димитровград;

– Димитровград – три дужине око 7,1 km на правцима: ТС 110/35 kV Димитровград – ТС 35/10 kV Димитровград 1 (ДВ дужине око 1,4 km) и ТС 110/35 kV Димитровград – ТС 35/10 kV Димитровград 2 (ДВ дужине око 2,3 km) и ТС 35/10 kV Димитровград 1 – ТС 35/10 kV Димитровград 2 (ДВ дужине 3,4 km) којима се напаја Димитровград и сеоска насеља;

5) 17 ТС 35/10 kV од чега на подручју општине:

– Књажевац – пет – ТС 35/10 kV Књажевац 1, ТС 35/10 kV Књажевац 2, ТС 35/10 kV Књажевац 3 (све три на подручју града) и ТС 35/10 kV Минићево (чије се напајање врши из ТС 110/35 kV Књажевац) као и ТС 35/10 kV Кална (чије се напајање врши из ТС 110/35 kV Сврљиг);

– Пирот – десет – ТС 35/10 kV Пирот 1, ТС 35/10/6 kV Пирот 2, ТС 35/10 kV Пирот 3, ТС 35/6 kV Пирот 4, ТС 35/10 kV Пирот 5, ТС 35/10 kV Пирот 7 и ТС 35/10 kV Пи-

рот 9 (свих седам на подручју града) и 3 ванградске – ТС 35/10 kV Темска, ТС 35/10 kV Височка Ржана и ТС 35/10 kV Нишор (чије се напајање врши из ТС 110/35 kV Пирот 1 и Пирот 2);

– Димитровград – две – ТС 35/10 kV Димитровград 1 и ТС 35/10 kV Димитровград 2, ван подручја Просторног плана (чије се напајање врши из ТС 110/35 kV Димитровград);

6) више деоница ДВ 10 kV укупне дужине око 552,5 km, од чега: у општини Књажевац око 322,5 km (од тога кабловске мреже око 59 km у градском подручју и на правцу Јабучко равниште–Бабин зуб око 3,5 km и надземне мреже око 260 km); у општини Пирот око 192 km (од тога кабловске мреже око 45 km у градском подручју и надземне мреже око 147 km); у општини Димитровград око 23 km; у граду Зајечару око 15 km;

7) 270 ТС 10/0,4 kV, од чега на делу подручја општине Књажевац 116 ТС 10/0,4 kV, Пирот 143 ТС 10/0,4 kV, Димитровград 8 ТС 10/0,4 kV и граду Зајечару 3 ТС 10/0,4 kV. За већину сеоских подручја је карактеристично да су све ТС мало оптерећене, са малим теретима, који су знатно испод термички дозвољених. квалитет надземне 10 kV мреже је најбољи на подручју општине Пирот.

На подручју Просторног плана у функцији је деривациона хидроелектрана (у даљем тексту: ХЕ) „Пирот” инсталисане снаге 2x40 MW која се реализује доводним тунелом из водоакумулација „Завој” дужине 9.093 m са машинском зградом на рубном делу града Пирота и компензационим басеном крај Нишаве. ХЕ „Пирот” ради просечно око 1.400 сати годишње и производи око 130 GWh годишње најквалитетније вршне енергије. Веома је значајна њена улога у кризним ситуацијама у електроенергетском систему, те се користи као хаваријска резерва енергетског система. Такође, на подручју Старе планине налази се више малих хидроелектрана (у даљем тексту: МХЕ), и то: „Темац” на Темштици (инсталисане снаге 625 kW и годишњом производњом око 2,8 GWh); „Завој” низводно од бране на водоакумулацији „Завој” (инсталисане снаге од 350 kW и годишњом производњом око 2,5 GWh – у фази припреме за пуштање у погон); као и око 11 приватних МХЕ на територији општине Књажевац (инсталисане снаге од од 2 kW до 44 kW, укупно 214 kW и годишњом производњом око 600.000 kWh) углавном на неадекватном техничком нивоу и без пројектне и планске документације. На подручју Просторног плана није изграђена гасоводна мрежа.

Подручје Просторног плана припада мрежној групи 019 Зајечар (територија града Зајечара и општине Књажевац са 42 насеља) и мрежној групи 010 Пирот (територија општина Пирот и Димитровград са 40 насеља). Фиксна телефонија преко 21 телефонске централе (11 аналогних и 10 дигиталних) покрива 82 насеља са око 28.738 телефонских прикључака, од чега на подручју општине Књажевац 10 телефонских централа (седам аналогних и три дигиталне) са 8.691 прикључком, на подручју општине Пирот девет телефонских централа (две аналогне и седам дигиталних) са 19.520 прикључака, на подручју града Зајечара две телефонске централе (обе аналогне) са 527 прикључака и на подручју општине Димитровград без телефонских централа и прикључака. У просеку има око 37,6 телефона на 100 становника, што је знатно изнад просека за Републику Србију. И поред релативно високе густине телефона, стање телефоније је незадовољавајуће због технички застарелог дела мреже (нарочито у мрежној групи Зајечар), непостојања руралног радио-телефонског система за ретко насељена брдско-планинска подручја (због чега је непокривено 32 насеља), великог броја двојника, ниског степена дигитализације мреже од 65% (у мрежној групи Зајечар свега 49%) и слабе изграђености мреже оптичких каблова. На подручју Просторног плана налазе се три деонице магистралних оптичких каблова са кратким приводима до насеља у њиховој непосредној близини, и то:

1) Ниш–Књажевац–Зајечар (деоница Ргоште–Доње Зуниче кроз грађевинско подручје Књажевца на територији општине Књажевац и Селачка–Вратарница на територији

ји града Зајечара) са приводима до Вратарнице, Малог Извора, Дубраве и Минићева;

2) Ниш–Пирот–граница Бугарске (деоница кроз грађевинско подручје Пирота) са приводом до Димитровграда;

3) Пирот–Бабушница–Лесковац (деоница кроз грађевинско подручје Пирота).

Подручје Просторног плана покривају два оператера мобилне телефоније „Теленор” (062 и 063) са шест базних станица (две на територији општине Књажевац и четири на територији општине Пирот) и „Телеком Србија” (064 и 065) са 10 базних станица (четири на територији општине Књажевац, пет на територији општине Пирот и једна на територији града Зајечара). Покривеност сигнализације није уједначена, али је развој мобилне телефоније у сталној експанзији и ситуација се брзо поправља. Стање у мрежи за пренос података и „Интернет” може се оценити као задовољавајуће јер су седишта мрежних група Зајечар и Пирот укључена у посебну мрежу за пренос података и интернет (СМИН) Телекома Србија, што представља услов прикључења и осталих комутационих елемената након њихове дигитализације. На подручју Просторног плана у функцији је 11 поштанских јединица (или једна поштанска јединица на око 6.700 становника) и то на територији општине Пирот шест (три у граду и по једна у Височној Ржани, Каменици и Темској), Књажевац три (у граду, Доњој Каменици и Кални) и граду Зајечару две (у Вратарници и Малом Извору). Постојеће стање поштанске мреже није задовољавајуће, ни по броју ни по просторном распореду, нарочито у планинском делу где су поштанске јединице доста удаљене од појединих села.

Комунална опремљеност

Комунална опремљеност подручја, сем донекле у општинским центрима, није довољна. Организована елиминација смећа постоји у Књажевцу и Пироту. Рурална подручја су углавном изостављена из циклуса сакупљања отпада што има у готово свим селима за последицу постојање локалних сметлишта, често смештених на најнеприхватљивијим локацијама (крај путева). Актуелни проблеми система управљања отпадом односе се на: импровизован начин прикупљања и депоновања отпада који није у складу са санитарним условима и мерама заштите животне средине; неефикасан и еколошки неприхватљив начин поступања са отпадом, без било какве селекције и предtretмана. Пијаци су изграђене и уређене у Књажевцу и Пироту. Уређеност гробаља и јавних зелених површина је на ниском нивоу сем донекле у општинским центрима. Од јавних сервиса, формиране су противпожарне службе и путне базе за одржавање путева у Књажевцу и Пироту. Централизовано снабдевање топлотном енергијом остварено је само у Пироту (око 14%) и Књажевцу (око 11%). У осталим насељима снабдевање топлотном енергијом одвија се децентрализовано, коришћењем локалних котларница и индивидуалних пећи на електричну енергију, угаљ и најчешће дрва. Укупна инсталисана снага конзума износи 38,6 MW (у Пироту 34 MW и Књажевцу 4,6 MW), топлотни извори се налазе на седам локација (пет у Пироту, са капацитетом 49,70 MW и две у Књажевцу са капацитетом 6,4 MW), а као гориво се користи мазут са просечном годишњом потрошњом од 3.480 t (2.700 t у Пироту и 780 t у Књажевцу) и угаљ са просечном годишњом потрошњом од око 650 t у Књажевцу. Транспорт топлотне енергије остварује се двоцевном мрежом укупне дужине од око 15.100 m (око 12.000 m у Пироту и око 3.100 m у Књажевцу). У систему постоји 77 топлотних подстанци (63 у Пироту и 14 у Књажевцу). Мрежа је стара преко 20 година и налази се већим делом у бетонским каналима. Остала домаћинства и пословни простори у Пироту и Књажевцу греју се претежно на угаљ и дрва.

Животна средина

На подручју Старе планине преовлађују природни – изворни и секундарни екосистеми (источни и североисточни

погранични делови града Зајечара, општина Књажевац, Пирот и Димитровград). У потпланинском појасу преовлађују природно-антропогени екосистеми, а у периурбаном зони Књажевца и Пирота антропогено-природни екосистеми, са антропогенизованим екосистемима у самим градовима. На највећем делу подручја Просторног плана питања заштите животне средине обухваћена су питањима заштите природе и природних вредности у Парку природе Стара планина. Значајнији економски развој на подручју Просторног плана остварен је само у оквиру Пирота (са обухваћеним делом саобраћајног коридора државног пута I реда М-1.12 Ниш–Пирот–Димитровград и магистралне пруге Е-70 у оквиру града), у оквиру Књажевца и донекле дуж коридора Белог Тимока (са државним путем I реда М-25 Зајечар–Књажевац–Ниш и пругом на деоници од Књажевца до изласка из обухваћеног дела града Зајечара), али и на овом простору испољен притисак на животну средину је у дозвољеним границама. Иако Пирот не спада у градове са већом угроженошћу животне средине, као регионални и средњи индустријски центар на подручју Просторног плана има највиши степен угрожености животне средине, посебно у погледу загађења ваздуха од саобраћаја, индустрије и грејања. Знатно мање је угрожена животна средина Књажевца, градског центра и мањег индустријског центра лоцираног на саобраћајном коридору ниже фреквенције. Природни екосистеми у Парку природе изложени су занемарљивим антропогеним утицајима, услед малог броја становника и неразвијених економских активности. Најмање је антропогено угрожена природна/животна средина високопланинског појаса Парка природе без насеља, интензивније привреде и саобраћаја. На овом простору угрожавање доминантно потиче од природних појава и процеса који могу бити поспешени антропогеном деградацијом (ерозија, клизишта, урниси, лавине, бујице, штеточине и друго). Истицање природно радиоактивне воде из затворених рудника уранијума у Кални и Мездреји (а могуће и на другим локалитетима ван ових рудника) може угрозити низводна насеља по ивици Парка природе, али су за коначан став о овом питању неопходна детаљна истраживања. Из ширег окружења, подручје Просторног плана може бити угрожено старом нуклеарном електраном Козлодуј на Дунаву у Републици Бугарској која је у процесу затварања.

Природне вредности

Подручје Просторног плана карактерише разноврстан литолошки састав, представљен седиментним, мање магматским и метаморфним стенама од најстаријих, палеозојских, преко мезозојског флишног и кречњачког комплекса и неогених језерских и моринских седимената, до најмлађих квартарних речних и бигрених наслага. Посебно је значајна фашијална разноврсност мезозојских седимената, са пуним стратиграфским развићем тријаса, јуре и креде и обиљем фосила у стенама појединих одељака ових периода. Геоструктурна грађа терена је веома сложена и изражена је кроз бројне и репрезентативне појаве раседне и наборне тектонике. По својим стратиграфским, петролошким, палеонтолошким и геотектонским одликама Стара планина представља изузетну ризницу „докумената“ о историји развитка земљине коре, сложености геолошких процеса и променама палеоеколошких услова.

Примарну морфолошку одредницу чини маркантни планински гребен, чија се висина повећава од севера ка југу, достижући на Миџору 2.169 m н.в., при чему је још један врх виши од 2.000 m н.в. (Душљак), а десетак врхова (Сребрана глава, Копрен, Три чуке, Вражја глава, Голема глава, Големи камен и друго) су у висинској зони 1.900–2.000 m н.в. Осим преседлинама између тих врхова, главни гребен је на неколико места изразито снижен и пробијен планинским превојима, од којих су најпознатији Свети Никола и Кадибогаз. Од главног гребена одвајају се бочни оградници који у облику истакнутих развођа, са ширим и блаже нагнутим теменима уоквирују изворишне басене десних притока Височице и Тимока, посебно Црновршке реке (гребен

Прилепски врх – Жаркова чука – Бабин зуб), Топлодолске реке (Белан – Мрамор – Браткова страна) и Дојкиначке реке (Копрен – Стражна чука – Понор). Дисецираност рељефа са сплетом долина и јаруга је интензивна, а вертикално усецање претходно споменутих долина износи и 800–1.000 m у односу на темена њихових развођа. Укупна висинска разлика највише и најниже тачке подручја је преко 2.000 m. Такав динамичан рељеф одликује се веома стрмим нагибима, местимично и стеновитим литицама на одсесима планинских страна или усецима речних долина (Бабин зуб, клисура Владикина плоча, клисура Темске, клисура Росомачке реке, Росомачки врх, одсек Копрена, кречњачки екскарпмани Видлича) и израженом варијабилношћу и разноврсношћу експозиција. Речна корита су са стрмим уздужним профилима, преломима и стеновитима каскадама и изразитим меандарским кривинама. На кречњачким теренима присутни су облици крашког и флувиокрашког рељефа (увале, вртаче, понорске долине, пећине и друго).

Живи свет Старе планине одликује се значајном специјском и екосистемском разноврсношћу. Флора је представљена са око 1.200 таксона (врста и подврста), сврстаних у 455 родова и 33 фамилије биљака. Око 150 биљних таксона су у одређеној категорији угрожености, на европској Црвеној листи флоре налази се 48 биљака Старе планине, а неке од њих (мужица – *Androsace elongata*, пречица – *Lycopodium complanatum*, звончица – *Campanula calyciata*, росуља – *Drosera rotundifolia* и бор кривуљ – *Pinus mugo*) припадају категорији критично угрожених врста (CR). Већи број врста чине ендемичне (116) и ретке биљке – утврђене за природну реткост (40), а за поједине врсте на Старој планини се налазе једина преостала (*Svertia punctata*), јединствена (*Campanula calyciata*, *Rosa oxyodon*) или у Србији малобројна станишта (*Allium victorialis*, *Trolius europaeus*, *Alnus viridis*, *Salix silesiaca*, *Drosera rotundifolia*, *Paconia decora*, *Gentiana punctata*, *Bruckentalia spiculifolia*, *Arctostaphylos uva-ursi*, *Veratrum album* subsp. *lobelianum*, *Paconia decora* и др.). Биљни покривач, односно вегетацију подручја чине 24 шумске и жбунасте и 28 зеластих/травних биљних заједница, које су распоређене у оквиру висинских појасева, од најнижег појаса термофилних листопадних шума, до највише зоне субалпских и алпских травњака/пашњака. У богатом фонду животињског света посебно се истиче фауна птица са 203 регистроване врсте, од којих 154 представљају гнездице. Због разноврсности орнитофауне и присуства ретких, угрожених и у другом погледу значајних врста птица, део подручја Старе планине (делови крајева Висок и Видлич), површине око 440 km² укључен је у Листу међународно значајних подручја за птице IBA (Important Birds Areas). Већина птица Старе планине утврђене су за природну реткост, а неке од њих налазе се на различитим међународним (IUCN, SPEC) листама угрожених врста. Као посебно значајне врсте птица истичу се: сури орао (*Aquila chrysaetos*), риђи мишар (*Buteo rufinus*), сиви соко (*Falco peregrinus*), степски соко (*Falco cherrug*), велики тетреб (*Tetrao urogallus*), црна рода (*Ciconia nigra*), јаребица камењарка (*Alectoris graeca*), прдавац (*Circus cygnus*), шумска шљука (*Scolopax rusticicola*), планински жалар (*Charadrius morinellus*), буљина (*Bubo bubo*), ушата шева (*Eremophila alpestris baccanica*), степска трептаљка (*Anthus sempestris*), планински попић (*Prunella collaris*), вртна црвенрепка (*Phoenicurus phoenicurus*), дрозд камењар (*Monticola saxatilis*), мала мухарица (*Ficedula parva*), жутоклеуна галица (*Purpureogaster gracula*), чижак (*Carduelis spinus*), планински стрнадица (*Emberiza cia*) и велики тетреб. Са подручја су нестали крупни представници некрофагих (лешинарских) птица: орао брадан (*Gypaetus barbatus*), црни лешинар (*Aegipius monachus*) и белоглави суп (*Gyps fulvus*), који се само повремено виђа у пределу изнад највећих планинских врхова. Фауна сисара представљена је са 30 врста, међу којима се као природне реткости (којих има 20 врста) или угрожене врсте могу издвојити текуница, снежна и риђа волухарица, куна белица и златица, рис, медвед, неколико врста слепих мишева, слепо куче, велики сиви пух и пух лешинар и друго. У сисарску фауну укључено је и неколико врста ловне дивљачи (зец, је-

лен, срна, дивља свиња и др.). Херпетофауна, са укупно 18 врста – од којих је 15 врста установљено за природну реткост, чини шест врста водоземаца и 12 врста гмизаваца међу којима и ретка врста живородног гуштера (*Lacerta vivipara*). Фауна риба веома је богата и разноврсна и броји 27 врста, укључујући, како природне реткости – поточну пастрмку (*Salmo trutta*) и балкански вијун (*Sabanajevia aurata*), тако и алохтоне врсте (толстолобик, калифорнијска пастрмка и друго) унете у хидроакумулацију „Завој“ или водотоке. Од инсеката, најбоље је истражена фауна дневних лептира која броји око 120 врста, као и веома занимљива троглобионтска фауна пећине Владикина плоча и других спелеолошких објеката.

Заштита природних вредности је на подручју Просторног плана до сада релизована кроз следеће активности:

1) доношење и спровођење аката о установљењу других заштићених природних добара (укупне површине око 318 ha) од стране територијално надлежних скупштина општина Књажевац и Пирот, и то за:

– строги природни резерват (у даљем тексту: СПР) „Драганиште“, површине 112,03 ha, општина Књажевац, заштићен 1981. године као реперезент високопланинске заједнице смрче и субалпijske смрче;

– СПР „Голема река“ површине 34,6 ha, општина Књажевац, заштићен 1981. године као типичан пример добро очуваних шума планинске букве;

– природни споменик „Бабин зуб“, површине 44 ha, општина Књажевац, заштићен 1981. године као атрактивни репрезент деловања денудационих процеса у црвеним конгломератима;

– природни споменик „Водопад Бигреног потока“, површине 1,67 ha, општина Књажевац, заштићен 1981. године као један од најрепрезентативнијих бигрених водопада у источној Србији;

– СПР „Смрче – Арбиње“, површине 8,70 ha, општина Пирот, установљен 1985. године као пример најбоље очуваних и најквалитетнијих смрчевих састојина Старе планине;

– СПР „Браткова страна“, површине 63,14 ha, општина Пирот, заштићен 1985. године као станиште (и једино певалиште) великог тетреба на Старој планини;

– СПР „Вражија глава“, површине 17,40 ha, општина Пирот, заштићен 1985. године као станиште планинског јавора и других ретких биљака;

– СПР „Три чуке“, површине 26,31 ha, општина Пирот, заштићен 1985. године као станиште заједнице бора кривуља;

– СПР „Копрен“, површине 10 ha, општина Пирот, заштићен 1985. године као тресавско станиште на коме живе биљка месождерка, росуља и друге значајне биљне врсте;

– природни споменик „Стабло црног бора – Рсовци“, општина Пирот, заштићен 1984. године;

2) доношење и спровођење Уредбе о заштити Парка природе „Стара планина“ („Службени гласник РС“, број 19/97), којом је ово подручје установљено као заштићено природно добро од изузетног значаја нису утврђене зоне са различитим степенима режима заштите, сходно могућностима датим у Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04), нити је режим заштите експлицитно именован, већ је утврђен сет заштитно-развојних мера (забране и препоруке), а старање/управљање је поверено ЈП „Србијашуме“ са обавезом тог предузећа да чува и обезбеђује заштићено природно добро, обезбеђује спровођење прописаних мера заштите, доноси програме заштите и развоја и друга документа;

3) спровођење, примену и поштовање уредби о заштити природних реткости и контроли сакупљања и промета дивљих биљних и животињских врста, Закона о ловству („Службени гласник РС“, бр. 39/93, 44/93, 60/93 и 101/05), Закона о рибарству („Службени гласник РС“, бр. 35/94, 38/94 и 101/05), Међународних конвенција о трговини угроженим биљним и животињским врстама и о биолошкој разноврсности, као и активности на међународној афирмацији природних вредности – регистрацијом на Листи европских орнитолошких значајних подручја (IBA) и Листи ботанички значајних подручја IPA (Important Plant Areas), доно-

шење министарске декларације са Републиком Бугарском о проглашењу билатералног Парка мира „Стара планина“ 1996. године и утврђивање Старе планине за једно од неколико подручја из Републике Србије које ће бити предложено за европску мрежу резервата биосфере програму MaB.

Културна добра

На подручју Просторног плана налази се више споменика културе од којих је:

1) у категорију „од изузетног значаја“ рангиран „Конак малог Ристе“ (породице Христић) у општини Пирот;

2) у категорију „од великог значаја“ рангирано три споменика културе у општини Пирот (кућа „Бела мачка“, тврђава „Кале“ и манастир Св. Ђорђа изнад Темске из 16. века) и два у општини Књажевац (манастир Св. Тројице код Горње Каменице из 15. века и црква Св. Богородице у Доњој Каменици из 14. века);

3) већи број ниже ранжираних културних добара или евидентираних непокретних културних добра под претходном заштитом и то на делу територије:

– општине Пирот – око десет споменика културе, две културно-историјске целине, два остала добра и један број неевидентираних објеката, посебно код етно-баштине села;

– општине Књажевац – око десет споменика културе, једна културно-историјска целина, три остала добра, један број неевидентираних целина и појединачних објеката народног градитељског наслеђа у селима и два локалитета археолошких налазишта;

– општине Димитровград – неколико неевидентираних културних добара и појединачних објеката народног градитељског наслеђа у селима;

– града Зајечара – један споменик културе, неколико неевидентираних целина и појединачних објеката народног градитељског наслеђа у селима.

Сем сеоских цркава, целина и објеката народног градитељства, остала непокретна културна добра су доста добро истражена, заштићена и уређена али су недовољно валоризована и коришћена и поред тога што представљају значајне туристичке потенцијале. По уређености се истичу највреднији споменици културе у Пироту – „Конак малог Ристе“, кућа „Бела мачка“, тврђава „Кале“ и манастир Темска (најуређенији стари сакрални објект на подручју Просторног плана), а не заостају много ни остала добра у Пироту. Међутим, запостављени су пећинска црквица код Рсоваца, манастир код Врела, као и сеоске цркве, а нарочито сеоски амбијенти и народна архитектура (у Топлом Долу, Дојкинцима, Росомачу и друго). У општини Књажевац, непокретна културна добра у граду су прихватљиво уређена, али без адекватног културолошког коришћења. Уређеност ванградских добара је незадовољавајућа, нарочито праисторијских налазишта, црква и сеоског етно-наслеђа. Слична ситуација је са добрима на територији општине Димитровград и града Зајечара.

Највредније сачувано етно наслеђе налази се у забаченим планинским селима. Због напуштања села ти објекти су изложени пропадању и рушењу. У овим селима сачувани су амбијенти и архитектура архаичних села Старе планине (готово неизмењени од настанка у 19. веку). Најзначајнији су очуванији објекти од аутохтоног материјала – стамбене зграде и привредни објекти воденица, стругара, ваљавица и друго, а најинтересантнији амбијенати су у језгрима збијених села. У селима су, поред цркава, сачувана заветна места – записи (крст, дрво) на којима се одржавају верски обичаји. Остала села на подручју Просторног плана претрпела су знатне трансформације, које су све веће што су насеља нижа, саобраћајно приступачнија и ближе граду, тако што су аутентичну културну баштину заменили мање вредни објекти и амбијенти по узору на мешовита и градска насеља.

Одбрана замље и заштити од елементарних непогода

На подручју Просторног плана Војска Србије поседује одређене комплексе посебне намене који су делом перспективни. Највећи војни комплекси се налазе на грађевинском

подручју Књажевца и Пирота, док се на подручју Парка природе налази више мањих комплекса са објектима.

Подручје Просторног плана изложено је опасности од атмосферских непогода, одроњавања и клизања земљишта, пожара, земљотреса и друго. Присутне су климатске појаве невремена, преко зиме са јаким ветровима, сметовима, снеголофовима и друго, а преко лета са електричним пражњењима, олујама, бујицама и друго. Учесталост елементарних непогода је значајно већа на контакту ободних делова котлина и подгорја планине. Посебан ризик за предметно подручје представљају појаве везане за проблематику заштите хидрогеолошког ресурса, тј. заштиту квалитета језерских, речних и изворских вода. Од осталих природних елементарних непогода, најзначајније су биљне и животињске шумске штеточине.

4. Потенцијали и ограничења заштите и развоја

4.1. Појенцијали

Водни ресурси Старе планине су највећим делом очувани и представљају значајни развојни потенцијал. Планински део подручја Просторног плана представља извориште вода Републике Србије, националног и регионалног значаја. У планинским зонама водотоци су најчешће у I и II класи квалитета, низводно од већих села у Па, а у неким случајевима и Пб класи. Специфични просечни протоци на рекама Старе планине су знатно већи од просечних за Републику Србију. Водоакumulација „Завој” је најзначајнији водни објекат на подручју који представља стратешку резерву воде највишег квалитета. Спада у врло ретке вишенаменска акумулације у Републици Србији које омогућавају вишегодишње регулисање протока што јој даје изванредан значај у водопривредном систему Републике Србије. Побољшавање ефекта водоакumulације „Завој” у свим доменима коришћења, уређења и заштите вода, условљено је превођењем дела „великих” вода Топлодолске реке, то јест завршетком реализације тунелске деривације за њихово превођење. Овим би се, поред остваривања гарантоване проточности на низводном потезу Топлодолске реке, обезбедило и континуално испуштање гарантованог еколошког протока из Завојског језера у Височицу, односно поправили водни режими на читавом току реке Темштице низводно од ушћа Височице. На подручју Просторног плана постоји више извора термоминералних вода, слабо сумпоровитих и радиоактивних, балнеолошки погодних за лечење реуматичних оболења и рекреативно коришћење.

Основни потенцијали за усмеравање пољопривреде и села подручја Просторног плана ка одрживом развоју, коју би требало ближе одредити доношењем Стратегије интегралног руралног развоја и пратећих оперативних програма, јесу: хетерогени природни услови, који пружају могућност обезбеђења широког асортимана понуде квалитетних пољопривредно-прехранбених производа за потребе локалне туристичке и шире тржишне тражње; континуално простирање великих површина планинских пашњака, погодних како за екстензивно напасање великих стада крупне и ситне стоке тако и за организовање контролисане испаше на теренима са посебним режимима заштите биодиверзитета и других уникатних природних вредности; компаративне предности природних травних заједница у производњи овчијег, говеђег и козјег меса и млека, односно њихових прерађевина, врхунског квалитета, условљеног одликама географске средине чију тржишну вредност битно може да повећа добијање заштићеног имена порекла са подручја „Парка природе Стара планина”; вековна традиција у производњи квалитетног грожда и вина на теренима који захватају тимочка и пиротска виногорја што се такође може комерцијализовати добијањем ознаке заштићеног географског имена и порекла, посебно у оквиру обогаћивања садржаја локалне туристичке понуде; повољни природни услови за комерцијалну производњу разноврсног коштичавог воћа на већини подручја до 800 m н.в., како у систему итегралне заштите и прихрањивања, тако и у режиму органске

производње; низак ниво хемизације пољопривреде и апсолутно преовлађивање природних/семиприродних екосистема (шуме, пашњаки и ливаде) у структури коришћења укупног простора, који представљају повољну околност за офанзивнији приступ у примени органских метода пољопривредне производње; педолошке, климатске и хидролошке погодности за интензивирање повртарске производње у плодним котлинским пределима што може да буде искоришћено за повећање атрактивности туристичке понуде; велика биолошка разноврсност долињских и котлинских мезофилних ливада, као и брдских и планинских ксерофилних пашњака, значајних не само као ресурс биомасе и изузетно квалитетна пчелиња паша, већ и као извор још увек недовољно истражених биљних фармаколошких компоненти; препознатљиво име порекла и квалитет разноврсних локалних пољопривредно-прехранбених производа, посебно јагњећег меса, качкавала, белих сирева, црног вина и друго; постојање значајних капацитета за индустријску прераду, складиштење и маркетинг готово свих локалних пољопривредних сировина; реални изгледи за повећање институционалне и финансијске подршке одрживом пољопривредном и руралном развоју планинских подручја, са приливом средстава Европске уније (у даљем тексту: ЕУ), јер већ сада постоји подршка из Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије; иницијативе главних актера привредног, друштвеног и политичког живота општина и округа обухваћених Просторним планом на обједињавању активности усмерених на потпуније и рационалније коришћење природних ресурса Старе планине кроз заједничке пројекте реализоване на принципима партнерства, међурегионалне, међународне и прекограничне сарадње и размене искустава у примени оригиналних интегралних стратегија одрживог развоја пољопривреде и села.

На подручју Просторног плана се по површини, структури састојина и квалитету дрвне масе истичу високе букове шуме, мешовите пребирне састојине јеле, букве и јеле, смрче и букве и чисте састојине смрче. Због присуства ендемских, ретких и угрожених врста или богатог флористичко-дендролошког састава посебно су поред заједнице високопланинских (алпских) пашњака, тресавских, влажних и камењарских станишта, значајне реликтне полидоминантне заједнице храстовог и буковог појаса, заједница шлеске врбе и зелене јове и заједнице субалпске жбунасте вегетације са бором кривуљем, ниском клеком и субалпском смрчом. Потенцијал шума је различит у зависности од власништва. У приватним шумама доминирају изданачке шуме храстова, граба и букве. Високе једнодобне састојине су делимично очуване у општини Пирот, док су на осталим деловима разређене и деградиране. У државним шумама доминирају шуме изданачког порекла (37,2 %), високе шуме су нешто скромније заступљене (31,6 %), вештачки подигнуте састојине покривају 12,8 %, шикаре 9,6 % и шиљаки 8,8 %. Евидентирано је 27 врста дрвећа, различитог степена очуваности (очуваних састојина има око 45%, разређених око 25% и деградираних око 30%, углавном у Тимочком шумском подручју). Учешће лишћарских врста у шумском фонду је око 90% (од чега буква око 75%), а зимзелених врста око 11%. У државним шумама доминирају чисте састојине у односу на мешовите. По квалитету се издвајају високе очуване шуме букве, чији је производни потенцијал искоришћен 83%, као и изданачке шуме букве.

Потенцијал за демографску обнову Старе планине налази се првенствено у градским центрима, Пироту и Књажевцу, такође и Зајечару и Димитровграду, али и у урбаним центрима ширег окружења. Основ за повратак и досељавање становништва на планинско подручје представља обезбеђење бољих услова живљења и привређивања, пре свега у оквиру туризма са пољопривредом и другим комплементарним активностима.

За развој и трансформацију мреже несела погодности представљају: формирани и потенцијални центри на сеоском подручју, као и насеља са појединим функцијама у пе-

риурбаног и широј гравитационој зони општинских центара и у периферним деловима општина; зачеци дисперзије малих и средњих предузећа, односно микро-бизниса у индустријском и услужном сектору у појединим насељима; повољан положај у односу на расположиве туристичке ресурсе. На бази развоја функција производно-услужног и јавно-комуналног карактера формирала се мрежа потенцијалних субопштинских/секундарних општинских центара ван обухвата Просторног плана и то Кална и Минићево на подручју општине Књажевац и Темска на подручју општине Пирот. Најуједначеније функционалне везе остварују села у периферном делу града Зајечара, која гравитирају градском центру Зајечару, општинском центру Књажевац и субопштинском центру Минићево. У мрежи објеката јавних служби најповољнији је однос између објеката основног образовања и размештаја школообавезног контингента становништва, као и месних канцеларија и гравитирајућег становништва.

Основни потенцијали за развој привреде су: природни ресурси за развој пољопривреде и прехранбене индустрије; природни услови за развој целогодишњег туризма на Старој планини као туристичкој дестинацији врхунског квалитета са пратећим услужним делатностима од значаја за шире подручје; МСП као основни облик организовања фирми и генератор развоја, конкурентности и запошљавања (приоритетно у производњи и преради пољопривредних производа и сектору услуга); неколико великих привредних друштава које су успешно извршиле приватизацију и битне су за развој општина (пре свих „Тигар” у Пироту). Подручје Просторног плана је погранично подручје са Републиком Бугарском које у данашњим условима представља потенцијал у погледу сарадње на регионалном и локалном нивоу кроз изградњу инфраструктуре и других јавних садржаја, улагања у туризам, заштиту природе, природне и културне баштине и друго (нпр. развој туристичких центара са обе стране Старе планине – као Сенокос у општини Димитровград и Ком у општини Берковица у Републици Бугарској, друмска обилазница Старе планине, заједнички канализацијски колектори и постројење за пречишћавање отпадних вода код постојећих и планираних граничних прелаза и друго).

Подручје Просторног плана представља простор са посебним туристичким потенцијалима. Стара планина је најквалитетније високопланинско подручје у Републици Србији (изузимајући Проклетије и Шар планину у Аутономној покрајини Косово и Метохија) погодна за савремене активности целогодишњег туризма и рекреације, као и културолошке презентације, за еколошки ексклузивну пољопривредну производњу здраве хране и друге активности комплементарне Парку природе и туризму (шумарство, водопривреда, производња чисте енергије, чиста индустријска и занатска прерада и друго). Природни услови и ресурси су међу најзначајнијим природним погодностима за развој зимског и летњег туризма и рекреације, интегрално са другим видовима туризма и комплементарним активностима. Капацитет простора омогућава реализацију како туристичких центара и насеља, тако и спортско-рекреативне понуде у простору. Релјеф Старе планине по морфометријским облицима и предеоним карактеристикама са хидролошким ресурсима представља изражен туристички и рекреативни потенцијал. Високопланински масив са непосредним средњепланинским окружењем заузима око 110 km² у висинском појасу изнад 1.500 m н.в. и око 340 km² у висинском појасу између 1.000 и 1.500 m н.в. Главни потенцијали развоја туризма су скијалиште на Старој планини, водоакумулација „Завој” и водотоци са погодним локацијама за реализацију високомерцијалних туристичких центара у општинама Књажевац, Пирот и Димитровград, уз укључивање подпланинских села у туристичку понуду. Посебни туристички потенцијали на широком високопланинском простору Старе планине (у општинама Књажевац, Пирот и Димитровград) су терени погодни за високо-квалитетно алпско и нордијско скијање (са хладним експозицијама, висинским разликама стаза до 1.000 m, трајањем снега до пет месеци, уз повољне

травне терене континуалних нагиба и са мало шуме) међународног и националног значаја, како за рекреативно скијање, тако и за спортска такмичења међународног и националног ранга, по стандардима Светске скијашке федерације (FIS). Значајни потенцијал представља и богата културна баштина (нарочито етно-вредности традиционалних села и манифестације у функцији туризма) уз интензивнију и организованију презентацију и коришћење, обнову запостављених традиционалних заната и друго. Посебни потенцијали за развоја туризма су очувана природа и природне вредности Парка природе уз услов интензивније и организованије заштите, презентације и контролисаног коришћења. У општини Књажевац то су високопланински врхови, гребени и падине Старе планине са вредностима и стаништима у шумама, на пашњацима и тресавама у сливу Црновршке реке, као и предели Јаношица – Ново Корито, Радичевска река, Репушница, Папратска река и падине од Орловог камена до Јабучког равништа. У општини Пирот то су врхови, гребени и била Старе планине, Видлич, клисуре Топлодолске и Росомачке реке, укљештени меандри Темштице и Височице, крашке увале и пећине, Крупачко врело и врело код села Јеловица, Даг Бањица код села Градашница, Бања код села Сопот са воденицама, реке Нишава, Темштица, Височица, Топлодолска, Дојкиначка, Јеловичка и Росомачка река, Заовјско језеро, Крупачко језеро (код Пирота, уз границу подручја ван обухвата Просторног плана), природне вредности и станишта врста на пашњацима, тресавама и у шумама на падинама и изворишним чепенкама Старе планине и друго. У општини Димитровград то су природне вредности врхова, гребена и падина Старе планине и Видлича, док су у граду Зајечару то вредности природног окружења манастира Суводол, као и потенцијали за лов и летњу рекреацију на Старој планини. Погодност представља испољен интерес иностраног и домаћег капитала за изградњу и експлоатацију туристичко-рекреативних комплекса и инфраструктуре, концесије за коришћење пашњака и других ресурса на подручју Старе планине.

На рудно-експлоатационом подручју Старе планине је експлоатисано злато и уран, а у току је експлоатација гранита, кречњака, шљунака и друго, док потенцијално могу да се експлоатишу пирит, бизмут, бакар, угаљ и друго. На подручју Просторног плана детерминисано је око 30 рудних лежишта различите запремине, минералног или стеног састава, од којих се могу користити они који нису у колизији са режимима заштите Парка природе и режимима заштите изворишта вода.

Повољан географско-саобраћајни положај Старе планине у односу на главне развојне осовине и саобраћајне коридоре Републике Србије (посебно Е-75 и Е-80) и веће градове (посебно Ниш и Софија), као и у односу на европски туристички коридор Дунава (преко Зајечара и Неготина), постојећи гранични прелази („Вршка чука” у граду Зајечару, „Кадибогаз” у општини Књажевац и „Градина” у општини Димитровград) и могући гранични прелази („Св. Никола” у општини Књажевац и „Доњи Криводол” у општини Димитровград), као и постојећи приступни путеви и морфометријски услови за изградњу нових саобраћајница, представљају основни потенцијал за саобраћајно повезивање планског подручја са окружењем.

На подручју Просторног плана, с обзиром на планирани развој туризма, постоји могућност рационалног обезбеђивања водоснабдевања и одвођења отпадних вода, изградње електроенергетских и телекомуникационих капацитета. Од локалних потенцијала за производњу електроенергије најзначајнији су хидропотенцијали и енергија ветра уз поштовање услова заштите природе и животне средине.

Посебне природне вредности нивоа Парка природе (V категорија управљања заштићеним пределима по стандардима Међународне уније за заштиту природе – IUCN), са вредностима непокретних културних добара на подручју Просторног плана представљају потенцијале за афирмацију заштите и развоја подручја и очување високог квалитета животне средине као услова и мотива одрживог развоја, за

научна истраживања и едукацију и друго. Управо на питањима природних вредности предложен је досад најзначајнији корак афирмације подручја (номинација за листу МАВ) и остварена институционална сарадња.³

Потенцијал представљају и организациони облици управљања заштитом, развојем, изградњом и уређењем подручја Просторног плана на републичком нивоу у виду ЈП „Србијашуме” и ЈП „Скијалишта Србије”, на регионалном нивоу у виду Асоцијације туристичких организација источне Србије и на локалном нивоу у виду Агенције за развој Старе планине, Пирот и Јавног предузећа за развој, изградњу и уређење туристичког центра „Бабин зуб” (у даљем тексту ЈП „Бабин зуб”), Књажевац (као условни потенцијал који зависи од овлашћења и стручне оспособљености за послове развоја, као и од логистичке подршке у финансијским, кадровским и агенцијским пословима). Систем управљања заштитом, развојем, изградњом и уређењем захтева усклађивање са законодавством ЕУ у духу концепта одрживог развоја, заштите и регионалне сарадње.

Значајан потенцијал за планиране јавне и остале функције представљају грађевинско земљиште и објекти досадашњих комплекса посебне намене (уз услов решавања имовинско правних односа оних комплекса који се неће третирати као перспективни).

4.2. Ограничења

Водна богатства, значајна по потенцијалу, релативизује изразита временска неравномерност, са израженим поводњима и дугим маловодним периодима у водотоцима, који једва задовољавају потребе одржања властитих водених екосистема. Долински делови подручја Просторног плана угрожени су поплавама бујичног карактера и морфолошким нестабилношћу речних корита. Сврљишки Тимок и Трговишки Тимок већим делом су регулисани на градском подручју Књажевца, као и Нишава на градском подручју Пирота. Бели Тимок плави обрадиве површине низводно од Књажевца. Подземне воде, које већим делом чине карстни извори мањих капацитета, врло су променљиве издашности. Алувијални седименти Трговишког и Белог Тимока и Нишаве такође су мале издашности, са локалним изданима недовољним за подмиривање потреба за водом у будућности чак и мањих насеља. Последица недовољне санитације насеља је повећање загађења вода органским садржајима и неорганским ефлуентима. У погледу квалитета вода најугроженија је река Темштица, на потезу кроз истоимено насеље, где доживљава ударно загађење које је преводи из I и у III класу квалитета. Веће долинске реке (Трговишки Тимок, Бели Тимок, Нишава) под великим су ефлуентним оптерећењима и у лошем стању квалитета јер се у њих испуштају отпадне воде свих долинских насеља (укључујући и канализације Књажевца и Пирота), без икаквог пречишћавања. На подручју Просторног плана (на делу територије у општини Књажевац) присутне су појаве девастације водотока, што угрожава основне циљеве заштите и развоја. Потпуно неконтролисано се преграђују поједини водотоци, граде МХЕ (са преградама и деривацијама) и рибњаци. За експлоатацију и заштиту водоаккумуляције проблем је што још увек нису успостављене зоне санитарне заштите и зоне забране градње на рубу акваторије, тако да постоји велика опасност од деградације квалитета воде и простора око водоаккумуляције. Посебно ограничење представљају ерозиони процеси различитог интензитета који угрожавају сливно подручје.

Очување, заштиту и одрживо коришћење пољопривредног земљишта и других потенцијала руралног простора битно отежавају следећа ограничења: дубока старост сеоског, посебно пољопривредног становништва, која инерцијом демографских процеса убрзава већ отпочето гашење

планинских села; релативно слаба природна плодност земљишта, рељефна ограничења при обради скромно заступљених ораница, уска детерминисаност структуре производних природних условима, опора клима, удаљеност од тржишта и друге специфичне тешкоће због којих је пољопривреда Старе планине производно и доходовно хендикепирана, у односу на терене на нижој надморској висини; исувише уситњен и распарчан земљишни посед, па стога и сиромаштво преовлађујућег дела сеоске популације, немоћне да приходима од пољопривреде обезбеди средства неопходна за улагања, како у развој, унапређивање и укрупњавање сопственог газдинства, тако и за опремање и одржавање домаћинства према савременим цивилизацијским стандардима; низак степен робности пољопривредне производње, који се може јавити као битно ограничење за сигурно и континуирано обезбеђење довољне количине квалитетних сировина при активирању постојећих/изградњи нових погона за прераду локалних аграрних сировина, односно при пословном повезивању локалног аграрног сектора са туристичким капацитетима који је последица аграрне структуре с доминантним уделом ситних сељачких газдинстава, превасходно оријентисаних на подмирење прехранбених потреба сопственог домаћинства; успорена дифузија научно-техничког прогреса, савремених еколошких стандарда, економских знања и тржишних информација у пољопривредну праксу, не само због ниског нивоа општег и стручног образовања претежног дела пољопривредних произвођача, већ пре свега због непостојања одговарајуће инфраструктуре развоја, посебно у домену саветодавне пољопривредне службе, санитације сеоских насеља и слично; изузетно слаба развијеност саобраћајне, хидротехничке, друштвене и друге инфраструктуре периферних планинских села, као велика препрека не само за анимирање млађег становништва за живот и рад на селу, већ и за добро организовање пољопривредне производње у ефективнијим економским и друштвеним структурама; слаб квалитет и низак ниво опремљености пољопривредних газдинстава савременом механизацијом и уређајима, нарочито машинама за олакшавање производње, транспорта и складиштења сточне хране, као и опремом за складиштење, чување, прераду и паковање пољопривредних и других прехранбених производа сакупљених у природи, а услед тога присуство примитивне прераде и недовољна примењеност стандарда везаних за здравствену исправност хране и сигурност у производном ланцу; десеткованост сточног фонда, у односу на потенцијале крмне основе пространих природних травњака; несигурност пласмана произведених роба по економски прихватљивим ценама, јер главне тржишне вишкове пољопривреде планског подручја чине месо, млеко, грожђе и воће, тј. скупље намирнице које наилазе на баријеру куповно способне тражње на домаћем тржишту и ограничења у извозу; неусклађености функција управљања, коришћења и одржавања/унапређивања пространих пашњака који чине својину Републике Србије; успорена приватизација агро-индустријских капацитета, пољопривредних задруга и друштвених предузећа, која држе значајан део земљишта и других аграрних ресурса.

Очување, заштиту и адекватно коришћење шума и шумског земљишта отежава то што није успостављена потпуна компатибилност третмана шума у зонама са режимима заштите и одредбама системских закона (из области шумарства, водопривреде, туризма и друго), није регулисан правни статус неких површина под шумом, затечно стање шума чије су састојине у значајном делу разређене и деградирани (нарочито изданацке шуме букве и мешовите пребирне састојине јеле и букве и јеле, смрче и букве) или еколошки угрожене и нестабилне (нарочито шуме смрче), ниски производни ефекти (нарочито изданацких шума храстова), случајеви непланског коришћења шума, недовољна висина инвентара, неадекватно финансирање и непоштовање режима коришћења, непознавање потпуног стања приватних шума и друго. Обешумљеност и прекомерно пашарење у прошлости отворили су жаришта експесивне и јаке ерозије на пространим површинама у изворишним че-

3 Од Завода за заштиту природе Србије и Института за архитектуру и урбанизам Србије у погледу усклађивања и верификације просторних решења за заштиту природе и изградњу туристичко-рекреативне инфраструктуре, која су уграђена у Предлог просторног плана, а истовремено представљају и основ за израду и процес доношења нове Уредбе о заштити Парка природе Стара планина.

ленкама Прновршке и Ђуштитке реке, на десној долињској страни Топлодолске реке, десним падинама непосредног слива Завојског језера, левој страни Дојкиначке реке, у сливу Алдиначке и Коритске реке. Процеси водне ерозије имају тренд смињавања у последњих тридесетак година али је латентно присутна опасност њиховог разбукутавања у случају непажљивог опхођења са травним и шумским покривачем и самим земљиштем.

Основни проблем развоја представља биолошка депопулација планинских дела подручја Просторног плана. Ограничења деомографске обнове огледају се у неповољној старосној структури становништва, недовољном броју активних становника који обављају занимање, смањеној репродуктивној способности становништва, ниском животном стандарду, лошим условима привређивања и слично.

Основна ограничења за развој мреже насеља, поред депопулације и старења становништва свих насеља на сеоском подручју, јесу редукција појединих функција центара у мрежи насеља, неизграђеност и лоше стање комуналне инфраструктуре у сеоским насељима, ограничења саобраћајна и комуникациска доступност већине сеоских насеља у планинском подручју. Размештај објеката примарне здравствене заштите и већине јавних и комерцијалних услуга становништву, осим у Пироту и Књажевцу, није усклађен са мрежом насеља. Тренд депопулације и сенилизације села није уједначен. Најмањи је у долињским збијеним и полуразбијеним насељима на подручју града Зајечара, а највећи у планинским насељима општине Димитровград. Овај процес је праћен и гашењем појединих планинских села (нпр. Репушница у општини Књажевац). Депопулација је допринела демографском уситњавању насеља. У насељској мрежи највише је (око 85%) сеоских насеља са мање од 500 становника. Изражена хетерогеност у величини насеља указује на слабу и неразвијену мрежу насеља на подручју Просторног плана. Неразвијеност средњих насеља, варошког типа са припадајућим функцијама, један је од разлога лоше демографске слике на посматраном подручју. Редукцију функција општинских центара, у првом реду Књажевца, услед изразито моноцентричног развоја општине, није пратило преношење дела активности индустријског и терцијарног сектора у друга насеља општина, већ њихово померање из градског центра у рубну зону.

Ограничења привредног развоја су манифестована на више начина. Планинско подручје представља економски најнеразвијенији део општина Димитровград, Пирот и Књажевац, што је основни узрок укупне депопулације и врло неповољне старосне и професионалне структуре која карактерише ову територију. Додатно ограничење јесте слабо диверзификована привредна структура планинских предела, чију окосницу чине традиционалне делатности које саме не омогућавају егзистенцију и унапређење квалитета живота, нити повратак локалног становништва. Због пограничног положаја према Републици Бугарској, планинско подручје је у претходном периоду било ван економских токова са недовољним улагањем у његов развој. С друге стране, права локалне заједнице за развој економских активности додатно су ограничавана или онемогућавана услед колизије са режимом државне границе, интересима водопривреде, рударства и друго, а у последњој деценији и са заштитом природе и природних вредности.

Постојећа туристичка и рекреативна понуда, сем у општинским центрима Пирот и Књажевац и донекле на делу Парка природе (на туристичко-излетничким комплексима „Басарски камен“ и „Бабин зуб“), недовољно је развијена и афирмисана. Потпуно је неинтегрисана са активностима заштите, уређења, презентације и културолошког коришћења природних и створених вредности Парка природе, као и са комплементарним активностима. Нису довољно дефинисане компетенције управљања одрживим развојем Старе планине (сем у шумарству) што се нарочито односи на интересно организовање туристичких и других развојних субјеката. За укључивање села у туристичку понуду и развој сеоског туризма проблем је неповољна образовна структу-

ра становништва, запостављање и одумирање традиционалних активности, као и низак ниво опремљености простора и насеља саобраћајном и техничком инфраструктуром и садржајима јавних служби. Ограничење представља недовољно разумевање значаја развојних потенцијала планинског туризма као водеће активности будућег развоја подручја, а услед тога и одсуство иницијативе и партиципације за покретање туристичког развоја и заштиту природних вредности. На националном нивоу ограничења за развој туризма на подручју Просторног плана јесу недовољна државна средства из којих се обезбеђује финансирање капиталне инфраструктуре и иницирање развоја туристичко-рекреативне инфраструктуре, као и развијен систем фискалних, кредитних и других субвенција, које би могле да привуку тржишно предфинансирање и улагање у развој туризма и заштиту природних и културних вредности подручја. Следеће ограничење је непостојање целовитих и усклађених законских оквира којим се утврђују права, потребе, интереси и обавезе у обезбеђењу услова за развој локалних заједница у заштићеним природним добрима, на основу којих је могуће обезбедити реалне компромисе са захтевима и потребама заштите. Развојем туристичке понуде број људи на планинском подручју ће се повећати, па се мора рачунати са пропорционалним оптерећењем животне средине услед повећане потрошње ресурса (отпадне воде, чврсти отпад) и у мањој мери са загађивањем ваздуха и буком, због већег интензитета саобраћаја.

Услед недовољне истражености минералних ресурса (осим појава угља у јужном и северном делу Парка природе) њихова експлоатација нема већи економски значај иако по бројности и разноврсности ресурса рудна подручја Старе планине спадају међу перспективнија у Републици Србији. Ограничења експлоатације минералних сировина јављају се и услед режима заштите регионалних изворишта водоснабдевања и режима заштите природе.

Мрежа приступних државних путева II реда и локалних путева је претежно слабог квалитета и некомплетна у функцији повезивања насеља међусобно и са садржајима будуће туристичке понуде у простору. Ограничења у погледу развоја путне мреже су топографска, због испресецаности терена бочним долинама и техно-економска, због знатних трошкова финансирања њихове изградње, реконструкције и одржавања.

Електроенергетска и телекомуникациона мрежа и објекти нису одговарајућег квалитета и квантитета. Неравномерно су развијене посебно у планинском делу и представљају ограничење за планирање развоја насеља и садржаја туристичке понуде. Поједини делови електроенергетске мреже имају једнострано напајање и не задовољавају критеријум сигурности у напајању (пример далековода 35 kV Сврљиг–Кална који при испаду из система оставља потрошаче у тој зони напајања без напона). За реализацију снабдевања природним гасом не постоје техничке могућности. Развој и одржавање система топлофикације у Пироту и Књажевцу ограничава тежак економски положај надлежних јавних предузећа, (неекономска цена топлотне енергије и низак степен наплате услуга), дотрајалост мреже, низак степен аутоматизације и енергетске ефикасности.

За заштиту и очување квалитета воде основни проблем је незадовољавајућа комунална опремљеност насеља и низак ниво комуналне хигијене. Надекватан је начин прикупљања и третмана отпадних вода и чврстог отпада и није решено питање уређења гробља, посебно сточних. То може бити и значајно ограничење за остваривање планираног развоја туризма на подручју Просторног плана.

Основна ограничења заштите и коришћења природних и културно-историјских вредности јесу: појаве прекомерне и неселективне сече шуме, пренамножавање штетних инсеката и болести шума; неплански изведена или некомплетно планирана изградња, посебно у погледу инфраструктуре; ерозија на непошумљеним (испод горње границе шуме) и експлоатисаним шумским земљиштима; убрзавање процеса деградације пашњака услед недовољног сто-

чарења и ерозије; физички неприступачан већи део територија Парка природе. Посебно ограничење је веома рестриктиван концепт коришћења природних ресурса и простора у Праку природе (као и у другим заштићеним природним добрима) чиме је доведен у питање одрживи развој локалних заједница.

Ограничења управљања заштитом, развојем, изградњом и уређењем подручја везана су за: постојећи парцијални приступ у развојном третману Старе планине, који се одвија без институционалне, системске и информатичке подршке; конфликтне интересе главних субјеката коришћења, заштите и развоја; неодговарајућу расподелу надлежности, овлашћења и одговорности за управљање процесом заштите, развоја и уређења подручја (услед неадекватних или неприлагођених законских решења и неспровођења постојећих механизма управљања); неустановљене стимулативне мере за развој; непостојање адекватног система компензација локалној заједници која је ограничена у развоју због интереса шире заједнице (режими заштите изворишта вода, природе и друго); помешане компетенције управљања надлежних републичких органа и стараоца Парка природе, са надлежностима општина на грађевинским подручјима постојећих насеља, будућих туристичких центара и других садржаја; ограничене надлежности ЈП „Србијашуме” за управљање заштитом и развојем Парка природе, са основним извором финансирања од шумарства и без довољног финансијског учешћа државе у заштити природе; недовољно учешће локалне заједнице у управљању развојем заштићених природних и туристичког простора од републичког значаја; појаве непланске изградње у зони уже и шире заштите Завојског језера и на другим локалитетима; нерешене имовинско-правне односе на земљишту, нерегулисане надокнаде за опремање и коришћење грађевинског земљишта, тешкоће у обезбеђивању локација за комерцијалне и некомерцијалне објекте и друго.

5. Одрживи регионални развој подручја, прекогранична и међународна сарадња

5.1. Одрживи регионални развој

Одрживи регионални развој подручја Старе планине заснива се на интеграцији урбане и руралне економије и развоју туризма и заштити природе. У складу са препорукама планерске праксе земаља ЕУ са вишим степеном развоја планинских подручја, туризам представља већ низ година једну од најдинамичнијих области комплексног комерцијалног и некомерцијалног развоја, посебно еколошки очуванa а економски недовољно развијених планинских подручја. Туризам као привредна грана у оквиру приоритетних циљева инсистира на очувању и унапређењу природног и културног наслеђа, односно на дефинисању заједничког интереса за рационално коришћење и мудро управљање простором, што је предуслов одрживог развоја. Интензивирање развоја туристичке регије Стара планина, односно туризма са комплементарним делатностима као носиоца целокупне економске и просторно-функционалне организације допринеће покретању динамичног привредног развоја, радном ангажовању становништва, атрактивности региона за становање, успоравању негативних демографских процеса, подизању животног стандарда локалног становништва уз истовремено обезбеђивање услова за решавање осталих развојних проблема.

Регионални аспект развоја дефинисан у ППРС, према ком подручје Просторног плана припада функционалним подручјима Зајечара и Пирота, односно туристичкој регији Стара планина, заснован је на потенцијалу овог подручја за реализовање целогодишњих туристичких активности на основу чега ће овај простор стећи улогу пола концентрације туризма у источној Србији, који ће временом постати пол укупног развоја. Туристичкој регији Стара планина условно ће гравитирати становништво макрорегионалног центра Ниш, затим центара функционалних подручја Пирота и Зајечара и општина источне Србије. Такође, регија ће приву-

ћи клијентелу Београда и Војводине, као и Бугарске, а преко њих и широк емитивних подручја.

Одрживи социјално-економски и просторно-еколошки развој ове регије Републике Србије заснива се на:

1) компатибилности туристичких потенцијала са природним и економским ресурсима уз претпоставку развоја органске, односно традиционалне производње хране и пратећих услужних делатности (пре свега кроз развој МСП) у складу са потребама туристичке регије;

2) високим стандардима у домену туристичких услуга које ће већим делом остваривати радна снага из контингента урбаног становништва;

3) валоризацији релативно повољног географског положаја Старе планине, подизању животног стандарда становништва Републике Србије, као будућих корисника услуга туристичке регије и вишем степену организације туристичке понуде;

4) валоризацији два европска мултимодална коридора (VII и X), између којих је Стара планина смештена, као и бољем повезивању секундарним саобраћајницама тим коридорима;

5) интензивнијем коришћењу нишког и софијског аеродрома у циљу боље доступности Старе планине;

6) квалитативној трансформацији саобраћаја на прилазним коридорима (државним путевима I и II реда) Старој планини, чиме би се створили услови за умрежавање (комплементарност) туристичке понуде окружења са туристичком понудом Старе планине и утицало на свеукупни преображај тимочке развојне осовине, односно на повећање њеног значаја у просторно-функционалној организацији Републике Србије;

7) активирању и квалитативној трансформацији привреде развојних центара у непосредном и макрорегионалном окружењу чиме ће се створити материјална база за развој функције одмора и рекреације њиховог становништва која би се остваривала у подручју Старе планине.

5.2. Прекогранична и међународна сарадња

Регион Старе планине представља подручје интензивне прекограничне и међународне сарадње између суседних држава у циљу оснаживања периферних и слабо развијених региона, очувања природних ресурса и одрживог развоја, јачања партнерства на нивоу локалних власти, као и заједничког наступа код ЕУ и других релевантних међународних асоцијација за реализацију развојних програма. У оквиру ове сарадње реализовано је или је у току више пројеката из области:

1) привредног развоја и културне сарадње општина са подручја Просторног плана и општина са друге стране Старе планине у Републици Бугарској и Републици Румунији; (пројекти: „Западна Стара планина”, „Еурорегион 21” и друго);

2) развоја туризма и инфраструктуре, нпр. пројекти: повезивања туристичких центара „Сенокос” (општина Димитровград) и „Берковски Балкан-Ком” (општина Берковица) са обе стране Старе планине заједничким скијалиштем и другом туристичко-рекреативном инфраструктуром; „Друмска обилазница Старе планине и нове везе са Бугарском”; заједнички канализацијски колектори и постројења за пречишћавање отпадних вода код постојећих и планираних граничних прелаза и друго;

3) заштите природе, природних вредности и животне средине, будући да је Стара планина јединствен физичко-географски систем, раздвојен државном границом Републике Србије и Републике Бугарске, који нема исти третман заштите и одрживог коришћења природних ресурса (у делу Старе планине који се налази на територији Републике Бугарске под режимом заштите су два резервата и заштићено подручје градитељске баштине, која захватају површину од око 36 km²). У овој области већ постоје пројекти: заједнички парк природе „Западна Стара планина”, заједнички предлог Републике Србије и Републике Бугарске за упис Старе планине у листу МаВ као резервата природе и друго.

II. ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ, КОРИШЋЕЊА И УРЕЂЕЊА ПОДРУЧЈА

1. Општи и посебни циљеви

Полазећи од одредби ППРС и приоритетних посебних намена подручја Просторног плана (заштите природе и развоја туризма), а имајући у виду препоруке и стандарде ЕУ у области одрживог развоја у заштићеним подручјима,⁴ утврђују се следећи општи циљеви заштите, развоја и уређења простора:

1) обезбеђење трајне заштите природног феномена на подручју Парка природе као и утврђивање капацитета простора Парка природе и туристичке регије Стара планина за презентацију јавности, рекреацију, туризам и комплементарне активности, едукацију и научна истраживања;

2) утврђивање дугорочне стратегије научних истраживања, едукације и културолошког коришћења природног феномена, као и мера очувања, унапређења и заштите природе, посебних природних вредности и непокретних културних добара;

3) успостављање склада између функција заштите природних и створених вредности и функција развоја у циљу одрживог развоја подручја, укључивањем и координацијом релевантних актера свих нивоа управљања, туристичких и других привредних субјеката и локалног становништва;

4) очување и унапређење просторно хетерогених ресурса и услова за производњу квалитетних пољопривредно-прехрамбених производа, упоредо с континуалним побољшавањем материјалних и социјалних услова живљења сеоског становништва;

5) задржавање и подстицање насељавања становништва у руралне пределе, инвестирањем у развој инфраструктуре, јавних служби и услуга, очувањем и унапређењем природног и културног наслеђа, развојем туризма и других економски исплативих и статусно привлачних активности на селу;

6) обезбеђење услова за функционалну и просторну интеграцију подручја Парка природе и туристичке регије са непосредним и ширим окружењем;

7) утврђивање намене површина и концепта организације садржаја супраструктуре и инфраструктуре у функцији Парка природе, планинског туризма и комплементарних активности;

8) утврђивање приоритета и етапности реализације заштите, развоја и уређења Парка природе и туристичке регије;

9) утврђивање смерница за израду и доношење: програма заштите и развоја Парка природе; програма развоја туризма и комплементарних активности; програма презентације Парка природе; средњорочних и краткорочних програма изградње и уређења простора; урбанистичких планова и аката за уже просторне целине, којима се регулишу услови и режими изградње, уређења и коришћења простора.

Посебни циљеви за остваривање општих циљева заштите, развоја, коришћења и уређења подручја посебне намене односе се на:

1) успостављање зона заштите Парка природе и утврђивање режима заштите, коришћења и уређења природних и непокретних културних добара;

2) резервисање простора од интереса за развој туризма (туристичког ризорта, туристичких центара и насеља, скијалишта, туристичко-рекреативне инфраструктуре и друго) и утврђивање правила изградње, уређења и коришћења подручја за целогодишњи планински туризам и комплементарне активности у складу са режимима заштите Парка природе и изворишта вода;

3) успостављање зона заштите водоакумулације „Завој”, појаса и зона техничке заштите око водозахватних и пратећих објеката и утврђивање режима заштите, уређења и коришћења тих простора;

4) уређење и газдовање пољопривредним и шумским земљиштем према режимима и условима заштите Парка природе и изворишта вода;

5) заустављање процеса деградације педолошког слоја предузимањем комплексних мера заштите од ерозије;

6) реконструкцију, изградњу и довођење у оптимално функционално стање саобраћајне, водне, енергетске и телекомуникационе инфраструктуре којом се обезбеђује рационалнија организација простора за туризам, интегралан развој и уређење подручја;

7) дефинисање концепта размештаја туристичких капацитета и развоја скијалишта према специфичностима савременог приступа планирању и уређењу планинских подручја у складу са рационалношћу изградње и коришћења с једне стране и еколошким, климатским и економским критеријумима, с друге стране;

8) заштиту егзистенцијалних интереса локалног становништва унапређењем алтернативне сеоске економије и конкретним програмима укључивања у туристичку понуду;

9) едукацију локалног становништва за укључивање у активности заштите природе и природних вредности, туризма и комплементарних активности у складу са принципима одрживог развоја;

10) рационалније искоришћавање локалних погодности за производњу тржишно атрактивних планинских пољопривредно-прехрамбених артикала, примарно за задовољавање локалне туристичке тражње;

11) очување биолошке разноврсности, гео-наслеђа и предела;

12) заштиту, презентацију и одрживо коришћење непокретних културних добара и уређење њихове заштићене околине;

13) утврђивање смерница за развој интегралног информационог система о Парку природе и туристичкој регији Стара планина;

14) утврђивање мера заштите од елементарних и других непогода и заштите од интереса за одбрану;

15) утврђивање смерница за успостављање ефикасних институционално-организационих и управно-контролних надлежности и обавеза за спровођења просторно-планских решења и контролу заштите, изградње и коришћења простора;

16) анимирање државе за установљење стимулативних управних политика и мера за примену Просторног плана и то: финансијских (обезбеђење буџетских ставки или формирање фондова за изградњу инфраструктуре и некомерцијалних садржаја друштвеног стандарда, обнову и развој пашњарског сточарства, ревитализацију културних добара, поготову споменика природног наслеђа и друго), кредитних (са бенифицираним каматама, грејс периодом и друго, за изградњу садржаја понуде у простору, уређење, реконструкцију и доградњу сеоских кућа за туристички смештај и друго), пореских (селективне олакшице за улагање у прве комерцијалне туристичке садржаје, домаћу радиност у сеоском туризму, културна добра и друго);

17) анимирање тржишних носилаца развоја за изградњу комерцијалних садржаја туристичке понуде, привреде и друштвеног стандарда, као и за газдовање природним ресурсима (нпр. пашњацима) путем концесија, најма и слично.

2. Циљеви одрживог развоја и заштите, уређења и коришћења подручја по тематским областима

За операционализацију општих и посебних циљева одрживог развоја и заштите, уређења и коришћења подручја посебне намене утврђују се следећи циљеви приказани по појединим тематским областима.

1) Заштита природе и природних вредности:

– очување/одржавање разноврсности дивље флоре и фауне и њено повећање реинтродукцијом несталих аутохтоних врста животиња и биљака;

⁴ „Европска повеља за одрживи туризам у заштићеним подручјима”, „Стратегија одрживог развоја у европским националним парковима природе”, „Европске перспективе просторног планирања смернице”, „Међународне уније за заштиту природе”, „Светске туристичке организације” и „Програм Уједињених нација за животну средину”. Циљеви развоја планинских подручја из различитих секторских политика ЕУ (пољопривредне, саобраћајне, туристичке и др.), Алпска конвенција, пројекат REGIONALALP и др.

– очување станишта, јачање (бројчано снажење) и просторно ширење популација ретких, угрожених и критично угрожених биљних и животињских врста;

– одржање екосистемске разноврсности и заштита природних и агроекосистема од инвазивних врста биљака и животиња, као и од других врста, сорти и раса које уносе непожељне промене у природни и агробiodиверзитет;

– умерено повећање површине под шумом, очување и унапређење разноврсности и аутохтоности дендролошког састава, побољшање структуре шумских састојина – првенствено у храстовом појасу и превођење изданаčkih шума у више узгојне облике;

– проактивна заштита земљишта од водне ерозије, загађивања и других деградационих процеса, заштита вода од загађивања и неповољних промена хидролошких режима, заштита ваздуха од загађивања, заштита од прекомерне буке и других неповољних утицаја на природу и људе;

– конзервација делова подручја у затеченом стању ради заштите интегритета и спонтаног функционисања њиховог укупног природног комплекса, за научне, образовне и културне сврхе;

– очување, приказивање и одрживо коришћење места, природних објеката и појава који својим геолошким, геоморфолошким, хидрографским или другим обележјима представљају истакнуте, ретке и привлачне вредности геонаслеђа;

– очување разноврсности, живописности и лепоте предела, унапређење његовог квалитета и уређености у зонама и коридорима становања, саобраћаја, привредних активности и рекреације и спровођење санације и рекултивације деградираних површина;

– дефинисање ограничења у погледу организације ловних и риболовних подручја;

– омогућавање доступности људима пејзажних, биолошких и других вредности и природних ресурса подручја за одрживо коришћење у оквиру туризма, рекреације и комплементарних активности, науке, образовања, спорта и друго;

– интегрисање презентације природних вредности у туристичку понуду путем заједничких програма, планова, и пројеката уз издвајање дела туристичког профита за потребе заштите природе која представља туристички мотив;

– утврђивање обавеза да се у конкретним планским решењима у разумној и усклађеној мери поштују интереси заштите и развоја у оквирима националних и међународних правних норми, стандарда и препорука који се односе на заштиту природе и животне средине, генерално и на конкретне развојне намере, а уз уважавање примера тзв. „добре праксе”.

2) Заштита животне средине:

– очување и унапређење квалитета животне средине, интегрално са заштитом природе у оквиру концепта одрживог развоја;

– рационално коришћење свих природних ресурса и заштита природних подручја и добара која условљавају квалитет живљења на регионалном и локалном нивоу у складу са принципима одрживог развоја;

– очување, унапређење и заштита амбијенталних, естетских и туристичко-рекреативних потенцијала подручја од посебног националног интереса;

– очување, унапређење и заштита квалитета животне средине – ваздуха, вода, вегетације и друго у насељским срединама – будућем туристичком ризорту, туристичким центрима и насељима, градовима Пирот и Књажевац, мешовитим и сеоским насељима;

– развој интегралног информационог система о стању природе и животне средине (у оквиру информационог система простора);

– популаризација заштите природе и животне средине и развијање еколошке свести у јавности, код локалног становништва и посетилаца/туриста; подршка програмима еколошког васпитања и образовања деце и омладине;

– заснивање заштите природе и квалитета животне средине на интегралном и континуалном просторном и урбанистичком планирању; утврђивање планских решења, ре-

жима и услова коришћења, организације и уређења простора, којима се обезбеђује заштита природе и животне средине, уз претходно прибављене услове заштите природе и животне средине од надлежних служби;

– хармонизација развоја привредних активности, изградње и уређења простора са режимима и условима заштите природе и животне средине утврђеним у Просторном плану (посебно у Парку природе, градским насељима Пирот и Књажевац и њиховим околима);

– промовисање субјеката и активности који су компатибилни са режимима и мерама заштите природе и животне средине (у оквиру становништва, пољопривреде, туризма, стараоца Парка природе и друго);

– обезбеђивање саобраћајних, санитарних, енергетских и других техничких услова, који омогућују висок квалитет животне средине на подручју Просторног плана;

– санација и ревитализација загађених, деградираних и неплански изграђених простора (деградираних пашњака, површина са израженом ерозијом, рударских копова, каменолома, позајмишта и других површина, непланске изградње објеката и друго);

– мелиорација деградираних шума; и

– уређење и коришћење ратарских површина на подручју Парка природе по одредбама посебног програма пољопривреде (уз услове заштите природних и створених вредности, строге заштите од ерозије и друго).

3) Заштита непокретних културних добара:

– формирање јединствене информационе основе о културном наслеђу на подручју Просторног плана;

– истраживања у склопу природно-културног предела Парка природе и туристичке регије Стара планина (посебно етнобаштине села) ради евидентирања и једнозначне валоризације НКД;

– ургентне активности конзервације, реастаурације и ревитализације откривених највреднијих и најугроженијих НКД (како археолошких остатака грађевина и споменичких локалитета, тако и највредније етнобаштине неизмењених и мало измењених планинских села), као и њихова уклапања у природу, одрживи развој и презентацију Парка природе и туристичке регије, израдом и спровођењем програма и планова надлежних институција за заштиту културне баштине;

– целовита валоризација и вредносно рангирање НКД на подручју Парка природе и туристичке регије, провера и потврђивање планираних степена заштите непокретних културних добара (I, II или III степен) у оквиру Просторног плана од стране надлежних служби (посебно за досад неевидентирани добра);

– утврђивање заштићених околина за објекте, локалитете и целине НКД, очување, унапређење и заштита предела, амбијената и пејзажа око НКД, у оквиру комплексне заштите ових целина;

– организационо ажурирање спровођења процедуре проглашења заштите непокретних културних добара и њихове заштићене околине;

– обезбеђивање потребних техничких, материјалних, организационих и других услова за заштиту и ревитализацију, истраживање и презентацију археолошких и споменичких локалитета (саобраћајни приступ, режим и ред презентације добра, спречавање непланске изградње у заштићеној околини добра и друго), организовање презентације културних добара на подручју Просторног плана и окружења (са итинерерима кроз подручје Просторног плана и до културних добара ван подручја Просторног плана);

– интегрисање презентације и других видова културолошког коришћења НКД у туристичку понуду кроз заједничке програме, планове и пројекте, уз издвајање дела туристичког профита за потребе заштите културних добара која представљају туристичке мотиве;

– регулисање правне и физичке заштите, ревитализације и коришћења НКД у приватном и државном/јавном власништву, односно на приватном, државном и друштвеном земљишту (експропријација и откуп приватних објекта-

та и земљишта, подржављење друштвених објеката и земљишта, надокнаде приватним власницима за одржавање добара у првобитној функцији, прописивање режима коришћења објеката и земљишта по зонама заштите, заштита и финансирање ревитализације и одржавања објеката у примарној функцији и намени, праћење остваривања заштите и презентације добара и друго);

- израда неопходне урбанистичке документације за просторе НКД и њихове заштићене околине којом ће се делатно решити питања заштите, уређења и коришћења простора од значаја за ова добра;

- континуирана едукација и информисање јавности, посетилаца и локалног становништва о вредностима културне баштине на подручју Просторног плана и окружења;

- испитивање могућности и оправданости изградње етно насеља у близини Пирота и Димитровграда (ради очувања старих објеката народног градитељства, као што је то учињено у Архео-етнопарку Равна, општина Књажевац).

4) Пољопривредно земљиште, развој пољопривреде и ревитализација села:

- очување површина и плодности пољопривредног земљишта, ради задовољавања прехранбених и других потреба, материјалне и нематеријалне природе, садашњих и будућих генерација;

- усклађивање начина коришћења пољопривредног земљишта с природним погодностима и ограничењима с једне стране и успостављеним режимима заштите посебних природних вредности подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина с друге;

- промовисање улоге и значаја мултифункционалне пољопривреде у политици интегралног управљања природним ресурсима, која је усмерена на опште побољшање стања животне средине, рехабилитацију тла, воде, ваздуха и природних предела и очување флоре и фауне и њихових станишта;

- заустављање процеса заузимања плодних котлинско-долинских земљишта у непољопривредне сврхе;

- обезбеђивање подршке опстанку породичних газдинстава на планинским и другим подручјима с природним и економским ограничењима за вођење рентабилне пољопривредне производње, пуним уважавањем њихове улоге у очувању природних ресурса, биодиверзитета, пејзажно-амбијенталног лика и других нетржишних вредности руралног простора;

- унапређење производње, понуде и пласмана високо квалитетних планинских и других локалних пољопривредно-прехранбених производа, приоритетно кроз примену стандарда сигурности и здравствене исправности у процесу производње, испуњење услова за добијање робне марке производа дефинисаног географског порекла, а местимично и кроз програме подршке органској производњи;

- повећање конкурентности аграрне понуде, подршком реструктурирању и унапређењу људског и физичког потенцијала пољопривредног сектора, искоришћавању компаративних погодности просторно хетерогених агро-еколошких услова, оснивању и модернизацији прерађивачких капацитета, усвајању савремених стандарда квалитета хране и инвестирању у развој потребне инфраструктуре;

- обнова и развој планинског сточарства, са ослоном на еколошки безбедно коришћење пространих пашњака Старе планине, упоредо са побољшавањем услова стајског смештаја, обезбеђивањем довољне количине сточне хране за зимску исхрану стоке, унапређивањем ветеринарске заштите и других квалитативних компоненти развоја сточарске производње, уз истовремено искоришћавање местимичних погодности за гајење старих домаћих раса стоке у чистом генотипу;

- потпунија економска валоризација агро-еколошких погодности за производњу квалитетног грожда и воћа, односно њихових прерађевина, укрупњавањем засада, осавремењавањем технологије производње, прилагођавањем сортимената засада трендовима тржишне тражње, усвајањем савремених стандарда квалитета у преради и унапређењем маркетинга;

- повећање запослености и доходака сеоског становништва, паралелном подршком поларизацији аграрне структуре и диверсификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности, које су примерене локално специфичним природним, демографским и инфраструктурним условима;

- функционално повезивање активности предузиманих ради заштите и очувања агро-еколошких и других природних добара Старе планине с програмима ревитализације планинских села, у међузависности с развојем, како планираних туристичких капацитета, тако и оближњих градских центара;

- иницирање партнерства локалних актера из јавног и цивилног сектора при утврђивању и спровођењу локалне стратегије/планова интегралног руралног развоја, којима се идентификују потребне мере подршке у погледу инвестиција на газдинствима, преузимања газдинстава од стране младих пољопривредника, стручне обуке, опстанка пољопривредне производње на подручјима суоченим са еколошким ограничењима, модернизације прераде и пласмана пољопривредних производа, развоја непољопривредних активности и унапређења услова живљења на селу и друго.

5) Шуме, развој шумарства и ловства:

- унапређење стања шума и шумске инфраструктуре у складу са рејонизацијом и категоризацијом простора;

- заштита, очување биодиверзитета и унапређивање функција шумских екосистема;

- заштита и обнављање генетског фонда, а посебно заштићених, реликтних и ендемичних врста, деградираних врста и угрожених шумских и других заједница;

- превентивна заштита шума од различитих угрожавајућих фактора, а нарочито од пожара;

- обезбеђивање услова и могућности за коришћење и развој шумарства у оквиру научноистраживачке, образовно-васпитне, спортско-рекреативне, као и других делатности;

- институционално опремање и организовање за потребе мониторинга и истраживања шума (посебно функционалних оптимума у зонама са режима II и III степена заштите и инвентуре приватних шума), израде планова газдовања шумама;

- унапређивање ловства побољшањем стања и фонда дивљачи у постојећим ловиштима и формирањем комерцијалних ловишта у складу са режимима заштите, уз активну заштиту неловне дивље фауне као дела шумског екосистема;

- усаглашавање интереса шумарства и ловства са развојем туризма.

6) Развој туризма и комплементарних активности:

- развој туризма као активности која је најизразитије комплементарна заштити, ревитализацији и културолошком коришћењу природних и културних добара Парка природе, представљаће водећу привредну грану одрживог развоја подручја Просторног плана и агенс развоја других комплементарних активности, посебно пољопривреде, ловства, чисте енергетике из обновљивих извора (из воде, сунца, ветра, биомасе), занатства и домаће радиности, као и активности друштвеног стандарда (саобраћај, комуналне службе, јавне службе), те ће у том смислу, туризам представљати главни фактор социоекономског и културног развоја становништва и активности потпланинских насеља;

- развој туризма на подручју Просторног плана и посебно на подручју Парка природе, компромисно физички и функцијски прилагођеног захтевима заштите, очувања, ревитализације и коришћења природе, природних вредности, животне средине и НКД у складу са принципима одрживог развоја, са којим ће бити усклађене све остале активности подручја према захтевима и потребама заштите и туризма;

- развој туризма у функцији заштите, ревитализације и презентације природних и културних добара подручја, јер ће тај развој овим културолошким функцијама обезбедити значајну финансијску подршку (уз редовна средства државних фондова), развојем туризма кроз видове културолошког туризма, првенствено еколошког, почев од опште-еду-

кативног преко екскурзионог, па све до научноистраживачког, природна добра подручја биће комецијализована на оптималан начин, како у корист заштите, ревитализације и промоције добара, тако и у корист промоције, културног и социоекономског развоја подручја Просторног плана, односно општина Пирот, Књажевац, Димитровград и града Зајечара;

- развој туризма, изградња, уређење, заштита и коришћење туристичких простора на подручју Просторног плана одвијаће се на основу дугорочне планске стратегије развоја туризма подручја, усклађене са стратегијама социоекономског, просторног развоја, развоја туризма и другим релевантним националним стратегијама, а оствариваће се по средњорочним етапама и краткорочним фазама, изработом и спровођењем прописаних планских и програмских докумената, у функцијским међузависностима са заштитом, ревитализацијом и презентацијом природних и културних добара, као и са развојем пољопривреде, мале привреде и осталих комплементарних активности;

- планско конципирање развоја туризма на основу вредновања природних и створених услова и ресурса, односно на основу утврђивања параметара еколошког, културолошког и спортско-рекреативног капацитета подручја у оквиру приоритетно и аутономно утврђених услова и режима заштите, ревитализације и коришћења природних и културних добара Парка природе;

- заснивање развоја туристичко-рекреативне понуде на условима, ресурсима и вредностима за зимску и летњу понуду планинског туризма, као и на потенцијалној понуди потпланинских села са органски произведеном храном високих биолошких вредности, вредностима непокретне и покретне етно баштине (објекти и амбијенти народног грађитељства, предмети за живот и рад, обичаји, фолклор, стари занати друго), те ће сходно томе, туристичка понуда подручја анимирати и задовољити тражњу претежно у стационарном и излетничком одморишном и спортско-рекреативном туризму, а делом и у транзитном туризму;

- установљење, развој, изградња и реконструкција постојећих и нових туристичких комплекса у Парку природе и туристичкој регији и њихово рангирање по функцијама и значају;

- организовање јединствене туристичке понуде у простору, са јединственим туристичким производом у знаку Парка природе, јединственим маркетингом понуде на домаћем и светском тржишту и друго, утврђивање модалитета интеграције туристичке понуде унутар подручја Просторног плана и са постојећом и планираном спортско-рекреативном понудом Источне туристичке зоне (по ППРС), односно кластера Источне Србије по Стратегији развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС”, број 91/06);

- сарадња са Републиком Бугарском на јединственој заштити природе, природних и културних вредности Старе планине, перспективно на нивоу Резервата биосфере; сарадња са Републиком Бугарском на формирању јединствене међурегионалне и међудржавне високопланинске туристичке понуде Старе планине, као и сарадња са другим земљама, страним институцијама и експертима на истраживању, програмирању и планирању развоја, заштите и уређења Парка природе и туристичке регије Стара планина, уз равноправно учешће домаћих институција и стручњака;

- формирање интегралних садржаја јавних служби, туристичке, саобраћајне и техничке инфраструктуре на подручју Просторног плана, за задовољавање заједничких потреба и захтева заштите и презентације Парка природе, туризма, локалног становништва, комплементарних активности и насеља (заједнички садржаји угоститељства, трговине, сервиса, здравства, културе и друго, жичаре у функцији скијања и саобраћаја, режими путног саобраћаја, увођење шинских возила, електро-мрежа и телекомуникације у функцији туризма и села, заједнички системи водоснабдевања и канализација отпадних вода и друго);

- едукација и информисање локалног становништва, посетилаца и шире јавности о вредностима Парка природе и потенцијалима и садржајима туристичке регије;

- формирање нових организационих и институционалних решења за интегрално управљање заштитом и развојем Парка природе и туристичке регије Стара планина, уз адекватно укључивање локалних и државних управних органа и тржишних субјеката у процес имплементације, увођење нових политика и мера стимулације и дестимулације субјеката, ради ефикаснијег стварања материјалне базе за заштиту вредности Парка природе, за развој туризма и комплементарних активности (предфинансирање инфраструктуре и некомерцијалних садржаја друштвеног стандарда, кредитне и фискалне олакшице за плански развој, санкције за непланску изградњу и друго).

7) Заједнички услови развоја економских активности:

- даље реструктурирање привреде и прилагођавање привредне структуре тржишним условима привређивања, следећи потенцијале и ограничења за развој појединих привредних и услужних делатности;

- повећање економског значаја регије и привлачење инвестиција и средстава финансирања, имајући у виду погранични положај и карактеристике регије и појединачних општина – пре свега кроз развој туризма;

- равномернији размештај капацитета, сходно локационо-развојном потенцијалу и ограничењима простора, уз стављање акцента на развој МСП која су флексибилнија и ефикаснија од великих привредних друштва које је тешко реструктурирати (осим оних које су успешно приватизоване);

- побољшање технолошког нивоа опреме привредних друштва и целокупне привреде, лобирање и обезбеђивање прихватљивих и повољних извора кредитирања, уз стварање предузетничке и динамичке привредне климе (подстицај предузетништва, ефикасан менаџмент и маркетинг, напуштање енергетски екстензивних технологија, стварање повољне пословне климе и друго);

- јасна политика запошљавања, едукације, преквалификације и друго.

8) Становништво, мрежа насеља, јавне службе и сервис:

- успостављање демографске виталности становништва и ублажавање депопулационих тенденција на подручју Просторног плана, заустављањем одсељавања и подстицањем досељавања становништва;

- побољшање образовне и економске структуре становништва и повећање просторне покретљивости становништва и друго;

- заштита егзистенцијалних интереса локалног становништва оживљавањем привредних активности, првенствено обезбеђењем допунских и алтернативних извора прихода становништва у туризму и комплементарним активностима;

- повећање квалитета живљења, саобраћајне доступности руралног подручја и опремљености насеља комуналном инфраструктуром, нарочито побољшањем квалитета локалне путне мреже и развоја фиксне руралне и мобилне телефоније;

- повећање доступности и квалитета услуга здравствене и социјалне заштите и програма помоћи старачким домаћинствима, као и услуга јавних служби младом становништву (деци и омладини) и женском делу популације;

- задржавање млађих контингената становништва у сеоским насељима, подстицањем развоја крупнијих газдинстава фармерског типа и омогућавањем њиховог запошљавања и samozapoшљавања у туризму, шумарству и другим активностима;

- унапређење и трансформација мреже насеља на планинском подручју;

- развој и реконструкција субопштинских центара, центара заједница села, развијенијих сеоских насеља и насеља с туристичким функцијама, санација и рехабилитација појединих сеоских и неплански изграђених приградских насеља у погледу нивоа уређености и опремљености комуналном инфраструктуром, јавним службама и услугама;

- обезбеђење инфраструктурно опремљених локација у центрима и насељима са туристичком функцијом за инвестиције у производне, туристичке и услужне активности;

– рехабилитација градских центара у циљу заустављања негативног тренда одласка образованих младих људи у веће градове, обезбеђењем атрактивног и добро плаћеног запошљавања, кредитирањем стамбене изградње или куповине стана, отварања МСП, различитим бенефицијама за рад у руралном окружењу, стварањем јединственог имиџа градских центара и њиховог окружења, као и укупним јачањем саобраћајне инфраструктуре и мреже јавних служби и сервиса.

9) Развој и изградња инфраструктурних система

Саобраћајна инфраструктура:

– реконструкција постојеће и етапна реализација планиране саобраћајне инфраструктуре ради активирања природних потенцијала Старе планине за туризам и комплементарне делатности;

– побољшање квалитета државних путева II реда и локалне путне мреже, као и других техничких система, у складу са успостављеним режимима заштите природе, изворишта вода и културних добара;

– дефинисање оквирних капацитета и праваца развоја саобраћајне инфраструктуре у складу са планираном структуром и размештајем стационарних корисника;

– повећање саобраћајне доступности и повезаности центара у мрежи насеља и зона развоја туризма, доградњом и изградњом појединих деоница локалних и државних путева II реда;

– развој специјализованог превоза вертикалним транспортом (гондолама и жичарама седежницама) за различите категорије корисника (локалног становништва и туриста);

– изградња специјализованих саобраћајних система (шинска возила, хелиодром, жичаре и друго) и рекреативне инфраструктуре (скијашке стазе и друго) у функцији развоја туризма;

Хидротехничка инфраструктура:

– интегрална заштита, уређење и коришћење водних ресурса, уз оптимално уклапање свих водних система у окружење и њихово усклађивање са свим другим корисницима простора и водним системима вишег реда у складу са Водопривредном основом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 11/02, у даљем тексту: ВОС) и ППРС;

– интегрисање пратеће инфраструктуре Јужноморавског регионалног водног система и вишенаменске водоакумулације „Завој” са локалним комуналним и инфраструктурним системима, комплетирање вишенаменске акумулације „Завој” превођењем дела великих вода из Топлодолске реке;

– заштита слива водоакумулације „Завој” као изворишта републичког значаја, уз проширење заштите и на део слива Топлодолске реке до водозавхвата за превођење дела великих вода;

– развој локалног система водоснабдевања и санитација градских, сеоских и туристичких насеља у складу са режимима заштите природе и квалитета вода низводних водотока и акумулација;

– заштита од поплава према критеријумима из ВОС и побољшање режима малих вода на Темштици, Нишави и доњем току Трговишког Тимока наменским испуштањем вода из постојећих и планираних акумулација;

– антиерозиона заштита сливова применом биолошких и техничких мера;

– трајно обезбеђење класа квалитета свих површинских и подземних вода, према захтевима из ВОС и остваривање пуне еколошке заштите водотока низводно од свих водозавхвата обезбеђењем гарантованог еколошког протока;

– туристичка валоризација уређених долина свих река на планском подручју и водоакумулације „Завој” као мотива развоја насеља у планинској и потпланинској зони;

– стварање услова за развој комплексних хидромелиорационих система на земљиштима виших бонитетних класа у Пиротском пољу и долини Белог Тимока, адекватну урбанизацију насеља, кроз уређење водних режима, регулацију река и одговарајуће уређење обала; очување и унапређење водених екосистема и других природних вредности, као и за заштиту НКД у зонама развоја интегралних водоприводних система;

Електроенергетска инфраструктура:

– обезбеђење довољног, сигурног, квалитетног и економичног снабдевања електричном енергијом свих потрошача, а нарочито туристичких центара и насеља;

– развој и коришћење нових и обновљивих извора енергије, пре свих МХЕ, тако да не угрожавају еколошку равнотежу, а да буду од користи за повећање сигурности напајања;

– повећање енергетске ефикасности код производње, дистрибуције и потрошње енергије, доношењем и обавезном применом стандарда енергетске ефикасности, економских инструмената и организационих мера;

– интензивирање истраживања свих енергетских потенцијала у циљу проналажења нових резерви и њиховог ефикасног коришћења;

– одржавање и побољшање квалитета рада и поузданости постојећих топлофикационих система и њихов даљи развој;

– развој гасоводне мреже и снабдевање природним и течним нафтнијим гасом подручја;

Телекомуникациона инфраструктура:

– повећање густине телефонских прикључака и равномернија покривеност простора телекомуникационом мрежом и сигнаlima мобилне телефоније, као и шалтерима поштанске службе;

– развој технички квалитетне и поуздане телекомуникационе мреже до планираних туристичких центара и насеља;

– развој посебне радио руралне мреже за ретко насељени део простора;

Комунални садржаји:

– организовано сакупљање смећа из постојећих насеља и туристичких комплекса, уз одвожење на планиране трансфер станице и регионалне депоније ван подручја Просторног плана, у складу са Националном стратегијом управљања отпадом до 2010. године коју је донела Влада у јулу 2003. године;

– уређење постојећих и изградња нових гробља за постојећа насеља;

– организовано уређење и одржавање јавних, слободних и спортско-рекреативних површина у туристичким комплексима и постојећим насељима.

10) Одбрана земље и заштита од елементарних непогода:

– утврђивање зона просторне заштите око перспективних војних комплекса као простора од посебног значаја за одбрану земље;

– утврђивање мера заштите и спасавања становништва, културних добара и животне средине у случају елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа;

– изградња и реконструкција грађевинских структура, по правилу без већих физичких концентрација (са изузетком концентрисаног туристичког ризорта) и са значајним учешћем слободних простора и зеленила у насељским структурама и туристичким локалитетима;

– обезбеђивање саобраћајне приступачности и мобилности подручја, са алтернативним саобраћајним правцима, без слепих саобраћајница и без могућности запречавања у случају урушавања објеката;

– заштита саобраћајница и техничких система (адекватним решењима објеката и мрежа);

– организовање служби и изградња објеката у функцији заштите од елементарних непогода и ратних разарања (цивилна заштита, противпожарна заштита и друго).

III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

1. Очување, заштита и унапређење природних вредности, животне средине и културних добара

1.1. Очување, унапређење и заштита природних вредности

Највећу просторну јединицу и основну зону заштите природе и природних вредности на подручју Просторног

плана представља Парк природе као заштићено природно добро од изузетног значаја. Парк природе са 1.143,3 km² узима око 74% подручја Просторног плана. Имајући у виду равнoprавне захтеве заштите и одрживог развоја, а сходно националном законодавству, доброј пракси и поштовању препорука IUCN-а које се односе на управљање Категоријом V (Protected Landscapes-Заштићени предели) заштићених подручја, утврђен је просторни обухват зона тростепеног режима заштите, чиме су испуњени услови заштите природе и омогућена изградња туристичко-рекреативне инфраструктуре на Старој планини.⁵ Дефиниција ове категорије заштите, циљеви и принципи/методи управљања, осим очувања биолошке и предеоне разноврсности и спречавања раубовања ресурса и земљишта, инсистирају на тражењу ослонаца у локалној заједници уз обезбеђење подршке за њен социоекономски опоравак и напредак, као и за очување традиције.

Просторним планом се успостављају следеће зоне заштите Парка природе:

1) зоне I степена заштите, установљене су за четири (4) засебне целине, највреднијих и најочуванијих делова Парка природе, распоређене претежно у средишњем делу главног планинског гребена, мање на теменима бочних гребена и у деловима изворишних челенки водотока, укупне површине од 41,60 km² (Табела 4), и то:

– „Сињина – Мирица”, у општини Књажевац, површине 3,06 km² обухвата теме и узан појас стрмих падина главног планинског гребена који уоквирује изворишну челенку Голема реке, где доминирају врхови Дупљак и Големи камен, са шумском и жбунастом вегетацијом смрче, субалпске смрче, клеке и боровнице и пространим површинама природних и секундарних планинских пашњака специфичног флористичког састава; овај простор укључује и површину раније заштићеног СПР „Драганиште”;

– „Голема река”, у општини Књажевац, површине 0,34 km², обухвата струју, према северу експонирану падину у изворишту Голема реке, испод Прилепског врха, са добро очуваном, тзв. „прашумском”, репрезентативном састојиним аутохтоне планинске букве са лузулом, раније заштићеном на истој површини као СПР „Голема река”;

– „Бабин зуб”, у општини Књажевац, површине 0,22 km², обухвата назупчени стеновити одсек, израђен од црвених кварцних конгломерата и његово северно подножје, познат и значајан као један од најупечатљивијих морфолошких и предеоних/сиенских симбола Старе планине и као станиште веома интересантне ендемичне хазмофитске вегетације (у којој се налази и криласти звончић „*Campanula calyciata*”), на овом месту новооткривена биљка флоре Србије) и субалпске букве; овај простор укључује део површине раније заштићеног Природног споменика „Бабин зуб”;

– „Орлов камик – Копрен”, у општини Пирот, површине 37,98 km², обухвата главни планински гребен, од источне стране Мидора, преко Орловог камика, Голема чуке, Три чуке, Вражје главе и Копрена до Кала камена, као и делове изворишних челенки Топлодолске, Дојкиначке и Јеловичке реке, са изванредним специјским и екосистемским диверзитетом у коме се истичу очуване састојине смрчевих и букових шума, жбунасте формације бора кривуља, састојине шлеске врбе и зелене јове, вегетација високих зелених и планинских пашњака, камењара и изворских тресава и где су своје станиште нашле многе ретке врсте биљака (росуља, линцура и пегава линцура, чемерика, медвеђе грожђе, „*Svertia punctata*”, планински јавор и друго) и животиња (слепо куче, снежна волухарица, велики тетреб, риђи мишар, шумска шљука, ушата шева и др); овај простор укључује у потпуности површине раније заштићених СПР „Браткова страна”, „Вражија глава”, „Три чуке”, „Копрен” и „Смрче – Арбиње”.

Табела 4. Биланс површина у I степену заштите

I степен заштите	Ознака	Површина у km ²
Сињина – Мирица	I-1	3,06
Голема река	I-2	0,34
Бабин Зуб	I-3	0,22
Орлов камик-Копрен	I-4	37,98
УКУПНО		41,60

Поред наведених целина режим заштите I степена укључује и већи број места, појединачне површине 0,1-5,0 ha, као станишта, налазишта или боравишта ретких и у другом погледу значајних врста биљака и животиња. У I степену заштите биће и површине под строгим заштитом тла (јако стрми терени и терени угрожени експесивним степеном ерозије) и сви извори;

2) зоне II степена заштите, установљене су за 10 засебних целина, у категорији осталих природних вредности Парка природе, које обухватају делове главног и бочних гребена и њихове падине, изворишне челенке/амфитеатре главних планинских водотока, клисурасте долине, стеновите одсеке, крашке увале, истакнута узвишења у окружењу зона I степена заштите, као и друге делове подручја од значаја за заштиту живог света, геодиверзитета, лепоте предела и традиционалних облика живота и градитељства, укупне површине од 196,79 km² (Табела 5), и то:

– „Суводол” у граду Зајечару, површине 2,31 km², обухвата простор у долини Селачке реке, у окружењу манастира Суводол, са јаким крашким врелом (капираним у облику чесме у кругу манастирске порте), моћном акумулацијом бигрених наслага и водопадом, као и са неколико интересантних спелеолошких објеката;

– „Ново Корито” у граду Зајечару и општини Књажевац, површине 20,42 km², обухвата главни планински гребен од локалитета Три кладенца на северу до тригометра 927 m н.в. у близини превоја Кадибогаз, на југу, као и широк појас планинских падина на десној долинској страни Коритске реке, одликује се репрезентативним облицима геотектонских структура (новокоритска синклинала и зона „глама”), изузетном разноврсношћу и богатством животињског света (посебно орнитофауне и ретких птица грабљивица као што је сури орао на Јаношици), као и добро очуваним и негованим шумским састојинама;

– „Папратска река” у општини Књажевац, површине 14,47 km², обухвата простор у клисурастој долини Папратске реке узводно од села Горња Каменица и леву долинску страну суседне Причевске реке, притоке Алдиначке реке, са богатим спектром реликтних полидоминантних шумских и жбунастих заједница (неколико врста храстова, јоргован, грабић, црни јасен и др.), специфичном флором кречњачких камењарских станишта и изузетним богатством фауне птица, гмизаваца и сисара;

– „Свети Никола-Јабучко равниште-Сребрна глава” у општинама Књажевац, Пирот и Димитровград, површине 117,55 km², обухвата континуирани појас простора на темну и падинама главног планинског гребена (који није обухваћен површинама у режиму заштите I степена) од превоја Св. Никола, на североистоку, до врха Сребрна Глава, на северозападу, као и делове појединих бочних гребена и речних долина, одликује се пространим површинама секундарних планинских ливада и пашњака, изузетног флористичког богатства, буковим и смрчевим шумама, разноврсношћу фауне птица, сисара, гмизавца и водоземаца и изванредном и динамичном лепотом предела;

– „Темштица” у општини Пирот, површине 7,35 km², обухвата долину реке Темштице од саставака Височице и Топлодолске реке код Мртвачког моста до села Темска, одликује се веома атрактивном морфоскулптуром клисурастокањонске долине усечене у црвеним пешчарима и конгломератима, са изразитим укљештеним меандром на чијем истакнутом темену су развалине средњовековног утврђења Темац, а у његовом подножју објекти старе хидроцентрале са изузетно луцидним хидротехничким решењем, атрактив-

⁵ Презентовани концепт, верификован од стране Завода за заштиту природе и Института за архитектуру и урбанизам Србије 2006. године, уграђен у Предлог просторног плана, истовремено представља и основу за доношење нове Уредбе о заштити Парка природе Стара планина.

ним периодским водопадом на левој бочној притоци, богатим флористичким саставом представљеним са око 500 врста биљака и манастиром Темска;

– „Вртибог” у општини Пирот, површине 3,88 km², у општини Пирот, обухвата плитку флувио-крашку увалу са малом периодском понорницом и више крашких извора; представља станиште текунице (*Spermophilus citellus*), са бројном популацијом ове ретке сисарске врсте;

– „Владикина плоча” у општини Пирот, површине 15,55 km², обухвата клисурасту кречњачку клисуру Височице звану Владикина плоча, између села Рсовци и Паклештица, као и десну долину страну ове реке узводно до долине Дојкиначке реке; одликује се укљештеним меандрима и познатом, палеонтолошки, археолошки и биоспелеолошки веома значајном пећином Владикина плоча и другим спелеолошким објектима, јаким периодским крашким врелом и повременим водопадом, бројним местима богатим фосилима који документују стратиграфски развој овог подручја у мезозојској периоди, споменичким наслеђем представљеним манастиром св. Богородице и објектима народног градитељства;

– „Јеловица”, у општини Пирот, површине 2,45 km², обухвата простор на левој долиној страни Јеловичке реке, са мозаиком смрчевих и букових шума и травних површина, као и са богатом фауном птица;

– „Росомач” у општини Пирот, површине 3,01 km², обухвата Росомачки врх, његове падине и клисуру Росомачке реке; Росомачки врх, са стрмо одсеченим литицама на северној страни, представља најпогоднији видиковац и илустративни пример тектонике у унутрашњем делу подручја Старе планине, а клисура Росомачке реке минијатурни и веома атрактивни кањонски процеп са интересантном геолошком грађом;

– „Видлич” у општинама Пирот и Димитровград, површине 9,8 km², обухвата издужени кречњачки екскарпман са леве стране Височице, импресивних и репрезентативних морфолошких обележја, значајан као пример интензивне тектонике у геолошкој прошлости, са специфичном вегетацијом реликтних шумских и жбунастих заједница (у којима доминирају храстови, маклен и мечја леска) и камењарских травних формација, као и са богатом фауном птица, сисара и гмизаваца.

Табела 5. Биланс површина у II степену заштите Парка природе

II степен заштите	Ознака	Површина у km ²
Суводол	II-1	2,31
Ново Корито	II-2	20,42
Папратска река	II-3	14,47
Св. Никола – Јабучко равниште – Сребрна глава	II-4	117,55
Темштица	II-5	7,35
Вртибог	II-6	3,88
Владикина плоча	II-7	15,55
Јеловица	II-8	2,45
Росомач	II-9	3,01
Одсек Видлича	II-10	9,80
УКУПНО		196,79

Просторним планом се, ван подручја Парка природе (у оквиру КО села Стањинац, општина Књажевац, у непосредној близини пута Пирот–Кална–Књажевац) резервише просторна целина „Бигар” у режиму II степена заштите, површине 0,15 km², која обухвата долину потока Бигар, са терасастим дном испуњеним бигреним наслагама, између врела тог потока и његовог ушћа у Стањанску реку, где је на челу моћне бигрене акумулације формиран атрактиван каскадни водопад. Овај простор укључује део површине раније заштићеног Природног споменика „Водопад Бигреног потока”, површине 0,0167 km² (1,67 ha) и заштићену природну околину водопада.

Режим заштите II степена укључује и већи број геолошких места значајних у стратиграфском, палеонтолошком и структурном погледу, специфичне облике и елементе рељефа (остењаци и стеновити одсеци, видиковци, пећине и

јаме и други облици крашке морфологије, водопади и слаповита корита водотока и др.), занимљиве хидрографске појаве (извори, врела, минипонорнице, баре и др.), стара, велика и у другом погледу репрезентативна стабла и значајне педолошке профиле.

У оквиру II зоне заштите могућа су три модела управљања (која се просторно исказују као субзоне) и то:

– модел „полудивљине” – са планским управљањем популацијама флоре и фауне и њиховим заједницама и стаништима са минимумом присуства и утицаја човека;

– модел „складне интеракције човека и природе” – уз прикладно осавременењени спој традиционалне пољопривреде, старих села, бачија, аутентичних воденица, етно туризма и екотуризма;

– модел „еколошки одговорне рекреације” – за понуду у простору одрживог планинског туризма (без изградње смештајних капацитета), уз неопходну туристичко-рекреативну, сабраћајну и техничку инфраструктуру и објекте (планинарске стазе, излетничке рекреативне стазе, трим стазе и стазе здравља, бицикличке, јахачке и друге стазе, видиковци, објекти за посматрање природних вредности, објекти едукативне функције, санитарни објекти, алпске скијашке стазе, сноуборд стазе и полигони, зоне нордијских скијаљашта, трасе жичара, саобраћајне, енергетске и телекомуникационе инфраструктуре);

3) зона III степена заштите, обухвата преостали део Парка природе (који није обухваћен зонама I и II степена заштите), површине 904,93 km² који, такође, располаже вредностима биолошког, предеоног и гео диверзитета, али је првенствено у функцији обезбеђења целовитости подручја Старе планине као заштићеног природног добра, на коме се, осим чувања и унапређења природних вредности и обележја, стварају услови за заштиту животне средине и културноисторијских вредности, одрживо коришћење природних ресурса, одрживи развој туризма уз туристичко-рекреативну, сабраћајну и техничку инфраструктуру и објекте, као и изградњу смештајних капацитета, односно плански и одмерен социоекономски развој и пажљиво уређење простора.

Биланс површина према зонама заштите Парка природе приказан је у Табели 6.

Табела 6. Биланс површина према зонама заштите Парка природе

Зоне заштите	%	Површина у km ²
I – степен	3,65	41,60
II – степен	17,21	196,79
III – степен	79,15	904,93
УКУПНО	100	1143,32

1.1.1. Режији заштите природе

За успостављање зоне заштите Парка природе утврђују се диференцирани режими заштите, коришћења и уређења.

Режим заштите I степена

На подручју Парка природе са режимом заштите I степена (41,60 km²) забрањено је коришћење природних богатстава и сви други облици коришћења и активности, осим научних истраживања, организоване едукације и ограничене (такође организоване) презентације. Изузетно, у случају пожара, пренамножавања штетних инсеката и других екстерних непогода могу се предузети одговарајуће заштитне или санационе радње на основу меродавних докумената и посебних протокола донетих и утврђених у складу са законом.

Стратешке препоруке о могућностима коришћења и активностима у зони са режимом заштите I степена, где би, поред наведених активности, по посебном програму било дозвољено и ограничено, строго контролисано пашарење, у функцији заштите и одржавања природног стања резервата, још увек нису правно засноване. У модерном концеп-

ту заштите антропозоогених природних травњака, који су основа високог предеоног и диверзитета врста на Старој планини, не постоји конфликт између контролисаног екстензивног пасишта и њихове заштите, што треба да постане део домаћих позитивних законских прописа.

Режим заштите II степена

На подручју Парка природе са режимом заштите II степена (196,79 km²) успоставља се ограничено и контролисано коришћење природних богатстава, као и изградње и коришћења простора. Активности у простору могу се обављати у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности. Искључује се изградња осим планске и контролисане градње и уређења простора за потребе:

1) туристичко-рекреативног коришћења Парка природе – изградња алпског и нордијског скијалишта (које се састоји из ски-стаза, ски-полигона, ски-путева, ски-лифтова, жичара, сервисних објекта скијалишта, снежне и сервисне механизације, сервисних путева, сопствених енергетских објеката, миниакумулација и објеката за оснежавање, противпожарних објеката, приступних путева и паркинга на улазима у скијалиште, објеката за обављање делатности на скијалишту, објеката за предах скијаша и санитарно-хигијенске потребе, пратеће инфраструктурне мреже и друго) и сноуборд стаза и паркова, реализација голф и других спортско-рекреативних терена;

2) презентације заштићеног природног добра – уређење излетничких, риболовних, планинарских, јахачких, бициклистичких и других стаза, уз постављање информативних пунктова, маркирање стаза, изградњу мањих објеката за предах туриста, посматрање природних вредности, едукативне функције (одморишта, видиковци, еко-учионице на отвореном, надстрешнице за склањање од невремена) који се граде као рустични објекти;

3) изградње и реконструкције саобраћајне и техничке инфраструктуре ради повезивања, опремања и ревитализације сеоских насеља, туристичког ризорта и туристичких центара и насеља лоцираних у III зони, као и ради повезивања алпских и нордијских скијалишта;

4) реконструкције постојећих објеката супраструктуре у функцији електропривреде, водопривреде и шумарства и градње и реконструкције стамбених и пољопривредних објеката сеоских домаћинстава у оквиру постојећих грађевинских парцела, уз обавезу контролисаног елиминисања чврстог отпада и обезбеђења санитарно безбедног прикупљања и елиминисања отпадних вода.

Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта биће засновано на решењима основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта које предвиђају скуп мера на умереном повећању површина под шумом и јачању опште корисних функција шуме. Коришћење локалних изворишта површинских и подземних вода за потребе водоснабдевања и флаширања вода захтева примену мера уређења и заштите простора према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС”, број 92/08). Активности лова и риболова се ограничавају, са нагласком на гајење и заштиту ловног и рибљег фонда. Забрањује се формирање депонија комуналног отпада, формирање нових гробаља, закопавање угинуле стокe, испуштање опасних и штетних материја, као и вршење других радњи које могу угрозити вредности Парка природе. Експлоатација минералних сировина се сматра непожељном, са изузетком привремених позајмишта грађевинског и другог камена за локалне потребе. Прихватљивост наведених изузетака од забране изградње или вршења делатности и активности које се ограничавају, обавезно се проверава кроз стратешку процену утицаја на животну средину за решења која су предмет Просторног плана, односно кроз друге на закону засноване инструменте у фази примене Просторног плана и спровођења нове Уредбе о заштити Парка природе Стара планина.

Режим заштите III степена

На подручју Парка природе са режимом заштите III степена (904,93 km²) успоставља се режим са селективним и контролисаним газдовањем природним ресурсима, изградњом и коришћењем простора и активностима у простору, уз услов одржања високог квалитета животне средине, биолошке и предеоно разноврсности. То је пољопривредно-шумска и насеобинска зона, која осим планског уређења и комуналног опремања постојећих насеља, подразумева и планску изградњу туристичког ризорта, туристичких центара и насеља и туристичко-рекреативне инфраструктуре (алпског и нордијског скијалишта, сноуборд стаза и паркова, голф терена и других спортско-рекреативних терена) и друге техничке инфраструктуре, ограничено коришћење минералних сировина, развој шумарства, развој сточарства и других грана пољопривреде, лов и спортски риболов и друге видове одрживог развоја засноване на водећим принципима заштите природе и животне средине, на дугорочној добробити локалне заједнице и ревитализацији локалног становништва и насеља. У функцији Парка природе предвиђено је очување и унапређење станишта посебно значајних дивљих врста и њихових заједница, оптимално управљање популацијама тих врста, очување и презентација репрезентативних гео-наслеђа, очување и складно уређење целина амбијенталних вредности, укључујући такође стара сеоска насеља, објекте и облике традиционалног грађевинарства, као и живота и културно-историјске вредности.

У насељима и локацијама са стамбеним, туристичким и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске и површинске воде, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода, што условљава: реализацију канализационих система и одговарајућих ППОВ, односно тамо где то није рационално ни изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама, уз организовање службе која ће се старати о њиховом пражњењу.

Развојем и уређењем саобраћајне инфраструктуре обезбедиће се услови за несметано одвијање транзитног путничког и робног промета, уз контролисан превоз опасних и штетних материја, као и других материја у количинама које могу трајно и у значајном обиму да угрозе вредности Парка природе. Дуж државних путева II реда локалних и путева као и на грађевинском подручју туристичког ризорта, туристичких насеља и центара обезбедиће се инфраструктура (водонепропусне риголе и слично) и уређаји за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода.

1.2. Заштита и унапређење квалитета животне средине

Животна средина на подручју Парка природе доминантно је представљена условима, ресурсима и вредностима природе (сем у мањим, постојећим и планираним антропогенизованим просторима, где доминирају изграђени садржаји супраструктуре и инфраструктуре), те је очување и унапређење њеног квалитета одређено првенствено односима природних и антропогених фактора, конкретно режимима очувања и коришћења природних ресурса и вредности. На осталом подручју Просторног плана – у туристичкој регији ван Парка природе, животну средину значајније одређују антропогени фактори грађевинских подручја сеоских и градских насеља, инфраструктуре и обрадивих пољопривредних површина.

Интегрална заштита природе и животне средине на подручју Парка природе и на осталом подручју Просторног плана, засниваће се на следећим условима и решењима:

– третирање заштите природе и животне средине Парка природе и осталог подручја Просторног плана по одредбама Просторног плана, на основу урбанистичких и инжењерских планова и пројеката његове разраде, као и на основу шумских, ловних, пољопривредних и других основа, програма и других докумената урађених на основу Просторног плана или у складу са Просторним планом;

– одређивање умерене концентрације стационарних туриста и туристичке изградње на планинском подручју Парка природе (сем у случају туристичког ризорта), у корист насеља и локалитета у потпланинском подручју, уз њихово функционално и физичко повезивање са основним туристичким и другим садржајима у Парку природе (путем укључивања локалног становништва у заштиту Парка природе, у туризам и друго, односно изградњом саобраћајне, туристичке и телекомуникационе инфраструктуре);

– формирање кружног саобраћајног друмског прстена на подручју Парка природе и туристичке регије, са радијалним везама, уз увођење електричног шинског и гондолског саобраћаја, као и организација система јавног превоза ради смањења броја индивидуалних путничких возила у Парку природе, односно ради обезбеђивања уласка дневних излетника (посебно скијаша у скијалишта) из околине без већег оптерећивања Парка природе;

– формирање јединственог система управљања водним ресурсима на подручју Просторног плана, према Водоприредној основи подручја, у складу са ВОС;

– изградња канализације у насељима на подручју Просторног плана – код градова, мешовитих насеља, већих туристичких села, планираног туристичког ризорта и туристичких центара и туристичких насеља – са комплетном канализационом мрежом и уређајима за пречишћавање, а код мањих села и планираних туристичких пунктова са малим канализационим системима и изузетно са прописним групним и појединачним септичким јамама;

– остваривање јединствених система грејања за све концентрисане комплексе нових локалитета на подручју Парка природе; примена чисте енергије, првенствено гаса, као и геотермалне, соларне, електричне и енергије биогаса;

– увођење интегралног управљања отпадом, рециклаже и енергетског коришћења отпада у адекватним уређајима ван подручја Парка природе (и ван подручја Просторног плана);

– успостављање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине на подручју Просторног плана (земљишта, воде, ваздуха и вегетације);

– преиспитивање висине надокнада за комерцијално коришћење простора и природе у Парку природе како би се обезбедили већи приходи за заштиту Парка природе и компензација локалном становништву за ограничења у производњи на приватном земљишту у Парку природе (као значајног услова интегрисања локалног становништва са Парком природе, у смислу домаћинске заштите и одрживог коришћења).

У складу са наведеним условима и решењима, као и релевантним одредбама Закона о заштити животне средине и ППРС у овој области, на подручју Просторног плана успоставља се следећи зонинг категорија заштите природе и животне средине:

– у 3. категорији (угрожавање буком, непријатним мирисима, индустријским и комуналним отпадом и саобраћајем) – Пирот као средњи загађивач;

– у 4. категорији (угрожавање од индустрије, сточних фарми, интензивне пољопривреде и магистралног саобраћаја) – ближа околина Пирота, Књажевац као мали загађивач са ближом околином и обухваћени простор Белог Тимока у граду Зајечару (магистрални саобраћајни коридор и пољопривредно земљиште са интензивним агротехничким трепаном);

– у 5. категорији (одређено оптерећење простора концентрацијом туристичке изградње и посете, пољопривредом и локалним саобраћајем) – постојећа мешовита насеља и села, као и нови туристички локалитети са саобраћајном инфраструктуром (у оквиру III степена заштите Парка природе и на осталом подручју Просторног плана);

– у 6. категорији (простори са природном деградацијом и контролисаним антропо-оптерећењем) – Завојско језеро (водено огледало са ужом зоном заштите), терени са израженом ерозијом, клизиштима и друго, као и заштићене околине непокретних културних добара (у оквиру III степена заштите Парка природе);

– у 7. категорији (простори са ограниченим привредним активностима) – слободне површине, делом у III и на укупној површини II степена заштите Парка природе (са зимском туристичком понудом и делом летње туристичке понуде у простору);

– у 8. категорији (простори строго заштићених добара) – површине и објекти природних и културних вредности у I степену заштите Парка природе.

1.3. Заштићених непокретних културних добара

Непокретна културна добра на подручју Просторног плана обухватају објекте и локалитете споменика културе, просторних културно-историјских целина, археолошких налазишта и осталих објеката који су проглашени за НКД, налазе се под претходном заштитом, евидентирани или неевидентирани (тј. они који се евидентирају овим просторним планом). Заштићена добра подразумева конзервацију, рестаурацију и ревитализацију, уз њихово физичко интегрисање са природом и природним вредностима у природно-културним пределима посредством заштићених околине добара, као и интегрисање у одрживи развој подручја стављањем у функцију туризма и укупног социоекономског и културног развоја локалне средине. Најзначајнија непокретна културна добра стављају се под режим заштите I степена, а остала под режиме II и III степена заштите на подручју Парка природе и туристичке регије Стара планина.

У I степен заштите се на подручју Просторног плана стављају следећа најзначајнија НКД:

1) Споменици културе:

– споменик културе од изузетног значаја „Конак малог Ристе”, стара градска кућа из 19. века у Пироту, чије културолошко коришћење је већ валоризовано за Музеј Понишавља, као аутентична сценографија за филмове, а предвиђене су и друге могућности презентације (изложбе, културне манифестације и друго);

– споменик културе од великог значаја – „Бела мачка”, стара градска кућа у Пироту; предвиђена је за ревитализацију у функцији културе;

– споменик културе од великог значаја – тврђава „Кале” у Пироту, предвиђена је за уређење у функцији културе и забаве;

– споменик културе од великог значаја – манастир Св. Ђорђа из 16. века изнад Темске, општина Пирот;

– споменик културе од великог значаја – манастир Св. Тројице из 15. века између Доње и Горње Каменице, општина Књажевац;

– споменик културе од великог значаја – црква Св. Богородице из 14. века у Доњој Каменици, општина Књажевац;

– евидентирани споменик културе – пећинска црквица Св. Петра и Павла из 12. века код Рсоваца, општина Пирот;

– евидентирани споменик културе – манастир Св. Богородице из 18. века код Врела, општина Пирот;

– евидентирани споменик културе – црква Рођења Христовог из 19. века у Пироту;

– евидентирани споменик културе – Саборна црква из 19. века у Пироту;

– евидентирани споменик културе – мост на Темштици код ушћа у Нишаву, општина Пирот;

– евидентирани споменик културе – црква Св. Ђорђа из 19. века у Књажевцу;

– евидентирани споменици културе – остаци Гургусовачке куле, вила Цервин, стари водоторањ и мостови у Књажевцу;

– евидентирани споменици културе – цркве из 19. века у Балинцу, Новом Кориту, Габровници, Балта Бериловцу и Ђуштици, општина Књажевац;

– евидентирани споменик културе – манастир Рођења Пресвете Богородице у Суводолу на територији града Зајечара; неевидентирани споменик културе – потопљена црква некадашњег насеља Завој из 16. века, која ће бити реконструисана у оквиру туристичког насеља „Завојско језеро” на јужној обали Завојског језера;

– неевидентирани цркве и објекти народног градитељства у потпланинским селима на територијама града Зајечара, општина Књажевац, Пирот и Димитровград.

2) Просторне културно-историјске целине:

- целина под претходном заштитом – трговинско-занатска чаршија „Пазар” у Пироту;
- евидентирана целина – трговинско-занатски и пијачни простор „Тијабара” у Пироту;
- евидентирана целина – стара чаршија у Књажевцу;
- неевидентиране целине – амбијенталне целине народног градитељства у подпланинским селима Топли До, Дојкинци и Росомач у општини Пирот, Сенокос у општини Димитровград и друго.

У III степену заштите НКД на подручју Просторног плана биће:

1) заштићене околине непокретних културних добара у I степену заштите;

2) евидентирани споменици из Балканских ратова, Првог и Другог светског рата;

3) археолошка налазишта на праисторијским локалитетима Бараница и Габровница на територији општине Књажевац.

У III степену заштите на подручју Просторног плана биће сва остала НКД, као и сва насеља на подручју Парка природе, уз примену следећих мера:

1) комплетна стара, неизмењена и мало измењена планинска села у општинама Пирот, Књажевац и Димитровград (Топли До, Гостуша, Дојкинци, Росомач, Балта Бериловац, Ђуштица, Црни Врх, Каменица, Сенокос и друго), као и појединачне вредности црква, заветних места, стамбених и привредних објеката народног градитељства и амбијенталних целина у осталим селима, биће након ближег истраживања и евидентирања рестаурирана и реконструисана по правилу „in situ” у претежно изворним облицима екстеријера (у духу регионалне, односно традиционалне архитектуре), уз комунално опремање, обезбеђивање потребног комфора у ентеријеру и могуће пренамене (код стамбених и привредних објеката), посебно у функцији сеоског туризма;

2) могуће је и пресељење објеката и групација на нове локалитете у функцији етно-села и туристичких насеља (нпр. у Архео-етно парк „Равна” ван подручја Просторног плана у општини Књажевац и друго) уколико претходна мера заштите није могућа или је из неког другог разлога неоправдана.

С обзиром на потребу што равномерније заступљености непокретних културних добара као туристичких мотива, наведена добра, по својој просторној дистрибуцији, имају приближно исти значај за туристичку понуду као и добра у вишем рангу културно-историјских вредности.

Изградња нових објеката и целина у планинском простору (туристичких, пољопривредних и друго) биће у духу регионалне архитектуре, уз пажљиво уклапање са традиционалном архитектуром старих планинских села, ако су локалитети новоградње у склопу или у близини старих села.

Непокретна културна добра на подручју Просторног плана иницирају формирање неколико итинерера – „културних стаза” на подручју и то: Пирот – Темска – Топли До; Пирот – Рсовци – Височка Ржана – Врело – Дојкинци; Књажевац – Бараница – Габровница; Доња и Горња Каменица – Кална – Балта Бериловац – Црни Врх; Књажевац – Равна; Димитровград – Сенокос и друго. Стара сеоска насеља, објекти народног градитељства и амбијенталне целине комплетирају туристичке мотиве на овим „културним стазама” и отварају могућности формирања нових стаза – посебно на местима осталих старих планинских села, засеака и бачија, ревитализације културе номада Црновунаца (Каракачана) у сарадњи са Републиком Бугарском и друго.

2. Заштита и коришћење природних ресурса

2.1. Коришћење пољопривредног земљишта, развој пољопривреде и ревитализација села

Заштита пољопривредног земљишта, одрживи развој пољопривреде и ревитализација села обезбедиће се међусобним усклађивањем активности у областима:

1) управљања земљиштем ради побољшања стања животне средине и природних предела, применом одговарају-

ћих агроеколошких мера, компатабилних мера заштите и унапређења шума, што ће се одразити на корекцију постојећих односа у начину коришћења пољопривредног земљишта и укупног простора;

2) очувања и реинтродукције изгубљених екстензивних/традиционалних производних система, укључујући номадско сточарство и фармско узгајање аутохтоних домаћих врста, раса и сојева домаћих животиња, као и старих sorti ратарских, повртарских, воћарских и других пољопривредних култура, приоритетно у функцији очувања предела, посебно травних заједница у пашним, пашно-косним и агрошумским системима, а затим даљег валоризовања тих система, давањем предности у преради и пласману, између осталог, кроз развој агротуризма;

3) повећања тржишне конкурентности пољопривредне производње, мерама усмереним на укрупњавање и модернизацију пољопривредних газдинстава, унапређења људског потенцијала и других ресурсних, структурних, социоекономских и техничко-технолошких услова развоја аграрног сектора, као и искоришћавањем локално специфичних погодности за производњу хране заштићеног имена и географског порекла, односно у систему органске производње;

4) унапређивања економских и социјалних услова живљења на селу, подршком развоју непољопривредних делатности и повећања запослености сеоског становништва, промоције предузетништва, оснивања и развоја микро предузећа, развоја сеоског туризма, развоја базичних услуга за сеоску привреду и становништво, обнове и развоја сеоске архитектуре, очувања културно-историјског наслеђа, пејзажних и других, просторно хетерогених, вредности руралних подручја;

5) буђења локалне иницијативе, отварањем реалних перспектива за побољшање услова живљења на селу.

2.1.1. Правила заштите и коришћења

Очување површина и побољшање физичких, хемијских и биолошких својстава пољопривредног земљишта засниваће се на строгом поштовању следећих правила:

1) не дозвољава се стамбена и друга изградња на обрадивом пољопривредном земљишту прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе, осим изузетака забране у складу са Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС”, бр. 62/06 и 65/08);

2) изградња на обрадивом пољопривредном земљишту које је законом изузето из забране коришћења у непољопривредне сврхе, дозвољава се и контролише у складу са решењима, режимима и правилима утврђеним просторним и урбанистичким плановима, посебно у рубним појасевима градских и туристичких центара;

3) оранице, баште, воћњаци, виногради и травне површине у долињско-котлинским пределима и на другим локацијама привлачним за становање, које имају, по правилу, најповољнију бонитетну структуру земљишта и релативно висок степен изграђености саобраћајне и комуналне инфраструктуре, посебно се штите и третирају у плановима и политикама локалног развоја, уз уважавање њихове пољопривредне, еколошке, рекреативне и пејзажно-естетске функције;

4) у рубним појасевима градских насеља, односно индустријских зона, обавезно је предузимање делотворних мера за спречавање стихијског смањивања продуктивних површина и природне плодности земљишта, уз истовремено обезбеђење подршке рационалнијем и ефикаснијем коришћењу, уређењу и привођењу неизграђеног грађевинског земљишта планираној индустријској или другој комплементарној намени (комуналне делатности, производно занатство, постројења за пречишћавање отпадних вода, уређење комуналних депонија, зелене и рекреативне површине и слично);

5) заузимање пољопривредног земљишта за развој водопроводне инфраструктуре мора се компензирати обезбеђењем техничких услова за рационално коришћење воде у биљној и сточарској производњи, оснивањем рибњака и

остваривање других позитивних утицаја воде на биокапацитет укупног простора;

6) заузимање пољопривредног земљишта у туристичке, рекреативне и друге сврхе које доприносе пунијој економској валоризацији природних и створених потенцијала простора мора да иде заједно са повећањем могућности за запошљавање локалног становништва;

7) обавезно је спречавање негативних утицаја пољопривредне производње на стање животне средине и живог света, успостављањем контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, уз истовремено промовисање метода њихове интегралне примене у процесима техничко-технолошког унапређивања пољопривредне производње, као и дестимулисањем интензивног коришћења маргиналних земљишта, односно очувањем међа, бара, забрана и слично у атарима са интензивном пољопривредном производњом и другим мерама заштите биодиверзитета;

8) мерама заштите животне средине морају се елиминисати утицаји аерозагађења и других штетних агенаса из окружења на плодност пољопривредног земљишта и здравствени квалитет хране;

9) обавезно је обезбеђивање подршке очувању традиционалних аграрних садржаја руралних предела у свим плановима, програмима и пројектима заштите локалитета/добара од посебне природне, културно-историјске и научне вредности;

10) пашњачка зона Старе планине, која се простире консеквентним појасом планинске степе, дужином од око 70 km и ширином 8-19 km, представља природно добро чије се уникатне вредности штите и чувају редовним напасањем стоке, у складу с капацитетима травног биљног покривача.

Полазећи од наведених општих правила, а у складу с педолошким, бонитетним, агроеколошким и социоекономским карактеристикама појединих атара/насеља с једне стране и општим друштвеним интересима за очувањем посебних природних вредности подручја Просторног плана с друге, дугорочни плански период одређује следећа решења у области коришћења, заштите и уређења пољопривредних површина:

1) у циљу заустављања ерозије и унапређења биодиверзитета, не само у вишим планинским пределима већ и у околини сеоских насеља, неопходно је пошумљавање око 7.507 ha ораница најнижег производно-економског потенцијала (7. и 8. катастарске класе) и 47 ha деградираних воћњака у угашеним планинским селима, неопходно је и местимично пошумљавање пашњачких и шумских комплекса изложених или склоних ерозији, односно ниске продуктивности и мале биодиверзитетске вредности, а програми пошумљавања операционализоваће се у оквирима комплексног уређења пољопривредног и шумског простора, у међуодносу са теренима за спорт и рекреацију, насељском мрежом и инфраструктурним системима, као и кроз интродукцију комбинованих пољопривредно-шумарских система газдовања у домаћинствима с газдинством;

2) ради успостављања равнотеже између начина коришћења земљишних ресурса и креирања нових могућности запошљавања, потребно је да се око 408 ha планинских пашњака намени изградњи туристичког ризорта, туристичких центара и насеља на новим локацијама, у складу са планираним развојем туризма;

3) промене у пољопривредној производњи не могу се одвијати на рачун пренамене природних травњака у интензивне културе (тј. није дозвољено претварање ливада и пашњака у оранице, воћњаке и винограде);

4) под условом примене одговарајућих агротехничких мера, пре свега, у погледу антиерозионе обраде земљишта и строгог контролисаног коришћења хемијских средстава, промене површина намењених производњи појединих интензивних култура не подлежу планским ограничењима, односно приоритети у овој области условљени су тржишним кретањима, економским интересима и производним могућностима локалног становништва, при чему је потребно да се обезбеди подршка очувању наслеђене структуре

пољопривредне производње, посебно очувању и ревитализацији винограда и воћњака, као и повећању усева легиуминоза и других врста сточног крмног биља на ораницама;

5) очување и унапређивање природних травњака обезбедиће се у склопу целовитог решавања услова за обнову и развој сточарства, уз уважавање традиционалне упућености појединих насеља, односно спољних сточара, на коришћење одређених пашњачких серија с једне стране и потреба за обезбеђењем додатних количина крмива за зимску исхрану стоке набавкама изван подручја Просторног плана с друге; без предузимања мера за повећање капацитета ливада и пашњака не може се обезбедити дугорочно очување специфичних агроеколошких добара Старе планине, а то подразумева и обезбеђење сталне подршке кроз субвенције за редовно кошење и/или напасање стоке, како би се спречила биолошка деградација травног покривача, сукцесијом коровских биљака, суженог биодиверзитета и мале економске вредности; у тим оквирима је обавезно поштовање следећих, посебних правила заштите природних вредности Парка природе:

– природни пашњаци и друга агроеколошка добра на теренима под режимом I степена заштите, безусловно се искључују из свих облика редовног коришћења за пољопривредну производњу, уз истовремено предузимање мера за изоловање ових локалитета од индиректних утицаја пољопривреде из окружења, применом комбинованих рестриктивних и образовно-мотивационих мера, у складу са планираним заштитом природних вредности и ресурса Старе планине; посебним програмима утврдиће се стриктно дефинисани и строго контролисани услови местимичног и повремених напасана стоке, односно кошења и извоза сена, искључиво у функцији очувања изворних биоценоза и повећања регенеративне моћи ендемских биљних заједница;

– пољопривредно коришћење биомасе травних екосистема под режимом II степена заштите биће диференцирано према њиховим генетским, геоботаничким, фитоценолошким, рељефним, педолошким, ерозионим и предеоним особинама, уз истовремено успостављање система оценое и праћења стања станишта ретких и угрожених биљних и животињских врста, ради увођења/укидања привремене забране испаше и примене других мера заштите и поправке; у тим оквирима посебна пажња поклониће се отклањању лимитирајућег утицаја изостајања испаше/косидбе на очување површина, квалитета и флористичких посебности мезофилних котлинских ливада, пашњака и ксерофилних косаница насталих у појасу букових, односно четинарских шума и планинских пашњака формираних у правом појасу планинске степске вегетације; посебним програмима утврдиће се потреба пошумљавања дела ливада и пашњака мале биолошке разноврсности, односно угрожених процесима ерозије;

– коришћење, заштита и унапређивање ливада и пашњака под режимом III степена заштите засниваће се на примени мера којима се не нарушавају биодиверзитет и специфичне одлике аутохтоних биљних заједница, уз истовремено утврђивање две врсте граничних капацитета за развој сточарства, нужног/минималног и оптималног броја стоке на испашама, односно учесталости и времена косидбе по појединачним локалитетима; у оквиру ове зоне посебним програмима утврдиће се локације за интродукцију комбинованих пољопривредно-шумарских система газдовања, пошумљавањем ливада и пашњака мале биолошке разноврсности, односно угрожених процесима ерозије;

6) очување природне плодности скромно заступљених ораничних површина, које су доминантним делом лоциране у нижим пределима, засниваће се на вођењу рачуна о функционалној зависности између развоја ратарске и сточарске производње, што посредним путем доприноси и антиерозионој заштити; подстицаће се интензивирање производње сточног крмног биља на ораницама, уз задржавање производње жита у структури усева на минимуму захтева правилног плодореда, чиме се обезбеђује и рентабилна производња кромпира и других повртарских култура, без прекомерног

коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља; посебно ће се водити рачуна о задржавању одређених површина за ратарско-повртарску производњу у планинским пределима са, по правилу, слабиим земљиштима, као нужном услову за опстанак сталне настањености; готово да нема планинског засеока у коме не постоје парцеле дубљих земљишта, погодних за гајење кромпира, одговарајућих сорти јарих жита и крмног биља, под условом примене адекватних мера антиерозионе обраде, увођења правилног плодореда и богатог органског прихрањивања биљака;

7) обнова, унапређивање и ширење површина под воћњацима засниваће се на обезбеђењу услова за добијање ознаке географског порекла широког асортимана квалитетног свежег воћа и прерађевина од воћа, уз посебну подршку производњи старих домаћих сорти, које су отпорне на болести и штеточине; мерама инвестиционо-кредитне и пореске политике и обезбеђењем стручне помоћи за израду одговарајуће техничке и финансијске документације, подстицаће се уношење аутохтоног и старог сортимента воћа у обнову деградираних воћњака и оснивање нових засада на ораницама које нису погодне за интензивно обрађивање, уз овоћавање предела аутохтоним дивљим воћем ван засада гајења, као и изградња малих прерадних капацитета на извориштима сировина;

8) обнова, унапређивање и ширење површина под виногради засниваће се на неговању вишевековне традиције Тимочког, односно Нишавског виноградарског рејона у

производњи квалитетних вина, уз промовисање система интегралне производње грожда и вина, с ослоном на гајење аутохтоног и старог сортимента винове лозе, у спрези с развојем „винског туризма“;

9) посебним програмима обезбедиће се подршка унапређењу и ширењу праксе гајења лековитог и ароматичног биља, заснованог на аутохтоном генофонду;

10) подршка искоришћавању локалних погодности за примену органских метода производње хране засниваће се на обезбеђењу дугорочних гаранција локалном становништву за исплативи пласман тих производа;

11) у складу са Законом о пољопривредном земљишту, заштита од ерозија и бујица обезбедиће се утврђивањем одговарајућих противерозионих мера на нивоу локалне самоуправе; слично томе, друге мере заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта утврђене овим просторним планом се, такође, детаљније разрађују општинским пољопривредним основама, односно заједничким пољопривредним основама општина чије су територије мањим или већим делом укључене у подручје Просторног плана, уколико се по том питању постигне сагласност одговарајућих јединица локалне самоуправе.

Постојећа и дугорочна планска структура коришћења пољопривредног земљишта по рејонима, приказани су на Табели 7, док је детаљна структура пољопривредног земљишта по катстарским општинама приказана у Аналитичко-документационој основи Просторног плана.

Табела 7: Стање и план коришћења пољопривредног земљишта 2006. и 2023. године (у ha)

Ред. бр.	Подручје/Рурални рејон/КО	Година	Начин коришћења/културе				Шуме	Неплодно	Укупна површина	Глобална структура у %		
			Оранице	Вишегодишњи засади	Трајни травњаци	Свега пољопривредно				Пољопривредно	Шуме	Неплодно
Подручје плана – свега 80 КО		2006	23.345	2.974	57.743	84.062	61.250	8.878	154.190	54,5	39,7	5,8
		2023		15.838	2.927	57.335	76.101	68.804	9.286	154.190	49,4	44,6
		Биланс	-7.507	-47	-408	-7.961	7.554	408	0			6,0
I. Тимочки воћарско-виноградарски – 22 КО		2006	9.699	1.460	8.203	19.363	15.102	3.321	37.786	51,2	40,0	8,8
		2023	8.133	1.460	8.203	17.797	16.668	3.321	37.786	47,1	44,1	8,8
		Биланс	-1.566	0	0	-1.566	1.566	0	0			
I. А. Град Зајечар – 3 КО		2006	2.212	246	2.072	4.531	4.501	931	9.964	45,5	45,2	9,3
		2023	2.114	246	2.072	4.432	4.600	931	9.964	44,5	46,2	9,3
		Биланс	-98	0	0	-98	98	0	0			
I. Б. Општина Књажевац – 19 КО		2006	7.487	1.214	6.131	14.832	10.600	2.390	27.823	53,3	38,1	8,6
		2023	6.019	1.214	6.131	13.364	12.068	2.390	27.823	48,0	43,4	8,6
		Биланс	-1.468	0	0	-1.468	1.468	0	0			
II. Пиротски виноградарско-воћарски – 11 КО Општина Пирот		2006	4.094	1.008	4.151	9.253	5.326	1.325	15.905	58,2	33,5	8,3
		2023	3.635	1.008	4.151	8.795	5.785	1.325	15.905	55,3	36,4	8,3
		Биланс	-458	0	0	-458	458	0	0			
III. Књажевачки мешовити – 12 КО Општина Књажевац		2006	2.654	158	4.099	6.910	5.923	1.037	13.871	49,8	42,7	7,5
		2023	1.678	158	4.099	5.935	6.899	1.037	13.871	42,8	49,7	7,5
		Биланс	-976	0	0	-976	976	0	0			
IV. Пашњачки – 35 КО		2006	6.898	348	41.290	48.536	34.899	3.194	86.629	56,0	40,3	3,7
		2023	2.392	301	40.883	43.675	39.453	3.602	86.629	50,4	45,5	4,1
		Биланс	-4.507	-47	-408	-4.862	4.554	408	0			
IV. А. Општина Димитровград – 8 КО		2006	1.308	72	6.247	7.627	3.511	230	11.368	67,1	30,9	2,0
		2023	1.080	72	6.189	7.341	3.739	288	11.368	64,6	32,9	2,5
		Биланс	-228	0	-58	-286	228	58	0			
IV. Б. Општина Књажевац – 8 КО		2006	1.876	74	8.459	10.409	9.083	1.442	20.934	49,7	43,4	6,9
		2023	190	27	8.288	8.505	10.816	1.614	20.934	40,6	51,7	7,7
		Биланс	-1.685	-47	-172	-1.904	1.733	172	0			
IV. В. Општина Пирот – 19 КО		2006	3.715	201	26.584	30.500	22.304	1.522	54.326	56,1	41,1	2,8
		2023	1.121	201	26.406	27.729	24.898	1.700	54.326	51,1	45,8	3,1
		Биланс	-2.593	0	-178	-2.771	2.593	178	0			

2.1.2. Развој пољопривреде

Основну поставку плана развоја пољопривреде представља искоришћавање компаративних погодности подручја Просторног плана за производњу квалитетних пољопривредно-прехрамбених производа, посебних одлика које проистичу из природних и других услова географске средине. Ради адекватне тржишне валоризације ових одлика, тј. повећања тржишне конкурентности локалне аграрне понуде, потребно је реструктурирање пољопривредног сектора у правцу ефикаснијег ан-

гажовања људских потенцијала и повећања економске ефективности расположивог земљишта и других материјалних фактора развоја, предузимањем истовремених активности за унапређење организационих, техничко-технолошких и социоекономских аспеката развоја пољопривреде.

1) Са становишта унапређења организационих облика пољопривредне и укупне агро-индустријске производње, потребна је подршка инвестиционо-кредитне, пореске и аграрне политике за:

- стимулисање процеса концентрације земљишта, стоке и техничких средстава у економски и биолошки виталним сеоским домаћинствима, независно од њиховог садашњег социоекономског статуса, обезбеђивањем подршке развоју локалног тржишта земљишта и применом других територијално специфичних подстицаја за интензивније ослобађање некористишћених земљишних ресурса; материјалну основу за формирање групе крупних газдинстава, фармерског типа (од стране нових власника), представљају пољопривредни фондови старачких/напуштених газдинстава, која у већини случајева немају наследнике спремне за живот на селу, а још мање за обрађивање земље и гајење стоке;

- одржавање, развој и унапређивање техничко-технолошких услова пољопривредне производње на ситним и средњим газдинствима, с мешовитим или непољопривредним изворима прихода, која имају, по правилу, повољнија демографска обележја од чисто пољопривредних домаћинстава, па стога и одлучујућу улогу у процесима будуће ревитализације села и укупног руралног развоја; у тим оквирима је потребна подршка преумеравању дела ситних газдинстава, посебно у долинско-котлинским атарима, на интензивну производњу поврћа, воћа, грожђа, цвећа и других рентабилних култура, којима се могу обезбедити паритетни пољопривредни доходи, па тиме и смањење притиска на запошљавање у градовима;

- оснивање крупних сточарских фарми оријентисаних на сезонско коришћење планинских пашњака, адаптацијом и/или реновирањем напуштених капацитета друштвеног сектора, односно изградњом нових објеката за зимски смештај стоке у рубним зонама долинских насеља и на другим еколошким и саобраћајно погодним локацијама, уз стимулисање асоцијација локалних произвођача и приватним предузетника, као и спољних инвеститора за улагања у одговарајуће програме, којима се мора одредити план сточне хране, у складу с обртом стада и бројем хранидбених дана по категоријама стоке и по сезонама у току године с једне стране и енергетском, протеинском и минералном вредношћу свих врста хранива, које се могу обезбедити испашом и из других извора с друге;

- формирање инфраструктуре за сезонско коришћење високопланинских пашњака: изградња смештаја за стоку и чобане; изградња смештаја и набавка опреме за прераду и чување производа; изградња хранилишта за предаторске птице и лешинаре и других објеката за безбедно уклањање отпада; уређење појилишта и других елемената система за водоснабдевање;

- економски опоравак и технолошко иновирање локалне прехранбене индустрије, првенствено у функцији испуњења услова за добијање ознаке заштићеног имена географског порекла широке лепезе пољопривредно-прехранбених производа, посебних одлика квалитета;

- изградњу малих и микро прерађивачких погона који ће бити пословно повезани с локалним туристичким иницијативама, како би се обезбедило усклађивање асортимана понуде локалних прехранбених производа посебних одлика квалитета, с потребама туристичке тражње; приоритетне локације ових погона су центри заједница села, као и друга села саобраћајно погодна за прихватања примарне прераде воћних плодова, грожђа и млека;

- формирање произвођачких асоцијација и других облика пословног и струковног повезивања породичних газдинстава, међусобно и са сфером промета и прераде пољопривредних производа; у тим оквирима нарочиту подршку треба обезбедити успостављању одговарајућих организаци-

оних облика за колективно, односно рентабилно и ефикасно коришћење скупе механизације (машинске задруге, машински прстенови, односно кружоци, приватна услужна предузећа и слично), која је потребна за одржавање и експлоатацију травњака, као и за спровођење одговарајућих мера ревитализације биолошки и економски вредних травних заједница, које су угрожене инвазивним запоседањем жбунастом вегетацијом.

2) У домену техничко-технолошког унапређивања пољопривредне производње приоритет има строго вођење рачуна о еколошким праговима примене одређених средстава за производњу; ове прегове условљава гранична способност земљишта и других елемената биосфере за неутралисање штетног утицаја средстава за производњу на стање животне средине и живог света, при чему је потребна подршка:

- повећању нивоа техничке опремљености земљишта и људског рада: заменом амортизованог тракторског парка; увођењем подстицаја за набавку прикључних машина и специјализоване опреме, нарочито за осавремењавање технолошких процеса у сточарској производњи и за експлоатацију и одржавање травњака; коришћењем минералних ђубрива и других хемијских средстава, у складу са принципима строго контролизованог прихрањивања и интегралне заштите биља; широм применом квалитетног сетвеног и садног материјала; побољшањем расног састава стоке и рационалнијим коришћењем других савремених средстава за производњу;

- обнови и развоју сточарске производње, у првом реду пашњачког овчарства; потребно је повећање броја стоке до минимум 0,4 условно грло на један хектар укупне пољопривредне површине, напореда са обезбеђењем квалитетне ветеринарске заштите, побољшањем услова зимског стајског смештаја и обезбеђењем довољних количина квалитетне сточне хране током целе године, укључујући и опремање газдинстава машинама и уређајима који олакшавају рад у сточарској производњи и дозвољавају њено унапређивање, у складу са савременим хигијенским и еколошким стандардима; целовито решавање ових и других услова обезбедиће се израдом одговарајуће пројектне документације; у тим оквирима, посебним пројектом одредиће се локације, услови и бенифиције за држање буше и других старих раса и сојева домаћих животиња у чистом генотипу;

- изради и спровођењу посебних програма/привредно-еколошких планова коришћења природних травњака, који садрже следеће елементе: географско-топографска основа и границе природног травњака; педолошки услови, нагиби терена, бонитетно и катастарско класирање; приступачност, положај у односу на путеве, насеља и природне резервате, биотички услови, еродибилност и друге погодности/ограничења за коришћење; приноси исказани у зеленој маси и сену; капацитет изражен врстом и бројем стоке која се може исхранити напасањем без негативних последица на обновљиви потенцијал биљног покривача; доходак обрачуна према тржишним ценама остварених сточних производа (прираст живе мере, млеко, вуна, кожа и прерађевине); власнички односи и начин одобравања паше, односно сенокоса корисницима; услови коришћења травњака (време и учесталост сенокоса, односно трајање, интензитет и други услови паше), алтернативно за прегонско и слободно напасање стоке; програм мера за побољшање/мелиорације травњака (изван природних резервата не може се начелно искључити примена механичких, биолошких и органских мелиорација); пројектовање прегона на погодним локацијама, у складу са површином, обликом и капацитетом пашњака, уз узимање у обзир положаја у односу на прилазне путеве, појилишта, могућности подизања природних или вештачких ограда и других релевантних фактора; и мере заштите земљишта и биљног покривача од ерозије.

- потпунијем искоришћавању природних (високи удео природних и семиприродних екосистема у физичкој структури простора), технолошких (ниска примена хемијских средстава и других савремених инпута у пољопривредној производњи) и социокултурних погодности (очувана тради-

ција, знања и афинитет локалног становништва у производњи и домаћој преради ексклузивне хране препознатљивог порекла) за офанзивнији приступ организовању органског, односно интегралног система сточарске, виноградарске, воћарске и повртарске производње, плантажног гајења лековитог и ароматичног биља, као и дивљег воћа и биља за природно бојење тканина, уз интродукцију/умножавање ових врста у природну средину и на пољопривредна газдинства, напореда с предузимањем активности за добијање робне марке органских производа, односно производа заштићеног географског имена порекла;

- повећању површина под засадима воћа и винове лозе, израдом посебних инвестиционих пројеката, којима се истражују не само технолошки услови, већ и тржишни ризици; то укључује и проблематику пословне консолидације и извозне конкурентности прерађивачких капацитета, увођење савремених стандарда квалитета хране, прихватање правила међународне размене пољопривредно-прехрамбених производа и слично; у тим оквирима посебну подршку треба обезбедити подизању засада старих аутохтоних сорти јабуке, крушке, трешње и других врста воћа;

- потпунијем укључивању непољопривредних капацитета (нарочито: шума, водотока, недовољно коришћених грађевинских објеката, узредних и отпадних органских материја и других извора) у извозно атрактивне програме сакупљања јестивих гљива, лековитог и ароматичног биља, самониклог/дивљег воћа и других јестивих биљака, развоја рибарства, ширења стакленичке/пластеничке производње поврћа, цвећа, расада, печурака и слично, оснивања фарми крзнаша, освајања нових технологија производње биомасе у заштићеном простору и слично;

- уређењу пољских и шумских прилазних путева, укључујући одговарајуће трасирање и уређење излазних и силазних сточних стаза, пролаза, прилаза, распутица и других пашно-товарних путева (који су узрочници стварања бразди, вододерина, урвина и других видова јаружне ерозије), подизање појасева заштитног зеленила дуж путева и туристичко-рекреативних стаза, око пашњака, изворишта воде, речних токова и слично;

- развоју техничке, комуналне, тржишне и информатичке инфраструктуре од значаја за ефикасно функционисање пољопривреде.

3) Побољшање квалитета пољопривредно-прехрамбених производа и постизање хигијенско-здравствених безбедносних стандарда условљено је у пресудној мери напретком оствареним у организационом и техничко-технолошком сегменту реструктуризације аграрног сектора. У овом сегменту примат има убрзавање процеса регистрације пољопривредних газдинстава, обележавање животиња, увођење стандарда НАССР и друго. При томе се посебно морају уважити следећи услови адекватне економске валоризације локално специфичних агроэколошких добара:

- потребно је да се унапред одреде технолошки и други стандарди којима се обезбеђује добијање и очување робне ознаке производа са подручја Парка природе, упореда са успостављањем система контроле примене тих стандарда, посебно у погледу коришћења сточне хране набављене са стране (нпр. максимум до 40% укупне хранљиве вредности крмне основе за одређено стадо), поштовања принципа органске производње воћа и поврћа, односно интегралне производње грођа и вина и слично;

- потребна је подршка унапређењу услова чувања стајског ђубрива и његове редовне примене у ратарско-повртарској, воћарској, виноградарској и ливадарској производњи, као фактору који условљава не само повећање природне плодности земљишта, већ и посебан квалитет биљних и сточних производа;

- неопходно је да се конкретизују мере подршке реарификацији традиционалне овчарске и мешовите говедарско-овчарске производње, а местимично и козарске и коњарске производње, на бази повратка на летњу исхрану стоке на планинским пашњацима, уз диференцирање односа између ситне и крупне стоке на нивоу насеља и газдин-

става; пожељно је очување искуства бачијског сточарења, нарочито у погледу заједничког напасанја говеда и оваца на истој површини, чиме се спречава сукцесија коровских биљака, односно пропадање квалитетних трава и легуминоза, услед сталног одгризања младица, будући да свака врста стоке преферира различито биље;

- ради очување посебних одлика квалитета планинских сточних производа, неопходна је подршка повећању капацитета локалне крмне базе, спровођењем програма мелиорација ливада и пашњака мерама које штите земљиште од ерозије, доприносе очувању биосеноза и утичу на смањење удела скупих фактора у структури цене коштанца меса и млека, као и програма унапређења производње сточног крмног биља на ореницама; у тим оквирима треба, такође, успоставити контролу преласка са зимског хранења на прва пролећна напасанја, у зависности од променљивих фенолошких услова, пратити стање травног биљног покривача пашњака, ради благовремене примене прикладних мера заштите и поправке (смењивање испаше кошењем; прекид испаше и кошења у одређеним периодима ради самоподсејавања; подсејавање меша трава и легуминоза; ђубрење и поправљање хемијских особина тла, посебно киселих земљишта; уништавање корова, сакупљање камена, равнање и друго);

- ради одржавања стоке у доброј кондицији с једне стране и олакшавања људског рада с друге, при опремању газдинстава зградама за смештај стоке морају се задовољити следећи основни стандарди: обавезно је одвајање смештаја говеда од смештаја оваца; у стајама за говеда, просечне површине 12 m² по музној крави са подмлатком, неопходне су електричне и водоводне инсталације и канализација; уз све стаје за говеда треба да буду изграђена ђубришта са јамом за осоку; овчарници су типа дубоке стаје, такође, са електричним и водоводним инсталацијама, површине 1,2 m² по овци изнад једне године старости; у градњи треба користити погодни локални материјал;

- аграрни сектор целог подручја Просторног плана треба оспособити за брзо укључивање у општи систем контроле квалитета у свим фазама производње, прераде и промета пољопривредно-прехрамбених производа, који се успоставља у Републици Србији, у складу са нормативима и критеријумима ЕУ.

4) Унапређење људског потенцијала представља најкритичнији моменат реструктуризације пољопривреде, који условљава реалност свих осталих планских решења у домену побољшања организационих, техничко-технолошких и квалитативних перформанси развоја целог аграрног сектора, у складу с принципима одрживог развоја. Остваривање напретка у тој области обезбедиће се окретањем будућег руралног развоја ка концепту мултифункционалне пољопривреде, формирањем услова за диверсификовање економских активности на селу, уз поштовање услова природне средине, подршком развоју друштвених и културних функција села, као и вођењем рачуна о обезбеђењу сеоском становништву добрих услова живљења. Доприносећи очувању пејзажа и других просторно хетерогених агроэколошких добара подручја Просторног плана, овакав модел повећава локалне туристичке потенцијале и одговара другим потребама и очекивањима локалне заједнице, а уједно стабилизује економске функције пољопривредних газдинстава.

Будући да активности које повећавају конкурентност руралних подручја, као места становања и вођења економских делатности условљавају њихов одрживи развој потребно је да се на нивоу општинских центара на подручју Просторног плана приступи идентификовању, одређивању и покретању сложеног процеса партиципативног територијалног развоја. Приоритетно јесте промовисање таквог метода управљања којим се успоставља дијалог и партнерство различитих локалних актера на усмеравању будућег развоја планинских села у складу с заједнички утврђеним циљевима, програмима и плановима развоја целог планског подручја. Остваривање тог приоритета подржаваће се обезбеђивањем услова за спровођење развојних акција према

принципу одоздо ка горе, са ослонцем на следеће децентрализоване активности:

- оснивање општинских саветодавних и услужних центара за развој села и подржавање развоја пољопривреде и агро, односно руралног туризма;

- изградња општинских привредних инкубатора;

- подршка развоју локалних акционих група, невладиног сектора и грађанске иницијативе.

Због високог степена просторне диференцијације демографских, природних и инфраструктурних услова, конкретне мере подршке се морају дефинисати по појединачним руралним подручјима, специфичних развојних потенцијала и ограничења, уз уважавање следећих општих захтева:

- подршка насељавању млађе популације и пензионера у туристичким центрима и другим развојно перспективним планинским селима;

- обухватање остарелих пољопривредника и других категорија радно неспособног становништва мерама социјалне политике;

- подршка младим пољопривредницима у преузимању напуштених, односно старачких газдинстава;

- стручна обука и дифузија информација запосленима у пољопривреди и шумарству;

- обезбеђење институционалних и материјалних претпоставки за ефикасан рад саветодавне пољопривредне службе и осавремењавање организованости ветеринарске службе;

- развијање разноврсних видова перманентног образовања, стицања нових квалификација и подржавање других мера диверзификована руралне економије и унапређивања општих услова живљења на селу.

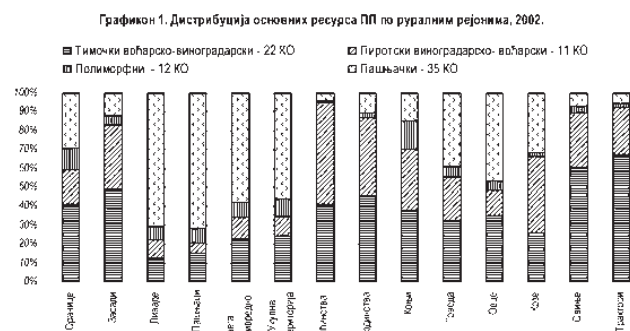
2.1.3. Ревитализација села

Ревитализација села је условљена спровођењем програма интегралног руралног развоја подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина, којим ће се ресурсни, структурни, техничко-технолошки и социоекономски аспекти развоја пољопривреде усмеравати у складу с агро-еколошким и другим условима географске средине с једне стране и специфичним социјалним, економским и еколошким потребама локалних заједница с друге. При томе је потребно обезбеђење стручне, саветодавне, информатичке и оперативне подршке утврђивању програма развоја локалних заједница, према принципу одоздо-на горе. Европска искуства су показала да локалне акционе групе и органи локалне управе најбоље познају развојне приоритете своје средине, те и на планском подручју треба уложити напоре на њиховом формирању и обучавању у том правцу. Тиме се добија и одговарајућа организациона подлога за обезбеђење потребних мера подршке у погледу инвестиција на газдинствима, преузимања газдинстава од стране младих пољопривредника, стручне обуке, опстанка пољопривредне производње на подручјима суоченим са еколошким ограничењима, модернизације прераде и пласмана пољопривред-

них производа, развоја непољопривредних активности и унапређења општих услова живљења на селу. У том сегменту је обавезно успостављање равнотеже између креирања нових могућности запошљавања, промена у пољопривредној производњи, пошумљавања, развоја туризма и заштите природне средине на нивоу насеља са атаром, у интеракцији са планираним развојем суседних села и градова, не само на општинским територијама, већ и регионалном у окружењу у Зајечарском и Пиротском округу.

С обзиром на високи степен хетерогености природних и демографских услова подручја Просторног плана, ревитализација села захтева примену просторно диференцираних мера подршке интегралном руралном развоју. Полазећи од тога, груписањем насеља/КО сличних физичко-географских, ресурсних, структурних, демографских и социоекономских карактеристика, овим просторним планом одређује се физичка основа развоја, обнове и уређења села у четири основна рурална рејона (идентификованих на Графичком прилогу 2. Рурални рејони на подручју Просторног плана).

Мерено укупном површином пољопривредног земљишта, највећи је Пашњачки рејон, затим следи Тимочки вођарско-виноградарски, па Пиротски виноградарско-вођарски, а најмањи је Књажевачки полиморфни рејон. Ови основни рурални рејони имају непропорционално учешће у појединим категоријама пољопривредног земљишта, површини укупне територије, броју домаћинстава и газдинстава, сточном фонду и другим аграрним ресурсима, (Графикон 1) што одражава разлике у њиховим производним усмерењима, основним социоекономским проблемима и развојним могућностима и ограничењима.

Сходно томе, полазишта за усклађивање економских, социјалних и еколошких аспеката интегралног руралног развоја имају, поред заједничких општих поставки (конкурентност пољопривредне производње, заштита животне средине и природних предела, диверзификација економских активности на селу и активирање локалне иницијативе) и значајне просторне специфичности (Табела 8).

Табела 8: Основна ресурсна и социоекономска обележја руралних рејона планског подручја, 2002. године

Опис обележја	Подручје плана – свега	Тимочки вођарско-виноградарски			Пиротски виноградарско-вођарски	Књажевачки полиморфни	Пашњачки			
		Укупно	Зајечар	Књажевац			Укупно	Димитровград	Књажевац	Пирот
Укупна површина – ha	154190	37786	9964	27823	15271	13871	87262	11368	20934	54960
Степен шумовитости – %	39,7	40,0	45,2	38,1	33,4	42,7	40,3	30,9	43,4	41,0
Пољопривр. зем. – ha	84062	19363	4531	14832	9253	6910	48536	7627	10409	30500
Оранице – ha	23345	9699	2212	7487	4094	2654	6898	1308	1876	3715
Вођњаци – ha	1641	818	135	683	364	116	342	72	73	197
Виногради – ha	1334	643	111	531	644	42	6	-	1	4
Ливаде – ha	19752	2499	530	1969	1939	1332	13982	1917	3313	8752
Пашњаци – ha	37991	5704	1543	4162	2212	2766	27308	4330	5146	17832
Домаћинства укупно	29352	12118	540	11578	15826	258	1150	109	220	821
Број газдинстава	9201	4187	389	3798	3812	229	973	96	184	693
% дом. с газдинством	31,3	34,6	72,0	32,8	24,1	88,8	84,6	88,1	83,6	84,4
Обрад. зем. по газд. ha	1,2	1,4	2,6	1,2	0,8	1,6	1,8	1,9	0,7	2,0
Чисто пољ. домаћ.	554	167	21	146	194	24	169	56	31	82
Укупно грла говеда	4685	1523	255	1268	1075	249	1838	187	353	1298
Укупно грла оваца	24836	8737	1044	7693	3252	1285	11562	971	2490	8101
Укупно грла коза	5491	1423	209	1214	2203	120	1745	202	37	1506
Укупно грла свиња	7312	4428	741	3687	2142	224	518	56	155	307

За наведене руралне рејоне предвиђена су следећа правила одрживог развоја пољопривреде, ревитализације села и заштите природе и животне средине:

1) Тимочки воћарско-виноградарски рејон простире се долињско-котлинским и нижим брдско-планинским атарима зајечарског (КО Вратарница, Мали Извор и Селачка) и књажевачког (КО Балта Бериловац, Берчиновац, Вртовац, Габровница, Горња Каменица, Доња Каменица, Жуковац, Иново, Кална, Књажевац-град, Локва, Ново Корито, Ошљане, Петруша, Ргоште, Стањинац, Трговиште, Штитарац, Штрбац) дела подручја Просторног плана. Обухвата око 25% укупне површине подручја Просторног плана, исто толико шума и нешто мање (23%, тј. 19.363 ha) пољопривредног земљишта, али уједно готово половину свих воћњака и винограда и преко 40% ораница планског подручја. Одликује се натпросечног заступљеношћу воћњака (4,2%, тј. 818 ha) и винограда (3,3%, тј. 643 ha) у структури коришћења пољопривредног земљишта, као и релативно високим степеном изграђености простора и великом густини насељености. И поред јаке социоекономске диференцијације, примарно у зависности од удаљености села од града Књажевца, што се испољава и кроз међуопштинске разлике, просечно учешће домаћинства са газдинством је ниско, при чему апсолутно преовлађују непољопривредних извори прихода и веома ситни земљишни поседи. Због релативно високе заступљености плодних земљишта, нема већих ограничења за прилагођавање структуре пољопривредне производње тржишној тражњи.

Са развојног становишта, овај рејон има ниске баријере за диверсификовање економских активности на селу, што погодује пожељној оријентацији некомерцијалних и ситних комерцијалних газдинства у правцу развоја непољопривредних делатности, ради допуњавања прихода од пољопривреде приходима ван газдинства, до нивоа паритетног дохота. Упоредо са тиме, подршку треба обезбедити формирању мањег броја већих говедарских и овчарских фарми, усмерених на сезонско коришћење планинских пашњака тимочке гравитације. Пожељна јесте, такође, оријентација на формирање кооперативних фарми, заснованих на учешћу локалног сеоског и градског становништва у контролисаној експлоатацији планинских травњака, путем заједничког узгоја стоке и организовања кооперативне прераде и пласмана одговарајуће брендираних финалних производа. Због ограничености локалних капацитета за производњу довољних количина квалитетних крмива за зимску исхрану стоке, потребно је успостављање солидних пословних односа са добављачима са стране, уз истовремено дефинисање нужног минимума коришћења сточне хране са подручја Парка природе, ради добијања одговарајуће робне марке, којом се обезбеђује квалитативна конкурентност. Природне погодности за развој воћарства и виноградарства треба, такође, искористити за производњу широког асортимана одговарајућих прерађевина заштићеног имена географског порекла, ослањајући се при томе на примену метода интегралне заштите и прихрањивања биљака, с једне стране, и на технолошко иновирање традиционалних поступака у преради, сходно обичајима села и краја, с друге. Напоредо с тим, треба подржавати изградњу, односно реновирање одговарајућих капацитета за прикупљање, складиштење, чување, прераду и паковање локалних сточних и биљних производа, а посебно обнову винарства у спрези са развојем „винског туризма“.

Са становишта заштите животне средине и очувања природних ресурса, приоритетно је спречавање стихијског заузимања плодних долињско-котлинских земљишта у грађевинске и друге непољопривредне сврхе, као и спречавање неповољних екстерних ефеката пољопривредне производње, применом одговарајућих урбанистичких стандарда уређења насеља, ложирања сточних фарми и прерадних капацитета, санитације сеоских зграда и дворишта и слично. Неопходан је и појачани инспекцијски надзор у погледу складиштења, примене и уништавања агрохемикалија и њихове амбалаже, поштовања правила антиерозионе обра-

де земљишта и слично. Побољшању еколошких услова допринеће планирано пошумљавање 1.566 ha ораница 7. и 8. катастарске класе, од чега 98 ha у граду Зајечару и 1.468 ha у општини Књажевац, углавном, на стрмим теренима.

2) Пиротски виноградарско-воћарски рејон (КО Бериловац, Градашница, Извор, Мирковци, Ореовица, Пиротград, Пирот ван вароши, Рудиње, Темска, Церова и Шугрин) простире се источним обрежјем пиротског виногорја, које припада нишавском виноградарском подрејону, познатом по преовлађивању сорти за квалитетна обојена вина, али погодном и за гајење сорти за бела вина и стоних сорти различитог времена сазревања, што представља посебну предност са становишта задовољавања локалне туристичке тражње. Обухвата око 10% укупних и приближно исто толико пољопривредних површина планског подручја, 8% шума, 22% воћњака и 48% винограда. Одликује се високим учешћем винограда (7%, тј. 644 ha) и нешто мањим воћњака (3,9 %, тј. 364 ha) у структури коришћења пољопривредног земљишта. Посебно се издваја по високом степеноу деаграризације становништва, уситњености земљишних посела породичних газдинстава, малом броју активних пољопривредника на газдинству, доста бројним стручним пољопривредним кадровима, високом учешћу неприватне својине у свим категоријама обрадивог земљишта и ниском нивоу развоја сточарске производње.

Приоритети подршке развоју пољопривреде јесу: убрзано окончање процеса приватизације и реструктуризације пољопривредних и агроиндустријских предузећа и задруга; стручна обука и дифузија научно-техничких и тржишних информација запосленима у аграрном сектору, укључујући прехрамбену индустрију; комерцијализација пољопривредне производње, формирањем мањег броја крупних газдинстава с једне стране и усмеравања власника ситних земљишних посела на интензивну производњу грожђа, воћа и поврћа, развој пчеларства и разноврсних неконвенционалних видова пољопривредне производње (глистенаци, пужеви, рибањаци и слично), односно на отуђивање пољопривредних фондова с друге. У производном погледу, потребна је подршка обнови виноградарства и винарства, искоришћавању местимичних погодности за подизање мањих засада аутохтоних сорти воћа и одговарајућих погона за његово прихватање, прераду и унапређење пласмана, уз испуњење услова за добијање заштићене робне марке производа дефинисане географске индикације, порекла и гарантоване специјалности домаће прераде (PDO, PGI и TSG) или органског производа.

С обзиром на локалне ресурсне ограничености, реалне опције за развој сточарства пружа организовање крупних овчарских фарми, које се доминантним делом ослањају на крмну базу пашњакаких серија Старе планине, пиротске гравитације. У складу с традицијом номадског сточарства, коју треба прилагодити савременим хигијенским стандардима зимског смештаја стоке и прераде млека, посебно је важна обнова производње пиротског качкаваља, као и заштита имена порекла других познатих сточних производа пиротског краја. То подразумева успостављање тесних производних и пословних веза са оближњим Пашњачким руралним рејоном, с позитивним урбаним утицајима на ревитализацију планинских села.

Са становишта заштите животне средине, приоритетно је спровођење програма урбанистичког уређења насеља и програма комплексног уређења сеоских атара (комасација, хидротехничке и биолошке мелиорације, уређење пољских путева, пејзажна архитектура и слично). Нарочитом заштитом треба обухватити плодна долињска земљишта. Планирано пошумљавање 458 ha ораница 7. и 8. катастарске класе (односно се готово у целини на планинска обрежја атара насеља Рудиње, Темска и Шугрин).

3) Књажевачки полиморфни рејон (КО Балинац, Видовац, Горња Соколовица, Градиште, Дејановац, Дрвник, Кандалица, Папратна, Причевац, Радичевац, Старо Корито и Шарбановац) простире се северозападним делом подгорине Старе планине претежно Заглавачким крајем. Обухва-

та 9% укупне површине планског подручја, 9,7% шума и 8,2% пољопривредног земљишта, а у тим оквирима око 11% ораница, 7% воћњака, 3% винограда и по 7% ливада и пашњака. Више је издиференциран у агроколошком него социоекономском погледу. Посебно се издваја по високом учешћу домаћинства с газдинством, поливалентној структури и традиционалној технологији пољопривредне производње, недовољном броју активних пољопривредника и слабој инфраструктурној опремљености. Основна развојна ограничења проистичу из исувише уситњеног земљишног поседа у неповољним педолошким условима, тако да се породична газдинства генерално одликују несташицом средстава за улагања у побољшање својих економских перформанси.

У развојном погледу, приоритетно је повећање локалне запослености, обезбеђењем подршке млађем, предузетничко оријентисаном становништву, не само за укрупњавање и развој пољопривредне производње на сопственим газдинствима, већ пре свега за покретање непољопривредних делатности на селу, производног и услужног карактера. У пољопривреди треба подржавати интензивирање традиционалног мешовитог сточарства, млечно-месног типа (говедарство-овчарство-козарство), с млечним говедарством као водећом граном и местимичним искоришћавањем погодности за узгој коња у туристичке и друге сврхе. То подразумева и радикално унапређење крмне базе, како мелиорацијама локалних ливада и пашњака, повећањем учешћа сточног крмног биља у структури усева и унапређењем технологије производње и конзервирања сточне хране, тако и организовањем заједничке летње испаше, углавном, ситног домаћег сточарства у планинским атарима суседних опустелих села. Преко је потребна подршка обнови плантажне производње јагодастог воћа, подизању мањих засада аутохтоних сорти јабуке, крушке и других врста коштичаваог воћа, оснивању младоводних рибањака, производњи ретких врста жита (раж, просо, хелда и друго), плантажном гајењу лековитог биља, сакупљању шумских плодова и слично, као и унапређењу прераде и пласмана локалних пољопривредно-прехрамбених производа, сточарског и биљног порекла искоришћавањем погодности за добијање одговарајуће робне марке „Стара планина” за производе са овог подручја.

Због близине, односно делимичног задржања у зоне обухваћене стројим режимима заштите природе, ово подручје је нарочито предиспонирано за развој органске производње, те и мере подршке развоју пољопривреде треба усмерити у том правцу, уз пуно уважавање економских интереса и производних афинитета локалног становништва. Ради очувања агроколошких добара, пејзажних особености и других елемената руралног наслеђа, местимично је потребно посебно субвенционисање газдинстава која су суочена са тежим природним, инфраструктурним и другим условима. Заштити природних вредности битно ће да допринесу и планирани обимни захвати на пошумљавању 976 ха субмаргиналних ораница, што чини близу 37% садашњег стања укупних површина ове намене. Поред успостављања еколошки уравнотеженијих односа између пољопривредних и шумских површина на локалном нивоу, ово ће се битно одразити и на смањење замуљавања Тимока, а тиме и на заштиту плодних котлинских земљишта.

4) Пашњачки рејон простире се планинским атарима општина Димитровград (Баљев Дол, Браћевци, Влковија, Горњи Криводол, Доњи Криводол, Изатовци, Каменица и Сенокос), Пирот (Басара, Бела, Брлог, Велика Лукања, Височка Ржана, Гостуша, Добри До, Дојкинци, Завој, Засковци, Јеловица, Копривштица, Мала Лукања, Паклештица, Покревеник, Росомач, Рсовци, Славиња и Топли До) и Књажевац (Алдина Река, Алдинац, Јања, Равно Бучје, Репушница, Татрасница, Ђуштица и Црни Врх) доминантним делом у висинском појасу изнад 800 m н.в. Обухвата приближно исти део површине (57-58%) укупне територије, шума и пољопривредног земљишта планског подручја, а у тим оквирима преко 70% ливада и пашњака и само око 30% ораница и 21% воћњака, уз занемарљиву заступљеност,

углавном, запуштених винограда, лоцираних на ретким нижим теренима. Сходно природним условима, одликује се високом заступљеношћу травних екосистема у структури коришћења пољопривредног земљишта (ливаде – 29% и пашњаци – 56%) и значајним ограничењима за вођење интензивне пољопривредне производње. Његово највеће агроколошко добро чини косеквентан појас планинских пашњака, који се претежним делом простиру на повољном рељефу, богати су водом и погодни за испашу, како ситне, тако и крупне стоке. И поред местимичне деградације травног покривача прекомерном експлоатацијом у прошлости, односно недовољним коришћењем и запостављањем потребних мелиоративних мера у новије време, као и преовлађивања флористичког састава осредње и слабије моћи за производњу биомасе, ови пространи пашњаци пружају и даље изванредне перспективе у производњи меса, млека и одговарајућих прерађевина посебних одлика квалитета. Основно ограничење за одрживо коришћење ових потенцијала, а тиме и за очување биодиверзитета и других природних вредности Старе планине, представљају далеко померени процеси депопулације планинских села, које потенцира неразвијена саобраћајна инфраструктура, слаба доступност здравственој заштити и другим садржајима јавних служби, а надасве непостојање реалних изгледа за излазак из вековног сиромаштва пољопривредног становништва.

Са развојног становништва, апсолутни приоритет има обезбеђење услова за диверзификацију економских активности на селу, у првом реду, активирањем несумњиво великих локалних потенцијала за развој врхунског зимског туризма и других туристичких садржаја и комплементарних делатности, које респектују природне, економске, социјалне и културолошке карактеристике планинских предела. То подразумева и подршку развоју саобраћајне мреже, не само локалне, већ и за потребе одвијања међурегионалног и међународног саобраћаја. Тиме се, такође, отварају реалне перспективе за делотворну спољну подршку, како задржавању нужног минимума сталне настањености, тако и опстанку и економском просперитету таквог броја породичних газдинстава, којим се обезбеђује задржавање еколошки оптималног дела земљишних ресурса у функцији пољопривредне производње.

У домену пољопривреде приоритети јесу: подршка младим пољопривредницима у преузимању старачких газдинстава; обнова пашњашког сточарења; побољшање нивоа техничке опремљености, посебно у погледу сакупљања, транспорта и чувања сена и других врста кабасте сточне хране; субвенционисање газдинстава која су суочена с тежим природним, инфраструктурним и другим условима за одржавање пољопривредног земљишта у његовој намени; и промовисање система органске производње, посебно овчијег меса и млека и њихових прерађевина, уз истовремено предузимање активности за добијање ознаке хране дефинисаног географског порекла. При томе је потребно организационо и пословно повезивање локалних пољопривредника са градским центрима, којима по традицији гравитирају поједина планинска села, односно пашњачке серије.

Поштовање еколошких режима утврђених зона заштите Парка природе, које се доминантним делом налазе у границама Пашњачког руралног рејона, обезбедиће се успостављањем посебног мониторинга и појачаног инспекцијског надзора над спровођењем међусобно усклађених мера опште еколошке политике и правила, решења и смерница по питањима коришћења пољопривредног земљишта и подршке развоју пољопривреде и села, које су утврђене овим Просторним планом. У тим оквирима, нарочити значај има обезбеђење подршке планираном пошумљавању 4.554 ha ораница 7. и 8. катастарске класе које се већ дуже време не обрађују па су стога и агроколошки деградиране, што чини око две трећине укупних ораничних површина овог рејона, предиспонираног за преовлађивање шумских екосистема, а у највишим пределима природних травњака.

У складу са мултисекторским приступом руралном развоју, потребно је да се у планским документима спровођења

Просторног плана, као и у другим плановима, пројектима и програмима, обезбеде диференциране мере подршке заштити земљишта, повећању конкурентности пољопривредне производње и отклањању ресурсних, структурних, техничко-технолошких и социоекономских ограничења развоја општинских руралних рејона. Целовите основе мера подршке одрживом развоју пољопривреде и села ближе ће дефинисати Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, у сарадњи са локалним самоуправама доношењем Програма интегралног руралног развоја Старе планине.

2.2. Коришћење шумског земљишта, развој шумарства и ловишта

2.2.1. Заштита и коришћење шума и шумског земљишта, развој шумарства

Уређење и коришћење шума и шумског земљишта спроводиће се:

1) трајним коришћењем шума на принципима одрживог развоја;

2) успостављањем јединственог и једнаког статуса свих шума, без обзира на власништво;

3) обезбеђењем услова и средстава за унапређивање стања и функција шума од стране власника или корисника шума и шумског земљишта;

4) унапређивање стања и функција шума различитим механизмима за установљеним од стране државе (пре свега законски механизми за обезбеђивање финансијских средстава за унапређење стања шума);

5) компензацијама власницима и корисницима шума за ограничења у коришћењу шума и шумских подручја или за умањене приходе који на основу тога настају;

6) увећањем учешћа високих шума у укупном дрвном фонду;

7) увећањем склопљености, обраслости, биолошке стабилности и функционалних (заштитних, социјалних, производних) ефеката шума;

8) умањењем негативних процеса површинске ерозије и заштитом сливних подручја Нишаве и Тимока;

9) пошумљавањем пољопривредног земљишта које је бонитетно предиспонирано за шумске културе, уз претходну сагласност и компензацију власницима поседа;

10) пошумљавањем, односно повећањем површина под шумом аутохтоним врстама дрвећа ради остваривања противерозионе, водозаштитне и других општекорисних функција, на површини од око 75,6 km², и то:

– 21,04 km² оголелих површина на делу слива водоакмулације „Завој” у широј зони заштите изворишта;

– 1,4 km² оголелих површина на делу слива Топлодолске реке узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода у водоакмулацију „Завој” у широј зони заштите изворишта;

– 40,88 km² ван подручја сливова (у зони без посебног режима заштите изворишта) на подручју Парка природе;

– 12,26 km² ван подручја Парка природе у зони без посебног режима заштите природе;

11) изменама опште и посебних шумско-привредних основа и програма газдовања шумама, којима ће се газдовање шумама и шумским земљиштем, усагласити са планираним уређењем туристичко-рекреативних комплекса, првенствено скијалишта на Старој планини, интересима водопривреде, првенствено у погледу антиерозивне заштите водоакмулације „Завој”, као и са режимима заштите природних и НКД.

Просторним планом се предвиђа повећање шумовитости подручја са око 39,5% на око 45%. Преглед површина које треба пошумити до 2023. године дат је у Табели 9.

Укупна површина од око 75,6 km² коју треба пошумити на подручју Просторног плана обухвата терене на:

1) подручју Парка природе око 63,32 km², и то:

– 5,91 km² на делу површине зоне са режимом заштите

II степена;

– 57,41 km² на делу површине зоне са режимом заштите III степена;

2) ван подручја Парка природе око 12,26 km².

Преглед површина које треба пошумити по зонама са режима заштите Парка природе дат је у Табели 10.

Табела 9: План пошумљавања на подручју Просторног плана

Обухваћене општине и КО	Подручје Парка природе (у ha)		Ван подручја Парка природе (у ha)	Укупно (у km ²)
	Слив	Ван сливова		
	Водо- акумулација Завој	Топло- долска Река		
ЗАЈЕЧАР	-	-	98	0,98
Вратарница	-	-	82	0,82
Мали Извор	-	-	12	0,12
Селачка	-	-	4	0,04
КЊАЖЕВАЦ	-	-	3.447	733
Балта Бериловац	-	-	33	0,33
Вртовац	-	-	85	0,85
Габровница	-	-	200	2,00
Горња Каменица	-	-	133	1,33
Доња Каменица	-	-	-	197
Жуковац	-	-	-	36
Иново	-	-	-	17
Кална	-	-	-	109
Локва	-	-	-	19
Ново Корито	-	-	244	-
Ошљане	-	-	115	-
Петруша	-	-	-	12
Стањинац	-	-	-	176
Трговиште	-	-	-	9
Штитарац	-	-	-	3
Штрбац	-	-	-	81
Алдина Река	-	-	268	-
Алдинац	-	-	251	-
Јања	-	-	48	-
Равно Бучје	-	-	69	-
Репушница	-	-	162	-
Татрасница	-	-	271	-
Ћуштица	-	-	348	-
Црни Врх	-	-	316	-
Горња Соколовица	-	-	-	16
Градиште	-	-	-	92
Дејановац	-	-	201	-
Дрвник	-	-	-	74
Кандалица	-	-	-	7
Папратна	-	-	128	-
Причевац	-	-	164	-
Радичевац	-	-	235	-
Старо Корито	-	-	-	55
Шарбановац	-	-	-	6
ПИРОТ	1895	140	719	297
Градашница	-	-	-	6
Мирковци	-	-	-	14
Ореовица	-	-	-	16
Пирот ван вароши	-	-	-	5
Рудиње	-	-	-	102
Темска	-	-	161	-
Церова	-	-	-	42
Шугрин	-	-	-	112
Басара	-	-	-	20
Бела	90	-	-	-
Брлог	30	-	-	-
Велика Лукања	90	-	-	-
Височка Ржана	80	-	-	-
Гостуша	477	-	-	-
Добри До	-	-	229	-
Дојкинци	217	-	-	-
Завој	-	28	-	-
Засковци	-	-	131	-
Јеловица	63	-	-	-
Копривштица	113	-	-	-
Мала Лукања	39	-	-	-
Паклештица	113	-	-	-
Покревеник	361	-	198	-
Росомач	102	-	-	-
Рсовци	85	-	-	-
Славиња	15	-	-	-
Топли До	-	112	-	-
ДИМИТРОВГРАД	229	-	-	-
Баљев Дол	10	-	-	-
Браћевци	12	-	-	-
Влковија	29	-	-	-
Горњи Криводол	34	-	-	-
Доњи Криводол	14	-	-	-
Изатовци	32	-	-	-
Каменица	59	-	-	-
Сенокос	39	-	-	-
Укупно	2104	140	4.088	1226
				75,6

Табела 10: План пошумљавања на подручју Парка природе

Град, општине и КО	Подручје Парка природе (у ha)		Ван подручја Парка природе (у ha)	Укупно (у km ²)
	зона режима заштите II степена	зона режима заштите III степена		
ЗАЈЕЧАР	4	94	-	0,98
Вратарница	-	82	-	0,82
Мали Извор	-	12	-	0,12
Селачка	4	-	-	0,04
КЊАЖЕВАЦ	297	2974	909	41,80
Балта Бериловац	-	33	-	0,33
Вртовац	-	85	-	0,85
Габровница	-	200	-	2,00
Горња Каменица	40	93	-	1,33
Доња Каменица	-	-	197	1,97
Жуковац	-	-	36	0,36
Иново	-	-	17	0,17
Кална	-	-	109	1,09
Локва	-	-	19	0,19
Ново Корито	10	234	-	2,44
Ошлане	-	115	-	1,15
Петруша	-	-	12	0,12
Стањинац	-	-	176	1,76
Трговиште	-	-	9	0,09
Штитарац	-	-	3	0,03
Штрбац	-	-	81	0,81
Алдина Река	28	240	-	2,68
Алдинац	-	251	-	2,51
Јања	-	48	-	0,48
Равно Бучје	-	69	-	0,69
Репушница	-	162	-	1,62
Татрасница	-	271	-	2,71
Ћуштица	-	348	-	3,48
Црни Врх	-	316	-	3,16
Горња Соколовица	-	-	16	0,16
Градиште	-	-	92	0,92
Дејановац	-	201	-	2,01
Дрвник	-	-	74	0,74
Кандалица	-	-	7	0,07
Папратна	116	12	-	1,28
Причевац	103	61	-	1,64
Радичевац	-	235	-	2,35
Старо Корито	-	-	55	0,55
Шарбановац	-	-	6	0,06
ПИРОТ	276	2458	317	30,51
Градашница	-	-	6	0,06
Мирковци	-	-	14	0,14
Ореовица	-	-	16	0,16
Пирот ван вароши	-	-	5	0,05
Рудине	-	-	102	1,02
Темска	63	98	-	1,61
Церова	-	-	42	0,42
Шугрин	-	-	112	1,12
Басара	-	-	20	0,20
Бела	-	90	-	0,90
Брлог	16	14	-	0,30
Велика Лукања	-	90	-	0,90
Височка Ржана	17	63	-	0,80
Гостуша	-	477	-	4,77
Добри До	-	229	-	2,29
Дојкинчи	-	217	-	2,17
Завој	-	28	-	0,28
Засковци	-	131	-	1,31
Јеловица	38	25	-	0,63
Копривштица	-	113	-	1,13
Мала Лукања	-	39	-	0,39
Паклештица	14	99	-	1,13
Покревеник	-	559	-	5,59
Росомач	-	102	-	1,02
Рсовци	1	84	-	0,85
Славиња	15	-	-	0,15
Топли До	112	-	-	1,12
ДИМИТРОВГРАД	14	215	-	2,29
Баљев Дол	-	10	-	0,10
Браћевци	12	-	-	0,12
Влковија	-	29	-	0,29
Горњи Криводол	-	34	-	0,34
Доњи Криводол	-	14	-	0,14
Изатовци	2	30	-	0,32
Каменица	-	59	-	0,59
Сенокос	-	39	-	0,39
УКУПНО	591	5.741	1.226	75,6

У остваривању планираног унапређења стања постојећих шума и повећања површина под шумама примењиваће се следеће мере газдовања шумама:

1) унапређивање стања постојећих шума:

– превођењем неуређених пребирних типова у уређене пребирне шуме на 524 ha у државним шумама;

– увећањем обраслости, посебно високих шума букве на 6.484 ha у државним шумама;

– обнављањем аутохтоних врста дрвећа у културама четинара, посебно на бољим стаништима на 1.000 ha у државним шумама;

– директном конверзијом изданаčkih шума у високе и одговарајуће узгојне облике, на лошијим стаништима истом или другом одговарајућом врстом на 293 ha;

– индиректном конверзијом зрелих изданаčkih и високих девастираних шума на бољим стаништима у високи узгојни облик на 660 ha;

– спровођењем мера интензивне неге, посебно у високим очуваним младим и средњедобним састојинама и квалитетнијим изданаčким шумама на 10.932 ha, и културама и вештачки подигнутим састојинама четинара на површини од 2.000 ha;

– спровођење мера превентивне и репресивне заштите шума и свих осталих заштићених објеката природе на свим шумским површинама, као и друге активности (попуњавање на 566 ha, окопавање на 649 ha, чишћење на 1.718 ha, оплодна сеча на 3.146 ha и пребирна сеча на 1.058 ha;

2) увећање степена шумовитости са садашњим 39,5% (или 612,5 km²), на оптималних 45% (или 688,04 km²), пошумљавањем 75,6 km² на шумском земљишту претежно VII и делом VI и VIII бонитетне класе, односно пољопривредном земљишту најнижег производно-економског потенцијала, посебно на теренима са већим нагибом;

3) укупним коришћењем (сечом) шуме у минималној количини од око 50.000 m³ дрвне масе годишње, у складу са просечним прирастом;

4) пресецање инфраструктурних коридора (сечом шуме) и компензационо подизање нових шума у складу са развојем туристичко-рекреативне инфраструктуре (трошкови извођења ових радова оптерећиваће укупне инвестиције изградње скијалишта, у одговарајућем проценту);

5) увођење малоповршиског система газдовања како би се усагласиле узгојне и еколошке, односно олакшале планске компоненте газдовања;

6) контролисано коришћење шумских плодова и лековитог биља.

2.2.2. Антиерозивна заштита

Антиерозивна заштита оствариће се применом биолошких мера (пошумљавање и затрављивање), биотехничких мера (плетери и зидићи против спирања) и техничких мера (габионске преграде и прагови у циљу стабилизације терена и заустављања вученог наноса) уређења на пространим површинама и локалитетима које угрожава средња, експериментална и јака ерозија:

1) на делу слива водоакумулације „Завој” и Височице у циљу очувања њене запремине од засипања, и то претежно на:

– западној страни непосредног слива водоакумулације „Завој”;

– северној и северозападној (левој) долињској страни Дојкиначке реке;

2) на делу слива Топлодолске реке и Темштице и то претежно на јужној и југоисточној (десној) долињској страни (II категорија ерозије);

3) на сливовима десних притока Трговишког Тимока и то:

– изворишних чепенки Црновршке и Ћуштичке реке;

– слива Алдиначке, Коритске, Жуковске, Равнобучијанске и Јањске реке (жаришта I категорије ерозије);

Антиерозивна заштита обухватаће и примену мера уређења на површинама у оквиру сектора планираног скијалишта „Стара планина” које обухватају:

– редовно одржавање скијашких стаза (нарочито на местима укрштања са водотоцима) и заштиту мини-акумулација и микроводозахвата чија је намена обезбеђење техничке воде за производњу вештачког снега;

– очување партерне вегетације, уз обавезно затрављивање просека на деоницама где је потребно делимично пресецање шуме;

– компензацију просечене шуме пошумљавањем слободних површина које нису у функцији скијалишта;

– избегавање земљаних радова, а у случају неопходних интервенција примену санационих антиерозивних радова и биолошке рекултивације терена.

2.2.3. Развој ловства и газдовање ловиштима

Просторним планом захваћене су, у целини или делом, површине осам ловишта чији су корисници ЈП „Србијашуме” и Ловачки савез Србије и то на подручју општине: Пирот – ловачка удружења (у даљем тексту ЛУ) „Понишавље” и „Стара планина Пирот”; Димитровград – ЛУ „Видлич”; Књажевац – ЛУ „Миџор-Бабин зуб” и „Стара планина I”; Зајечар – ЛУ „Вршка чука”, „Студена” и „Мали извор”.

Развој ловства и управљање ловиштима спроводиће се:

- 1) очувањем разноврсности ловне фауне;
- 2) организацијом стручне службе за праћење и усмеравање развоја популације основних врста дивљачи;
- 3) изразом и одржавањем ловно-узгојних и ловно-техничких објеката;
- 4) гајењем, насељавањем и заштитом дивљачи у ловишту;
- 5) усклађивањем ловне и осталих делатности у ловишту;
- 6) санитарним одстрелом дивљачи, а по поправци стања и организованом лову основних врста;
- 7) организовањем ловног туризма и едукацијом ловних стручњака и ловаца у циљу заштите и узгоја дивљачи;
- 8) другим мерама које у области ловства прописују утврђени режими заштите.

Према постојећим ловним основама (плановима газдовања ловиштима) у ловиштима су заступљене следеће врсте дивљачи од којих су:

- трајно заштићене: видра, хермелин, ласица, сова, орао, соко, јастреб (осим јастеба кокошара), чапља (осим сиве чапље), рода и тетреб;
- ловстајем заштићене: срна (око 3.200), јелен (око 50); дивља свиња (око 1.200), зец, сиви пух, јазавац, куна белица, куна златица, дивљи голуб, грлица, гугутка, јастреб кокошар, шумска шљука, креја, гачац, ронци и друго;
- ван режима заштите: лисица, вук, дивља мачка, твор, сива ворана, свраке и друго.

3. Програм туристичких садржаја, организација и уређење туристичког простора

3.1. Видови туризма и туристичко зонирање

Према природним потенцијалима у Парку природе и туристичкој регији Стара планина доминантни вид туризма биће стационарни и излетнички планински туризам са главним активностима у зимским спортовима и рекреацији – алпском скијању и активностима осталих зимских спортова (нордијско и турно скијање, сноуборд стазе, паркови и полигони, скијеринг, клизање и друго). Како рационалност привређивања у планинском туризму подразумева целогодишње коришћење капацитета понуде за које овде има довољно потенцијала, предвиђени су и бројни видови туризма у летњем периоду и то спортско-рекреативни на водама језера и река (укључујући и спортски риболов) и на планинским локалитетима и излетничким и планинарским итинерарима уз делимично коришћење жичара.

Претежно у летњем и делом у зимском периоду предвиђени су још културолошки туризам (еколошки, културно-историјски и етнолошки), сеоски туризам, ловни туризам, здравствени туризам (на мотивима ваздушних бања и постојећих термоминералних извора), а у Пироту и делом у Књажевцу (као и у Димитровграду ван подручја Просторног плана) – градски туризам (пословни, конгресни, манифестациони и друго) и транзитни туризам.

Садржаји туризма, рекреације и спорта у Парку природе и туристичкој регији Стара планина биће зонирани и организовани у две основне висинске зоне планинској и подпланинској. Планинску зону представљаће виши планински појас са доминантним, планинском понудом у простору и новим туристичким смештајем у непосредном контакту са

том понудом (на улазима у алпска и нордијска скијалишта са полазишта жичара, полазиштима планинарских и планинских излетничких стаза и другим планинским садржајима понуде у простору). Подпланинску зону чиниће ниже подножје планине и његово шире окружење у склопу подручја Просторног плана, са брдским и низијским садржајима понуде у простору (језеро, градска излетишта и друго) и смештајем у постојећим сеоским и мешовитим насељима и градским центрима.

3.2. Садржаји туризма, рекреације и спорта у планинској зони

Садржаји туризма, рекреације и спорта у оквиру планинске зоне Парка природе и туристичке регије Стара планина биће намењени посетиоцима са мотивима тражње за комерцијалном зимском и летњом понудом планинског спортско-рекреативног туризма, еколошког и других видова културолошког туризма, у оквиру туристичке понуде у простору и понуде туристичког ризорта, туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова. Садржаји туристичке понуде у простору обухватиће комплексе и објекте у склопу посебне – туристичке инфраструктуре (алпска и нордијска скијалишта, сноуборд стазе и паркови, летње спортско-рекреативне полигоне, излетничке и планинарске стазе, голф терене и друго). Туристички ризорт, туристички центри, насеља и пунктови, сразмерно величини и стандарду, обухватаће: туристички смештај, спортско-рекреативне објекте и објекте јавних сервиса и служби.

Плански критеријуми и опредељења за реализацију садржаја комерцијалног планинског туризма у планинској зони подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина јесу:

- остваривање високог стандарда туристичке понуде у простору (савремена алпска/сноуборд и нордијска скијалишта, летњи спортско-рекреативни полигони, излетничке и планинарске стазе и друго), истовремено у функцији развоја туризма и презентације Парка природе;
- организовање активности и уређење простора Парка природе за специфичне видове еколошке, етнолошке и споменичке понуде у простору (еколошки и етно-истраживачки пунктови, тематске излетничке стазе – природњачке, етнолошке, споменичке и друго);
- опредељење за дисперзан распоред туристичког смештаја (са изузетком концентрисаног туристичког ризорта на планинској локацији Јабучко равниште/Лескова, по Уредби и Закључку) зависно од: расположивих простора за изградњу у непосредном контакту са понудом у простору планинске зоне (посебно са скијалиштем); режима заштите Парка природе; могућности рационалног водоснабдевања и канализације отпадних вода, и могућности рационалног саобраћајног приступа;
- подизање стандарда постојећих и изградња нових објеката високих стандарда туристичког смештаја (хотели, апартмани и пансиони, уз обавезно претварање постојећих викенд кућа у комфорне апартмане и пансионе, односно уз заустављање даље изградње викенд објеката досадашње намене);
- изградња нових објеката високих стандарда рекреације и спорта, јавних служби и сервиса, у оквиру целогодишње понуде туристичког ризорта, туристичких центара и насеља, од истовременог значаја за туризам, функционисање Парка природе и планинских села;
- остваривање рационалне искоришћености туристичких капацитета на годишњем нивоу, кроз формирање адекватног асортимана понуде и интензивну обраду тржишта тражње;
- саобраћајно и функционално повезивање туристичке понуде планинске зоне са емитивним подручјем и са туристичком понудом подпланинске туристичке зоне (претежно летњом);
- едукација свих корисника простора о одрживом развоју, заштити и коришћењу Парка природе и туристичке регије, односно подизање свести и локалних становника и

посетилаца о развојним туристичким и другим ресурсима и вредностима подручја Просторног плана.

3.2.1. Туристичка понуда у простору планинске зоне

Зимска понуда у простору планинске зоне

Доминантну понуду у простору планинске туристичке зоне подручја Просторног плана представљаће зимска понуда у простору. Главнину зимске понуде у простору чиниће јединствени систем алпског скијалишта Старе планине према чијем капацитету се одређује туристички капацитет планинске зоне мерен бројем једновремених скијаша. За овај систем алпског скијалишта урађено је генерално решење, по коме је постављен основни просторни распоред жичара и алпских ски-стаза, зависно од природних услова на планини, као и на основу валоризације простора за смештај у туристичком ризорту, туристичким центрима, насељима и пунктовима. У изради генералног решења вођено је рачуна о економској и техничкој оправданости система скијалишта (посебно жичара), као и о заштити најзначајнијих природних вредности и о еколошком капацитету простора Парка природе (искључиво ван зона I степена заштите, ограничено и пажљиво у II степену заштите). У генералном решењу скијалишта приказане су само главне жичаре (све жичаре улаза у скијалиште и жичаре које омогућавају јединствен систем скијалишта), као и главне ски-стазе, према чему су обрачунати показатељи минималног капацитета скијалишта мереног бројем једновремених скијаша. Остале жичаре и ски-стазе решаваће се детаљнијим плановима појединачних сегмената скијалишта (што је урађено за туристички ризорт у Програму развоја планинског туризма на подручју Старе планине/Мастер плану) у којима ће бити утврђени максимални, гранични капацитети једновремених скијаша, у оквиру максималног, граничног капацитета Старе планине оријентационо назначеног у Просторном плану (као збира оријентационих граничних капацитета по планираним сегментима/секторима скијалишта). Минимална дужина алпских ски-стаза односи се на главне стазе везане за главне жичаре, а оријентационо дата максимална дужина ски-стаза односи се на укупне могуће стазе везане за све жичаре (главне жичаре плус остале жичаре, углавном ски-лифтове на самом скијалишту).

По генералном решењу алпског скијалишта, у високопланинској зони Старе планине у оквиру општина Књажевац, Пирот и Димитровград издвојено је 6 сегмената/сектора алпских скијалишта и то:

1) сектор „Голема Река” на територији општине Књажевац (слив Црновршке реке), капацитета од мин. 9.500 до

оријентационо макс. 15.700 једновремених скијаша, са 10 главних жичара – једном кабинском жичаром (од новог локалитета „Голема Река” до Тупанара) и девет других жичара (укупне висинске разлике од око 6.400 m) и од мин. 30 km до оријентационо макс. 63 km алпских ски-стаза; у оквиру овог сектора је већи део скијалишта туристичког ризорта Јабучко равниште/Лескова;

2) сектор „Топли До” на територији општине Пирот (слив Топлодолске реке), капацитета од мин. 8.000 до оријентационо макс. 13.400 једновремених скијаша, са девет главних жичара – једном кабинском жичаром (од Топлог Дола до Мишора) и осам других жичара (укупне висинске разлике од око 5.700 m) и од мин. 25 km до оријентационо макс. 54 km алпских ски-стаза; у оквиру овог сектора је мањи део скијалишта туристичког ризорта Јабучко равниште/Лескова;

3) сектор „Мрамор/Гостуша” на територији општине Пирот (сливови Топлодолске и Гостушке реке) капацитета од мин. 4.800 до оријентационо макс. 8.000 једновремених скијаша, са шест главних жичара (укупне висинске разлике од око 3.000 m) и од мин. 19 km до оријентационо макс. 32 km алпских ски-стаза;

4) сектор „Дојкинци/Копрен” на територији општине Пирот (сливови Дојкиначке и Јеловичке реке) капацитета од мин. 5.900 до оријентационо макс. 9.800 једновремених скијаша, са седам главних жичара (укупне висинске разлике од око 3.500 m) и од мин. 20 km до оријентационо макс. 39 km алпских ски-стаза;

5) сектор „Јеловица/Росомач” на територији општине Пирот (сливови Јеловичке и Росомачке реке) капацитета од мин. 7.000 до оријентационо макс. 11.600 једновремених скијаша, са 10 главних жичара (укупне висинске разлике од око 4.300 m) и од мин. 21 km до оријентационо макс. 46 km алпских ски-стаза;

6) сектор „Сенокос/Сребрна глава” на територији општине Димитровград (слив Каменичке реке) капацитета од мин. 6.000 до оријентационо макс. 10.000 једновремених скијаша, са седам главних жичара – једном кабинском жичаром (од локалитета „Сенокос 1” до узвишења Црни врх) и шест других жичара (укупне висинске разлике од око 4.000 m) и од мин. 28 km до оријентационо макс. 40 km алпских ски-стаза; на основу одговарајућих међудржавних договора, предвиђено је повезивање овог сектора скијалишта са сектором скијалишта суседног туристичког центра „Берковски Балкан-Ком” који се реализује у Републици Бугарској.

Биланс скијалишта по секторима приказан је у Табели 11.

Табела 11. Биланс скијалишта минималног капацитета по секторима

Ред. Сектор бр.	Број главних жичара		Укупна висинска разлика главних жичара (m)	Минимална дужина алпских ски-стаза (km)	Минимална површина под алпским ски-стазама (ha)	Минимални број једновремених скијаша		
	кабинске	остале				алпских	нордијских	укупно
1. „Голема Река” *	1	9	6.400	30	150	9.500	-	9.500
2. „Топли До” *	1	8	5.700	25	125	8.000	-	8.000
3. „Мрамор/Гостуш.”	-	6	3.000	19	95	4.800	1000	5.800
4. „Дојкинци/Копрен”	-	7	3.500	20	100	5.900	1000	6.900
5. „Јеловица/Росомач”	-	10	4.300	21	105	7.000	-	7.000
6. „Сенокос/Сребр. глава”	1	6	4.000	28	140	6.000	-	6.000
	3	46	26.900	143	715	41.200	2.000	43.200

* Минимални број једновремених скијаша повећаће се у сектору 1. за 17.361 скијаша (укупно 26.861 скијаша) и у сектору 2. за 5.000 скијаша (укупно 13.000 скијаша), односно за 22.361 скијаша туристичког ризорта Јабучко равниште, што представља минимум/оптимум капацитет алпског скијалишта. Израз минимум/оптимум употребљен је за број једновремених скијаша који гравитирају туристичком ризорту Јабучко равниште у оквиру сектора скијалишта Голема река и Топли До, за разлику од минималног броја једновремених скијаша по генералном решењу алпског скијалишта у Просторном плану (17.500) и оптималног броја по Мастер плану (26.861).

На Видличу у општини Пирот предвиђен је мањи сектор алпског скијалишта у склопу градског излетишта Пирота „Басарски камен” који није укључен у капацитет зимске понуде у простору планинске зоне, иако се налази у планинском простору, јер функционално припада подпланинској зони. Капацитет овог скијалишта је од мин. 2.000 до оријентационо макс.

3.500 једновремених скијаша, са пет главних жичара и од мин. 15 km до оријентационо макс. 25 km алпских ски-стаза.

Укупан минимални капацитет свих шест сектора алпског скијалишта планинске туристичке зоне износиће 41.200 једновремених скијаша без чекања на жичарама (од чега 9.500 на територији општине Књажевац, 25.700 на те-

риторији општине Пирот и 6.000 на територији општине Димитровград). Оријентационо, максимални број једновремених скијаша процењен је на око 68.500 (са изградњом свих жичара и стаза и са чекањем на жичарама оквирно до 15 минута), као гранични капацитет скијалишта Старе планине, с тим што оријентациони максимални капацитети скијалишта код неких сектора могу бити и већи од оних који су назначени у Просторном плану, уколико се детаљном разрадом докаже економска оправданост и еколошка прихватљивост повећаног оптерећења простора. На свих шест сектора планирано је мин. 49 главних жичара (три кабинске и 46 других) са мин. 143 km алпских ски-стаза. Минималан број једновремених алпских скијаша (41.200 скијаша) увећан за број скијаша туристичког ризорта Јабучко равниште (22.361 скијаш) представља минимум/оптимум капацитета алпског скијалишта и износи 63.561 једновремених скијаша.

Полигони/ски-стадиони за нордијско и турно скијање предвиђени су на следећим локалитетима „Вртибог” (се-

верно од Гостуше у оквиру сектора 3. алпског скијалишта на територијама КО Гостуша и КО Паклештица, општина Пирот) и „Понор” (северно од Дојкинаца у оквиру сектора 4. алпског скијалишта, на територијама КО Дојкинци и КО Брлог, општина Пирот). Оквирни минимални капацитети скијалишта су по 1.000 једновремених нордијских скијаша, укупно 2.000 скијаша. Сваки полигон садржи главни терминал, рекреативне и спортске нордијске стазе различитих дужина, са одговарајућом пратећом опремом. За ову активност зимских спортова урађено је генерално решење, по коме су приказани само полигони-ски стадиони нордијског скијања, а не и нордијске стазе (које су предмет урбанистичких планова појединачних сегмената скијалишта).

Сва скијалишта планирана су искључиво ван зона I степена заштите Парка природе, односно у зонама II и III степена заштите, а највећи део површине скијалишта заузимају ски-стазе. Биланс ски-стаза по секторима скијалишта у односу на режиме заштите приказан је у Табели 12.

Табела 12. Биланс ски-стаза минималног капацитета по секторима алпског скијалишта у односу на режиме заштите Парка природе

Ред. бр.	Сектор	Минимална дужина ски стаза (km)			Минимална површина под ски стазама (ha)		
		у II степену заштите	у III степену заштите	укупно	у II степену заштите	у III степену заштите	укупно
1.	„Голема Река”	19	11	30	95	55	150
2.	„Топли До”	9	16	25	45	80	125
3.	„Мрамор/Гостуша”	4	15	19	20	75	95
4.	„Дојкинци/Копрен”	5	15	20	25	75	100
5.	„Јеловица/Росомач”	14	7	21	70	35	105
6.	„Сенокос/Сребрна глава”	19	9	28	95	45	140
	УКУПНО	70	73	143	350	365	715
7.	„Видлич”*	0.85	10.8	15	4.25	54	75

*У оквиру скијалишта „Видлич” остатак до макс. 25 km стаза налази се ван Парка природе

Просторним планом су дефинисане основне:

1) смернице за утврђивање јавног скијалишта, односно простора погодног за уређење јавног скијалишта на Старој планини као високопланинском подручју од посебног (међународног и националног) значаја за развој алпског скијања и других зимских спортова и планинског туризма у Републици Србији;

2) правила за изградњу, уређење и коришћење јавног и осталих скијалишта (алпског/сноуборд скијалишта, нордијских и турно скијалишта, полигона за креативне на утабаном снегу и друго) током планске разраде, у односу на:

– природне вредности и услове (зоне заштите Парка природе, хипсометрија, експозиције, нагиби, морфометријски облици, терен, шума и водотоци);

– физичко-техничке услове (профили траса жичара и ски-стаза; изградња, коришћење и одржавање ски-стаза и жичара, техничке базе скијалишта, инсталације за вештачки снег и друго).

Основне смернице – плански оквири за утврђивање јавних скијалишта, односно простора погодних за уређење јавних скијалишта на Старој планини, које су дефинисане овим Просторним планом су:

1) усклађена просторна решења као оптимални компромис између режима заштите природе и концепта изградње туристичко-рекреативне инфраструктуре (јавних скијалишта) и туристичких локалитета на подручју Парка природе и туристичке регије Стара планина;

2) усклађена просторна решења туристичких локалитета (туристичког ризорта, туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова, у погледу погодности за изградњу, саобраћајни приступ, водоснабдевање и канализација отпадних вода) и простора погодних за уређење јавних скијалишта;

3) генерална решења скијалишта у оквиру:

– шест основних сектора алпских скијалишта⁶ („Голема Река”, „Топли До”, „Мрамор/Гостуша”, „Дојкинци/Ко-

прен”, „Јеловица/Росомач” и „Сенокос/Сребрна глава”) и једног мањег сектора алпског скијалишта („Видлич”), са описима скијалишта, границама сектора скијалишта, главним жичарама, главним ски-стазама и површинама ски-стаза и са картографским приказом на рефералним картама Просторног плана; и

– два полигона/ски-стадиона за нордијско и турно скијање („Вртибог” у оквиру сектора „Мрамор/Гостуша” алпског скијалишта и „Понор” у оквиру сектора „Дојкинци/Копрен” алпског скијалишта) са описима, оријентационим границама и минималним капацитетом скијалишта, као и са картографским приказом на рефералним картама Просторног плана;

4) биланс скијалишта по секторима (минимални број главних жичара и њихова укупна висинска разлика, минимална дужина алпских ски-стаза, минимална површина под алпским ски-стазама, као и минимални капацитети скијалишта по броју једновремених алпских и нордијских скијаша);

5) биланс ски-стаза по секторима алпског скијалишта у односу на режиме заштите Парка природе (минимална дужина и површина ски-стаза у II и III степену заштите);

6) процена оправданости планираних активности и објеката у функцији туризма (видети детаљније подпоглавље III-4, део 4.4).

Простори за јавна скијалишта (као и простори за туристички ризорт, туристичке центре, туристичка насеља и туристичке пунктове) утврђени Просторним планом привешће се намени тек на основу израде и доношења одговарајућих докумената разраде Просторног плана – планова генералне регулације и/или планова детаљне регулације, са плановима парцелације.

Летња понуда у простору планинске зоне

Видови туризма у планинској зони Старе планине у летњем периоду биће бројнији и разноврснији, али због конкуренције сличних и другачијих нископланинских, брдских и долињских дестинација привлачиће мање посетилаца него зимски туризам. Иако малобројнији, туристи у летњем периоду користеће природну средину Парка природе

6 Одлуком о утврђивању простора на Старој планини на локацији Јабучко равниште као простора погодног за уређење јавног скијалишта („Службени гласник РС”, број 88/06), шира локација Јабучко равниште (која се налази на мањем делу сектора алпског скијалишта „Голема Река” и обухвата већи део туристичког ризорта на територији општине Књажевац резервисана је као простор од интереса за развој туризма.

на знатно ширем простору и зато је могу угрозити више него у зимском периоду.

Главни садржаји летње понуде у простору планинске зоне који мотивишу туристе предвиђени су на летњим спортско-рекреативним полигонима/стадионима (на локацијама зимских нордијских ски-стадиона). Највећи летњи спортско-рекреативни полигон/стадион (капацитета од 3.000 једновременних корисника) предвиђен је на Вртибогу у близини туристичког центра „Мрамор“, а иза њега је полигон/стадион на Понору изнад туристичког насеља „Дојкинци 1“ (капацитета од 2.000 једновременних корисника). Полигони ће садржати отворене терене за фудбал, атлетику и мале спортове, куглану, мањез, трим стазе, терминал излетничких и планинарских стаза, дечија игралишта, забавни парк, голф терене и друго (са организованим коришћењем и едукацијом од стране разноврсних приватних клубова).

У горњим сликовима Црновршке и Големе реке у општини Књажевац, Топлодолске, Дојкиначке, Јеловичке и Росомачке реке у општини Пирот и Каменичке реке у општини Димитровград, предвиђене су бројне стазе за спортски риболов, планинарење, излете (пешице, на коњу или планинском бициклу), биваковање у природи, параглајдинг, змајањење и друго. Посебни мотиви биће природне вредности и лепоте Парка природе, чија презентација ће се остваривати на „стазама природе“, комбинованим са бројним излетничким и планинарским итинерерима, са логористима планинара, извиђача и друго, на основу програма спортско-рекреативног, еколошког, здравствено-рекреативног и других видова туризма.

На Старој планини и Видличу предвиђена су ловишта на високу и ниску дивљач у складу са режимима заштите Парка природе.

3.2.2. Капацитет скијалишта и смештаја

Капацитет туристичког смештаја на подручју Просторног плана обрачунат је на бази капацитета алпског/сноуборд скијалишта, који одређује доминантну посету планини у зимској сезони, уз оптималну економску рационалност зимске понуде. Истовремено, овако обрачунат капацитет смештаја треба да оствари бар минималну рационалност пословања у летњој сезони када је посета мањег обима.

Оптималан број стационарних алпских скијаша/сноубордера (смештених у туристичким лежацима на целом подручју Просторног плана) обрачунат је на основу минималног капацитета алпског скијалишта у броју једновременних скијаша. У структури минималног броја једновременних алпских скијаша/сноубордера рачуна се са 70% стационираних на целом подручју Просторног плана и са 30% дневних излетника из окружења подручја Просторног плана. У структури планираних оптималних смештајних капацитета рачуна се са 70% алпских скијаша/сноубордера (стационарних) и 30% нордијских скијаша и нескијаша, тако да је број лежача на подручју Просторног плана једнак минималном капацитету једновременних алпских скијаша у планинској зони, тј. 41.200 (од чега 9.500 на територији општине Књажевац, 25.700 на територији општине Пирот и 6.000 на територији општине Димитровград). Смештајни капацитет се може повећати највише до максималног граничног капацитета оријентационо назначеног у Просторном плану (68.500) ако се детаљном разрадом појединих сектора скијалишта и локалитета смештаја докаже економско-техничка оправданост и просторно-еколошка прихватљивост повећања капацитета (у односу на режиме заштите Парка природе, просторну повезаност смештаја са скијалиштем, могућности рационалне саобраћајне приступачности, водоснабдевања и канализације отпадних вода).

Повећање капацитета скијалишта од минималног ка максималном биће условљено и праћено повећањем броја скијаша – дневних излетника из окружења подручја Просторног плана и повећањем смештаја, по правилу у потпланинској зони (првенствено у градским центрима Пирот и Књажевац, као и у осталим постојећим насељима подпланинске зоне), а изузетно и на појединим локалитетима у

планинској зони (туристички ризорт Јабучко равниште по Програму развоја планинског туризма на подручју Старе планине/Мастер плану). Укупан планирани минимални број лежача од 41.200, без капацитета туристичког ризорта Јабучко равниште/Лескова, распоређен је начелно са по око 50% у планинској зони и подпланинској зони подручја Просторног плана. У планинској зони туристички лежачи минималног капацитета су распоређени у четири туристичка центра капацитета до 3.200 лежача (по један у општинама Књажевац и Димитровград и два у општини Пирот), у девет туристичких насеља капацитета 500 до 1.500 лежача (два у општини Књажевац, шест у општини Пирот и један у општини Димитровград) и у пет туристичких пунктова капацитета мањег од 500 лежача (три у општини Књажевац и два у општини Пирот). У потпланинској зони туристички лежачи су распоређени у три општинска центра (Књажевац и Пирот на подручју Просторног плана, Димитровград ван подручја Просторног плана), два мешовита насеља – секундарна општинска центра (по један у општини Књажевац и Пирот) и 12 традиционалних подпланинских насеља – будућих туристичких села у контакту са планираном понудом у простору (четири у општини Књажевац, шест у општини Пирот и два у општини Димитровград). Распоред минималног броја лежача по зонама приказан је у Табели 13.

Табела 13: Распоред минималног броја туристичких лежача по зонама и општинама

Општина	Број лежача					
	планинска зона	%	подпланинска зона	%	укупно	%
Књажевац	5.150	54	4.350	46	9.500	23
Пирот	12.200	47	13.500	53	25.700	62
Димитровград	3.600	60	2.400	40	6.000	15
УКУПНО	20.950	51	20.250	49	41.200	100

Минималан број туристичких лежачева (41.200 лежача) увећан за број лежачева туристичког ризорта Јабучко равниште износи око 63.561 туристичких лежачева. Минимални број лежача са додатком туристичког ризорта није могао да буде означен ни као минимум (јер је већи), ни као максимум (јер је мањи од могућег максимума на подручју Просторног плана од 68.500 лежача), ни као оптимум (због величине ризорта), те је употребљен израз максимум/оптимум. Укључујући туристички ризорт Јабучко равниште, са укупно 22.861 лежач (на локалитету Јабучко равниште/Дебели Рт 18.576 лежача и на локалитету Лескова 4.285 лежача), у планинској зони предвиђено је укупно 43.311 лежача, а у подпланинској зони укупно 20.250 лежача, односно на подручју Просторног плана предвиђено је укупно 63.561 лежач (што је мање од максималног, граничног капацитета скијалишта са 68.500 лежача). Тристички лежачи планинске зоне максимум/оптимум капацитета биће распоређени у туристичком ризорту Јабучко равниште (21.450 на територији општине Књажевац и 1.411 на територији општине Пирот), у четири туристичка центра (по један у општинама Књажевац и Димитровград и два у општини Пирот, укупно 10.700 лежача), у осам туристичких насеља (један у општини Књажевац, шест у општини Пирот и један у општини Димитровград, укупно 8.250 лежача) и у пет туристичких пунктова (три у општини Књажевац и два у општини Пирот, укупно 1.500 лежача). Претходно наведени распоред туристичких лежача у подпланинској зони се задржава. Распоред максимум/оптимум броја лежача по зонама приказан је у Табели 13а.

Табела 13а: Распоред максимум/оптимум броја туристичких лежача по зонама и општинама

Општина	Број лежача					
	планинска зона	%	подпланинска зона	%	укупно	%
Књажевац	26.100	86	4.350	14	30.450	48
Пирот	13.611	50	13.500	50	27.111	43
Димитровград	3.600	60	2.400	40	6.000	9
УКУПНО	43.311	68	20.250	32	63.561	100

За планирани максимум/оптимум туристичких лежаја од 63.561 предвиђено је алпско скијашиште минимум/оптимум капацитета од 63.561 једновременог скијаша и то капацитет непосредно везан за туристички ризорт од најмање 23.061 једновремених скијаша у оквиру сектора 1. и 2. алпског скијашишта и капацитет од најмање 40.500 једновремених скијаша везан за туристичке центре, насеља и пунктове у оквиру сектора 1, 2, 3, 4, 5. и 6. алпског скијашишта.

Од 100% дневних излетника у планинској зони из окружења подручја Просторног плана у зимској сезони, 80% су алпски скијаша/сноубордери, а 20% нордијски скијаша и нескијаша. До скијашишта, туристичког ризорта, туристичких центара, насеља и пунктова планинске зоне долази 90% дневних излетника из окружења подручја Просторног плана (10% се задржава у насељима подпланинске зоне) и 90% стационираних туриста у градовима и насељима подпланинске зоне (сви стационарни алпски скијаша/сноубордери, уз још 10% нордијских скијаша и нескијаша, док у градовима и насељима подпланинске зоне остаје 10% стационарних туриста-нескијаша).

Укупан број дневних излетника у планинској зони из окружења подручја Просторног плана заснован на минимум/оптимум капацитету алпског скијашишта од 63.561 једновременог алпског скијаша/сноубордера износи 21.452 (од чега 19.068 алпских скијаша/сноубордера и 2.384 нордијских скијаша и нескијаша), а са дневним излетницима из потпланинске зоне укупно 39.677.

3.2.3. Туристички ризорт, туристички центри, насеља и пунктови у планинској зони

На основу распореда и капацитета система алпског скијашишта, на основу валоризације погодности терена за изградњу непосредно у подножју тог скијашишта, као и на основу могућности рационалног саобраћајног приступа, рационалног водоснабдевања и канализације отпадних вода, одређене су локације туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова у оквиру планинске зоне, са показатељима смештаја, дневних излетника, службених лежаја, запослених, обухвата локације и густине насељености, обухваћених једновремених скијаша, као и спортско-рекреативних садржаја и јавних служби. Концепт туристичког ризорта по карактеру, квалитету, квантитету и положају доминантно је заснован на савременим тржишним критеријумима тражње, конкурентности и маркетинга туристичке понуде, у контексту актуалних трендова развоја планинског туризма, и посебно интересовања иностраних, али и домаћих инвеститора за улагања у Републици Србији. У складу с тим, локације туристичког ризорта на Јабучком равништу и Лесковац одређене су претежно на основу валоризације изражених погодности за изградњу (простране планинске локације на којима се рачуна са рационалним прибављањем земљишта), на основу већим делом изграђеног саобраћајног приступа, формираног оближњег скијашишта Коњарник-Бабин зуб са четвороседом жичаром и ски-лифтом и изграђености дела електроенергетске инфраструктуре. Рационалност водоснабдевања и канализације отпадних вода, као ни директна, непосредна ослоњеност на квалитетно алпско скијашиште нису третирано као критеријуми за избор локације, концептирање садржаја и димензионисање капацитета туристичког ризорта.

Садржајима туристичког ризорта, туристичких центара, насеља и пунктова планинске зоне обухваћени су сви стационарни гости и дневни излетници, којима се кроз активности туризма, рекреације и спорта, или паралелно са њима, презентују и вредности Парка природе (нумерација планираних туристичких локалитета не везује се за редослед њихове реализације).

Локације туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова у оквиру планинске зоне налазе се у непосредном, директном контакту са скијашиштем (у његовом подножју), али ван простора погодних за уређење јавног скијашишта. Локације туристичког ризорта нису у директном контакту са планираним квалитетним алпским

скијашиштем већ се са њим повезују системом жичара и дужих помоћних ски-стаза на равном или благо нагнутом терену присојних експозиција (што захтева често вештачко заснеживање ових стаза).

Туристички ризорт

Туристички ризорт Јабучко равниште на заравнима Јабучко равниште, Дебели Рт и Лескова (1.240-1.500 m н.в.) у оквиру КО Црни Врх и Ђушница (општина Књажевац) и КО Засковци (општина Пирот), на основу Уредбе и Закључка, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 22.861 (на територији општине Књажевац 21.450 и на територији општине Пирот 1.411 лежаја), од тога Јабучко равниште (са Дебелим Ртом) 18.576 и Лескова 4.285 и то: 13.943 за алпске скијаше/сноубордере (61%) и 8.918 за нордијске скијаше и нескијаше (39%), са следећом структуром: дестинацијски хотел 1.901 лежај (8,31%); смештај у „селу“/ „кондотелима“ 8.748 лежаја (38,27%); породични мини-хотели 1.161 лежај (5,08%); Б+Б пансиони 645 лежаја (2,82%); куће за неколико породица 2.245 лежаја (9,82%); „шалей“ за једну породицу 1.038 лежаја (4,54%); апартманске јединице 7.123 лежаја (31,16%);

- дневних излетника 8.927 у зимској сезони и 6.000 у летњој сезони;

- службених лежаја – 1.143;

- запослених – 8.000;

- на грађевинском земљишту (искључиво у зони III степена заштите Парка природе) локалитета Јабучко равниште и Дебели Рт (смештај, спортско-рекреативни и јавни садржаји, паркинг, свега 84,8 ha) и локалитета Лескова (смештај, спортско-рекреативни и јавни садржаји, паркинг, свега 21,1 ha) укупне површине од 105,9 ha планирана је бруто густина насељености од око 216 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима максимално око 367 корисника по хектару;

- туристички ризорт се са минимум/оптимум капацитетом од 23.061 једновременог скијаша наслања на сектор 1. алпског скијашишта „Голема река“ и сектор 2. алпског скијашишта „Топли До“ са 32 жичаре.

У датој структури туристичког смештаја туристичког ризорта доминираће смештај у „селу“/ „кондотелима“ и туристичким апартманима, као садржајима оптималне економске рационалности у погледу изградње и коришћења, што је, између осталог, условљено и блиским присуством комплетних трговинских садржаја за снабдевање храном, пићем и осталим потребама.

Дневни излетници у зимској сезони обрачунати су на бази минимум/оптимум капацитета скијашишта и потичу из окружења подручја Просторног плана и из потпланинске зоне. Чини их једновремени број алпских скијаша/сноубордера, као и нордијских скијаша, умањен за укупне алпске скијаше/сноубордере смештене у туристичком ризорту и увећан за још 10% нордијских скијаша и нескијаша из подпланинске зоне и окружења подручја Просторног плана (будући да се рачуна са 10% дневних излетника из окружења подручја Просторног плана и са 10% смештених у потпланинској зони који не излазе на дневни излет у планинску зону). Дневни излетници у летњој сезони су процењени са око две трећине од зимских излетника.

Службени лежаји запослених рачунати су са 5% од туристичких лежаја. Број запослених обрачунат је по просечном нормативу 30% од броја укупних лежаја, уз додатак процењеног броја запослених у оквиру понуде у простору, у спортско-рекреативним и јавним садржајима ризорта. Од укупног броја запослених, начелно се рачуна са 50% сталних и 50% сезонских.

Ризорт има улазе у скијашишта за све алпске скијаше/сноубордере смештене у оквиру ризорта, док су за скијаше/сноубордере – дневне излетнике предвиђени посебни улази ван смештајног комплекса ризорта и у оквиру околних туристичких центара, насеља и пунктова (у туристичким центрима „Голема Река“ и „Топли До 2“, у туристич-

ким насељима „Коњарник-Бабин Зуб” и „Ракитска Гора” и туристичким пунктовима „Мирица”, „Козарница”, „Гравалоса 1” и „Топли До 1”.

Од спортско-рекреативних садржаја у туристичком ризорту су предвиђени: посебни летњи рекреативно-забавни комплекси на локалитету Јабучко равниште са базенима и акваганима за одрасле и децу, са теренима за мале спортове (мали фудбал, рукомет, кошарка, одбојка) и тенис, теренима за забаву одраслих и деце (куглана, мини-гольф, дечија игралишта и друго); у зимском периоду планирани су терени и беби-лифтови за школе скијања, спуст на гумама, дечија санкалишта, клизалишта за децу и одрасле, соларијуми, сауне и друго; за целогодишње коришћење планиране су спортска хала са гледалиштем капацитета од 5.000 места и ледена хала са гледалиштем од 3.000 места; у склопу комплекса предвиђена су полазишта/терминали и транзитни пунктови жичара, алпских, сноуборд и нордијских ски-стаза (у зимском периоду), односно излетничких и планинарских стаза (у летњем периоду).

Од јавних служби и услуга у оквиру туристичког ризорта предвиђени су: посебне службе – горска служба спасавања, противпожарна служба, служба за одржавање путева; саобраћај – аутобуска станица, централне јавне гараже и паркинзи, организовани јавни превоз; занатски сервиси – техничка база скијалишта (радионице, магацини, гараже), аутосервис и бензинска пумпа, сервиси спортске опреме, пратећи сервиси смештаја и угоститељства, сервиси одржавања објеката и комуналне опреме и друго; здравство – комплетан дом здравља и апотеке; социјално старање – обданиште; култура и забава – главни Визитор центар Парка природе, дом културе са позоришном сценом, библиотеком, дискотеком и друго; администрација – централна рецепција ризорта, путничко-туристичке агенције, банке са мењаницама, пошта, станица милиције и друго, уз комплетне садржаје трговине, угоститељства и друго.

Туристички ризорт предвиђен је као поливалентни, интегрални планински комплекс са програмским нагласком на ексклузивном, високо комерцијалном туризму. Садржаји рекреације и спорта, јавних служби и услуга, као и саобраћајне и техничке инфраструктуре, предвиђени су такође у високом стандарду. Посебну специфичност ризорту ће дати планирани спортско-рекреативни, рекреативно-забавни и културни садржаји посебно главног Визитор центра Парка природе у функцији разноврсних облика истраживања и презентације и популаризације природних и створених вредности као и различитих тематских садржаја Парка природе, у чему основну надлежност има стараоц Парка природе ЈП „Србијашуме”. Локације и тематски садржаји Визитор центара одредиће се приликом израде одговарајућих урбанистичких планова у складу са законом.

Туристички центри

Туристички центри, са приказом основних показатеља, су:

1) Туристички центар „Голема Река” у долини Големе реке на територији КО Црни Врх у општини Књажевац, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 3.200, од тога 2.240 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 960 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), од тога начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима и другим видовима смештаја;
- дневних излетника 1.530 у зимској и 1.000 у летњој сезони;
- службених лежаја – 160;
- запослених – укупно 660;
- на грађевинском земљишту комплекса Голема река (смештај, спортско-рекреативни и јавни садржаји, паркинг) од 40 ха планирана је бруто густина насељености од око 80 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 135 корисника по хектару;
- комплекс центра се са минималним капацитетом од 3.600 једновременних алпских скијаша/сноубордере наслања на сектор 1. алпског скијалишта „Голема Река” са полази-

штима две главне жичаре (од тога са једном кабинском до Тупанара), потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

2) Туристички центар „Топли До 2” у долини горњег тока Топлодолске реке на територији КО Топли До у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 3.000, од тога 2.100 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 900 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), од тога начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима и другим видовима смештаја;
- дневних излетника 2.140 у зимској и 1.400 у летњој сезони;
- службених лежаја – 150;
- запослених – укупно 600;
- на грађевинском земљишту комплекса од 40 ха планирана је бруто густина насељености од 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 144 корисника по хектару;
- комплекс се са минималним капацитетом од 4.000 једновременних алпских скијаша/сноубордере наслања на сектор 2. алпског скијалишта „Топли До”, са полазиштима две главне жичаре (једне према Миџору и друге према Мрамору) и исходиштима алпских ски-стаза;

3) Туристички центар „Мрамор” испод Мрамора на територији КО Гостуша у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 2.000, од тога 1.400 за алпске скијаше/сноубордере (70%), 400 за нордијске скијаше (20%) и 200 за нескијаше (10%), од тога начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима и другим видовима смештаја;
- дневних излетника укупно 2.720 у зимској сезони (2.000 алпских скијаша/сноубордере, 600 нордијских скијаша и 120 нескијаша) и 1.800 у летњој сезони;
- службених лежаја – 100
- запослених – укупно 420;
- на грађевинском земљишту комплекса од 20 ха планирана је бруто густина насељености од 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима 257 корисника по хектару;
- комплекс се са минималним капацитетом од 3.400 једновременних алпских скијаша/сноубордере наслања на сектор 3. алпског скијалишта „Мрамор/Гостуша”, са полазиштима једне главне жичаре (према Миџору) и исходиштима две главне жичаре, уз друге жичаре, као и са исходиштима и полазиштима алпских ски-стаза; југоисточно од комплекса у његовој близини планиран је нордијски полигон/ски-стадион, односно летњи спортско-рекреативни полигон/стадион „Вртибог”;

4) Туристички центар „Сенокос 2” у долини горњег тока Каменичке реке на територији КО Сенокос у општини Димитровград, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 2.500, од тога 1.750 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 750 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), од тога начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима и другим видовима смештаја;
- дневних излетника укупно 2.530 у зимској сезони и 1.700 у летњој сезони;
- службених лежаја – 125;
- запослених – укупно 500;
- на грађевинском земљишту комплекса од 25 ха планирана је бруто густина насељености од 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима 221 корисник по хектару;
- комплекс центра се са минималним капацитетом од 4.000 једновременних алпских скијаша/сноубордере наслања на сектор 6. алпског скијалишта „Сенокос/Сребрна глава”, са полазиштима три главне жичаре (од тога једне кабинске према Црном врху) уз друге жичаре, као и са исходиштима алпских ски-стаза.

У начелно датој структури туристичког смештаја туристичких центара доминираће туристички апартмани (смештај са дневним боравком и припремом хране) као садржаји оптималне економске рационалности у погледу изградње и коришћења што је између осталог, условљено и блиским присуством трговинских садржаја за снабдевање храном, пићем и осталим потребама.

Дневни излетници у зимској сезони обрачунати су на бази минималног капацитета скијалишта и потичу из окружења подручја Просторног плана и из потпланинске зоне. Чини их једновремени број алпских скијаша, као и нордијских скијаша, умањен за укупне скијаше смештене у туристичком центру и увећан за још 10% нордијских скијаша и нескијаша из подпланинске зоне и окружења подручја Просторног плана (будући да се рачуна са 10% дневних излетника из окружења подручја Просторног плана и са 10% смештених у потпланинској зони који не излазе на дневни излет у планинску зону). Дневни излетници у летњој сезони су процењени са око две трећине од зимских излетника.

Службени лежаци запослених рачунати су са 5% од туристичких лежаја. Број запослених обрачунат је по следећим нормативима: 30% од броја лежаја у хотелима, 20% од броја лежаја у туристичким апартманима и 10% од броја лежаја у пансионима, уз додаток процењеног броја запослених у оквиру понуде у простору, у спортско-рекреативним и јавним садржајима центара. Од укупног броја запослених, начелно се рачуна са 50% сталних и 50% сезонских.

Сви центри представљају значајне улазе у скијалишта, како за све алпске скијаше/сноубордере смештене у центру, тако и за део алпских скијаша/сноубордера – дневних излетника, те је за сваки центар обрачунат капацитет једновремених скијаша који се очекују на улазу у скијалиште.

Од спортско-рекреативних садржаја у свим центрима су по правилу предвиђени: терени за мале спортове (мали фудбал, рукомет, кошарка, одбојка) и тенис, терени за забаву одраслих и деце (ролер полигон, куглана, мини-голдф, дечија игралишта и друго) у летњем периоду; терени и беби-лифтови за школе скијања, дечија санкалишта и клизалишта за децу и одрасле у зимском периоду; целогодишњи мањег и терминал летњих јахачких тура и друго; у непосредном окружењу комплекса центара предвиђена је по једна мања смучарска скакаоница и по могућству по једна вишенаменска мала водоакмулација са аква-програмом; у склопу комплекса предвиђено је полазиште/терминал или транзитни пункт излетничких и планинарских стаза (у летњем периоду). Туристички центар „Мрамор“ користиће и спортско-рекреативне садржаје понуде у простору оближњег летњег спортско-рекреативног стадиона, односно зимског нордијског ски-стадиона „Вртибог“, до кога ће бити остварена веза жичаром седежницом за целогодишње коришћење.

Од јавних служби и услуга у свим центрима предвиђени су: посебне службе – горска служба спасавања, противпожарна служба и служба за одржавање путева; саобраћај – аутобуска станица, централне гараже и паркинзи; занатски сервис – техничка база скијалишта (радионице, магацини, гараже), аутосервис, сервис спортске опреме и друго; здравство – здравствена станица са јединицом за издавање лекова; култура и забава – Визитор центар Парка природе, поливалентна сала за културне и забавне манифестације, рекреацију и спорт, библиотека, дискотека и друго; администрација – рецепција центра, путничко-туристичка агенција, банка са мењачницом, пошта, одељење милиције и друго, уз трговину, угоститељство и друго.

Туристички центри предвиђени су као поливалентни планински центри са програмским нагласком на ексклузивном, високо комерцијалном туризму. Садржаји рекреације и спорта, јавних служби и услуга, као и саобраћајне и техничке инфраструктуре, предвиђени су такође у високом стандарду. Посебну специфичност центрима ће дати Визитор центар Парка природе у функцији разноврсних облика истраживања и презентације вредности Парка природе.

Туристичка насеља

Туристичка насеља, са приказом основних показатеља, су:

- 1) Туристичко насеље „Коњарник – Бабин Зуб“ на територији КО Црни Врх у општини Књажевац, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 550 (400 на локалитету „Коњарник“ и 150 на локалитету „Бабин Зуб“), од тога 385 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 165 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима, 20% у пансионима и 10% у планинарском дому;

- дневних излетника 920 у зимској и 500 у летњој сезони;
- службених лежаја – 28;
- запослених – укупно 140;

- на грађевинском земљишту од 5,5 ха планирана је бруто густина насељености од око 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 293 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 1.200 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 1. алпског скијалишта „Голема Река“ са полазиштем једне главне жичаре (постојећи четворосед), потребним бројем осталих жичара (од којих је изграђен један ски-лифт) и исходиштима алпских ски-стаза;

- 2) Туристичко насеље „Ракитска Гора“ на територији КО Топли До у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 1.300, од тога 910 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 390 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима;
- дневних излетника 1.450 у зимској и 700 у летњој сезони;

- службених лежаја – 65;
- запослених – укупно 270;
- на грађевинском земљишту од 20 ха планирана је бруто густина насељености од око 65 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 151 корисник по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 2.200 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 2. алпског скијалишта „Топли До“ са полазиштем две главне жичаре према Бабином зубу и Жарковој чуки, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

- 3) Туристичко насеље „Дојкинци 1“ у долини Дојкиначке реке узводно у близини истоименог села на територији КО Дојкинци у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 500, од тога 350 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 100 за нордијске скијаше (20%) и 50 за нескијаше (10%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;
- дневних излетника 2.450 у зимској сезони (1.450 алпских скијаша/сноубордера, 900 нордијских скијаша и 100 нескијаша) и 1.200 у летњој сезони;

- службених лежаја – 25;
- запослених – укупно 90;
- на грађевинском земљишту комплекса од 5 ха планирана је бруто густина насељености од око 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 608 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 1.800 једновременних алпских скијаша/сноубордера, наслања на сектор 4. алпског скијалишта „Дојкинци/Копрен“ са полазиштем једне главне жичаре седежнице према полигону „Понор“, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза; северно од насеља планиран је нордијски полигон/стадион и летњи спортско-рекреативни полигон/стадион „Понор“;

- 4) Туристичко насеље „Дојкинци 2“ у долини горњег тока Дојкиначке реке (узводно од насеља „Дојкинци 1“) на

територији КО Дојкинци у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 1.300, од тога 910 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 390 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 20% у хотелима, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима;

- дневних излетника 3.590 у зимској и 1.800 у летњој сезони;

- службених лежаја – 65;

- запослених – укупно 260;

- на грађевинском земљишту од 13 ха планирана је бруто густина насељености од око 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 396 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 4.100 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 4. алпског скијалишта „Дојкинци/Копрен” са полазиштима три главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

5) Туристичко насеље „Врело – Јеловица” на ушћу Дојкиначке и Јеловичке реке и у долини доњег тока Јеловичке реке испод села Јеловица, на територији КО Брлог и КО Јеловица у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 1.500, од тога 1.050 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 450 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 850 у зимској и 1.700 у летњој сезони;

- службених лежаја – 75;

- запослених – укупно 250;

- на грађевинском земљишту од укупно 20 ха планирана је бруто густина насељености од око 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 173 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 1.800 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 5. алпског скијалишта „Јеловица/Росомач” са полазиштем једне главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

6) Туристичко насеље „Јеловица 1” у долини Јеловичке реке узводно од истоименог села на територији КО Јеловица у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 500, од тога 350 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 150 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 2.080 у зимској и 1.000 у летњој сезони;

- службених лежаја – 25;

- запослених – укупно 90;

- на грађевинском земљишту комплекса од 5 ха планирана је бруто густина насељености од око 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 534 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 2.200 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 5. алпског скијалишта „Јеловица/Росомач” са полазиштем две главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

7) Туристичко насеље „Росомач 1” у долини Росомачке реке узводно од истоименог села на територији КО Росомач у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 1.500, од тога 1.050 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 450 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 2.190 у зимској и 1.100 у летњој сезони;

- службених лежаја – 75;

- запослених – укупно 250;

- на грађевинском земљишту од укупно 15 ха планирана је бруто густина насељености од око 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 263 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 3.000 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 5. алпског скијалишта „Јеловица/Росомач” са полазиштем једне главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

8) Туристичко насеље „Сенокос 1” источно уз истоимено село на територији КО Сенокос у општини Димитровград, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 1.100, од тога 770 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 330 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 1.380 у зимској и 700 у летњој сезони;

- службених лежаја – 55;

- запослених – укупно 180;

- на грађевинском земљишту од укупно 11 ха планирана је бруто густина насељености од око 100 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 242 корисника по хектару;

- насеље се са минималним капацитетом од 2.000 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 6. алпског скијалишта „Сенокос/Сребрна глава” са полазиштем једне главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза.

У начелно датој структури туристичког смештаја, код три туристичка насеља доминираће туристички апартмани, уз мање учешће пансиона и још мање учешће хотела и осталих садржаја. Код пет туристичких насеља туристички апартмани и пансиони планирани су равноправно, по правили без значајнијих садржаја друге врсте (иако су и они могући). Насеље „Коњарник – Бабин Зуб” предвиђено је на два блиска локалитета – на доњем локалитету Коњарник са улазом у скијалиште и смештајем у апартманима и пансионима и на горњем локалитету Бабин зуб са постојећим хотелом и планинарским домом. Насеље „Врело-Јеловица” предвиђено је на линеарном локалитету постојећег викенд насеља од ушћа Дојкиначке и Јеловичке реке до села Јеловица (уз трансформацију викенд смештаја у апартмане и пансионе и формирање улаза у алпско скијалиште).

Дневни излетници у зимској сезони обрачунати су по истом принципу као код туристичких центара. Дневни излетници у летњој сезони су процењени са око половином дневних излетника у зимској сезони, сем у изразито летњем насељу „Врело-Јеловица”, где је у летњој сезони предвиђен дупло већи број дневних излетника него у зимској сезони.

Службени лежаји запослених и запослени обрачунати су по истом принципу као и код туристичких центара.

Сва туристичка насеља представљају улазе у скијалишта.

Од спортско-рекреативних садржаја у већим туристичким насељима су по правилу предвиђени: терени за мале спортове (рукомет/мали фудбал, кошарка и одбојка), куглана, дечија игралишта, трим стаза, као и терминални и/или транзитни пункт излетничких и планинарских стаза у летњем периоду; полигон школе скијања, клизалиште, санкалиште за децу, полазишта жичара и исходиште алпских ски-стаза у зимском периоду. У мањим насељима по правилу су предвиђени само терминални и/или транзитни пункт излетничких и планинарских стаза, полазишта жичара и исходиште алпских ски-стаза. Насеља „Дојкинци 1” и „Дојкинци 2” (као и село Дојкинци) користеће спортско-рекреативне садржаје летњег спортско-рекреативног стадиона и зимског нордијског ски-стадиона „Понор”, који ће са насељем „Дојкинци 1” бити повезан жичаром седежницом за целогодишње коришћење.

Од јавних служби и услуга у свим насељима предвиђени су одговарајући капацитети следећих садржаја: аутобуска постаја, гараже и паркинзи; технички сервис скијалишта, сервис спортске опреме; ресторани, кафе-чајинице,

трговина и друго (осим насеља „Врело – Јеловица” које ће у функцији туризма имати камп, а у функцији опслуживања суседних села садржати још амбуланту, дом културе, испоставу банке, пошту, одељење милиције и друго).

Сва туристичка насеља предвиђена су, по правилу, као нове стандардне туристичке насеобине са улазом у алпско скијалиште. Изузетак је насеље „Врело – Јеловица” (са израженим јавним службама и услугама у функцији прелазног центра за околна традиционална и нова насеља).

Туристички пунктови

Туристички пунктови, са приказом основних показатеља, су:

1) Туристички пункт „Гравалоса 1” (уз истоимени засеок села Црни Врх) на територији КО Црни Врх у општини Књажевац, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 300, од тога 210 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 90 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 660 у зимској и 200 у летњој сезони;

- службених лежаја – 15;

- запослених – укупно 60;

- на грађевинском земљишту пункта од 4 ха планирана је бруто густина насељености од око 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 255 корисника по хектару;

- пункт се са минималним капацитетом од 800 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 1. алпског скијалишта „Голема Река” са полазиштем једне главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

2) Туристички пункт „Мирица” у горњем току Големе реке на територији КО Црни Врх у општини Књажевац, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 300, од тога 210 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 90 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 80% у туристичким апартманима и 20% у реконструисаној караули;

- дневних излетника 1.340 у зимској и 450 у летњој сезони;

- службених лежаја – 15;

- запослених – укупно 80;

- на грађевинском земљишту пункта од 4 ха планирана је бруто густина насељености од око 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 430 корисника по хектару;

- пункт се са минималним капацитетом од 1.400 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 1. алпског скијалишта „Голема Река”, са полазиштима две главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

3) Туристички пункт „Козарница” (уз село Црни Врх) у долини Козарничке реке на територији КО Црни Врх у општини Књажевац, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 300, од тога 210 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 90 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 1.790 у зимској и 350 у летњој сезони;

- службених лежаја – 15;

- запослених – укупно 60;

- на грађевинском земљишту пункта од 4 ха планирана је бруто густина насељености од око 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 537 корисника по хектару;

- пункт се са минималним капацитетом од 1.800 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 1. алпског скијалишта „Голема Река”, са полазиштима две главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза;

4) Туристички пункт „Топли До 1” (уз село Топли До) у Топлодолској реци узводно, на територији КО Топли До у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 300, од тога 210 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 90 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 1.790 у зимској и 450 у летњој сезони;

- службених лежаја – 15;

- запослених – укупно 70;

- на грађевинском земљишту пункта од 4 ха планирана је бруто густина насељености од око 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 540 корисника по хектару;

- пункт се са минималним капацитетом од 1.800 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 2. алпског скијалишта „Топли До”, са полазиштем једне главне жичаре (кабинска жичара према Миџору) и потребним бројем других жичара, као и са исходиштима алпских ски-стаза;

5) Туристички пункт „Гостуша 1” у долини горњег тока Гостушке реке изнад истоименог села, на територији КО Гостуша у општини Пирот, утврђује се са следећим капацитетима и садржајима:

- туристичких лежаја укупно 300, од тога 210 за алпске скијаше/сноубордере (70%) и 90 за нордијске скијаше и нескијаше (30%), начелно 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;

- дневних излетника 1.340 у зимској и 450 у летњој сезони;

- службених лежаја – 15;

- запослених – укупно 60;

- на грађевинском земљишту пункта од 4 ха планирана је бруто густина насељености од око 75 стационарних корисника по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 425 корисника по хектару;

- пункт се са минималним капацитетом од 1.400 једновременних алпских скијаша/сноубордера наслања на сектор 3. алпског скијалишта „Мрамор/Гостуша”, са полазиштем једне главне жичаре, потребним бројем осталих жичара и исходиштима алпских ски-стаза.

У начелно датој структури туристичког смештаја, код четири туристичка пункта туристички апартмани и пансиони планирани су равноправно. На пункту „Мирица” у оквиру две блиске локације предвиђен је само апартмански смештај и то 240 лежаја уз полазиште жичара и 60 лежаја у реконструисаној караули (за горску службу спасавања, младе истраживаче, извиђаче и друго).

Дневни излетници у зимској сезони обрачунати су по истом принципу као код туристичких центара и туристичких насеља. Дневни излетници у летњој сезони су процењени са петином – трећином дневних излетника у зимској сезони, зависно од атрактивности летње понуде.

Службени лежаји запослених рачунати су по истом принципу као код туристичких центара и туристичких насеља.

Сви туристички пунктови представљају улазе у скијалишта.

Од спортско-рекреативних садржаја у туристичким пунктовима по правилу су предвиђени само терминални и/или транзитни пункт излетничких и планинарских стаза, полазишта жичара и исходиште алпских ски-стаза.

Од јавних служби и услуга у свим пунктовима предвиђени су одговарајући капацитети следећих садржаја: аутобуска постаја, гараже и паркинзи; технички сервис скијалишта, сервис спортске опреме; ресторан, кафе-чајница, трговина и друго.

3.3. Садржаји туризма, рекреације и спорта у јодиланинској зони

Садржаји туризма, рекреације и спорта у оквиру подпланинске зоне Парка природе и туристичке регије Стара

планина намењени су посетиоцима са мотивима тражње за комерцијалном зимском и летњом туристичком понудом планинске зоне (са смештајем у подпланинској зони и излетничком коришћењем туристичке понуде у простору и понуде туристичких центара, насеља и пунктова планинске зоне и са мотивима тражње претежно за социјално-комерцијалном летњом понудом нископланинског, брдског и водног спортско-рекреативног туризма, еколошког, етнолошког и споменичког туризма, сеоског и градског туризма у потпланинској зони (у излетничком коришћењу туристичке понуде у простору и стационарном коришћењу понуде подпланинских туристичких насеља/пунктова, туристичких градова, мешовитих насеља, туристичких села и села са туристичком функцијом).

Туристичка понуда у простору подпланинске зоне обухвата Завојско језеро са акватичким садржајима на језеру и у подбранском делу, веће водотоке са риболовним стазама, излетничке стазе (спортско-рекреативне, природњачке, споменичке, етнолошке и друго, за кретање пешака, јахача, планинских бицикала и ципова), ловишта са ловним стазама и објектима и градска излетишта (са зимском и летњом инфраструктуром). Туристичка насеља/пунктови, туристички градови, мешовита насеља, туристичка села и села у функцији туризма у подпланинској зони обухватају одговарајуће садржаје туристичког смештаја, као и спортско-рекреативне садржаје и садржаје јавних служби и услуга (у функцији туризма, локалног становништва и Парка природе).

Плански критеријуми и одређења за реализацију садржаја туризма на подпланинском подручју Парка природе и туристичке регије Стара планина су:

- одређење за дисперзан туристички смештај у традиционалним насељима подпланинске зоне, уз нов смештај на Завојском језеру и у градским излетиштима;

- саобраћајно и функционално повезивање са туристичком понудом планинске туристичке зоне; предност развоју туризма у подпланинској зони даје се понуди у простору и насељима који се налазе у непосредном гравитационом подручју планинске туристичке зоне са доминантним мотивима туристичке тражње (погодни простори и насеља на главним приступима најатрактивнијим деловима високопланинског подручја Старе планине);

- остваривање разноврсне и стандардне туристичке понуде у простору (посебно на Завојском језеру и водотоцима, на спортско-рекреативним излетничким стазама и у лову), истовремено у функцији развоја туризма и презентације Парка природе;

- организовање активности и уређење простора подпланинског дела Парка природе за специфичне видове културолошке понуде у простору (еколошке, етнолошке, споменичке) у областима истраживања, едукације и презентације вредности, уз специфицирање делова или целих туристичких комплекса за такве видове понуде (етно-села, истраживачки пунктови, природњачке, етно и споменичке тематске стазе и друго);

- прилагођавање и подизање стандарда постојећих објеката реконструкцијом и доградњом, као и изградња нових стандардних објеката туристичког смештаја (хотели, апартмани и пансиони, као и приватни смештај, уз обавезно претварање постојећих викенд кућа у апартмане и пансионе, односно уз заустављање даље изградње викенд објеката);

- подизање стандарда постојећих и изградња нових стандардних објеката рекреације и спорта, јавних служби и услуга, од истовременог значаја за туризам, функционисање Парка природе и постојећих насеља;

- повећање могућности искоришћавања туристичких капацитета кроз проширивање асортимана понуде и интензивну обраду тржишта тражње;

- едукација свих корисника простора о одрживом развоју, заштити и коришћењу Парка природе, односно подизање свести посетилаца и локалних становника о развојним туристичким и другим ресурсима и вредностима подручја Просторног плана.

3.3.1. Туристичка понуда у простору подпланинске зоне

Претежно летња туристичка понуда у простору подпланинске зоне која гравитира планираној понуди планинске туристичке зоне имаће следеће садржаје:

1) Завојско језеро. На овом најзначајнијем објекту летње, односно укупне туристичке понуде подпланинске зоне, предвиђени су следећи садржаји: рекреација и спорт на обалама језера (купање, пливање, веслање, једрење, скијање на води уз употребу жичара на електрични погон, роњење и спортски риболов из чамца на весла и са риболовних стаза око језера, организовани од стране одговарајућих клубова, са укупним капацитетом од 8.000 једновременних дневних излетника) и аква-сити у подбранском комплексу језера (купање, пливање, рекреативно-забавни програм аквагана, кану-спуста и друго, организовани од стране одговарајућих клубова, са укупним капацитетом од 2.000 једновременних дневних излетника). Ови основни аква-садржаји понуде у простору биће праћени спортско-рекреативним садржајима на сувом (плаже уз језеро, терени за мале спортове (рукомет/мали фудбал, кошарка, одбојка, одбојка на песку) и тенис, куглана и дечија игралишта – уз обалу језера и у саставу аква-ситија, трим-стазе уз обалу језера и друго.

2) Већи водотоци. На токовима Црновршке реке, Топлодолске реке, Темштице, Височице, Дојкиначке, Јеловичке, Росомачке и Каменичке реке предвиђене су риболовне стазе и пунктови у функцији спортског риболова на салмониде, као и пунктови у функцији рекреације, истраживања и презентације Парка природе, у складу са режимима заштите Парка природе. На токовима Нишаве, Трговишког Тимока и Белог Тимока (на подручју Просторног плана и ван подручја Просторног плана) предвиђене су риболовне стазе и пунктови у функцији спортског риболова.

3) Излетничке стазе. И на подпланинском подручју Парка природе и туристичке регије Стара планина предвиђене су бројне излетничке стазе за кретање пешака, јахача, планинских бициклиста и делом ципова, у складу са режимима заштите Парка природе. Ове стазе су претежно трансверзалне (из долине уз водотоке и обронке према планинској туристичкој зони) и делом лонгитудиналне (дуж подножја планине) и биће диференциране по тематици на: претежно спортско-рекреативне, еколошке/природњачке (за облажавање природних вредности Парка природе), етнолошке/споменичке (за облажавање културно-историјских вредности Парка природе и његовог окружења) и комбиноване (рекреативно-културолошке).

4) Ловишта. Главнина ловишта Старе планине налазе се у подпланинској зони, у зони III степена заштите Парка природе, без значајнијих ограничења режимима Парка природе. Већи ловни простори су заступљени претежно у нижем, северозападном делу планине на територијама града Зајечара и општине Књажевац. Ловишта су диференцирана на она којима газдује ЈП „Србијашуме“ (на државном шумском подручју) и на она којима управљају ловачка удружења (на осталим просторима). Ловишта су активна у јесењој и у делу зимске сезоне, односно у периодима и просторима који се само делимично поклапају са зимском и летњом туристичком сезоном. За комерцијализацију лова предвиђени су најпогоднији простори подпланинских ловишта, у неограђеним и ограђеним просторима.

5) Понуда у простору градских излетишта. Већ афирмисано излетиште града Пирота „Басарски камен“ на Видличу (у оквиру КО Извор, КО Добри До и КО Басара), предвиђено је за заокруживање као комплекс целогодишње излетничке понуде, са алпским скијалиштем капацитета од мин. 2.000 једновременних скијаша, затвореним и отвореним објектима за мале спортове, отвореним базеном и трим-стазама. Капацитет једновременних дневних излетника у зимском и летњом периоду биће најмање по 2.000. Најзначајније дневно летње излетиште Пирота биће регионални забавно-рекреативни и спортски аква-сити у оквиру ретенционог језера хидроакумулација „Пирот“, градског купалишта и Нишаве (базени за одрасле и децу са акваганима, канали

за кануе, забавни парк, дечија игралишта и друго), са капацитетом од 5.000 једновременних корисника. Летње излетиште Пирота на подручју Просторног плана биће и Даг Бањица са термоминералним изворима и пратећим садржајима у оквиру КО Градашница, као и Крупачко језеро (ван подручја Просторног плана), оба уз услов уређења. За Књажевац ће се уредити већ афирмисана излетишта Ргошка Бања (Бањица) са термо-минералним изворима, олимпијским базеном и пратећим садржајима и Бараница са рекреативним и угоститељским садржајима на Трговишком Тимоку (КО Трговиште), оба са претежно летњом туристичком понудом.

3.3.2. Туристичка понуда нових и традиционалних насеља подпланинске зоне

Подпланинска туристичка насеља и пунктови

Подпланинска туристичка насеља и пунктови представљају садржаје у подпланинској зони, који су започети на Завојском језеру (викенд насеље) и на Басарском камену (хотел „Тигар“), односно предвиђени у Даг Бањици, све на територији општине Пирот, као и у Ргошкој Бањи (започети бањски садржаји, постојећи олимпијски базен и друго) на територији општине Књажевац. Показатељи ових насеља и пунктова јесу:

1) Подпланинско туристичко насеље „Завојско језеро“ на јужној обали истоименог језера код бране утврђује се са следећим показатељима:

- 1.500 лежаја, оријентационо 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;
- 300 запослених;
- основни садржаји јавних служби и услуга.

2) Подпланинско туристичко насеље „Завој“ уз аквасити испод бране Завојског језера утврђује се са следећим показатељима:

- 500 лежаја, оријентационо 50% у туристичким апартманима и 50% у пансионима;
- 150 запослених;
- основни садржаји јавних служби и услуга.

3) Туристичко-излетнички пункт „Басарски камен“ на Видличу утврђује се са следећим показатељима:

- 300 лежаја, оријентационо 40% у хотелу, 30% у туристичким апартманима и 30% у пансионима;
- 90 запослених;
- основни садржаји јавних служби и услуга.

4) Излетничко туристичко насеље Ргошка Бања код Књажевца (у саставу капацитета градског насеља Књажевац).

5) Излетничко насеље Даг Бањица код Пирота (у саставу капацитета градског насеља Пирот).

У начелно датој структури туристичког смештаја, туристички апартмани и пансиони код туристичких насеља планирани су равноправно, по правилу без значајнијих смештајних садржаја друге врсте (иако су и они могући), док код туристичког пункта нешто предњаче хотелски лежачеви. Насеље „Завојско језеро“ предвиђено је на локалитету постојећег викенд насеља на јужној обали језера код бране (уз трансформацију викенд кућа у апартмане и пансионе), а у функцији туризма садржаће и камп. Туристичко-излетнички пункт „Басарски камен“ развијаће се око формираног језгра (хотел са малим скијалиштем и спортским теренима). Насеља Ргошка Бања и Даг Бањица формирају се око термо-минералних извора.

Број запослених обрачунат је по истом принципу као код планинских туристичких центара, насеља и пунктова.

Локалитети користе спортско-рекреативне садржаје у склопу понуде у простору на Завојском језеру и на Видличу, односно сопствене и спортско-рекреативне садржаје Пирота и Књажевца.

Од јавних служби и услуга у свим насељима предвиђени су одговарајући капацитети следећих садржаја: аутобуске постаје, гараже и паркинзи; на туристичко-излетничком пункту „Басарски камен“ технички сервис скијалишта; сервисиске спортске опреме; ресторани, кафеи, трговина и друго.

Градови

Градови у подпланинској зони на подручју Просторног плана (уз Димитровград ван подручја Просторног плана) предвиђени су са следећим туристичким капацитетима:

1) Пирот као регионални центар, градски туристички центар II степена и центар туристичке регије Стара планина (по ППРС), окружни и општински центар (укључујући и Даг Бањицу), утврђује се са следећим показатељима:

- 42.000 сталних становника;
- 3.000 туристичких лежаја, оријентационо 30% у хотелима, 30% у туристичким апартманима, 20% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 600 запослених у туризму (ван јавних служби и услуга);
- пратећи спортско-рекреативни садржаји и садржаји јавних служби и услуга, као и камп поред градског купалишта у Пироту.

2) Књажевац као развијени градски центар (по ППРС), општински центар и град са туристичким функцијама (укључујући и Ргошку Бању), утврђује се са следећим показатељима:

- 20.000 сталних становника;
- 1.000 туристичких лежаја, оријентационо 30% у хотелима, 30% у туристичким апартманима, 20% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 200 запослених у туризму (ван јавних служби и услуга);
- пратећи спортско-рекреативни садржаји и садржаји јавних служби и услуга.

3) Димитровград као градски центар (по ППРС), општински центар и град са туристичким функцијама (ван подручја Просторног плана), утврђује се са следећим показатељима:

- 8.000 сталних становника;
- 500 туристичких лежаја, оријентационо 30% у хотелима, 30% у туристичким апартманима, 20% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 100 запослених у туризму (ван јавних служби и услуга);
- пратећи спортско-рекреативни садржаји и садржаји јавних служби и услуга.

Мешовита насеља

Мешовита насеља у подпланинској зони на подручју Просторног плана предвиђена су са следећим туристичким капацитетима:

1) Кална као секундарни центар општине Књажевац утврђује се са следећим показатељима:

- 500 сталних становника;
- 500 туристичких лежаја, оријентационо 20% у хотелима, 40% у туристичким апартманима, 20% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 120 запослених у туризму (ван јавних служби и услуга);
- пратећи спортско-рекреативни садржаји и садржаји јавних служби и услуга.

2) Темска као секундарни центар општине Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 500 сталних становника;
- 1.500 туристичких лежаја, оријентационо 20% у хотелима, 40% у туристичким апартманима, 20% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 300 запослених у туризму (ван јавних служби и услуга).

Туристичка села

Туристичка села су подпланинска традиционална насеља, чији развој је доминантно условљен туризмом. То су:

1) Црни Врх са засеком Гравалоса на територији КО Црни Врх у општини Књажевац утврђује се са следећим показатељима:

- 400 сталних становника;
- 1.500 туристичких лежаја, оријентационо 50% у туристичким апартманима, 30% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 240 запослених у туризму.

2) Ђуштица на територији КО Ђуштица у општини Књажевац утврђује се са следећим показатељима:

- 300 сталних становника;
- 400 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 60 запослених у туризму.

3) Балта Бериловац на територији КО Балта Бериловац, као центар заједнице села у општини Књажевац, утврђује се са следећим показатељима:

- 400 сталних становника;
- 400 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 60 запослених у туризму.

4) Вртовац/Иново на територијама КО Вртовац и КО Иново у општини Књажевац утврђују се збирно са следећим показатељима:

- 300 сталних становника;
- 300 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 45 запослених у туризму.

5) Топли До на територији КО Топли До у општини Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 300 сталних становника;
- 1.000 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 150 запослених у туризму.

6) Гостуша на територији КО Гостуша као центар заједнице села у општини Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 300 сталних становника;
- 500 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 75 запослених у туризму.

7) Дојкинци на територији КО Дојкинци у општини Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 400 сталних становника;
- 1.500 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 220 запослених у туризму.

8) Јеловица на територији КО Јеловица у општини Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 200 сталних становника;
- 500 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 75 запослених у туризму.

9) Росомач на територији КО Росомач у општини Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 300 сталних становника;
- 1.000 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 150 запослених у туризму.

10) Височка Ржана на територији КО Височка Ржана као центар заједнице села у општини Пирот утврђује се са следећим показатељима:

- 300 сталних становника;
- 1.000 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 150 запослених у туризму.

11) Сенокос на територији КО Сенокос у општини Димитровград утврђује се са следећим показатељима:

- 200 сталних становника;
- 1.000 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 150 запослених у туризму.

12) Каменица на територији КО Каменица у општини Димитровград утврђује се са следећим показатељима:

- 150 сталних становника;
- 500 туристичких лежаја, оријентационо 30% у туристичким апартманима, 50% у пансионима и 20% у приватном смештају;
- 75 запослених у туризму.

Села у функцији туризма

Међу осталим селима подпланинске зоне, један број везиваће свој будући развој и за туризам, као значајну комплементарну делатност (кроз сеоски односно агро-туризам, ловни и етно-туризам). То су:

– у општини Књажевац – са укупно 600 туристичких лежаја, од чега 250 лежаја обрачунатих у функцији скијалишта коме подпланинска зона непосредно гравитира (Горња Каменица, Јања и друго) и 350 лежаја у осталим насељима ван скијалишта (Равно Буђе, Радићевац, Ново Корито и друго);

– у општини Пирот – са укупно 2.000 туристичких лежаја, од чега 1.200 лежаја обрачунатих у функцији скијалишта коме подпланинска зона непосредно гравитира (села Рсовци, Брлог, Бела и друго) и 800 лежаја у осталим насељима ван скијалишта (Церова, Мирковци и друго);

– у општини Димитровград – са укупно 700 туристичких лежаја, од чега 400 лежаја обрачунатих у функцији скијалишта коме подпланинска зона непосредно гравитира (села Изатовци као центар заједнице села, Браћевци и друго) и 300 лежаја у осталим насељима ван скијалишта (Балевдол, Горњи Криводол, Доњи Криводол и друго);

– у граду Зајечару – Селачка и Мали Извор са укупно 400 лежаја.

Број сталних становника за градове, мешовита насеља и туристичка села утврђен је у оквиру пројекције становништва (према Стратегији заштите, развоја и уређења Парка природе и туристичке регије Стара планина, финална верзија).

Бројем лежаја у градовима и мешовитим насељима обухваћени су хотели, апартмани, пансиони и приватни смештај, у туристичким селима апартмани, пансиони и приватни смештај, а у селима са туристичким функцијама пансиони и приватни смештај.

Број запослених обрачунат је као и код осталих туристичких насеља (ван запослености у јавним службама и услугама).

Поред својих, градови и мешовита насеља, а посебно туристичка села, користиће и спортско-рекреативне садржаје ближих полигона и пунктова понуде у простору, као и подпланинских туристичких насеља, а подпланинска села и садржаје ближих планинских туристичких центара и туристичких насеља.

Од јавних служби и услуга у свим традиционалним насељима предвиђени су заједнички садржаји одговарајућих капацитета за потребе локалних становника и туриста. За потребе туриста, нешто већи нагласак даће се на садржаје здравства, културе, администрације, угоститељства, трговине, саобраћаја и сервиса спортске опреме.

3.4. Рекапитулација капацитета туристичке понуде

Рекапитулација планираних капацитета туристичке понуде Парка природе и туристичке регије Стара планина по зонама – планинској и подпланинској дата је у табелама 14 и 15.

Табела 14: Рекапитулација капацитета туристичке понуде у планинској зони *

	Број лежаја по корисницима			Број дневних излетника по сезони		Број служб. лежаја	Број запослених	Број једновременних скијаша	
	укупно	алпски скијаша	нордијски скијаша и нескијаша	зима	лето			алпски	нордијски
Туристички ризорт	22861	13943	8918	8927	6000	1143	8000	23061	
Туристички центри									
1. Голема Река**	3200	2240	960	1530	1000	160	660	3600	
2. Топли До 2**	3000	2100	900	2140	1400	150	600	4000	
3. Мрамор	2000	1400	600	2720	1800	100	420	3400	1000
4. Сенокос 2	2500	1750	750	2530	1700	125	500	4000	
Укупно	10700	7490	3210	8920	5900	535	2180	15000	1000
Туристичка насеља									
1. Коњарник-Бабин Зуб**	550	385	165	920	500	28	140	1200	
2. Ракитска Гора**	1300	910	390	1450	700	65	270	2200	
3. Дојкинци 1	500	350	150	2450	1200	25	90	1800	1000
4. Дојкинци 2	1300	910	390	3590	1800	65	260	4100	
5. Врело – Јеловица	1500	1050	450	850	1700	75	250	1800	
6. Јеловица 1	500	350	150	2080	1000	25	90	2200	
7. Росомач 1	1500	1050	450	2190	1100	75	250	3000	
8. Сенокос 1	1100	770	330	1380	700	55	180	2000	
Укупно	8250	5775	2475	14910	8700	413	1530	18300	1000
Туристички пунктови									
1. Гравалоса 1**	300	210	90	660	200	15	60	800	
2. Мирица**	300	210	90	1340	450	15	80	1400	
3. Козарница**	300	210	90	1790	350	15	60	1800	
4. Топли До 1**	300	210	90	1790	450	15	70	1800	
5. Гостуша 1	300	210	90	1340	450	15	60	1400	
Укупно	1500	1050	450	6920	1900	75	330	7200	
СВЕГА	43311	28258	15053	39677	22500	2166	12040	63561	2000

* нумерација туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова не везује се за редослед њихове реализације

** локалитети у ширем просторном обухвату туристичког ризорта

Табела 15: Рекапитулација капацитета туристичке понуде у подпланинској зони*

	Број сталних становника	Број лежаја	Број запослених
Туристичка насеља/пунктови			
1. „Завојско језеро“	-	1500	300
2. Подбрански насеље „Завој“	-	500	150
3. Туристичко излетнички пункт „Басарски камен“	-	300	90
Укупно	-	2300	540
Градови			
1. Пирот (са Даг Бањом)	42000	3000	600
2. Књажевац (са Ргошом Бањом)	20000	1000	200
3. Димитровград	8000	500	100
Укупно	70000	4500	900
Мешовита насеља			
1. Кална	500	500	120
2. Темска	500	1500	300
Укупно	1000	2000	420
Туристичка села			
1. Прни Врх са засеком Гравалоса**	400	1500	240
2. Ђуштина**	300	400	60
3. Балта Бериловац	400	400	60
4. Вртовац/Иново	300	300	45
5. Топли До**	300	1000	150
6. Гостуша	300	500	75
7. Дојкинци	400	1500	220
8. Јеловица	200	500	75
9. Росомач	300	1000	150
10. Височка Ржана	300	1000	150
11. Сенокос	200	1000	150
12. Каменица	150	500	75
Укупно	3550	9600	1450
Села у функцији туризма (у близини скијалишта)			
1. у општини Књажевац (Горња Каменица, Јања и друго)	250	31	

	Број сталних становника	Број лежаја	Број запослених
2. у општини Пирот (Рсовци, Брлог, Бела и друго)	1200	150	
3. у општини Димитровград (Изатовци, Браћевци и друго)	400	50	
Укупно	1850	231	
СВЕГА	20250	3541	

Села у функцији туризма (ван скијалишта)		
– Селачка и Мали Извор (у граду Зајечару)	400	50
– Церова, Мирковци и друго (у општини Пирот)	800	100
– Баљевдол, Горњи Криводол, Доњи Криводол и друго (у општини Димитровград)	300	40
– Равно Бучје, Радичевац, Ново Корито и друго (у општини Књажевац)	350	45

* нумерација туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова не везује се за редослед њихове реализације

** села у ширем просторном обухвату туристичког ризорта

3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора

3.5.1. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења понуде у простору

Зимска понуда у простору

Правила за зимску понуду у простору односе се на алпска скијалишта (са сноуборд стазама и парковима), нордијска и турна скијалишта, полигоне за кретање на утабаном снегу (скијеринг, вожња санкама са запрегом, велико санкалиште и друго) и зимски лов, као активности на снегу у планинској зони ван смештајних агломерација (укључујући и скијалиште градског излетишта „Басарски камен“ које функционално припада подпланинској зони).

У планској разради, изградњи, уређењу и коришћењу алпског скијалишта (са сноуборд стазама и парковима) као доминантне зимске понуде у простору високопланинског простора Старе планине биће валоризовани следећи природни услови:

– Заштита природних вредности Парка природе. Скијалиште се поставља у зонама II и III степена заштите, обавезно ван зона I степена заштите Парка природе.

– Хипсометрија и експозиције. Полазишта жичара и исходишта ски-стаза постављају се, по критеријумима квалитетног и дуготрајнијег снега, на следећим надморским висинама: 1.100 m н.в. на северној експозицији (изузетно до 900 m н.в.), 1.400 m н.в. на јужној експозицији, 1.300 m н.в. на западној експозицији и 1.200 m н.в. на источној експозицији. Предност се даје северној и источној експозицији (за спортске и добре рекреативне скијаше), док су западне и јужне (сунчаније) експозиције намењене претежно почетницима и ски-школама. Бирају се терени са већим висинским разликама, по правилу више од 200 m, уз услов значајног учешћа разлика преко 500 m.

– Нагиби. За трасе ски-стаза бирају се нагиби од 15-45% (изузетно, на крајим деоницама до 60%, што је гранични нагиб за кретање табача), а за стазе ски-лифтова до 30% (изузетно до 45% на крајим деоницама).

– Шума и терен. За трасе ски-стаза и жичара бирају се по могућству терени без шуме, а у шуми терени са чистинама и мање квалитетном шумском вегетацијом. По правилу се обилазе стеновити, нестабилни и еродирани терени, већ се предност даје пашњачким и ливадским теренима, на којима нису потребне значајније интервенције (што доприноси јефтинијој припреми траса ски-стаза и жичара).

– Морфометријски облици и водотоци. При трасирању ски и сноуборд стаза и стаза ски-лифтова бирају се првенствено морфометријски облици увала (левкова), а затим гробена, уз оптимално оближање „обешених“ косина (непогодних за скијање без значајнијих земљаних радова). Трасе се не постављају по водотоцима, већ на њиховим обалама, а на неопходном пресецању водотока предвиђени су одговарајући премости.

– У планској разради, изградњи, уређењу и коришћењу алпског скијалишта (са сноуборд стазама и парковима) биће валоризовани следећи физичко-технички услови:

– За жичаре су предвиђени следећи профили траса: за кабинске жичаре и четвороседе 15 m непошумљеног терена и 30 m просеке кроз шуму; за двоседе 12 m непошумљеног терена и 20 m просека кроз шуму и за ски-лифтове 10 m непошумљеног терена и 15 m просека кроз шуму. Локације полазних станица, међустаница и излазних станица захтевају заравњене просторе одговарајућих површина за објекте и манипулативне просторе полазишта/исходишта ски-стаза (од 500 m² за ски-лифтове до 2.000 m² за кабинске жичаре).

– За ски и сноуборд стазе су предвиђени следећи профили траса за: главне стазе (од исходишта до полазишта припадајуће жичаре) минимум 50 m ван шуме (а кроз шуму минимум 40 m), односно стрме стазе (на нагибу терена преко 50%) минимум 60 m и везне стазе (којима се главне стазе повезују у јединствени систем скијалишта) најмање 12 m (са могућношћу проширењима профила главних и везних стаза на погодним теренима ван шуме према потреби и морфометријским погодностима терена). Профил стазе ски-лифта је 3 m (у оквиру коридора за ски-лифтове).

– При изградњи жичара предвиђене су минималне интервенције на терену, са доминантном употребом хеликоптера за наливање темељних стопа и монтажу стубова и опреме (уместо обимних оперативних путева којима се девастирају шума и терен, чија санација најчешће изостаје). У изградњи ски-стаза и стаза ски-лифтова, као и полазишта/исходишта ових стаза, такође су предвиђене мале интервенције у терену, уз оптималне земљане радове и обавезну ревитализацију терена (дренажа, заштита од ерозије изградом канала „рибља кост“, затрављивање огољених деоница аутохтоном травном вегетацијом и друго).

– При изградњи жичара и ски-стаза предвиђена је примена начела заштите природе и природних вредности и техноекономски најповољнијег решења.

– Током коришћења жичара и стаза предвиђено је њихово прописно одржавање. За одржавање ваздушних жичара и спасавање скијаша у случају акцидента на тим жичарама предвиђене су приступне трасе за специјалне мале табаче (одржавање и спасавање код ски-лифтова обезбеђено је преко стаза ски-лифтова). Током коришћења ски-стаза и њихових полазишта/исходишта предвиђено је њихово зимско одржавање – табачима, топовима за снег и слично, као и летње одржавање – регулисање отицаја воде, затрављивање огољених површина и друго.

– На свим значајнијим улазима у алпско скијалиште предвиђене су техничке базе скијалишта, са сервисним радионицама, магацинима и гаражама табача и других возила, у функцији одржавања жичара и ски-стаза.

– За одржавање снега на алпском скијалишту предвиђена је изградња инсталација за вештачки снег. У том смислу, у подножју скијалишта предвиђене су мале водоакмулације из којих се вода пумпама потискује до батерија снежних топова за обнављање снега на ски-стазама и стазама ски-лифтова.

У планској разради и уређењу нордијских и турно скијалишта, као значајног сегмента зимске понуде у простору планинске зоне, валоризују се следећи природни услови: заштита природних вредности Парка природе (лоцирање скијалишта у зонама II и III степена заштите, обавезно ван I степена заштите); хипсометрија (коришћење терена до висине од 1.650 m н.в.); морфометријски облици и нагиби (коришћење претежно заравњених планинских платоа са нагибима траса стаза до 20%); шума и терен (коришћење терена под шумом и ван шуме, под пашњацима и ливадама, без природних препрека на трасама).

За трасе стаза предвиђен је профил од 3 m (2x1,5 m – за два скијаша), као и одговарајуће равне површине терминала (старт/циљ).

Два планирана нордијска полигона/ски-стадиона у планинској зони („Вртибог” и „Понор”) предвиђена су са јединственим терминалима и мрежом стаза на којима је могуће остварити различите дужине за такмичење у нордијском трчању и биатлону и за рекреацију (кружне стазе са дужинама од 3, 5, 10, 15, 20 и 50 km). До полигона „Вртибог” предвиђен је друмски приступ и приступ жичаром седежницом (из туристичког центра „Мрамор”), а до полигона „Понор” приступ жичаром седежницом (из туристичког насеља „Дојкинци 1”).

Турно скијање (комбиновано алпско-нордијско скијање уз употребу посебне скијашке опреме) предвиђено је на нордијским стазама нордијских полигона/ски-стадиона и на алпским ски-стазама и жичарама два сектора алпског скијалишта (3. „Мрамор – Гостуша” и 4. „Дојкинци/Копрен”).

Изградња нордијских ски-стаза предвиђена је без девастације шуме и терена, уз максимално коришћење постојећих шумских путева и стаза, те за њихово коришћење и одржавање нису потребни посебни услови.

Полигоми за кретање на утабаном снегу представљају део зимске понуде у простору планинске зоне која обухвата: скијеринг (вуча скијаша коњима и моторним санкама), вожња моторним санкама, вожња санкама са запрегом, велико санкалиште и друго. Ови полигоми предвиђени су у саставу нордијских полигона/ски-стадиона и у ближој околини туристичких центара, у којима су тада и њихови терминали/полазишта. Изградња ових полигона такође је предвиђена без девастације шуме и терена, уз коришћење одговарајућих природно заравњених површина (за скијеринг и вожњу запрегом) и нагнутих терена (за санкалиште), као и постојећих шумских путева и стаза.

Зимски лов (део ловних активности које се преклапају са зимском туристичком сезоном) предвиђен је на ловним теренима планинске и подпланинске зоне, ван комплекса алпских и нордијских скијалишта и осталих снежних поли-

гона, уз коришћење постојећих шумских путева и стаза. У оквиру ловишта издвојени су заштићени резервати за дивљач, а уређење ловишта (чеке, хранилишта, ловачке куће и друго) не садржи елементе угрожавања природе.

Летња понуда у простору

Правила за летњу понуду у простору планинске и подпланинске зоне односе се на планинарске, излетничко планинарске и излетничке стазе са пратећим садржајима, на летње спортско-рекреативне полигоне, пунктове и стазе, као и на летња ловишта.

Планинарске, излетничко-планинарске и излетничке стазе са пратећим садржајима су спортско-рекреативни садржаји намењени кретању пешака, јахача и планинских бицикла у планинској и подпланинској зони (а користиће их још и параглајдери, змајари, ловци и друго). Биће формиран зависно од природних услова рељефа (посебно хипсометрије, нагиба и морфометријских облика), планинске климе, хидрографије и вегетације, односно од природних вредности и лепота са планинских видиковаца, као и од културних вредности насеља и ваннасељских културних добара. Стазе се по критеријумима рељефа деле на гребенске (по гребенима развођа) и долинске (дуж водотока). По мотивима кретања деле се на спортско-рекреативне/забавне, природњачко-еколошке и културно-етнолошке. Њихови термини су у туристичким центрима и туристичким насељима планинске зоне, односно у туристичким насељима и традиционалним туристичким насељима подпланинске зоне.

Најкраће и најлакше су излетничке стазе претежно на мотивима рекреације и забаве (у ближој околини туристичких центара и насеља планинске и подпланинске зоне), дуже и теже су излетничко-планинарске стазе на спортско-рекреативним и културолошким мотивима и најдуже и најтеже су планинарске стазе на спортским и природњачким мотивима. За стазе се максимално користе постојећи шумски путеви и стазе, као и трасе алпских и нордијских скистаза и друго, уз успостављање нових траса, без угрожавања терена и шуме. На стазама су предвиђене одговарајуће планинарске и излетничке маркиције. При умрежавању излетничко-планинарских стаза, као везе ће се користити и одређене кабинске жичаре и жичаре седежнице алпског скијалишта.

На одређеним дистанцама излетничко-планинарских и излетничких стаза предвиђени су пратећи објекти природно уређених видиковаца (отворена одморишта), склоништа (наткривени простори за склањање људи и коња од невремена), биваковаца (затворених, скромних простора за ноћење са елементарним санитарним условима и ватриштем, по правилу уз постојећи извор и са склоништем за коње), логоришта (за планинаре под шаторима, такође са елементарним санитарним условима и ватриштем, по правилу уз постојећи извор) као и објекти за посматрање природних вредности, едукативне функције са основним санитарним условима.

Летњи спортско-рекреативни полигони/стадиони, стазе и пунктови биће организовани у близини туристичког ризорта, туристичких центара, туристичких насеља и туристичких села, а односе се на веће комплексе и мање локалитете за одмор, забаву, рекреацију и спорт, на рекреативне бициклистичке, јахачке, пешачке, излетничке, планинарске и трим стазе и путеве, риболовне стазе, голф терене и друго.

Два летња спортско-рекреативна полигона/стадиона на локацијама зимских нордијских ски-стадиона биће природно уређени као отворени спортски терени за фудбал, атлетику и мале спортове, куглану, мањез, трим стазе, терминал излетничких и планинарских стаза и друго, деција игралишта, забавни парк и друго (са коришћењем у организацији приватних клубова за спорт, спортску едукацију и рекреацију). Уз уређене отворене спортске терене предвиђени су само основни пратећи садржаји (свлагационе, санитарни чворови, сервис спортске опреме, ресторан). Планиране жичаре седежнице до полигона функционисаће и у

летњем периоду. Уређење полигона подразумеваће пажљив однос према Парку природе (без веће сече шуме и угрожавања тла и природних водотока).

Главни водни полигон на воденом огледалу и обалама Завојског језера биће такође природно уређен делом као плажа (на погодним деловима обале) са спортско-рекреативним објектима у залеђу (терени за мале спортове, деција игралишта и друго) и делом као садржаји спортова на води са такмичарским, рекреативним и едукативним објектима (све у организацији приватних клубова). Због осцилације нивоа језера, контакт са водом за људе и опрему оствариће се преко сплавова. На плажи и уз садржаје спортова на води предвиђени су само неопходни мањи пратећи објекти (санитарни објекти, угоститељски објекти, сервис спортске опреме), под условом да буду прикључени на канализациони колектор, да имају контролисано елиминисање чврстог отпада и да не буду лоцирани ближе од 50 m од обале. На осталим деловима обале у ужој зони заштите језера могућа је реконструкција и изградња пратећих објеката (као и легализација постојећих викенд објеката) у складу са законом.

Други, подбрански водни полигон биће уређен као забавно-рекреативни и спортски аква-сити са отвореним садржајима спортова и рекреације на води (из прелива Завојског језера). Уз базене, аквагане, канале за кануе и друго биће уређене плаже и терени за мале спортове, као и неопходни пратећи објекти (санитарни објекти, угоститељски објекти, сервис опреме), са прописном санитацијом. Сви садржаји биће грађени и уређени природно, уз коришћење природних форми и материјала.

Аква-сити у склопу ретенционог језера хидроаккумуляције „Пирот“, градског купалишта и Нишаве у Пироту биће уређен као регионални забавно-рекреативни и спортски комплекс, усклађен са режимом рада хидроелектране и режимом реке Нишаве (са мањим делом без осцилације нивоа воде и са соларним догревањем, односно са сплавовима и понтонима на већем делу са осцилацијом нивоа воде). Терени за мале спортове, децу и друго и пратећи садржаји аква-ситија (паркинзи, сервис, угоститељство, трговина спортске опреме) биће уређени за заједничко коришћење од стране градског становништва, стационарних туриста, туриста излетника и транзитних туриста.

Појединачне стазе и пунктови са мотивима спортског риболова (риболовне стазе) дуж обале Завојског језера и већих водотока биће природно уређени као мирне пешачке стазе са местимичним објектима склоништа (надстрешнице од невремена), уз могућу изградњу и скромних биваковаца (за скромно ноћење, са ватриштем).

Спортско-рекреативне трим -стазе у околини већих локалитета туристичког смештаја биће такође природно уређене, са одмориштима на погодним локацијама (видиковац, извор и слично).

Летњи лов (ловне активности које се делом преклапају са летњом туристичком сезоном) предвиђен је на ловним теренима планинске и подпланинске зоне, ван излетничких и планинарских стаза, ван спортско-рекреативних полигона, пунктова и стаза, уз коришћење постојећих шумских путева и стаза. У оквиру ловишта издвојени су заштићени резервати за дивљач, а уређење ловишта (чеке, ловачке куће и друго) подразумева употребу природних материјала и форми који не угрожавају природу.

3.5.2. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичког ризорта туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова планинске зоне

Због природних услова рељефа и хидрографије који су омогућили и условили шему алпског скијалишта као главног сегмента туристичке понуде Старе планине, а тиме и распоред улаза у скијалиште, као и због недостатка већих локација за смештајне капацитете непосредно уз улазе у скијалиште, конципирана је дисперзна мрежа смештаја у више туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова (изузев у случају туристичког ризорта Јабучко

равниште/Лескова). Капацитети смештаја код туристичких центара, насеља и пунктова су од 300 до 3.200 лежаја, зависно од капацитета дела скијалишта које покривају и од могућности рационалног водоснабдевања из планинских водотока и извора (уз чињеницу да имају могућности рационалног саобраћајног приступа и каналисања отпадних вода). Капацитет смештаја у туристичком ризорту Јабучко равниште (22.861 лежај) већи је од укупног смештаја у осталом делу планинске зоне (20.450 лежаја) и утврђен је на основу уважавања капацитета главног алпског скијалишта (Голема река, Миџор, Ракитска гора) на који се ослања ризорт и без вредновања рационалности техничких система водоснабдевања и каналисања отпадних вода.

За локације туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова изабрани су терени непосредно испод алпских скијалишта, са улазима у та скијалишта (на полазистима главних жичара, а код „Мрамора“ и на полазистима ски-стаза). Од четири туристичка центра, три су су у заклоњеном планинском подножју („Топли До“ и „Сенокос 2“ на висинама око 1.100 m н.в. и „Голема Река“ на висини 1.100-1.200 m н.в.), а један је у амбијенту планинског појаса („Мрамор“ на висини око 1.600 m н.в.). Од туристичких насеља и пунктова само се део туристичког насеља „Коњарник-Бабин Зуб“ (хотел и планинарски дом на Бабином зубу, 1.570 m н.в.) налази у планинском појасу, док су сви остали локалитети у подножју планине. Туристички ризорт Јабучко равниште/Лескова лоциран је мањим делом на 1.240 m н.в. (Лескова) и већим делом на висинама 1.400-1.500 m н.в. (Дебели Рт и Јабучко равниште), дакле претежно у амбијенту планинског појаса.

Терени свих локација су природно погодни по одликама инжењеријске геологије (стабилни за изградњу), рељефа (заравњени или нагиба до 15%), климе (осунчани, заклоњени од ветра и слично), хидрографије (најчешће уз водотоке, сем планинских локација туристичког ризорта Јабучко равниште и туристичког центра „Мрамор“), вегетације (на ливадама и пашњацима, окружени шумом).

Локације туристичких центара, насеља и пунктова су таквих величина да омогућавају бруто густине изграђености и то: за туристичке центре у распону од 75 до 100 туристичких лежаја по хектару, а са дневним излетницима и запосленима од 135 до 257 корисника по хектару; за туристичка насеља у распону од 65 до 100 туристичких лежаја по хектару, а са дневним излетницима и запосленима од 130 до 608 корисника по хектару; и за туристичке пунктове око 75 туристичких лежаја по хектару, а са дневним излетницима и запосленима од 255 до 540 корисника по хектару. Локације туристичког ризорта, иако простране, због планираног капацитета и ограничења режимом зоне II степена заштите Парка природе у којој није дозвољена изградња садржаја супраструктуре (на главној локацији Јабучко равниште) захтевају повећане бруто густине обрађености и то: за стационарне госте 216 лежаја по хектару, а са дневним излетницима и запосленима 367 корисника по хектару.

У туристичком смештају код туристичких центара, насеља и пунктова, туристички апартмани имаће најмање 3*, хотели по правилу 4* и више и туристички пансионери најмање 2*. Код туристичког ризорта дестинацијски хотел имаће најмање 4*, а остали садржаји смештаја (смештај у „селу“/ „кондотелима“, породични мини-хотели, Б+Б пансионери, куће за неколико породица, „шалееи“ за једну породицу и апартманске јединице) 3*, односно најмање 2*. Сви објекти смештаја биће по правилу ситније структуре, са степеном разуђености основа који омогућава рационалну енергетику објеката. Дозвољена спратност објеката је подрум (сутерен)+приземље (високо приземље)+три спрата (два спрата и два поткровља), максималне висине до 20 m (мерено од више коте терена).

Архитектура свих објеката и микро-амбијената ентеријера реализоваће се функционално у складу са добрим узорима планинских туристичких центара, а обликовно у складу са мотивима етно-архитектуре Старе планине.

Зимски и летњи, отворени и затворени спортско-рекреативни садржаји изградиће се и уредити уз коришћење

натуралних облика и материјала. Код туристичког ризорта доминираће спортска хала и ледена хала (са соларијумима, саунама и друго) за целогодишње коришћење. Део терена за мале спортове биће изграђен за двонаменско коришћење (преко лета рукомет/мали фудбал, преко зиме клизалиште).

Међу садржајима јавних служби и сервиса у туристичком ризорту ће доминирати главни Визитор центар Парка природе, дом културе и дом здравља, а у туристичким центрима Визитор центар Парка природе (намењени за презентацију вредности Парка природе, музеј Парка природе, презентација рекреативне понуде у простору, програми едукације, истраживачки пункт, продавница сувенира и карата, интернет центар, пункт управе Парка природе и друго) и поливалентна сала за културне и забавне манифестације, рекреацију и спорт. Осим за ове објекта, и за остале јавне објекте туристичког ризорта, туристичких центара, насеља и пунктова биће одговарајућим урбанистичким плановима утврђено јавно грађевинско земљиште. За безбедност скијања и осталих туриста у планинској зони, у саставу туристичког ризорта и туристичких центара (такође на јавном грађевинском земљишту) предвиђени су и: горска служба спасавања, противпожарна служба, одељење милиције и друго.

Развој туристичких центара, насеља и пунктова условљен је остваривањем искоришћености туристичких капацитета од најмање 240 дана и 60% заузетости на годишњем нивоу, кроз формирање адекватног асортимана понуде и интензивну обраду тржишта тражње.

3.5.3. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења подпланинских туристичких насеља/пунктова, туристичких градова, мешовитих насеља, туристичких села и села у функцији туризма подпланинске зоне

За локације подпланинских туристичких насеља/пунктова изабрани су терени у непосредном контакту са понудом у простору Завојског језера (летња понуда спортова и рекреације на води), Басарског камена (претежно зимска понуда алпског скијања, уз летњу понуду) и приградских бања Пирота и Књажевца (претежно летња балнеолошка понуда).

Терени подпланинских туристичких насеља/пунктова су природно погодни по одликама инжењеријске геологије (стабилни за изградњу), рељефа (заравњени или нагиба до 15%), климе (осунчани, заклоњени од ветра и слично), хидрографије (уз језеро и водотоке) вегетације (на ливадама и пашњацима, окружени шумом). У техничком погледу, основни критеријуми за избор локација су у погодностима постојећег или планираног саобраћајног приступа, у рационалном водоснабдевању и рационалном каналисању отпадних вода у складу са режимима заштите Парка природе.

Локације подпланинских туристичких насеља/пунктова су таквих величина да омогућавају бруто густине изграђености у распону од 75 до 100 туристичких лежаја по хектару, а са дневним излетницима и запосленима до 500 корисника по хектару.

У туристичком смештају подпланинских туристичких насеља/пунктова туристички апартмани имаће најмање 3*, хотели по правилу 4* и туристички пансионери најмање 2*. Архитектура објеката и микро-амбијената ентеријера реализоваће се функционално у складу са добрим узорима туристичких насеља, а обликовно у складу са мотивима етно-архитектуре подножја Старе планине.

Спортско-рекреативни садржаји подпланинских туристичких насеља/пунктова уредиће се уз коришћење натуралних облика и материјала. Део терена за мале спортове код туристичког пункта „Басарски камен“ биће изграђен за двонаменско коришћење (преко лета рукомет/мали фудбал, преко зиме клизалиште).

За јавне објекте подпланинских туристичких насеља/пунктова биће одговарајућим урбанистичким плановима утврђено јавно грађевинско земљиште.

Изградња туристичког смештаја у Пироту, Књажевцу и Димитровграду, за стационарни туризам у функцији по-

нуде туристичке регије Стара планина и градске понуде, за транзитни туризам и пословни туризам, биће примерена прописаним стандардима смештаја и добрим примерима градске архитектуре ових насеља. Спортско-рекреативни садржаји и део садржаја јавних служби и услуга (здравство, култура, администрација, угоститељство, трговина и део сервиса) биће по обиму и стандарду примерени истовремено потребама локалних становника и туриста. У транзитним појасевима градова предвидеће се одговарајући садржаји смештаја, служби и услуга за потребе транзитних туриста. Бање у околини Књажевца (Ргошка Бања) и Пирота (Даг Бањица) биће уређене као специфична насеља са туристичким/бањским смештајем, бањским/балнеолошким садржајима и неопходним спортско-рекреативним и јавним пратећим садржајима, у очуваном природном амбијенту са прилагођеном изградњом мањих густина.

Мешовита насеља и планирана туристичка села сачуваће своју изворну матрицу и амбијент екстеријера. Постојећи објекти биће реконструисани уз задржавање спољног лика (са санитацијом и осавремењивањем ентеријера за постизање прописаног рецептивног стандарда). Нови објекти градиће се по савременим рецептивним стандардима, такође у мери и стилу етно-архитектуре, са екстеријером карактеристичних етно-амбијената. Густина насељености насеља биће у распону од 40 до 60 становника по хектару. Спортско-рекреативни садржаји и садржаји јавних служби и услуга биће израженије заступљени само у мешовитим насељима, док ће се код туристичких села у већој мери користити садржаји у склопу оближњих нових туристичких центара и туристичких насеља. Код осталих села у функцији туризма нема посебних услова за изградњу, уређење и коришћење простора, изузев прописаних стандарда за прихват гостију у пансионима и приватном смештају.

4. Становништво, насеља, јавне службе, привреда и економска оправданост

4.1. Пројекција развоја и размештаја становништва

Дугорочна пројекција броја становника на подручју Просторног плана рађена је за период од 2006. до 2023. године. Пројекције становништва базиране су на анализи трендова из предходног периода с једне стране, са интервенцијама у насељима где се очекује повећање броја ста-

новника спровођењем планских мера, активирањем туризма и комплементарних делатности с друге.

Планска пројекција броја становника, заснива се на следећим полазиштима:

- благом порасту укупног становништва;
- стагнацији и благом опадању становништва у општинским центрима и њиховој најближој околини;
- стагнацији становништва у сеоским насељима уз пораст становништва у центрима мреже насеља (секундарни општински центри и центри заједнице села);
- порасту становништва у планинским насељима са функцијом развојног центра (центри заједница села и туристичка села);
- опадању становништва у осталим планинским селима;
- развоју туризма и комплементарних активности на планини с ослонцем на запослене који су већим делом смештени у селима ближим туристичком ризорту и туристичким центрима и насељима;
- хијерархији центара у мрежи насеља: општински центар, секундарни општински центри (минимум 500 становника 2023. године, оптимално у дугорочном периоду 1.000 становника), центар заједнице села (минимум 200 становника 2023. године, оптимално у дугорочном периоду 500 становника), туристичко село (минимум 100 становника 2023. године, оптимално у дугорочном периоду 300 становника).

Полазиште за пројекцију демографског развоја био је Попис 2002. године, када је на овом подручју живело 73.679 становника.⁷ Пројекција броја становништва која укључује планске претпоставке активирања туризма и комплементарних делатности, самим тим и потребу ангажовања већег броја радно способног становништва, предвиђа да се неповољни правци демографских промена не могу у потпуности зауставити, али се могу ублажити. Развојни програми који воде стварању услова за привређивање и бољим условима живљења утицаће, посебно у другој половини планског периода до 2023. године, на стабилизацију и побољшање демографске ситуације у насељима, односно повећање укупног броја становника на подручју Просторног плана, са 73.679 на око 75.954 становника (Табела 16).

⁷ Код пројекције су праћени ранији трендови (1961-1991) раста-пада броја становника када је коришћена другачија методологија пописа, али су се надовезали на податке добијене по новијој методологији Пописа 2002. године

Табела 16: Пројекције броја становника на подручју Просторног плана

Део општине и града у обухвату Просторног плана	Попис 2002*.		Прогноза становништва					Индекс			
	2002.	2005.	2010.	2015.	2023.	2005/02	2010/05	2015/10	2023/10	2023/02	
Зајечар	1.299	1.235	1.120	1.064	1032	95	90,8	94,9	97	79,4	
Књажевац	25.714	25.474	25.258	25.531	26.095	99,1	99,2	101,1	102,2	101,5	
Пирот	46.488	46.618	4.6874	47.517	48.301	100,3	100,6	101,4	101,7	103,9	
Димитровград	178	164	146	259	526	91,9	89,1	177,5	203,2	295,5	
ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА	73.679	73.491	73.399	74.371	75.954	99,7	99,9	101,3	102,1	103,1	

* Подаци према новој методологији Пописа 2002. године.

Становништво насеља града Зајечара која су у обухвату Просторног плана смањило би се у наредном планском периоду са 1.299 на 1.032 становника, што је за 14 становника мање, просечно годишње. Благо тренд смањења становништва био би карактеристичан за тренутно највеће насеље Вратарница и насеље Селачка. За сеоско насеље Мали Извор прогнозира се успоренији тренд смањења становника у наредном периоду него у претходном, односно повећање у периоду од 2010. године, тако да се до 2023. године очекује да ће ово бити највеће насеље са око 450 становника. Задржавање и досељавање становништва би се остварило планским развојем појединих функција терцијарног сектора и ангажовањем становништва у туризму и комплементарним делатностима.

На обухваћеној територији општине Књажевац, према Попису 2002. године, живело је 25.714 становника. Прогноза становништва указује да ће се у периоду до 2010. године

број становника смањивати спорије него у предходном периоду и износиће око 25.258 становника. Повећање броја становника од 2010. године до краја планског периода, када се очекује око 26.095 становника, било би последица планских мера развоја туризма и комплементарних делатности. Очекује се да ће и у наредном периоду најатрактивније и даље бити градско насеље Књажевац, као и приградско Трговиште, где је сада сконцентрисано преко 80% становништва дела општине у обухвату Просторног плана. Улагање у туризам и комплементарне делатности у наредном периоду представљаће мотив задржавања домаћег становништва, али и мотив за повратак, као и трајно насељавање овог подручја. Посебно се очекује активирање Калне као секундарног општинског центра, Доње Каменице и Балте Бериловац као центара заједнице села и сеоских насеља са туристичким функцијама – Црни Врх, Вртовац и Ђушница. У овим насељима се планира не само повећање

броја становника, већ и побољшање старосне структуре становништва у корист млађег радно способног становништва. Према попису 2002. године у њима је живело 1.486 становника, а до краја планског периода прогнозира се око 2.220 становника. Ове планиране промене броја и структуре становништва ће се остварити применом планских мера, посебно од 2010. године. У осталим сеоским насељима (32) се и даље очекује смањење броја становника са 2.706 на 1.750 становника или просечно 56 становника по насељу. Од ових насеља највеће насеље ће бити Горња Каменица са око 330 становника. Преко сто становника имаће још само насеља Берчиновац, Ново Корито, Ошљане, Ргоште и Штрбац. Најмања насеља која сада имају испод десет становника биће насеља Алдина река, Габровница, Дрвник, Папратна, Репушница и Татрасница (угасиће се уколико у њима не буде реализован неки од посебних развојних програма).

Укупно становништво општине Пирот на подручју Просторног плана би се у наредном планском периоду континуирано повећавало. На крају планског периода на овом простору би било за 1.813 становника више у односу на Попис 2002. године, што је повећање од око 100 становника просечно годишње. Овде као и у општини Књажевац изражена је поларизација насеља, тако да ће и у наредном периоду градско насеље Пирот и насеље Бериловац бележити најбржи пораст броја становника. У овим насељима је по последњем попису живело око 91% обухваћеног становништва, а према прогнози на крају планског периода би живело 92% становника. Реализацијом планских мера на овом подручје би се јавила потреба за ангажовањем већег броја радноспособног становништва, што би утицало на задржавање постојећег становништва, односно повратак млађег староседелачког становништва или ново досељавање. Плански би се, за почетак, посебно издвојила насеља Темска (секундарни општински центар), Височка Ржана и Гостуша (центри заједнице села), као и туристичка села Топли До, Дојкинци, Јеловица и Росомач у којима се прогнозира повећање броја становника. У ових седам насеља је 2002. године живело 1.655 становника, а до краја планског периода се прогнозира повећање за 645 становника, тј. 2023. године би у овим насељима живело око 2.300 становника. У структури ових насеља Темска би имала најзначајнију улогу у функцији туризма, са планираних 500 становника 2023. године. У осталим насељима би до краја планског периода живело просечно око 200 становника са тенденцијом даљег повећања становништва свих насеља у дугорочном периоду. Смањење броја становника бележи седамнаест насеља где је 2002. године живело 2.222 становника, а до краја планског периода предвиђа се смањење на око 1.508 становника.

Осам насеља општине Димитровград на подручју Просторног плана је према последњем Попису 2002. године имало свега 178 становника, што је скоро 50% мање у односу на 1991. годину. Применом планских мера утицаће се на заустављање негативног тренда како не би дошло до гашења појединих насеља до краја планског периода. Тренутно су то мала насеља са просечно 22 становника по насељу. Највеће насеље је Сенокос са 44 становника, а најмање Баљев Дол са осам становника. Развој туризма и комплементарних делатности мотивисало би постојеће становништво да остане и утицало на повећања укупног становништва. Прогнозе промена броја становника рачунају са повећањем укупног становништва од 2010. године када се предвиђају квалитетивне промене у структури становништва и у укупном броју становника, те се 2023. године предвиђа 526 становника на овом делу подручја општине Димитровград. Планске мере имале би посебан акценат на центар заједнице села Изатовци и сеоска насеља са планираним туристичким функцијама Каменица и Сенокос. Због тога се у овим насељима од 2010. године планира повећање броја становника од 105 (2002. године) на 480 становника 2023. године. Ова три насеља би на крају планског периода обухватала око 90% становништва са подручја Просторног плана. Активирање ових насеља утицало би на то да се

убудуће и у околних пет насеља успори процес демографског пражњења.

4.2. Развој и организација мреже насеља и јавних служби

4.2.1. Развој центара и мреже насеља

Улогу центара у мрежи насеља имаће насеља са повољнијим саобраћајно-географским положајем, комуналном инфраструктуром, вишим нивоом опремљености јавним службама и већом концентрацијом привредних и не-привредних делатности и становништва, која ће подстицати и усмераваати равномернији развој подручја Просторног плана.

Преусмеравање дуготрајних тенденција депопулације сеоског подручја и концентрације становништва и активности у општинским центрима и њиховим периурбаним зонама заснива се на следећим полазиштима развоја насеља:

- побољшању саобраћајне и комуникацијске доступности и међусобне повезаности насеља у заједницама насеља и са центрима у мрежи насеља;

- побољшању комуналне опремљености и опремљености јавним службама и развоју производних и услужних активности не само у општинским центрима, већ и у постојећим и потенцијалним субопштинским центрима, центрима заједница села, као и у развијенијим сеоским насељима и насељима са специфичним функцијама;

- очувању постојећих села и заселака нарочито на планинском делу, укључујући и она у којима ће се смањивати или стагирати број стално настањених и повећавати удео сезонских/периодично настањених становника развојем туризма и комплементарних делатности;

- усмеравању и подстицању пресељења, у првом реду млађег становништва у центре у мрежи насеља у функцији туризма (уз туристичке локалитете), сезонског коришћења у оквиру комплементарних делатности и слично.

Функцију центара у мрежи насеља на планском подручју имаће насеља са следећим функцијама и функционалним везама:

- 1) регионални и општински центар Пирот и развијенији градски и општински центар Књажевац са најразвијенијим функцијама, којима гравитира и налази се у дневној изохрони већина насеља са подручја Просторног плана, изузев насеља која гравитирају општинском центру Димитровград и граду Зајечару;

- 2) субопштински/секундарни општински центри – Кална (на подручју општине Књажевац) и Минићево (на подручју општине Књажевац, ван подручја Просторног плана, коме гравитирају насеља са подручја општине Књажевац и града Зајечара) и Темска (на подручју општине Пирот);

- 3) центри заједница села – Доња Каменица и Балта Бериловац (на подручју општине Књажевац), Височка Ржана и Гостуша (на подручју општине Пирот) и Изатовци (на подручју општине Димитровград);

- 4) развијенија сеоска насеља – са појединим функцијама у терцијарном сектору на периферним деловима општине: Црни Врх у општини Књажевац; Топли До, Дојкинци, Јеловица и Росомач у општини Пирот; Сенокос и Доњи Криводол у општини Димитровград; Мали Извор у граду Зајечару.

Специфичне туристичке функције имаће следећа насеља:

- 1) градски туристички центри – националног значаја Пирот и регионалног значаја Књажевац на главним приступним правцима Парку природе и туристичкој регији Стара планина; изградњом аутопута Ниш-Димитровград – граница Републике Бугарске и активирањем аеродрома у Нишу главни приступ ће бити из правца Пирота, док би Књажевац имао функцију повезивања и обједињавања туристичке понуде Старе планине са понудом градског туристичког центра Зајечар, културолошког (археолошко налазиште Феликс-Ромулијана), бањског (Соко Бања и Гамзиградска Бања) и других видова туризма у окружењу;

- 2) субопштински центри (мешовита насеља) у функцији туризма: Кална и Темска као главне саобраћајно-тури-

стичке капије Парка природе и туристичке регије Стара планина;

3) насеља са израженим туристичким функцијама (туристичка села) – Црни Врх и Ђуштица у општини Књажевац; Топли До, Гостуша, Дојкинци, Височка Ржана, Јеловица и Росомач у општини Пирот; Сенокос и Каменица у општини Димитровград;

4) остала села са туристичким функцијама – на прилазима планираним скијалиштима и Завојском језеру, као и сеоска насеља на територији града Зајечара.

Полазећи од погодности природних услова и степена развијености сточарства и пољопривреде, функције двојних комплементарних центара за организовано снабдевање пољопривредним производима туристичког ризорта и туристичких центара и насеља на Старој планини развиће следећа насеља:

- Темска и Топли До и Височка Ржана-Дојкинци на подручју општина Пирот;
- Кална и Црни Врх на подручју општина Књажевац;
- Изатовци и Сенокос на подручју општина Димитровград.

Јачање функција центара у мрежи насеља оствариваће се развојем:

1) услужних и производних (прехранбено-прерађивачких) капацитета и активности;

2) услуга јавних служби намењених:

– појединим циљним групама (дечја заштита, основно васпитање и образовање, здравствена и социјална заштита старих и друго);

– локалном становништву (месна канцеларија с деташираним општинским службама, катастар непокретности и слично);

– туристима (спорт и рекреација, култура и слично);

3) туристичких функција;

4) локалне саобраћајне инфраструктуре, специјализованог превоза (мањим возилима у јавном и приватном сектору) и телефоније, чиме ће се омогућити повећање доступности јавних служби и услуга;

5) мобилних јавних служби (здравства, едукације, социјалне заштите, месне канцеларије и слично) и услуга (комуналне и техничке службе и сервиси, услуге и друго) у насељима на руралном подручју, тј. њиховим саобраћајним и функционалним повезивањем са општинским и субопштинским центрима.

У погледу изградње и модернизације путне мреже, подизања на виши ниво комуналне инфраструктуре и организације јавних служби приоритет, у складу са функцијама, имају следећа насеља: субопштински центри; центри заједница села; насеља са туристичким функцијама; остала насеља са значајнијим развојним функцијама (међу њима и за ново насељавање у функцији туризма и комплементарних активности). Посебно значајним се сматра увођење елементарна урбо-комуналне опреме и уређења јавних-комуналних површина, као што су јавни паркинзи, аутобуска стајалишта, паркови и/или скверови и линијско зеленило, зелене пијаче, људска и сточна гробља и друго.

Тежиште у програмима интегралног руралног развоја и компензационим програмима за ограничења у развоју због режима заштите природе и изворишта вода имаће програми прилагођени појединим циљним групама. То се посебно односи на економске програме развоја туризма и комплементарних делатности који су атрактивни и социјално и културно продуктивни да задрже становнике на селу односно да подстакну миграције из приградских насеља и општинског центра, нудећи повољније услове за привређивање и бољи квалитет живљења и програме неформалног образовања који ће омогућити и подстицати професионално оспособљавање и запошљавање радно способног становништва. Иницирање и развој туристичких функција појединих села и заселака подразумева развој различитих спортско-рекреативних активности, услуга и „рецептивно-информативно-клубских садржаја”, МСП и микробизниса којима ће се подстицати запошљавање дела радно способ-

ног становништва, у првом реду младих жена. Економско јачање сеоских домаћинстава, уз обезбеђење добрих саобраћајних и комуникацијских веза, омогућиће задовољавање њихових потреба у неком од центара у мрежи насеља.

На деловима подручја Парка природе реализоваће се програми санације и то за:

– појаве непланске градње викенд насеља, што се посебно односи на локацију Јабучко равниште на подручју општине Књажевац и ужу зону заштите Завојског језера на подручју општине Пирот, који би обухватили санитацију објеката, забрану викенд изградње и инфраструктурно опремање према планским правилима и капацитетима;

– сеоска насеља са претежно старачким домаћинствима, посебно за обезбеђење саобраћајне инфраструктуре и телефоније, најнеопходније санитарно опремање објеката и организовање мобилних служби здравствене и социјалне заштите и техничких сервиса (грађевинских, пољопривредних и друго) из општинских центара с тим што би у програме би били укључени наследници старачких домаћинстава, као и домаћинства и инвеститори заинтересовани за развој тржишно оријентисане пољопривредне производње на великим газдинствима и фармама и слично.

4.2.2. Размештај садржаја и објеката јавних служби

Развој и организација јавних служби и услуга усклађиваће се с функцијама насеља и заснивати на новим програмима и модалитетима пружања услуга прилагођених различитим категоријама и циљним групама корисника на планском подручју.

Развој јавних служби на подручју Просторног плана оствариваће се:

1) организацијом јавних служби у субопштинским центрима, центрима заједница села и селима са специфичним функцијама, као и путем нових програма пружања услуга;

2) заснивањем развоја на: постојећој мрежи објеката и/или наменски изграђеним вишефункционалним јавним или приватним објектима; будућим потребама корисника – становника из гравитирајућих насеља и туриста у туристичким центрима и пунктовима; примени комуникацијских иновација и новим улагањима јавног и приватног сектора;

3) уједначавањем доступности јавних служби свим корисницима, повећањем квалитета услуга и физичке доступности објеката јавних служби у центрима у мрежи насеља, диверзификацијом и флексибилнијом организацијом услуга и мреже објеката јавних служби у јавном и приватном сектору;

4) рационализацијом мреже објеката основног образовања и побољшањем образовног процеса уз проширивање обухвата специјализованог и субвенционираног превоза на све ученике основног и средњег образовања;

5) обезбеђењем социјалне заштите свим корисницима ради постизања социјалне сигурности и различитих облика социјалне и здравствене заштите старих лица;

6) повезивањем развоја културе и физичке културе са осталим функцијама насеља, формирањем комбинованих садржаја (образовно-културних, образовно-спортских, културно-рекреативних и слично).

Ради обезбеђења веће доступности и могућности за равноправније коришћење услуга дечјег васпитања и образовања неопходно је увођење специјализованих програма и мобилних екипа дечјих вртића, као и проширење мреже објеката у приградским насељима и субопштинским центрима.

Организација објеката основног образовања ће се заснивати на матичним и подручним осмогодишњим школама у центрима у мрежи насеља и повећању квалитета њихове опремљености и доступности. Рационализација мреже и програми реконструкције и обнове објеката четвороразредних школа засниваће се на демографским променама, доступности, квалитету и опремљености објеката, квалитету наставника и постигнућима ученика и процени могућности за побољшање квалитета наставног процеса, уз активну партиципацију родитеља и ученика у доношењу одлука.

Постојећа мрежа објеката средњег образовања може да задовољи будуће потребе с тим да се обезбеди њихова појединачна доступност за кориснике с подручја општина.

С обзиром на разлике у погледу доступности медицинских услуга између градских и сеоских насеља, са изузетком насеља на територији града Зајечара, неопходно је развијати нове модалитете организације примарне здравствене заштите у сеоским насељима. Неопходно је повезивање институција примарне здравствене заштите (дом здравља) са институцијама социјалне заштите (центар за социјални рад) и развој мултидисциплинарног тимског рада, ради задовољавања потреба за различитим облицима заштите старих, нарочито у сеоским насељима са повећаним уделом старачких домаћинстава. Локална управа у сарадњи са приватним сектором може да понуди различите модалитете смештаја, заштите и бриге пензионерима и старим лицима које би биле економски исплативе и одрживе, као што су заједнице становања старих људи, модификовани типови домова за старе, форме доживотног издржавања уз контролу и супервизију надлежних служби и специјализованих организација, мобилне екипе које би радиле на непрофитној основи и слично.

Субопштински центри би требало да задовољавају привремене потребе становништва с гравитирајућег подручја у погледу јавних служби (здравствена станица, култура, месна канцеларија, пошта, милицијска станица, ватрогасна станица и слично) и услуга (банка, технички сервис, забава, спорт и рекреација).

У насељима с туристичким функцијама јавне службе и услуге би требало да задовоље специфичне потребе туриста и привремене потребе становништва (код јавних служби – здравство, горска служба спасавања, програми едукације, пошта и код услуга – трговина, угоститељство, технички сервис и друго).

У насељима са функцијом двојних комплементарних центара за пољопривредну производњу и организовано снабдевање пољопривредним производима туристичких центара и насеља биле би организоване:

- услуге ветеринарске и пољопривредне службе и откупно-дистрибутивни центри у Темској, Височној Ражани, Кални и Изатовцима;

- огледне фарме и центри за развој и едукацију у Топлом Дољу, Дојкинцима, Црном Врху и Сенокосу.

4.2.3. Развој ризорта, мрежа насеља и објеката јавних служби

Туристички ризорт Јабучко равниште са планираним капацитетом од 22.861 лежаја и око 8.000 запослених, значајно ће утицати на мрежу оближњих насеља која су демографски и социо-економски неразвијена, а налазе се у долинама Црновршке и Топлодолске реке (Кална, Иново, Вртовац, Балта Бериловац, Јања, Равно Бучје, Црни врх, Топли до, Темска, као и насеља Стањинац, Шугрин, Мирковци, Церова, и Рудинје), који функцијски гравитирају будућем туристичком ризорту, те општинског центра Књажевац и субопштинског центра Кална. Овакав ризорт који се формира на новој локацији према искуствима земаља са вишим степеном развијености планинских подручја, допринеће и формирању одређеног броја сталних становника, чији се однос према броју стационарних туриста креће од 1:10 до 1:100, што ће зависити од ангажоване радне снаге локалног становништва у туризму. У случају туристичког ризорта, један број становника представљаће и категорију привремено настањених који опслужује ризорт, а потичу из долинских и градских насеља.

У почетној фази формирања туристичког ризорта мора се рачунати на значајна миграторна кретања неопходне специјализоване радне снаге ван туристичке регије Стара планина. Садашња демо-економска структура општинских центара указује на то да ће радна снага мигрирати из већих урбаних средина, вероватно и из Београда и Ниша. У каснијој фази функционисања туристичког ризорта, када се

битно измени демографска и социоекономска структура сеоских насеља, мора се обезбедити активирање локалне радне снаге, посебно из оближњих села и градова. Туристички ризорт ће на овај начин заједно са осталим активираним туристичким центрима и насељима имати функцију пола развоја у простору, који ће свом окружењу (насељима у долини) омогућити развој.

Долинска насеља треба да буду функцијски ослоњена на туристички ризорт као и на остале планинске туристичке центре дајући им неопходну и специфичну радну снагу: туристичко-угоститељски радници, туристички водичи, инструктори спортова на снегу, радници горске службе спасавања, пољопривредни произвођачи, грађевински радници и други задужени за функционисање комплексних инфраструктурних система и друго. За потпуну валоризацију туристичких потенцијала Парка природе неопходна је организација целогодишње туристичка понуде, која без функцијског повезивања ризорта са околним насељима није могућа.

Развој туристичког ризорта имаће потребу за великим бројем објеката јавних служби, комуналних и услужних сервиса који ће служити и туристима и локалном становништву и које треба планирати у функциоалној повезаности са одговарајућим регионалним и општинским објектима као и објектима смештеним у осталим долинским насељима у непосредном окружењу ризорта, свакако уз обезбеђење ефикасне саобраћајне везе.

Формирање туристичког ризорта мора да уважи постојеће и будуће потребе околних сеоских насеља и да у том смислу обезбеди:

- инфраструктурно опремање туристичког ризорта треба да омогући реконструкцију и унапређење стања постојећег, као и изградњу нових инфраструктурних објеката и водова као предуслова квалитетног борава будућих сталних становника у сеоским насељима;

- дислоцирање дела функција комуналних, сервисних и услужних објеката, дела смештајних (специфичних) туристичких капацитета, као и смештаја запослених у околна долинска насеља као базе њиховог социо-економског развоја.

4.3. Развој привреде

Под претпоставком да ће бити испуњени основни предуслови даљег привредног развоја планског подручја који се односе на довршавање процеса приватизације и прилагођавање новим тржишним условима привређивања, уз стварање динамичног пословног амбијента у све четири општине сходно њиховим потенцијалима, ограничењима и могућностима, могу се дефинисати следећи стратешки приоритети развоја:

- 1) туризам, са централним пројектом туристичке регије Стара планина и комплементарне делатности са пратећим услугама за подмиривање потреба туриста и излетника у регији који пројекат би допринео стварању динамичне пословне климе, побољшавању стандарда и запослености локалног становништва, истовремено подстицајући развој пољопривреде и решавајући многе развојне проблеме укључујући и подизање атрактивности региона за инвестирање и побољшање демографске структуре становништва;

- 2) пољопривреда, заснована на унапређеним традиционалним видовима, уз стварање услова за ефикаснију производњу, формирање микропогона за прераду пољопривредних производа, пласман производа, развој сточарства, повећањем просечне величине поседа и брендирањем сточног фонда и производа, удруживањем произвођача и друго, а најзначајнију шансу оваквог развоја пољопривреде представљаће њена интеграција са туризмом кроз директан пласман производа, ангажовање у сеоском туризму, мотивисање младих за повратак и друго;

- 3) МСП, као основни облик организовања фирми и генератор развоја, конкурентности и запошљавања (примарно у производњи и преради пољопривредних производа, туризму, трговини и сектору услуга), с тим што је посебно битно активирати микро-бизнисе и тзв. породичне фирме

(домаће радиности и друго) као основне карике у привредној ланцу.

У оквиру ових приоритета за сваку општину биће посебно важан рад постојећих успешних градских фирми (као што су индустрија гуме и текстила у Пироту, пре свих АД „Тигар“, текстилна и прехранбена индустрија у Књажевицу, прехранбена индустрија у Димитровграду и метална и прехранбена индустрија у Зајечару). Посебан значај имаће компонента извоза, одржавање конкурентности локалних привреда и интензивирање сарадње између привреда региона, општина и великих система са МСП.

Развој привредних делатности и структура на подручју Просторног плана засниваће се на профитабилности, техничко-технолошкој интензивности, фаворизацији знања, ефикасности коришћења природних ресурса и просторно-еколошкој прихватљивости, а оствариваће се:

1) потпунијим коришћењем расположивих потенцијала за развој пољопривреде и туризма са комплементарним делатностима;

2) подстицањем развоја пољопривреде (обнова сточног фонда, развој сточарства фармерског типа, воћарства и друго) и производа органске пољопривреде са заштитном марком стандарда квалитета и географског порекла;

3) подстицањем развоја туризма и развојем комплементарних, еколошки прихватљивих делатности, уз њихов равномернији размештај у складу са режимима и мерама заштите природе;

4) развојем допунске, односно алтернативне сеоске економије са микро/малим производним погонима у складу са тржишним условима;

5) едукацијом становништва у области заштите природе, алтернативне сеоске економије и туристичке делатности (култура становања, неговања пејзажа и окућнице, кулинарство, маркетинг, комуникација, културни амбијент и слично).

Потребе нових производних капацитета и МСП за локацијама биће реализоване:

1) обезбеђењем засебних инфраструктурно опремљених локација површине минимум 1-2 ха за смештај погона у општинским центрима, субопштинским центрима, центрима заједнице насеља и другим насељима у којима је испољен интерес за развој МСП у складу са режимима заштите природе и изворишта;

2) изградњом микро погона у оквиру постојећег стамбеног ткива сеоских насеља уз поштовање правила изградње и уређења простора и услова заштите животне средине;

3) активирањем и побољшањем инфраструктурне опремљености постојећих локација и напуштених објеката (нпр. сушара, откупних станица, производних хала, складишта и друго).

Смештај производних и услужних капацитета МСП нарочито ће се усмеравати на постојеће и нове локације, и то:

1) доминантно за производне капацитете у:
– општинске центре Пирот и Књажевац;
– секундарне општинске центре Кална, Минићево и Темска;

– центре заједнице села и развијенија сеоска насеља.

2) доминантно за услужни сектор у:
– туристичком ризорту и туристичким центрима и насељима;
– насељима са специфичним туристичким функцијама, посебно у сеоско-туристичким насељима.

Концепција алтернативне економије сеоског домаћинства засниваће се на критеријумима:

1) избору програма и организације производње (програм омогућава да се допунским ангажовањем оствари додатни приход без ометања основне делатности домаћинства или се програм у одређеној фази развоја усваја као базно одређено домаћинства);

2) квалитету организационе и логистичке подршке који обезбеђује организатор за реализацију програма (иницијални капитал за кредитирање производње, откуп и пласман на тржишту).

Основни актери у реализацији концепције алтернативне економије сеоског домаћинства на подручју Просторног плана биће:

1) сеоска домаћинства као мале самосталне производно-пословне јединице/погони за производњу, лоцирани у насељима и засецима на планском подручју;

2) прерађивачке јединице (финална прерада, паковање и складиштење) лоциране на погодним локацијама у зони режима заштите III степена Парка природе и ван уже зоне изворишта;

3) организационе јединице као носиоци интеграције и заједничких функција (едукација домаћинства, комерцијала, технологија, контрола квалитета, пласман производа, маркетинг, организација посла и друго) лоциране у насељима са функцијом двојних комплементарних центара за пољопривредну производњу и организовано снабдевање пољопривредним производима туристичких центара и насеља.

4.4. *Стара планина* процена економске оправданости развоја туристичке регије

Према потенцијалима туристичке регије Стара планина реализација планираних активности и објеката у функцији туризма представљаће кључни развојни пројекат у региону.⁸

За процену економске оправданости развојних пројеката,⁹ према критеријумима ЕУ, најбитнији су: 1) конкурентност на тржишту; 2) утицај на квалитет живљења; 3) унапређење животне средине; 4) смањење стопе незапослености. У случају пројекта туристичке регије Стара планина сва четири услова за позитивну евалуацију пројекта су потпуно испуњена.

1) Пројекат може бити јако конкурентан у погледу цена туристичких услуга и атрактивности, односно попуњености туристичких капацитета, посебно имајући у виду огромне потенцијале и погодности за развој целогодишњег туризма.

2) Успешан развој туризма би вишеструко утицао на побољшање животног стандарда локалног становништва – запосленост, додатне приходе, сигурност и дугорочност запошљавања и повећање атрактивности регије за живот и слично.

3) Туризам је сектор са релативно малим загађењем окружења, уз услов да се инфраструктурни објекти поставе и контролишу на одговарајући начин, а пре свега саобраћај, водоснабдевање, систем пречишћавања отпадних вода и слично. Евентуално загађење од стране развоја туризма решиће се издвајањем еколошких такси (које би се плаћале приликом уласка у Парк природе/туристичку регију) или из дела прихода од туристичких активности.

4) Један од кључних развојних ефеката развоја пројекта је упошљавање локалног становништва кроз разне видове запослености и гарантовање дугорочне тражње за туристичким производом регије, пласманом производа локалне заједнице и локалном радном снагом.

Приликом процене економске оправданости пројекта развоја туристичке регије Стара планина сагледани су:

– макро циљеви региона, који се односе на покретање развоја – овај критеријум је испуњен, јер је пројекат компатибилан са природним и економским ресурсима, уз претпоставку даљег развоја прехранбене индустрије (и пољопривреде) и пратећих услужних делатности (пре свега кроз развој МСП);
– доступност људских ресурса и финансијских средстава – овај критеријум је испуњен јер пројекат може да реши проблем запослености и атрактивности региона у смислу привлачности за становање и рад (а у вези са демографском структуром регије) и проблем покретања динамичног привредног развоја регије базираног на лобирању за покретање развоја као и средствима за финансирање приоритета

8 Опција развоја која би искључила развој туристичке регије Стара планина ослањала би се само на МСП и постојеће индустријске гране, уз изузетно тешко решавање питања неприватизованих фирми и покретања привреде, вишка запослених и преквалификације радника, пласмана роба и стварања повољних услова пословања уз дугорочније остајање у развоју и решавању кључних проблема локалних привреда.
9 European Parliament, web site http://www.europarl.eu.int/stoa/public/168439/chap1_en.htm

развоја туризма из јавних и приватних фондова као што су: национални инвестициони фонд за реализацију јавних ски-јалишта; концесије за ангажовање домаћег и инокapитала за изградњу капиталних инфраструктурних објеката; кредитна подршка инвеститорима и сеоским домаћинствима за изградњу и уређење објеката за пружање услуга у туризму (смештај и алтернативна сеоска економија) и друго;

– исплативост пројекта за јавне и приватне инвеститоре – овај критеријум је испуњен јер се реализацијом пројекта очекују позитивни нето економски ефекти на општине и приходе становника и целокупни развој регије, а такође се очекују позитивни ефекти на приватне инвеститоре за шта ће од користи бити анализа економске прихватљивости односно ефеката развоја туризма у дугорочном периоду (у то-

ку разраде сегмената пројекта за конкретне инвеститоре приступиће се детаљнијој оцени економских ефеката).

4.4.1. Анализа економске прихватљивости развоја

Анализа економске прихватљивости развоја туристичке регије Стара планина обухвата следеће сегменте: тржиште, потрошњу, број запослених, инвестициона средства и економске ефекте експлоатације.

Анализа тржишта је извршена по главним сегментима туристичке понуде и обухвата дужину сезоне и минималан степен искоришћености (број посетилаца/корисника по сезонама). Да би пројекат био прихватљив неопходно је да туристичка сезона траје до девет месеци и да минималан степен искоришћености стационарних капацитета износи 60%.

Табела 17: Анализа тржишта по сегментима понуде

Туристичка понуда	Период сезоне	Дужина сезоне	минималан % искоришћености	Капацитет	Број корисника
Зимско-скијање и друго	4-6 месеци (XII-IV,V)	120-180 дана	60	Једновремени скијаши	скијаша/дана
Летњи програми	4-5 месеци (VI-IX,X)	90-120 дана	30	Једновремени корисници	корисник/дана
Туристички смештај	9 месеци (XII-X)	око 240 дана	40-60-70	дом-апарт-хотел	посетилаца/ноћења

Глобална анализа укупне потрошње – промета презентирана је на бази укупне просечне потрошње по посетиоцу, односно по економским ефектима сегмената туристичке понуде током експлоатације. Економски ефекти настали реализацијом пројекта туристичке регије Стара планина од око 60.000 стационарних корисника (лежаја) обезбеђују запошљавање око 16.000 радника.¹⁰ На овај број стационарних гостију долази још око 40.000 излетника. Бруто промет настао радом туристичког ризорта, планинских центара, насеља и пунктова као и подпланинских капацитета могуће је сагледати из реалног трајања туристичке сезоне која би износила око 120 дана зими, у оквиру којих је и могућих 70 излетничких дана и 120 дана лети са 80 могућих излетничких дана. При искоришћености 70% свих капацитета у току године могуће је остварити бруто приход од око 420.000.000 евра годишње, односно нето приход од око 27.600.000 евра.

Према претходним показатељима економски ефекти настали реализацијом мањег планинског туристичког центра од око 3.000 стационарних корисника (као нпр. Големе реке у општини Књажевац) обезбедили би запошљавање 600 радника уз остварење бруто прихода од око 21.000.000 евра, односно нето прихода од око 1.380.000 евра годишње.

Табела 18: Анализа економских ефеката по сегментима понуде

Туристичка понуда	Број корисника/услуга	Износ по кориснику/услугу	Просечан приход по дану
1	2	3	4
Зимско-скијање и друго	карте за жичаре, угоститељство и остало (ски-школе, опрема и тако даље)	просечна цена по особи/дану	10 евра (ски-пас)
Летњи програми	карте за жичаре, организација програма, угоститељство и тако даље	просечна цена по особи/дану	10 евра (излетнички дан)

¹⁰ Поред директно запослених радника (сталних и сезонских) доћи ће и до повећања броја запослених у комплементарним делатностима (пољопривреди, комуналним службама, саобраћају и друго) чији ће се обим пословања знатно повећати са имплементацијом развоја у планинском подручју.

1	2	3	4
Туристички смештај	хотели, апартмани, домаћинства	просечна укупна потрошња по особи/дану без сегмента зимске и летње понуде	25 евра (пансион дан)

Процена потребних инвестиционих улагања зависи од нивоа разраде пројектне документације и одређује се на бази капацитета и укупне површине свих објеката који из тога произлазе.

Табела 19: Структура појединих инвестиција

Понуда	Опис	Стандард	Инвестиција (у еврима)
Туристички смештај	хотел	23 m ² по лежају	25.000 по лежају или 1.100/m ²
	апартман	15 m ² по лежају	15.000 по лежају или 1.000/m ²
	домаћинство	8 m ² по лежају	4.500 по лежају или 560/m ²
Скијалиште	жичаре (просек)	дужина или висинска раз.	1.500.000/km или око 4.000/m вис. разлике
	стазе	дужина	600.000/km стазе
	техничка база	према km стаза	5.000.000/100km стаза
Летњи програми	понуда у простору	излетничке стазе и остали програми	1.500 по кориснику
		аква-сити	3.000 по кориснику

Економски ефекти експлоатације анализирани су теоретски и оријентационо, али уз примену иностраних норматива за израчунавање рока враћања уложених средстава којим се утврђује оправданост улагања. На основу оквирних индикација економских ефеката експлоатације може се закључити да оријентациони рок враћања средстава уложених у развој планинског туристичког центра износи за скијалиште око осам и по година, летњу понуду у простору око четири и смештајне капацитете од две и по до 11 година у зависности од врсте. Најбрже се враћају средства уложена у инвестиције развоја програма летње понуде у простору, скијалишта и смештајних капацитета у домаћинствима и апартманима док се најспорије враћају средства уложена у развој хотела. Иако је време враћања средстава прихватљиво с обзиром на величину инвестиције, у конкретној ситуацији ће се кориговати и зависити од услова обезбеђења инвестиционих средстава и ефикасности реализације плана.

Табела 20: Глобални економски ефекти експлоатације планинског туристичког центра

Инвестиције	Висина инвестиције у %	% капацитета по објектима	% средства		Време повраћаја инвестиције у годинама
			репродукције према инвестицији	нето добити према инвестицији	
Скијалиште – укупно	31	-	3,7	2,5	8,5
– жичаре	28				
– стазе	1,25				
– база и опрема	1,25				
Летњи програми	4				
– понуда у простору	1,5	-	0,4	0,35	4
– аква-сити	2,5		0,6	0,4	4,4
Смештај – укупно	51				
– хотел	14	10	1,3	0,6	11
– апартман	25	30	4,7	3,7	5,2
– домаћинства	12	60	4,7	4,1	2,6
Интерни саобраћај	14				
Укупно	100				

Финансијски аспекти развоја туристичке регије Стара планина могу се посматрати и на основу процене улагања у заштиту, али и прихода од посете/коришћења Парка природе. На основу просека издвајања за заштићена планинска подручја у ЕУ које износи око 2.000 евра/km², може се проценити да би издвајање за заштиту Парка природе могло износити око 2.300.000 евра годишње. Извори финансирања би већим делом били из буџета односно од прихода/такси за боравак или коришћење ресурса у Парку природе. Такође додатни приходи се могу обезбедити на основу концесија на коришћење вода, пашњака, скијалишта, лиценци пословања, од донација и друго.

4.4.2. Анализа развоја са аспекта оправданости и позиционирања пројекта

Ради потпуне анализе пројекта развоја туризма на Старој планини неопходно је анализирати оправданост и позиционирање пројекта у циљу равномерног регионалног развоја.

За пројекат развоја туризма на Старој планини важан је сегмент домаћег, а посебно иностраног тржишта тражње и то за услугама планинског туризма и некретностима у планинским центрима. Такође за пројекат развоја, уређења и заштите подручја Старе планине неопходно је критички сагледати искуства земаља са вишим степеном развоја планинских подручја уз њихово специфицирање према конкретним локалним и регионалним условима.

Планински туризам, првенствено зимски, представља један од најбрже растућих тржишних сегмената у туризму,

као резултат уласка најширих слојева становништва, посебно младих у овај облик туристичке рекреације. Након више година смањене тражње за планинским туризмом у Европи се бележи пораст, што илуструје податак да се данас преко 50% прихода од копненог туризма оствари у планинским подручјима. Развој туризма утицао је на велики број посетилаца у планинским подручјима, што је проузроковало повећан притисак на животну средину, али и стварање нових послова који су утицали на спречавање миграције из планинских области и позитивне промене демографских трендова. Прогноза је да ће се у наредних двадесетак година тражња за планинским туризмом удвостручити, што се посебно односи на земље југоисточне Европе. Примери развоја планинских туристичких дестинација (Табела 20а), указују да интернационални интерес туристичког тржишта зависи од: имиџа централне дестинације и понуде у простору у зимској и летњој сезони; укупног утиска о квалитету управљања дестинацијом и осећаја сигурности; расположивости снега (природног или вештачког) за скијање најмање 100 дана; капацитета скијалишта минимум шест до осам хиљада једновремених скијаша, висинских разлика и разноврсности стаза; доступности аутомобилом максимум четири до пет сати вожње; доступности авионом до два сата лета; квалитета хотелског и апартманског смештаја (капацитета 2.000–4.000 лежајева у оквиру мањег центра, 4.000–8.000 стационарних корисника у оквиру средњег центра, који се сматрају за оптималне, 10. 000–15.000 лежајева у оквиру великог центра и преко 15.000 лежајева у оквиру мега центара или ризорта); могућности инфраструктурног опремања (нарочито водоснабдевања и одвођења отпадних вода); друго.

Табела 20а: Примери референтних планинских туристичких центара

Земља	Назив планинског центра – м.н.в.	Број лежаја	Број становника	Бр. жичара/стаза km	Макс.алтитуда стаза- м	Ниво стаза у %
						поч-сред-теш
SAD	Sun Valley- 1.753	6.000	1654	19/150	1.036	36-42-22
CAN	Whistler (3 нас.)- 680	40.000	10.000	31/200	1.609	20-55-25
ЦАН	Сун Пеакс- 1.255	2.500	250	6/61	900	15-60-25
CH	Crans-Montana- 1500	37.317	7.000	28/140	1.500	38-50-12
CH	Davos- 1.560	23.824	13.000	57/305	2.034	20-44-39
CH	Verbier- 1.500	15.200	2.500	36/190	1.830	33-42-25
CH	St. Moritz- 1.856	13.200	5.589	56/350	1.553	20-70-10
CH	Zermatt- 1.620	12.653	5.634	63/313	2.260	22-60-18
CH	Saas Fee- 1.800	7.090	1.672	22/145	1.800	25-50-25
CH	Wengen- 1.274	5.278	1.405	44/110	1.125	20-60-20
CH	Gstaad-1.050	3.190	7.199	21/90	1.100	20-50-30
CH	Arolla- 2.000	1.864	50	6/47	1.000	25-50-25
CH	Evelone- 1.380	983	950	8/42	1.273	60-30-10
BUG	Bansko- 925	15.000	9.000	11/65	1.675	35-40-25
BUG	Borovec- 1.300-1.600	10.000	1.500	9/40	1.210	30-60-10
F	Tignes-1.600-2.100	9.000	2.000	43/150	1.810	10-65-25
F	Chamonix- 1.042	6.100	5.900	46/157	2.800	20-67-13
A	Saalbach- 1.095	17.500	3.000	55/200	1.003	46-49-5
A	Kitzbuhel- 800	8.700	8.600	56/168	1.200	30-40-30

Земља	Назив планинског центра – м.н.в.	Број лежаја	Број становника	Бр. жичара/стаза km	Макс.алтитуда стаза- м	Ниво стаза у % поч-сред-теш
A	Schladming -749	3.500	4.800	81/175	1.243	28-61-11
A	Bad Kleinkirchheim-1.100	7.200	2.000	26/100	1.364	11-78-11

Извору: City of Sun Valleu, 2005 Comprehensive Plan, Citu Counsil, www.sunvalley.govoffice.com, www.bulgariaski.com/borovets, www.ski-i.com, www.totalski.com/totalski/Whistler, www.gobc.ca/sun-peaks-travel/travelinfo, www.myswitzerland.com/en/infra, www.bluebookski.com/Austria_Ski_Resorts, www.escapetobulgaria.com/Town8/Bansko.html

Друго важно тржиште повезано са развојем планинских подручја је тржиште некретнина у планинским туристичким насељима и центрима. Некретнине су, уз туристичку инфраструктуру и целогодишњу понуду, важна инвестициона полу-га развоја планинских центара. Овакав приступ развоју потврђују различита искуства традиционалних и нових планинских центара на подручју Алпа,¹¹ као и САД и Канаде где је у последњих двадесет година 70% инвестиција повезано са одређеним типовима улагања у некретнине. Предуслов за развој тржишта некретнина је планско опремање грађевинског земљишта инфраструктуром и јавним објектима у туристичком насељима. Различите форме управљања некретностима су усмерене на регулацију коришћења капацитета и имају за циљ оживљавање планинских центара и њихово пословање током целе године. Због разлика у регионалним специфичностима земаља и приступу планирању досадашњи развој планинских центара имао је различите концепте.

Тржиште планинског туризма алпских земаља имало је различит приступ у зависности од генерације или фаза развоја планинских центара. Прва фаза развоја планинских центара, настала крајем 19. и почетком 20. века, произишла из традиционалних сеоских и мешовитих насеља у подножју Алпа, у којима је дошло до трансформације руралне економије у туристичку економију (примери Courmayeur у Италији, Chamonix, La Clusaz, Megeve у Француској и друго), није се у почетку базирала на тржишту некретностима. Међутим у каснијим фазама развоја планинских центара¹²

и алпске земље су своје планинске центре у већој или мањој мери отварале за развој некретнина, али са знатно већом екстерном контролом градње. Активирање развоја у Алпима резултирало је изградњом комплексних и по понуди високо атрактивних туристичких центара, у оквиру традиционалних насеља или у спрези са њима на вишим планинским просторима, инфраструктурно опремљених по највишим стандардима, уз строго вођење рачуна о капацитету простора и заштити животне средине, с обзиром да се већина планинских центара налази у границама заштићених природних добара. У планинским подручјима Европе доминирају средњи и мали центри који покривају око 80% тржишта тражње за планинским туризмом (примери су Wengen са 5.278 лежајева и 1.405 сталних становника у Швајцарској, Chamonix са 6.100 лежајева и 5.900 сталних становника у Француској, Kitzbuhel са 8.700 лежајева и 8.600 сталних становника и Schladming са 3.500 лежајева и 4.800 сталних становника у Аустрији), док је великих центара неколико и по правилу у високоразвијеним земаљама (примери су Crans-Montana са 37.317 лежајева и 7.000 сталних становника, Davos са 23.824 лежаја и 13.000 становника, Verbier са 15.200 лежајева и 2.500 сталних становника у Швајцарској), а ређе за нове дестинације (пример представља Бањско у Бугарској са око 15.000 лежајева и 9.000 сталних становника). Нове зимске дестинације у југоисточној и источној Европи, такође су оријентисане на развој некретнина, што је у већини случајева било засновано на искуствима алпских земаља, док је у појединим примерима због знатно либералнијег приступа градњи и непоштовања локалних и регионалних специфичности резултирало смањењу атрактивности и имица планинских центара.

У САД и Канади развој планинског туризма имао је другачији концепт који није био инициран и условљен традиционалним планинским насељима и који се могао реализовати у простору где је површина планинских подручја многоструко већа него у Европи, што је омогућило условно раздвајање оних планинских подручја у којима потпуно доминира концепт строге заштите и презентације природе односно делова планинских подручја са интезивним развојем у којима су лоцирани туристички центри. Заштита природе је важна димензија и код развоја ових подручја, али не и пресудна за одлуку о иницирању развоја, а нарочито за имплементацију која је у начелу више вођена економским критеријумима. Заштити се већа пажња поклањана након реализације центара, при чему је природа доживљавала видну трансформацију и то нарочито у погледу пројектовања урбаних структура планинских центара и дизајнирања ски-стаза, које није вођено критеријумом оптималне заштите шумских површина. Независно од тога да ли су туристички центри планирани на државном или приватном земљишту, примењују се закони и планови, којима се обавезно регулише градња и зонирање активности. У САД систем управљања је строжији кад је у питању државно земљиште због посебних ингеренција Шумског сервиса (US Forestry Service-USFS), Бироа за управљање земљиштем (US Bureau of Land Management-USBLM), Федералне агенције за националне паркове као и неких других агенција. У Канади развој планинских подручја се регулише стратегијом Интегралног управљања ресурсима (Integrated Resource Management-IRM) на основу које се раде Планови интегралног развоја и заштите (Integrated Resource Plan-IRP).¹³ У планинским

11 Алпско подручје се простире на деловима територије осам земаља и представља један од примера најбоље повезаних европских региона у ком је реализовано преко 400 планинских центара. Специфичан по разноврсној природи, културама и историји, представља одличну локацију за становање, обављање туристичких и других привредних делатности. Међутим, алпско подручје се током реализације развојних пројеката суочавало и са специфичним регионалним и локалним проблемима у оквиру: привредног развоја, приоритетно пољопривреде и туризма уз потребу очувања животне средине и интензивирања културне сарадње; технолошког развоја, пре свега инфраструктуре као најважнијег услова за иницирање и континуитет развоја; демографског развоја као кључног услова развоја и заштите; институционалног организовања за потребе интегралног развоја и др. Интегралан развој планинских подручја на нивоу ЕУ спроводи се прилагођен планским системима и регионалним специфичностима земаља чланица и има за циљ економску и социјалну кохезију, одржив развој и уравнотежену надлежност управљања. Имплементација ових циљева захтева повећање функционалне повезаности и партнерства између урбаних и планинских подручја која се везује за расподелу трошкова, добити и услуга са циљем обезбеђења одрживог развоја. Полазећи од циљева интегралног развоја, регионална диференцијација планинских подручја се заснива на степену њихове интегрисаности с националном економијом, према чему се она сврставају у три групе: интегрисана планинска подручја, са растућом популацијом и запосленошћу због реализације пројеката развоја туризма и комплементарних делатности у планинским подручјима уз развијено тржиште и имиц; недовољно интегрисана планинска подручја, са стагнацијом становништва, релативно удаљена од урбаних центара, без развијених капацитета и туристичког тржишта где доминира претежно пољопривредна производња; запостављена планинска подручја, са најмањим густинама насељености и дохотком, односно са најлошијом квалитативном и квантитативном структуром становништва, привредних делатности и саобраћајне мреже.

12 Најпре између 40. и 70. година 20. века, изградњом на погодном ненасељеном планинском терену изнад традиционалних насеља, на локацијама од 1.200 до 1.500 m н.в. (примери Sestriere у Италији, Courcheval у Француској и др.), потом између 70 и 80. година 20. века, изградњом на локацијама од 1.500 до 2.000 m н.в. (примери Tignes, Flaine, Les Arcs, La Plagne, Avoriaz и Izola у Француској, Копаоник у Србији и др.) и од половине осме деценије 20. века, обновљеном тренда изградње на нижим локацијама и потпланинским селима на око 1.000 m н.в. уз адекватно повезивање са скијалиштем – висинском зоном планине преко вертикалних система транспорта (примери Pila, San Scairo, Biemonte у Италији и др.), као и почетком 20. века модификацијом планинских центара са скијалиштима на висинама изнад 1.600 m као последицу климатских промена и одлука о начину усмеравања инвестиционих средстава у планинским подручјима.

13 Пример представља IRM источне стране Стеновитих планина – Rocky mountains које покривају област од око 90.000 km² и у оквиру које се налази више десетина планинских центара.

подручјима Северне Америке доминирају средњи и мали центри (пример Sun Valley са 6.000 лежајева и 1.654 сталних становника у САД, Sun Peaks са 2.500 лежајева и 250 сталних становника у Канади и друго), док је великих центара само неколико (пример ризорта Whistler у Канади, где је у оквиру три насеља смештено 40.000 лежајева и 10.000 сталних становника). Капацитет скијалишта у већини центара није пропорционалан стационарном капацитету, односно много је већи од њега, због великог броја дневних излетника из урбаних подручја која се налазе у непосредној близини скијашких области (нпр. више десетина центара око Ванкувера, Торонта, Калгарија и друго).

У зависности од начина планирања, реализације и имица планинских дестинација/центара, а посебно управљања тржиштем некретнина, различит је степен њиховог економског коришћења, а вредност продаје варира од 1.000 до 10.000 евра по m^2 некретнине. Успешни и конкурентски планински центри данас по правилу имају цену некретнина не испод три до 3.500 евра по m^2 , док најексклузивнији као Crans-Montana или St. Moritz имају просечну цену некретнина изнад 10.000 евра по m^2 . Мање успешни планински центри бележе цене од око 800 до 1.500 евра по m^2 квалитетног апартамана (пример Бањско) на шта највише утиче превелика концентracија смештаја и ограничен капацитет скијалишта.

Узимајући у обзир искуства земаља са вишим степеном развоја планинских подручја, економски и профитни интерес тржишта према дестинацији Стара планина формираће се на основу:

- међународне тражње за планинским туризмом, која расте брже него сама понуда, због попуњености традиционалних планинских дестинација пре свега на Алпима; на подручју југоисточне Европе тражња такође надмашује расположивост понуде, а након преласка границе од шест до седам хиљада евра просечног локалног БДП-а по глави становника, раст тражње ће значајно порастати;

- домаће тражње за планинским туризмом, која је вишеструко прерасла понуду, како због попуњености капацитета Копанника и немогућности коришћења Брезовице на Шар планини, тако и због неактивирања потенцијала развоја осталих планинских дестинација,¹⁴ због чега се већи део тражње задовољава на иностраном тржишту (пре свега алпских земаља, Бугарске и Републике Српске); гледајући по потенцијалима, планинска подручја Србије не могу достићи развој алпских земаља (нпр. Аустрије са око 78 планинских центара, Француске са око 80, Италије са око 66, Немачке са око 14 или Швајцарске са око 200 центара и тако даље),¹⁵ али се сигурно могу приближити у погледу нивоа услуге, понуде у простору у неколико врхунских високопланинских туристичких дестинација, пре свега Копанника и Старе планине као лидера планинског туризма у Републици Србији који треба да имају највиши ранг, оријентисани ка интернационалном и квалитетеном домаћем тржишту.

Почетак реализације пројекта развоја Старе планине значајно ће допринети материјализовању дела туристичких потенцијала планинских подручја Републике Србије. Инострана методолошка сазнања и искуства развоја планинских подручја везана за другачије друштвено-економске системе, организованост, културне обрасце и слично, морају да буду подвргнути посебно пажљивој провери, да би се из-

вршила селекција поступака који ће одговарати условима у Републици Србији, под претпоставком да ће ови услови у догледној будућности бити генерално усклађени са општим принципима и условима организације ЕУ. Процес транзиције и структурних промена који су у Републици Србији у току имаће утицај на примену ових пројеката. При томе, конкурентност планинских подручја Србије неће бити одређена само просторним капацитетима и геополитичким положајем, већ и креативним-иновативним развојним окружењем кога чине: производне и услужне активности, трансфер технологија и посебно размена информација и сарадња домаћих и страних експерата; регионални идентитет; висок ниво квалитета живљења и заштите околине; организационе форме управљања развојем уз усклађивање надлежности, системских закона и координације различитих политика и активности, диференцираних и прилагођених регионалним и локалним условима и захтевима и друго.

Анализа искуства земаља са вишим степеном развоја планинских подручја упућује на закључак да не постоји јединствени модел развоја и уређења планинских подручја и да препоруке и примере одрживог развоја треба специфицирати према условима Републике Србије и конкретног планинског подручја. У таквој ситуацији, одрживи развој туристичке регије Стара планина не представља само релативизацију интереса економије и екологије, односно остваривања економске и друштвене оправданости, као и заштите и превенције природних ресурса и вредности, већ пре алтернативне егзистенције или потпуне депопулације ових простора.

Позиционирање пројекта развоја Старе планине као туристичке регије базираће се на следећим упориштима:

- уравнотеженом и полицентричном развоју туристичких центара (у категорији светских малих центара са 2.000–4.000 лежаја) и насеља са функционалним правцима одрживих и динамичних интеграција према општинским центрима, урбаним подручјима и традиционалним насељима, као и могућој реализацији туристичког ризорта;

- поштовању основних принципа одрживог развоја и то еколошке подобности, у смислу развоја туризма и комплементарних делатности, који се могу реализовати у подручјима са изузетним природним вредностима; економске исплативости, у смислу инвестиција и активне заштите планинског подручја од дела прихода од развоја туризма; социјалне прихватљивости, у смислу заштите локалних интереса, побољшања услова живота и рада, стварања услова за задржавање и повратак становништва, активног укључивања локалног становништва у туристичку понуду и заштиту природе;

- развоју туристичког ризорта који се може укључити у велике, организоване и компактне кластере чиме се омогућава већа конкурентност (маркетинг и развој производа) мањи оперативни трошкови, могућност изградње мањих капацитета – производа у сврху управљања ризиком;

- већој софистицираности и контроли развојног концепта чиме се омогућава већа контрола и заштита животне средине, ствара више услуга са различитим учесницима и више различитих искустава у развоју туристичких производа;

- већој аутентичности, чиме се омогућава интеграција у локалну културу, природну средину и локалну социјалну заједницу;

- већој различитости понуда која се обезбеђује разноликошћу смештаја, цена и диверзификацијом корисника;

- примени високих технологија у развоју туризма, обликовању терена, одржавању, оперативној употреби, понуди забавних садржаја и анимацији;

- успостављању сарадње и савеза са инвеститорима, промотерима, девелоперима и оператерима у туризму;

- развоју атрактивне туристичке дестинације која представља лидера у планинском туризму југоисточне Европе, са целогодишњом понудом у простору и са имицом заснованим на традиционалним вредностима, очуваној природи и врхунским условима за рекреацију и одмор, у складу са искуствима и стандардима земаља са вишим степеном раз-

14 За 15 до 20 година, планинска подручја у Србији ће генерисати тражњу од око три милиона скијашких дана годишње, што значи да је данас домаћа понуда тек на око 15% очекиваног потенцијала.

15 Упоредна анализа Аустрије и Србије, показује приближно исти однос у укупној површини (83859 : 88361 km^2), површини подручја планинских општина (65 : 58%), броју становника, густини становништва у планинским општинама, али и огромне разлике у погледу само неких индикатора развоја планинских подручја (броја реализованих планинских центара и рекреативне инфраструктуре). Док је у Аустрији реализовано 78 планинских центара са 3.400 жичара и око 5.000 km скијашких стаза, у Србији је реализовано само два планинска центра са 31 жичаром и 77 km стаза. Разлика износи у погледу броја планинских центара 39/1, броја жичара 110/1 и дужине ски-стаза 65/1 у корист планинских подручја Аустрије.

воја планинских подручја и уз поштовање регионалних и локалних специфичности;¹⁶

– обезбеђењу дугорочног одрживог развоја и заштите Парка природе и туристичке регије Стара планина, у циљу чега ће Влада и општине из окружења интегрисати интересе за заштиту природе и отварање највећег јавно приватног туристичког пројекта у Републици Србији;

– коришћењу релевантне методологије планирања и управљања развојем у циљу обезбеђења конкурентног и транспарентног приступа у аквизицијама инвеститора и оперативног менаџмента;

– постепеном испуњавању основних услова заједничке кандидатуре за организацију Зимских олимпијских игара Србије и Бугарске, са градом кандидатом у оквиру туристичке регије Старе планине, за шта услове може испунити Пирот, уз лоцирање и организацију олимпијских села у складу са критеријумима Међународног олимпијског комитета (Табела 206).¹⁷

Табела 206: Приказ неких карактеристика кандидата за Зимске олимпијске игре 2014. године

Град кандидат	Лежаја у радијусу од 50 km	Капацитет Олимпијског села
Sochi – Русија	94.000	5.600 (3.000 у Сочију и 2.600 у снежној зони, удаљена међусобно 63 km)

- 16 Са посебном пажњом су проучена искуства код оних подручја која имају логичан континуитет развојног третмана – од програма и планова, преко изградње и уређења до коришћења. У том смислу разматрања су пре свега искуства у развоју на примеру Алпа где су постигнути најбољи резултати у валоризацији планинских простора. Укупан развојни континуитет подручја Алпа, са створеном културном традицијом која подразумева и креативни однос према планинама, са високим нивоом интеграције долине и планинске привреде, са уједначеним друштвеним стандардом и осталим облицима урбанизације, омогућило је да се најдаље одмакне са ревитализацијом планинских простора. Креативним односом према уређењу, заштити и коришћењу простора, према уређењу насеља и изградњи супраструктуре, а нарочито према изградњи саобраћајне и остале техничке инфраструктуре, пример Алпа се с правом може сматрати узором како би се требало (или у неким аспектима не би требало) односити према планинама и шта се може постићи таквим односом.

- 17 Према International Olympic Committee (IOC 2014 Evaluation Commission Report, Id-Media S.a.r.l., Belmont-sur-Lausanne, Switzerland, 2007), основни критеријуми који се вреднују при избору града кандидата за Зимске олимпијске игре су:

- 1) просечно време путовања аутобусом од града кандидата и туристичких центара и насеља (службени лежаји и смештај туриста) и олимпијског села (смештај спортиста) до олимпијских борилишта;
- 2) гарантовање смештајног капацитета у радијусу од 50 km од олимпијских борилишта, равномерно распоређени у туристичким центрима и насељима и граду кандидату, односно на различитим локацијама туристичке регије, и то капацитетом:
- 22.800 лежаја/соба различитих категорија за службене потребе, и то за: Међународни олимпијски комитет 950, Међународну федерацију 685, Национални олимпијски комитет 1.820, Организациони комитет Олимпијских игара домаћина 4.820, Организациони комитет Олимпијских игара следећег домаћина 200, спонзоре 4.350 и новинаре 9.975;
- 40.000 до 90.000 лежаја за потребе туриста;
- 3) гарантовање смештајног капацитета, за потребе спортиста, у оквиру једног или више олимпијских села, на погодним локацијама између града кандидата и снежне зоне, на контакту са најбољим скијаљистима, капацитета око 3.000 лежајева (укупно око 6.000);
- 4) приказ буџета за организацију олимпијских игара у вредности USD и локалној валути, у години кандидатуре и у години одржавања олимпијских игара (у складу са актуелном статистиком Светске банке);
- 5) безбедност и мере превенције (које се не вреднују већ се сматрају обавезним);
- 6) процена утицаја на животну средину и метеорологија (локација, надморска висина, снежни покривач, вештачки снег, водни ресурси, производња енергије, хазарди и др.);
- 7) проба функционисања олимпијских борилишта организовањем међународних такмичења;
- 8) анкета о мишљењу јавности града кандидата и државе о организацији олимпијских игара у % (грађанина: изузетно подржава, подржава, није битно, не подржава, уопште не подржава);
- 9) ставови репрезентативних субјеката за организацију игара (по свим нивоима и областима);
- 10) мапе са приказом регије, града кандидата, туристичких насеља, олимпијских села, олимпијских борилишта;
- 11) приказ листе спортских такмичења и места на којима ће се одржавати и друго.

Град кандидат	Лежаја у радијусу од 50 km	Капацитет Олимпијског села
Salzburg – Аустрија	81.700	6.150 (3.000 Салцбургу и 3.150 снежној зони, удаљена међусобно 68 km)
Pyeong Chang – Кореја	44.780	6.150 (на две локације, удаљена међусобно 37 km)

5. Развој и изградња инфраструктурних система и комуналне опреме

5.1. Саобраћајна инфраструктура

5.1.1. Путна инфраструктура

Путну инфраструктуру формираће постојећи и нови путеви планирани у функцији заштите природних и културних добара, интегралног развоја и уређења подручја Просторног плана. Развој саобраћајне мреже на подручју Просторног плана засниваће се на повезивању постојећих насеља, туристичког ризорта, туристичких центара, насеља и пунктова, појединачних туристичких објеката и других садржаја међусобно и са окружењем, уз максимално уважавање интереса заштите природе, развоја туризма и локалне заједнице, обезбеђење контроле уласка на подручје Парка природе и решавање питања мирујућег (стационарног) саобраћаја, односно паркинг простора.

Концепција развоја путне инфраструктуре претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, путем:

1) повећања саобраћајне доступности подручја Просторног плана и подизања квалитета саобраћаја на приступним државним путевима I и II реда модернизацијом, рехабилитацијом и појачаним одржавањем деоница:

– пута I реда М-25, Ниш–Сврљиг–Књажевац из правца Ниша (од петље „Малча” на аутопуту Е-80 Ниш–граница Републике Бугарске);

– пута I реда, М-25, Зајечар–Књажевац из правца Зајечара (од петље „Зајечар” на укрштању са путем I реда М-5 Параћин–Зајечар);

– пута II реда Р-243, Сврљиг–Кална из правца Сврљига (од чворне тачке на укрштању са путем I реда, М-25, Ниш–Сврљиг) као и на деоници Кална–Јања у дужини од око 8 km;

– пута II реда Р-121, на деоници Књажевац–Кална у дужини од око 30 km, као и на деоницама из правца Пирота (Пирот–Басарски камен–Рсовци–Височка Ражана–Славиња) и Димитровграда (Изатовци–Доњи Криводол–Радејна) у укупној дужини од око 30 km;

– пута II реда Р-247-а, из правца Минићева ка граничном прелазу „Кадибогаз” са Републиком Бугарском;

– државног пута II реда Р-244 (од аутопута Ниш–Димитровград) на правцу Бела Паланка–Сврљиг (Бабина Глава);

– као и изградњом деонице ауто-пута Е-80 Ниш (петља „Малча”)–Пирот–Димитровград у дужини од 84 km, од чега на подручју Просторног плана око 3,6 km.

2) комплетирања мреже путева I и II реда изградњом нових деоница у дужини од око 22,4 km, и то:

– обилазнице Књажевца на путном правцу I реда М-25 Зајечар–Ниш северозападно од Књажевца у дужини од око 8,4 km, од села Горње Зуниче до уклапања у постојећи пут М-25 код скретања за село Ргоште (на територији општине Књажевац);

– деонице на путном правцу II реда Р-243 Сврљиг–Кална–Свети Никола, на делу од села Јања до превоја Св. Никола (односно ка планираном граничном прелазу „Св. Никола” са Републиком Бугарском), у дужини око 12,2 km (на територији општине Књажевац);

– деонице на путном правцу II реда Р-121 од села Доњи Криводол до границе са Републиком Бугарском (односно ка планираном граничном прелазу „Доњи Криводол” са Републиком Бугарском), у дужини око 1,8 km (на територији општине Димитровград);

3) реконструкције и изградње локалне путне мреже;
4) повећања проходности/безбедности државних путева I и II реда и локалних путева при проласку кроз насеља, формирањем уличног профила пута.

У циљу повећања саобраћајне доступности подручја Старе планине, посебно Завојском језеру као и улазу у ски-јалиште (сектори 3. Мрамор–Гостуша и 2. Топли До), размотриће се могућност и оправданост изградње тунела кроз масив Видлица на правцу Пирот–Белски Мост оријентационе дужине око 7 km (чиме би се време путовања од Пирота до Старе планине скратило са 60 минута на 15 минута).

На подручју Просторног плана предвиђа се модернизација, реконструкција и изградња локалних саобраћајница, у циљу:

1) адекватног повезивања/прикључења туристичког ризорта, туристичких центара и насеља на путну мрежу, за шта се овим просторним планом, за приритене деонице локалних путева, предлаже добијање ранга државног пута II реда и то за локалне путеве: Јањски мост–Црни Врх (веза за туристички центар „Голема река“) – туристички ризорт Јабучко равниште, у наставку пута II реда Р-243 Кална–Јања, у дужини од око 17 km, на подручју општине Књажевац (од чега је око 14 km постојећи пут); Церова-туристички ризорт Јабучко равниште, од везе са путем II реда Р-121, у дужини од око 12 km, на подручју општине Пирот (планирани пут) и другог;

2) повећања саобраћајне доступности и повезаности насеља међусобно, са центрима заједнице села, субопштинским центрима, односно општинским центрима Димитровград, Пирот, Књажевац и градом Зајечаром;

3) повезивања насеља са скијалиштем, туристичким центрима, насељима и пунктовима;

4) развоја туризма, пољопривреде и шумарства (у функцији службених путева) и приступачности природним вредностима у самом Парку природе;

5) постизања максималног степена асфалтираности.

На подручју Просторног плана предвиђа се 20 деоница нових локалних путева укупне дужине од око 155 km (већим делом трасама постојећих некатегорисаних и шумских путева) од чега на подручју:

1) општине Књажевац, четири деонице дужине око 17,7 km, и то:

– село Црни Врх (веза са локалним путем Л-16 Црни Врх–Јабучко равниште код моста на Големој реци) – туристички центар „Голема Река“ дужине око 3,5 km;

– туристички центар „Голема Река“ – туристички пункт Мирица дужине око 2,5 km;

– село Ђуштица–Бабине Ливаде–Засковци, до везе са путем Темска–Топли До дужине око 17,15 km, од чега на територији општине Књажевац 9,5 km и на територији општине Пирот око 7,65 km;

– Бабине Ливаде–Јабучко равниште, дужине око 4,4 km, од чега на територији општине Књажевац око 2,2 km и на територији општине Пирот око 2,2 km;

– село Ђуштица–Јабучко равниште, дужине око 6 km;

2) општине Пирот, 15 деоница дужине око 135 km, и то:

– Мртвачки мост (на путу од Темске ка Топлом Доу) – брана „Завој“, дужине 4,3 km;

– Церова (на Р-121 од Пирота ка Темској) – туристички ризорт Јабучко равниште, у дужини од око 12 km (до локалитета Бабине Ливаде одакле наставља планираним локалним путем Бабине Ливаде–Јабучко равниште у дужини од око 4,4 km) за шта се даје предлог добијања ранга државног пута II реда (уз претходну израду студије оправданости) због повезивања општина Пирот и Књажевац, односно обостраног приступа туристичком ризорту Јабучко равниште, као и повезивања у правцу државног пута II реда Р-244 Бела Паланка–Сврљиг (Бабина Глава) преко локалног пута Церова–Базовик–Орља–Бабина Глава (који је ван подручја Просторног плана);

– брана Завој–Гостуша десном обалом језера дужине 11,2 km;

– Копривштички Крст–Белски Крст дужине 8,4 km;

– Белски Крст–туристички центар „Мрамор дужине“ 11,2 km;

– Белски Крст–Гостуша–туристички пункт Гостуша дужине 8 km;

– веза од пута за село Гостушу (пре одвајања за Белски мост) – село Рсовци дужине 9,7 km;

– Топли До–туристички центар „Мрамор“, дужине 11,7 km;

– од пута Топли До–Мрамор до туристичког центра „Топли До 2“, дужине 3,4 km;

– Топли До–туристичко насеље „Ракитска Гора“ дужине око 5 km;

– туристичко насеље „Ракитска Гора – Бабин Зуб“ укупне дужине 8,35 km (веза са локалним путем Л-16 Црни Врх – Јабучко равниште);

– село Дојкинци – туристичко насеље „Дојкинци 1 и 2“ – туристички центар „Мрамор“, дужине 13,5 km;

– веза од пута Темска–Топли До–село Рудине дужине 3 km;

– село Рудине–туристички ризорт Јабучко равниште у дужини од око 8 km (до локалитета Бабине Ливаде одакле наставља планираним локалним путем Бабине Ливаде–Јабучко равниште у дужини од око 4,4 km);

– Станичење (железничка станица на прузи Ниш–Димитровград)–Бегов мост (Темачким пољем)–Темска у дужини од око 7 km;

3) општине Димитровград, једна деоница од села Сенокос до туристичког центра „Сенокос 2“, дужине 2,7 km.

Табела 21. Биланс путева на подручју Просторног плана

Град и општина	I реда – магистрални		II реда – регионални				Локални			
	постојећи		постојећи		постојећи		постојећи		постојећи	
	укупно	укупно	укупно	Парк природе	укупно	Парк природе/ II степен	укупно	Парк природе/ II степен	укупно	Парк природе/ II степен
Зајечар	13,8	-	-	-	-	-	8	8/0	-	-
Књажевац	7	8,4	48,8	25,7	11,4	11,4/1,6	113,5	66/0	17,7	17,7/2,4
Пирот	14,1	3,6	55,3	2,2	-	-	70,3	58/10	134,6	99,6/16,6
Димитровград	-	-	12	12	1,6	1,6/0	9,5	9,5/0	2,7	2,7/1,3
Укупно	34,9	12	116,1	57,9	13	13/1,6	201,3	141,5/10	155	120/20,3

Укупна дужина путне мреже на подручју Просторног плана износиће 532,3 km (46,9 km путева I реда, 129,1 km путева II реда и 356,3 km локалних путева) од чега је 180 km планираних (12 km путева I реда, 13 km путева II реда и 155 km локалних путева). На подручју Парка природе укупно је планирано 133 km путева (13 km регионалних и 120 km локалних путева) од чега је у зони са режимом заштите II степена 21,9 km (1,6 km путева II реда и 20,3 km локалних путева).

Остали постојећи и планирани путеви су у зони заштите III степена или ван Парка природе.

У оквиру планираног система саобраћаја предвиђа се постављање:

1) одговарајућих аутобуских станица, односно аутобуских стајалишта на контакту грађевинских подручја туристичког ризорта, туристичких центара, туристичких насеља, подпланинских туристичких насеља и других туристичких

локалитета са мрежом путева, што је предуслов за интегрисану туристичку понуду подручја;

2) осам информативно-контролних пунктова, односно улазних капија у Парк природе:

- „Петруша” изнад Минићева на путу II реда Р-247-а;
- „Иново” изнад Калне на путу II реда Р-243;
- „Темска” изнад Темске на локалном путу Темска–Топли До;
- „Завој” изнад Пирота на локалном путу Пирот–Завојско језеро;
- „Тигар” изнад Басаре на путу II реда Р-121 Пирот–Височка Ражана;
- „Смиловци” изнад Смиловаца на путу II реда Р-121 Димитровград–Доњи Криводол;
- „Церова–Мирковци” изнад Церове, на планираном путу предложеном за добијање ранга државног пута II ка туристичком ризорту Јабучко равниште;
- „Рудиње” изнад Рудиња на планираном локалном путу Рудиње–туристички ризорт Јабучко равниште.

На свим путевима у ужој зони заштите водоакмулације „Завој” успоставља се трајна забрана превоза опасних и штетних материја, као и изградње пратећих путних објеката који могу угрозити извориште. Загађене атмосферске воде са коловозних површина се пре увођења у реципијенте, пропуштају кроз сепаратор нафтних деривата.

5.1.2. Остала саобраћајна инфраструктура

Просторним планом се за потребе заштите подручја, туристичке понуде, локалног становништва и насеља предвиђа развој:

1) Вертикалног транспорта жичарама у оквиру туристичке инфраструктуре и то првенствено преко три кабинско-гондолске жичаре укупне дужине око 13,3 km, на правцима:

- туристички центар „Голема Река–Тупанар–Миџор” у дужини од око 4.260 m и са висинском разликом од око 1.120 m (општина Књажевац);
 - туристички центар „Топли До–Калуђерски дел–Миџор” у дужини од око 6.060 m и са висинском разликом од око 1.410 m (општина Пирот);
 - туристички центар „Сенокос–Сребрна Глава” у дужини од око 3.000 m и са висинском разликом од око 750 m (општина Димитровград).
- У функцији вертикалног транспорта биће и један број жичара седежница из програма туристичке инфраструктуре.

2) Ваздушног саобраћаја:

- коришћењем постојећих аеродрома у Нишу и Софији у Бугарској (ван подручја Просторног плана), чији положај пружа могућност најбржег приступа подручју Старе планине;
- коришћењем спортског аеродрома у Бору, као алтернативног (ван подручја Просторног плана);
- реализацијом мањих спортско-туристичких аеродрома на потенцијалним локацијама Минићево (општина Књажевац) и Смиловци (општина Димитровград);
- организовањем хеликоптерског превоза као и изградњом одговарајућег броја хелидрома у близини туристичког ризорта и туристичких центара чије ће се локације одредити плановима ниже реда и посебним студијама.

3) Мултимодалног саобраћаја комбиновањем и обједињавањем функција даљинског друмског, железничког (који тангира подручје Просторног плана са западне стране, пругом Зајечар–Ниш и са југозападне стране пругом Ниш–Димитровград–Софија), ваздушног и локалног кабинско-гондолског и/или могућег шинског саобраћаја.

Такође ће се размотрити могућности и оправданост изградње других система вертикалног транспорта као зупчасте-планинске железнице или других система шинских возила који су предвиђени за целогодишње коришћење и повезивање туристичких центара и насеља, туристичких локалитета и скијалишта.

5.2. Хидројтехничка инфраструктура

На подручју Просторног плана развијаће се:

1) два регионална система за снабдевање насеља водом највишег квалитета, и то:

– Нишавски регионални подсистем, у оквиру Доње-јужноморавског регионалног система, у читавом сливу река Темштице и Нишаве, који се наслања на водоакмулацију „Завој” на Височици и сва постојећа квалитетна локална изворишта вода;

– део Тимочког регионалног система, у сливу Трговишког и Белог Тимока, који се наслања на сва изворишта подземних и површинских вода, као и на планирану водоакмулацију „Жуковац” на Жуковачкој (Алдиначкој) реци.

2) два речна система за уређење, заштиту и коришћење речних вода и то Нишавски подсистем Јужноморавског речног система и Тимочки речни систем, с тим што ће ове системе чинити функционално повезани објекти, пре свега вишенаменске водоакмулације („Завој” и „Жуковац”), минакумулације и водозахвати на планинском подручју, ППОВ (у Пироту, Књажевцу, туристичком ризорту и планинским туристичким центрима и насељима) и објекти заштите од вода, чији је задатак да обе компоненте водних режима – количину и квалитет – одржавају на нивоу који обезбеђује испуњење свих циљева у области заштите вода, заштите од поплава и коришћења вода за технолошке и пољопривредне потребе.

5.2.1. Водоакмулација „Завој”

Кључни објекат Нишавског регионалног подсистема за снабдевање становништва водом и најважнији објекат за регулисање вода у оквиру Нишавског подсистема Јужноморавског речног система за обезбеђење воде за енергетске потребе, као и за заштиту вода река Темштице и Нишаве, представља вишенаменска водоакмулација „Завој” на Височици.

Конфигурација бране и водоакмулације

Брана „Завој” изграђена је на профилу Височице источно од узвишења „Шулћеница” (кота 792 m н.в.) и западно од узвишења „Завидинац” (кота 908 m н.в.) у КО Завој (општина Пирот), око 4 km узводно од ушћа Топлодолске реке у Темштицу. Брана је насута, од земљаног набачаја са глиненим језгром, потпорним телом од каменог набачаја и инјекционом завесом, грађевинске висине 86 m, са котом круне бране на 620 m н.в., дужином у круни од 285 m и ширином око 10 m, са котом нормалног успора (у даљем тексту: КНУ) од 612,5 m н.в. и котом максималног успора (у даљем тексту: КМУ) од 615,9 m н.в., са преливом, са брзотоком и ски скоком (са три поља 9 x 10,2 m) димензионисаним на максимално вероватни водостај $Q_{mpf} = 1.820 \text{ m}^3/\text{s}$, са водозахватним објектима у језеру којима се селективно захвата и испушта вода за снабдевање становништва и насеља, снабдевање техничком водом ХЕ „Пирот” (инсталисани проток $Q = 45 \text{ m}^3/\text{s}$ преко одводног тунела дужине 9.093 m, пречника 4,5 m и са нето падом 198 m), гарантованим протоком ($0,6 \text{ m}^3/\text{s}$) и контролом потпуног пражњења водоакмулације, са темељним испустом, односно адаптираним тунелом (2.300 mm) дужине око 600 m за евакуацију воде током експлоатације и опточним тунелом (за евакуацију воде током градње) као дренажном галеријом, потковичастог профила висине 3 m и дужине 930 m.

Укупна запремина водоакмулације „Завој” износи $170.000.000 \text{ m}^3$ од чега је корисна запремина $140.000.000 \text{ m}^3$. Површина слива водоакмулације „Завој” износи око $554,8 \text{ km}^2$ од чега је око $453,3 \text{ km}^2$ непосредни слив водоакмулације „Завој”, а око $101,5 \text{ km}^2$ део слива Топлодолске реке (узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода у водоакмулацију „Завој”). Површина водоакмулације „Завој” при КНУ износи око $6,1 \text{ km}^2$ и простире се на око 14 km речног тока Височице, са највећом ширином језера око 1.000 m и највећом дужином око 80 m.

Вода која се наменски испушта из водоакмулације „Завој” прерађиваће се у ХЕ „Пирот” и МХЕ низводно од бране.

не – „Завој” и „Темац”. Очекивани обим производње електричне енергије износиће укупно око 168 GWh/годишње.

Тунелски довод за превођење дела великих вода Топлодолске реке

Корисна запремина и висински положај омогућавају знатно боље перформансе у уређењу водних режима, заштити и коришћењу вода од оних које се обезбеђују у садашњој конфигурацији система водоакмулације „Завој”. Ради побољшавања ефеката вишенаменске водоакмулације „Завој” као и због потреба низводних корисника (у складу са ППРС, ВОС и Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС”, бр.17/07 и 73/07) предвиђа се комплетирање тог система превођењем дела великих вода Топлодолске реке у водоакмулацију, односно појачање њеног водног потенцијала. За реализацију овог система предвиђен је завршетак изградње тунелског довода (деривације) на правцу од водозахватног објекта узводно од ушћа Засковачке реке у Топлодолску реку. Након реализације тунелског довода, мере санитарне заштите Завојског језера проширују се и на читав слив Топлодолске реке узводно од водозавхвата. Водозахват је тиролског типа, без успореног објекта у кориту, што је еколошки најбоље решење, које потпуно обезбеђује гарантовану проточност (средњих и малих вода и ублажавање таласа великих вода) на низводном потезу Топлодолске реке.

Приоритетне намене

Завршетком фазне реализације објекта водоакмулације „Завој” успостављају се услови за развој планског решења Нишавског регионалног подсистема водоснабдевања и Нишавског подсистема Јужноморавског речног система, које ће обезбедити следеће приоритетне намене:

1) Снабдевање водом највишег квалитета

Водоакмулација „Завој” омогућиће дугорочно снабдевање водом становништва у конзумној зони низводних насеља општина Димитровград, Пирот, Бела Паланка, Гацин Хан, Ниш и Меровина, прикључком на овај систем. Корисници вода из Нишавског подсистема, за високи стандард који ће добити очувањем количина и квалитета воде у сливу и изворишту акумулације „Завој”, учествоваће у надокнади изгубљене користи – ренте узводним корисницима подручја слива и изворишта унутар Парка природе којима се због придржавања прописаних режима заштите, уређења и коришћења подручја Парка природе и зона заштите изворишта на очувању квалитета воде за пиће, значајно смањују могућности производње и добити. У том смислу, становници подручја Парка природе, посебно они из његовог најчистијег дела изворишта воде за пиће, биће посебно стимулисани да очувају Парк природе и извориште од загађења.

2) Снабдевање технолошким водом

Са оживљавањем привредних активности створиће се потреба и услови за захватање технолошке воде из речног система, јер су изворишта воде високог квалитета резервисана искључиво за снабдевање насеља. Индивидуални системи за снабдевање технолошким водом (из сопствених каптажа и извора), као што је случај код АД „Тигар”, задржавају се у функцији.

3) Управљање водним режимима

Оперативно управљање водним режимима оствариће се испуштањем из водоакмулације „Завој”:

– гарантованог протока од 0,6 m³/s, преко испуста на брани „Завој”, чиме се на читавом току реке Темштице низводно од ушћа Височице поправљају водни режими у односу на оне у природном стању, повећавају протоци у маловодним периодима, ублажавају таласи великих вода, стварају услови за формирање мале акумулације узводно од насеља Темске са стабилном акваторијом вишенаменског значаја, намењене житељима Темске за потребе пољопривреде, туризма и рекреације на води и утиче на очување и унапређење природног окружења у околини (узводно и

низводно) манастира Св. Ђорђа, као и код хидроелектране и средњовековног утврђења Темац, с тим да се део наменски испуштеног протока за еколошке потребе користи за снабдевање водом планираног акваторичког комплекса у подбранском делу водоакмулације „Завој”;

– протока за потребе ХЕ „Пирот”, до око 45 m³/s, којим се преко тунелске деривације спаја Завојско језеро са Нишавом и омогућава значајно управљање водним режимима на Нишави низводно од Пирота, с тим да се део наменски испуштеног протока за технолошке и еколошке потребе користи за снабдевање водом планираног акваторичког комплекса у Пироту.

Реализацијом интегралног система Топлодолска река – Завојско језеро, побољшање водних режима реке у сливу Топлодолске реке и Темштице биће еколошки и водопријатно још ефикасније. Гарантована проточност ће износити 200 l/s у Топлодолској реци у зони ушћа са Височицом, 800 l/s у Темштици од ушћа са Височицом низводно ка насељу Темска (низводна проточност се повећава услед прилива гарантованог протока из Височице односно Завојског језера од 600 l/s) и 1.200 l/s у зони насеља Темска притока (услед додатног прилива вода из Засковачке реке).

4) Хидроенергетско коришћење водоакмулације

Сви протоци који се из водоакмулације „Завој” гравитационо упућују према регионалним подсистемима, хидроенергетски се прерађују у:

– МХЕ „Темац” на Темштици, са три агрегата, што омогућава врло флексибилно прилагођавање расположивим протоцима, инсталисане снаге 625 kW и годишњом производњом од 2,8 GWh;

– МХЕ „Завој” низводно од бране водоакмулације, инсталисане снаге 350 kW и годишњом производњом од 2,5 GWh;

– акумулационој ХЕ „Пирот” деривационог типа, инсталисане снаге 2 x 40 MW и просечне годишње производње 130 GWh (која ће се повећати за додатних 37,90 GWh након превођења дела великих вода Топлодолске реке) најквалитетније вршне енергије.

5) Ублажавање таласа великих вода и заштита од поплава

Водоакмулација „Завој” омогућава ефикасно ублажавање поплавих таласа и сврстава се у водоакмулације са вишегодишњим регулисањем протока, што је од посебног значаја на делу тока Височице и Темштице низводно од бране, као и на читавом току Нишаве, све до ушћа у Јужну Мораву. То захтева и да режим рада ХЕ „Пирот” у потпуности испуштује време и количину наменски испуштеног протока, како низводно од компензационог базена не би долазило до непредвиђених дневних осцилација водостаја Нишаве који угрожавају локалне комуникације.

На подручју слива водоакмулације „Завој” нема опасности од поплава, јер су насеља углавном довољно уздигнута у односу на Височицу и мање притоке. Сигурност у долини Височице побољшаће се стављањем у функцију мини-акмулације узводно од МХЕ „Темац”, са запремином око 30.000 m³. Постоји могућност јављања локалних проблема мањих бујица, који се могу санирати без већих захвата у простору.

6) Заштита квалитета вода

Заштита и одржавање квалитета вода у сливу водоакмулације „Завој” и делу слива Топлодолске реке спроводиће се:

– одрживим коришћењем локалних изворишта до количина које не угрожавају еколошке услове у окружењу, што значи да се из извора и отворених водотока може захватити само део воде, како би се обезбедила проточност водотока низводно од водозавхвата која није мања од тзв. мале месечне воде обезбеђености 80%, односно није мања од гарантованог еколошког протока, а коришћење алувијалних изворишта подземних вода може се обављати до граница када формирање депресионог левка не угрожава еколошке и друге услове;

– одржавањем квалитета вода водотока слива и водоакмулације у прописаним I и I/II класама квалитета, што

обухвата успостављање зона заштите, заштиту од неконтролисаних урбанизација у складу са режимима заштите, спровођење мера санитације насеља ради спречавања уношења ефлуената и нутријената у водотоке и језеро, забрану испуштања свих отпадних вода непосредно у повремене или сталне водотоке, као и у подземље, применом самоупојних бунара, изградњу колектора, ППОВ и водонепропусних септичких јама за објекте, насеља и зоне планиране градње, забрану грађења производних погона који као отпадне материје имају нутријенте и/или друге загађујуће материје, забрану коришћења пловила са моторима са унутрашњим сагоревањем, организовање купања само на плажама које су санитарно опремљене са прихватањем отпадних вода санитарија и тушева канализацијом или вододрживим резервоарима (који се празне цистернама у пријемнике ППОВ), контролу употребе пестицида и других средстава за заштиту биља са гледишта заштите вода и земљишта уз стимулисање произвођача који се одреде за органску производњу, без употребе пестицида;

- заштитом водоакмулације „Завој” од процеса еутрофикације која обухвата задржавање у еколошки најповољнијем олиготрофном стању, чиме се обезбеђује највиши квалитет воде, забрану кавезног узгоја риба ради спречавања уноса у језеро нутријената који би могли да покрену развој процеса еутрофикације језера, порибљавање језера и градња рибњака на водотокима у зони изворишта на основу одговарајућих иктиолошких студија и пројекта, уз поштовање правила да се, осим рибарских комерцијалних функција, сагледају и све еколошке и заштитне функције акумулације;

- мониторингом квалитета воде водоакмулације с математичким моделом динамичких промена параметара квалитета акумулације током времена;

- мониторингом количина и квалитета воде на излазу из ППОВ, као кључне мере ефективности и ваљаности експлоатације, што ће представљати и услов за издавање употребних дозвола.

Режими заштите, коришћења и уређења сливног подручја водоакмулације „Завој”

Просторним планом се

1) резервише простор за:

- брану и водоакмулацију „Завој” и водозахватни објекат за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију „Завој”, површине око 6,1 km², на подручју КО Завој (1,67 km²), Велика Лукања (2,7 km²), Покревеник (0,05 km²), Паклештица (0,88 km²), Мала Лукања (0,77 km²) и Топли До (0,0004 km²);

- коридор одводног тунела (деривације) од водоакмулације до ХЕ „Пирот” укупне дужине око 9 km, на подручју КО Мала Лукања (дужине око 0,8 km), Копривштица (дужине око 0,5 km), Добри До (дужине око 4,5 km), Градашница (дужине око 1,5 km) и Бериловац (дужине око 1,7 km);

- коридор тунелског довода (деривације) за превођење великих вода од Топлодолске реке до водоакмулације „Завој”, дужине око 5,7 km, на подручју КО Топли До (дужине око 0,1 km) и Завој (дужине око 5,6 km);

2) успостављају зоне заштите изворишта регионалног Нишавског подсистема водоснабдевања, тј. водоакмулације „Завој”, укључујући и део слива Топлодолске реке узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода.

За резервисан простор и зоне заштите изворишта утврђују се диференцирани режими заштите, коришћења и уређења (Табела 22).

Простор резервисан за водопривредне објекте и водоакмулацију „Завој”

На простору резервисаном за изградњу водопривредних објеката и водоакмулацију „Завој”, површине око 6,1 km², успоставља се режим строго ограничене и контролисане изградње.

До изградње водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију „Завој” и привођења простора планираној намени, односно приба-

вљања земљишта у јавно власништво, забрањује се изградња нових објеката.

У циљу заштите квалитета вода потребно је, пре превођења великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију „Завој”, извршити уређење терена по завршетку рада на реализацији објекта за превођење вода, у зони непосредне заштите.

Зона непосредне заштите

На простору непосредне заштите водоакмулације „Завој” (који обухвата простор у односу на КНУ водоакмулације „Завој” од 612,5 m н.в., ширине од 100 m низводно од круне бране и појас ширине минимум 20 m дуж узводног обода круне бране и у акваторији око водозахватног и преливног објекта и у односу на коту водозахватног објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију „Завој” од око 620 m н.в., пречника минимум 20 m око водозахватног објекта), успоставља се режим строгог санитарног надзора са забраном изградње, коришћења простора и одвијања активности које нису у функцији водопривреде.

Подручје уже зоне заштите

На подручју уже зоне заштите водоакмулације „Завој” (површине око 19,53 km² који обухвата простор узводно од профила бране у појасу ширине 500 m дуж обала водоакмулације рачунајући од обалске линије у односу на КМУ од 615,9 m н.в. и узводно од водозахватног објекта, за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију „Завој” у појасу од 500 m од објекта и дуж обала) успоставља се режим сталног санитарног надзора, са забраном изградње и контролисаним коришћењем простора.

Изузетно, дозвољава се проширење или изградња новог стамбеног (викенд) објекта као замена постојећег или за решавање стамбених потреба чланова постојећег домаћинства, као и реконструкција економских објеката уз обавезу контролисаног елиминисања чврстог отпада и обезбеђења санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода. За потребе туристичко-рекреативног коришћења водоакмулације дозвољава се уређење излетничких и риболовних стаза и планирано уређење приобаља (плаже, отворени спортски терени, понтони, сидришта, санитарни објекти, угоститељски објекти, сервис спортске опреме и слично) са санитарно обезбеђеним објектима за дневни боравак посетилаца и пратећом инфраструктуром (ложишта, заклони од кише и сл.). Поред наведених изузетака, на простору уже зоне заштите забрањује се градња свих инвестиционих објеката, осим објеката у функцији заштите и коришћења водоакмулације. У ужој зони заштите забрањена је експлоатација камена, шљунка као и сви други рударски радови.

До доношења интегралног програма уређења пољопривредног земљишта, задржава се постојећа структура пољопривредних површина, уз поштовање принципа обраде и сетве према нагибу и типу земљишта. Употреба средстава за заштиту биља и минералних ђубрива мора бити усаглашена, по врсти и количини, са агропедолошким условима и режимом заштите вода. Ограничава се обим економске експлоатације шума, одређивањем ових шума за заштитне шуме, као приоритетном функцијом. Газдовање шумама ускладиће се са интересима водопривреде, првенствено у погледу заштите од ерозије и потенцијалних клизишта у току експлоатације водоакмулације.

Забрањује се вршење радњи које могу угрозити водоакмулацију (формирање депонија комуналног отпада, формирање нових гробља, закопавање угинуле стоке, превоз, складиштење и испуштање опасних и штетних материја и друго). Приоритет има обезбеђење услова за примену одговарајућих мера заштите од отицања стајњака, осоке, фекалија и других органских загађења преко површинских и отпадних вода. По успостављању уже зоне заштите, потребно је извршити санитацију постојећих стамбених и економских објеката, објеката за одмор и рекреацију, као и санитарно

уређење терена (уклањање депонија, одлагалишта сточног ђубрета, осоке и слично, као и изградња санитарних објеката и повезивање економских објеката са хигијенским депонијама на начин да се спречи испирање у водотоке) што обезбеђује инвеститор водопривредног објекта. Чврсти отпаци, као и садржаји из непропусних септичких јама и сувих нужника морају се редовно сакупљати и износити са подручја слива на за то прописане локације.

Развој саобраћајне инфраструктуре ограничава се на категорију локалних јавних путева, пољских и шумских путева. Дуж јавних путева обезбеђује се инфраструктура за прикупљање атмосферских вода, са сепараторима нафтних деривата. Пuteви који се изводе за потребе водопривреде користе се и за потребе локалног саобраћаја. Изградња преносне и дистрибутивне електро-енергетске и телекомуникационе мреже, локалних водовода и слично није ограничена.

Границе уже зоне заштите морају бити видно означене стубовима са натписним плочама и то у равним линијама у размаку од 500 до 1.000 m, у делу постојећих насеља у размаку од најмање 100 m и у свим тачкама пресека са јавним путевима, надземним и подземним инфраструктурним водовима, водотоцима и каналима.

Подручје шире зоне заштите

На подручју шире зоне заштите водоакмулације „Завој” (површине око 529,17 km², који обухвата подручје слива реке Височице и Топлодолске реке у делу који није обухваћен непосредном и ужом зоном заштите изворишта) успоставља се режим селективног санитарног надзора, са контролисаним изградњом и коришћењем простора.

Коришћење и уређење пољопривредног и шумског земљишта биће засновано на решењима и одредбама основа заштите, коришћења и уређења пољопривредног и шумског земљишта. У насељима и зонама са стамбеним, туристичким и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске, површинске воде и водоакмулација, мора се обезбедити санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода ван слива водоакмулације, што условљава реализацију канализационих система и одговарајућих ППОВ односно, тамо где то није рационално ни изводљиво, изградњу и уређење непропусних септичких јама, уз организовање службе која ће се старати о њиховом пражњењу. Такође потребно је спровести комплетну санитацију насеља са изградњом хигијенских депонија, хигијенских клозета, као и асанаацију постојећих мини фарми, тако да испуњавају све санитарно-техничке услове који обезбеђују потпуну сигурност од загађивања вода и тла.

За потребе туристичко-рекреативног коришћења слива водоакмулације дозвољава се реализација скијалишта на Старој планини (сектори „Топли До”, „Мрамор/Гостуша”, „Дојкинци/Копрен”, „Јеловица/Росомач” и „Сенокос/Сребрна глава”), скијалишта „Видлич”, пратеће инфраструктуре и санитарно обезбеђених објеката за потребе скијаша (ски ресторани, заклони и слично), излетничких и спортско-рекреативних стаза са мањим објектима за предаха туриста (одморишта, видиковци, надстрешнице за склањање од невремена) и зона туристичке изградње, под условом санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода, а тамо где је могуће и одвођења отпадних вода ван слива водоакмулације.

Рударски објекти и радови могу се изводити условно, само ако је у њиховом пројектовању и извођењу обезбеђено канализација и пречишћавање отпадних вода, као и њихова рециркулација у производном процесу, односно одводњавање пречишћених вода изван зона заштите, према посебним техничким прописима. Развојем и уређењем регионалне саобраћајне инфраструктуре обезбедиће се услови за несметано одвијање транзитног путничког и робног промета, уз контролисани превоз опасних и штетних материја које могу трајно и у значајном обиму да угрозе извориште водоснабдевања. Дуж регионалних путева обезбедиће се инфра-

структура (водонепропусне риголе и слично) и уређаји за прикупљање, одвођење и санитарно прихватљив третман загађених атмосферских вода, као и привремен пријем отпадних материја у случају акцидента у редовном саобраћају.

Развој и уређење локалне саобраћајне и техничке инфраструктуре реализоваће се без посебних захтева у погледу заштите водоакмулације.

Подручје изван шире зоне заштите

Подручје Просторног плана изван шире зоне заштите водоакмулације „Завој” (987,1 km²) обухвата простор: низводно од водозахватног објекта за превођење великих вода из Топлодолске реке у водоакмулацију „Завој” и вансливне површине обухваћених КО, на којима су предвиђене:

– у Парку природе активности заштите и развоја у складу са Поглављем III. овог плана, одсек 1.1.1. Режији заштите природе;

– ван Парка природе друге развојне активности и изградња инфраструктурних објеката у складу са планским решењима.

Табела 22: Биланс зона заштите изворишта по катастарским општинама (у km²)

Општина	КО	зона непосредне заштите са водоакмулацијом	ужа зона заштите	шира зона заштите	укупно
		1.	2.	3.	1+2+3
водоакмулација „Завој”					
Пирот	Завој	1,67	2,84	5,41	9,92
	Гостуша	-	0,97	44,87	45,84
	Дојкинци	-	-	76,02	76,02
	Височка Ржана	-	-	14,33	14,33
	Велика Лукања	2,7	6,11	9,13	17,94
	Славиња	-	-	13,78	13,78
	Рсовци	-	-	34,18	34,18
	Росомач	-	-	27,87	27,87
	Покревеник	0,05	0,76	4,63	5,44
	Паклештица	0,88	6,11	19,77	26,76
	Мала Лукања	0,77	1,45	0,60	2,82
	Копрившница	-	0,27	5,14	5,41
	Јеловица	-	-	32,28	32,28
	Брлог	-	-	13,78	13,78
	Бела	-	0,41	9,74	10,15
	Басара	-	-	0,67	0,67
	Топли До	-	-	0,21	0,21
	Добри До	-	-	2,87	2,87
Димитровград	Влковија	-	-	5,94	5,94
	Сенокос	-	-	50,54	50,54
	Изатовци	-	-	8,23	8,23
	Горњи Криводол	-	-	22,09	22,09
	Доњи Криводол	-	-	3,41	3,41
	Браћевци	-	-	5,52	5,52
	Баљев Дол	-	-	7,58	7,58
	Каменица	-	-	9,72	9,72
Укупно		6,07	18,92	428,31	453,3
водозахват – део слива Топлодолске реке					
Књажевац	Црни Врх	-	-	0,18	0,18
Пирот	Гостуша	-	-	3,61	3,61
	Дојкинци	-	-	0,23	0,23
	Завој	-	0,12	1,58	1,70
	Топли До	0,0004	0,49	95,26	95,75
Укупно		0,0004	0,61	100,86	101,47

5.2.2. Снабдевање водом највишег квалитета

Развој система за снабдевање насеља подпланинске зоне, водом највишег квалитета предвиђа:

1) ширење регионалних система са приоритетним правцима за:

– Нишавски регионални подсистем – узводно и низводно од Пирота дуж Нишаве;

– део Тимочког регионалног система – дуж Трговишког и Белог Тимока, са уласком до насеља у бочним долинама;

2) побољшање поузданости и развој основног система за снабдевање водом насеља на подручју Просторног плана које се врши преко градских водовода Пирота и Књажеваца, који имају карактер мањих регионалних система и који подмирују потребе;

– долињских насеља дуж Белог Тимока све до Минићева, као и нека насеља у доњем (долинском) делу слива Трговишког Тимока (Трговиште, Берчиновац и друго), у случају књажевачког водовода;

– већи број сеоских насеља у околини града и у долини Нишаве, у случају пиротског водовода, уз перспективу даљег ширења према насељима Темска и Бело Поље и другим долињским насељима;

3) задржавање и побољшање поузданости и техничке опремљености 54 локална система (30 на делу општине Пирот, 15 на делу Књажевца, пет на делу Димитровграда и четири на делу града Зајечара) већим делом у долињским зонама;

4) прикључивање градских и локалних водовода на регионални систем по својењу губитака у дистрибутивној мрежи на мање од 20% и успостављање поузданог и континуираног мерног система потрошње и губитака воде са контролом кључних тачака у мрежи односно гранама система, кориговање продајне цене воде која мора да покрије трошкове просте репродукције система, трошкове заштите изворишта, као и део трошкова проширене репродукције (око 30%) који се односи на даљи развој система.

Решење снабдевања водом већих насеља у зони обухвата регионалних система (Пирот и Књажевац) предвиђа се са обезбеђеношћу не мањом од 97% и са нормама снабдевања које се користе за такве системе у свету. Трајно решење снабдевања водом свих других насеља на Старој планини предвиђа се са обезбеђеношћу од 95%, са нето нормама потрошње не мањим од 400 литара по кориснику дневно (1/к/д) за села (укључујући и 55 литара дневно по условном грлу стоке), 400 1/к/д за туристичка насеља и пунктове (25 1/к/д за дневне излетнике). У оба случаја, и у условима редукције мора да буде испоручено најмање 70% од тражених количина воде.

Из оба регионална подсистема за снабдевање водом насеља обезбеђиваће се само недостајуће количине воде, након оптималне експлоатације квалитетних локалних изворишта. То подразумева потпуну заштиту и оптимално коришћење свих локалних изворишта подземних и површинских вода. Експлоатација локалних изворишта допуштена је само до количина које не угрожавају еколошке услове у окружењу.

Локална изворишта се могу користити за експлоатацију и флаширање подземних вода, у складу са законом (услови заштите природе, детаљна хидрогеолошка истраживања, одобрење о истражном праву, експлоатационо право, водопривредни услови, акт о урбанистичким условима, одобрење за изградњу и друго).

Развој система водоснабдевања туристичких центара и насеља

Према расположивим хидролошким ресурсима, распореду корисника вода и прогнозираним потребама за водом туристичких центара и насеља планинске зоне подручја Просторног плана, систем за обезбеђење вода највишег квалитета, неће бити јединствен, већ формиран од више групних или појединачних локалних система, од којих ће неки бити међусобно повезани, а неки ће престављати партиципална решења водоснабдевања. Норме потрошње воде у планинској зони предвиђене су са минимумом 400 1/к/д по стационарном туристи и 25 1/к/д за дневне излетнике.

Основна концепција система за обезбеђење вода највишег квалитета заснива се на следећим правилима:

1) ревитализацији локалних система, заштити изворишта и значајнијем повећању резервоарског простора у насељима планинске зоне;

2) развоју аутономних локалних система за обезбеђење водом туристичког ризорта туристичких центара и насеља у планинској зони, уз евентуално повезивање у групне системе, како би се повећала њихова поузданост;

3) усклађености капацитета изворишта водоснабдевања и размештаја стационарних туриста;

4) захватању вода из извора и врела које ће се генерално вршити на присојним странама изворишних челенки сливова (док се осојне стране изворишних челенки, са изворима, резервишу за гарантоване еколошке протоке);

5) остваривању пуне еколошке заштите изворишта, што захтева да се низводно од свих водозахвата мора обезбедити гарантовани еколошки проток, који у топлотом делу године не може да буде мањи од $Q_{\text{м.мес}} 80\%$;

6) коришћењу постојећих капацитета изворишта (без пречишћавања, сем хлорисања), у првој фази, и то:

– каптираних извора и врела, са дистрибутивном мрежом;

– новонакаптираних извора, из којих ће се вода гравитационо, одговарајућим цевоводним мрежама допремати до потрошача;

7) истраживању могућности коришћења водозахвата из отворених токова, вишенамених водоакмулација и миниакмулација и подземних изворишта, у другој фази, уз развој одговарајуће каналске и цевоводне мреже којима ће се вода из изворишта допремати до постројења за прераду сирове воде и дистрибуирати до потрошача;

8) истраживању могућности повезивања локалних система.

Водоснабдевање туристичких локалитета и насеља на подручју Просторног плана

Планирана потрошња воде највишег квалитета на туристичким локалитетима и насељима у функцији туризма на подручју Просторног плана (без Пирота и Књажевца) износи око 328,9 1/s, (од чега за туристички ризорт 108,4 1/s, четири туристичка центра око 52 1/s, туристичка насеља око 42,3 1/s, туристичке пунктове око 9 1/s, туристичка насеља/пунктове око 10 1/s, мешовита насеља око 14 1/s, туристичка села око 61 1/s и села у функцији туризма око 32 1/s) и приказана је у Табели 23, уз назнаку ограничења водоснабдевања због недовољног капацитета изворишта.

Капацитет изворишта за потребе реализације система за снабдевање водом највишег квалитета градских насеља Пирота и Књажевца и туристичких локалитета и насеља износи просечно 631,4 1/s (од чега је издашност извора просечно 342,7 1/s а каптираних водозахвата просечно 288,7 1/s) и дат је у Табели 24.

Табела 23: Прогнозиране потребе за водом

Туристички локалитети/насеља/села	1/s
Туристички ризорт	
Јабучко равниште	108,4
Туристички центри	
Голема Река	15,5
Топли До 2	14,5
Мрамор	10
Сенокос 2	12,3
укупно	52,3
Туристичка насеља	
9. Коњарник–Бабин Зуб	2,8
10. Ракитска гора	6,4
11. Дојкинци 1	3
12. Дојкинци 2	7
13. Врело – Јеловица	7,2
14. Јеловица 1	2,9
15. Росомач 1	7,6
16. Сенокос 1	5,5
Укупно	42,3
Туристички пунктови	
Гравальоса	1,6
Мириша	1,8
Козарница	1,9
Топли До 1	1,9
Гостуша 1	1,8
Укупно	9

Туристички локалитети/насеља/села	l/s
Туристичка насеља/пунктови	
4. „Завојско језеро“	6,9
5. Подбранско насеље „Завој“	2,3
6. Излетнички туристички пункт „Басарски камен“	1,4
Укупно	10,6
Мешовита насеља	
3. Кална	4,6
4. Темска	9,3
Укупно	13,9
Туристичка села	
13. Црни Врх са засеком Гравалоса	8,8
14. Ђуштица	3,3
15. Балта Бериловац	3,7
16. Вртовац/Иново	2,8
17. Топли До	6
18. Гостуша	3,7
19. Дојкинци	8,8
20. Јеловица	3,3

Туристички локалитети/насеља/села	l/s
21. Росомач	6
22. Височка Ржана	6
23. Сенокос	5,5
24. Каменица	3
Укупно	60,9
Села у функцији туризма	
4. у општини Књажевац (Горња Каменица, Јања и друго)	9,2
5. у општини Пирот (Рсовци, Брлог, Бела и друго)	12,5
6. у општини Димитровград (Изатовци, Браћевци и друго)	3,4
7. у граду Зајечару (Селачка и Мали Извор)	6,6
Укупно села у функцији туризма	31,7
1. Укупно сви центри, насеља и пунктови (без капацитета Пирота и Књажевца*)	220,5
2. Укупно туристички ризорт	108,4
УКУПНО	328,9

* Напомена: Прогнозиране потребе за водом у Пироту и Књажевацу дефинисане су важећим Генералним планом Пирота и Генералним урбанистичким планом Књажевца.

Табела 24: Капацитети изворишта за снабдевање водом на подручју Просторног плана

Град и општине (део на подручју Просторног плана)	број	Извори издашност		број	Водозахвати издашност	
		m³ на дан	(l/s)		m³ на дан	(l/s)
Зајечар	3	1 468,8	17	10	1 118,2	12,9
Књажевац	102	2 640,7	30,6	27	8 560	99,1
Пирот	254	24 790,5	286,9	33	15 111,3	174,9
Димитровград	58	705,8	8,2	6	1 512	1,8
Укупно (са градским насељима Пирот и Књажевац)	417	29 605,8	342,7	76	24 940,7	288,7

Извор: Карта водних објеката 50, 1993. година, Савезно министарство за одбрану и Министарство за пољопривреду.

Примарни правци развоја подсистема водоснабдевања, којим ће се вода од водозахвата одговарајућим цевоводним мрежама допремати до туристичких локалитета и насеља су:

1) туристички центар „Голема Река“ (са туристичким пунктом Мирица) – туристичко село Црни Врх, који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке сливова Големе Реке и Црновршке реке;

2) туристичко насеље „Бабин Зуб–Коњарник“, који користи (каптирано) Дојкино врело на присојној страни изворишног слива Црновршке реке, односно друга локална изворишта;

3) туристички центар „Топли До 2“ – туристички пункт Топли До 1 – туристичко село Топли До – туристичко насеље „Ракитска Гора“, који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Студеничке реке и Ракитске реке, односно друга локална изворишта;

4) туристички центар „Мрамор“, који користи изворе и врела на присојним странама изворишног слива Топлодолске реке, у првој фази, односно водозахвата из Завојског језера, у другој фази, када се предвиђа и повезивање са туристичким селом и туристичким пунктом Гостуша;

5) туристичко насеље „Дојкинци 1 – Дојкинци 2“ – туристичко село Дојкинци који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Дојкиначке реке;

6) туристичко насеље „Јеловица 1“ – туристичко село Јеловица – туристичко насеље „Врело–Јеловица“ који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Јеловичке реке;

7) туристичко насеље „Росомач 1“ – туристичко село Росомач који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Росомачке реке;

8) туристички центар „Сенокос 2“ – туристичко село Сенокос – туристичко насеље „Сенокос 1“ који користи изворе и врела на присојним странама изворишне челенке слива Воденичке реке, у првој фази, односно друга локална изворишта.

Просторним планом дефинисана је прогнозирана потреба за водом туристичког ризорта Јабучко равниште, док ће се начин водоснабдевања решавати у току спровођења

плана на основу посебне студије изводљивости хидротехничке инфраструктуре у складу са ВОС, решењима овог просторног плана и у договору са Републичком дирекцијом за воде. С обзиром да је активирање локације Јабучко равниште у Просторном плану ограничено могућностима водоснабдевања (у зони локације расположиво 2 l/s воде), а да је потреба граничног капацитета око 108,4 l/s воде, решење питања водоснабдевања захтева превођење вода из суседног слива или неко друго сложено техничко решење.

Начин решавања водоснабдевања туристичког ризорта Јабучко равниште не искључује примарне правце развоја подсистема водоснабдевања туристичких центара и насеља, за које су овим просторним планом резервисани коридори водовода, као и капацитети извори и врела на присојним странама изворишних сливова који им гравитирају.

5.2.3. Системи за заштиту квалитета вода и обезбеђење воде за техничке потребе

Одвођење комуналних отпадних вода и атмосферских вода

Ради заштите квалитета вода низводних водотока и акумулација, а према распореду постојећих и планираних садржаја и насеља на подручју Просторног плана и конфигурацији терена, решење евакуације и пречишћавања комуналних отпадних воде, вршиће се путем:

– гравитационих сепаратних канализационих система са одговарајућим ППОВ са механичким и биолошким третманом, посебно у Пироту и Књажевацу и зонама туристичког развоја, с тим да сва ППОВ треба да буду решена тако да могу да обезбеде механички и биолошки третман и у зимским условима, са излазним БПК₅¹⁸ 6 mg/l O₂;

– руралне санитације, односно групних и индивидуалних водонепропусних објеката уз комбинацију са секундарним биолошким пречишћавањем, код дисперзованих и неприступачних насеља, посебно у зонама регионалних и локалних изворишта, уз оперативну организацију даљег поступка са отпадним водама.

18 БПК₅ – петодневна биолошка потрошња кисеоника – индикатор квалитета воде

У прогнози количина отпадних вода рачуна се око 90% употребљених вода (без могућности продора подземних вода), што за садржаје туристичких локалитета и насеља износи укупно око 298 l/s и то за туристички ризорт око 98 l/s, четири туристичка центра око 47 l/s, туристичка насеља око 40 l/s, туристичке пунктове око 8 l/s, туристичка насеља/пунктове око 9 l/s, мешовита насеља око 12 l/s, туристичка села око 55 l/s и села у функцији туризма око 29 l/s.

Предвиђени су следећи сепаратни канализациони системи

1) на подручју општине Књажевац:

– комплетирање канализационог система за отпадне воде са ППОВ и развој система за одвођење атмосферских вода на грађевинском подручју Књажеваца (у складу са Генералним урбанистичким планом Књажевца);

– сепаратни гравитациони систем Голема Река – Црни Врх (у сливу Црновршке реке) који има висинску разлику од око 500 m и покрива целокупан потез од туристичког центра „Голема Река“, са туристичким пунктом Мирица (1.300 m н.в.), до туристичког села Црни Врх, где се планира ППОВ (800 m н.в.) и на овај систем ће се, изнад села Црни Врх, прикључити посебан систем за евакуацију отпадних вода из правца засеока и туристичког пункта Гравалоса;

– посебни мали системи са ППОВ за туристичко насеље „Коњарник–Бабин Зуб“ и туристички пункт Козарница (у сливу Црновршке реке), уз могућност перспективног прикључења на сепаратни гравитациони систем Голема Река–Црни Врх;

– посебни мали системи са ППОВ за мешовито насеље Кална, туристичка села Вртовац, Иново, Ћушница, Балта Бериловац и друга насеља (у доњем сливу Црновршке реке) уз могућност прикључења на перспективне сепаратне гравитационе системе на правцу:

– Вртовац–Иново–Кална са ППОВ;

– Ћушница–Балта Бериловац са ППОВ;

– посебни мали системи са ППОВ за села у функцији туризма Горња Каменица и друга села (у сливу Трговишког Тимока), као и за гранични прелаз Кадибогаз и планирани гранични прелаз Свети Никола;

2) на подручју општине Пирот:

– комплетирање канализационог система за отпадне воде са ППОВ и развој система за одвођење атмосферских вода на грађевинском подручју Пирота (у складу са Генералним планом Пирота);

– сепаратни гравитациони систем Топли До – Засковачка река (у сливу Топлодолске реке) који има висинску разлику од око 300 m и покрива целокупан потез од туристичког центра „Топли До 2“ (900 m н.в.), са туристичким пунктом Топли До 1, туристичким селом Топли До све до ушћа Засковачке реке у Топлодолску реку (испод водозахватног објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакumulацију „Завој“) где се планира ППОВ (600 m н.в.) и на овај систем ће се прикључити посебни системи за евакуацију отпадних вода из правца:

– туристичког насеља „Ракитска Гора“, код туристичког села Топли До, са посебним ППОВ, које може бити у употреби до стављања у функцију објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакumulацију „Завој“;

– туристичког центра „Мрамор“, код туристичког центра „Топли До 2“, са посебним ППОВ, које може бити у употреби до стављања у функцију објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакumulацију „Завој“;

– сепаратни гравитациони систем Дојкинци – Врело (у сливу Дојкиначке реке) који има висинску разлику од око 400 m и покрива целокупан потез од туристичког насеља Дојкинци 2 (1.100 m н.в.) преко туристичког насеља „Дојкинци 1“ и туристичког села Дојконци све до туристичког насеља „Врело“, односно испод ушћа Јеловичке реке у Дојкиначку реку где се планира ППОВ (700 m н.в.) и на овај систем ће се, код туристичког насеља Врело, прикључити посебан систем за евакуацију отпадних вода из правца туристичког насеља „Јеловица 1“ и туристичког села Јеловица;

– сепаратни гравитациони систем Росомач – Градиште (у сливу Росомачке реке) који има висинску разлику од око 150 m и покрива потез од туристичког насеља „Росомач 2“ (1.000 m н.в.) до туристичког села Росомач, односно низводно од села, где се испод локалитета Градиште планира ППОВ (850 m н.в.);

– сепаратни гравитациони систем Завојско језеро – подбрански део (у непосредном сливу Завојског језера) који има висинску разлику од око 250 m и покрива потез од туристичког насеља „Завојско језеро“ (750 m н.в.) до туристичког насеља у подбранском делу Завојског језера, односно низводно до планираног ППОВ (500 m н.в.) и на овај систем ће се прикључити посебни системи за евакуацију отпадних вода из правца:

– туристичког насеља „Гостуша 1“ и туристичког села Гостуша, у коридору планираног пута северном обалом језера, код подбранског дела;

– туристичких садржаја на јужној обали језера (ван уже зоне заштите), код туристичког насеља „Завојско језеро“;

– посебни мали системи са ППОВ за мешовито насеље Темска и излетнички туристички пункт „Басарски камен“, туристичко село Височка Ржана и друга насеља (у сливу Височице);

– посебни мали системи са ППОВ за села у функцији туризма Рсовци, Бела и друга села (у сливу Височице);

3) на подручју општине Димитровград:

– сепаратни гравитациони систем Сенокос – Каменица (у сливу Воденичке реке) који има висинску разлику од око 200 m и покрива потез од туристичког центра „Сенокос 2“ (1000 m н.в.), преко туристичког села Сенокос све до туристичког села Каменица, испод ког се планира ППОВ (800 m н.в.) и на овај систем ће се прикључити посебан систем за евакуацију отпадних вода из правца туристичког насеља „Сенокос 1“, код туристичког села Сенокос;

– посебни мали системи са ППОВ за села у функцији туризма Изатовци, Браћевци и друга села као и за планирани гранични прелаз Доњи Криводол (у сливу Височице);

4) на подручју града Зајечара посебни мали системи са ППОВ за села у функцији туризма Селачка и Мали Извор (у сливу Белог Тимока).

Просторним планом дефинисана је прогнозирана количина отпадних вода туристичког ризорта Јабучко равниште, док ће се начин канализације, одвођења и пречишћавања отпадних вода решавати у току спровођења плана на основу посебне студије изводљивости хидротехничке инфраструктуре у складу са ВОС, решењима овог просторног плана и у договору са Дирекцијом за воде. С обзиром да се у случају активирања туристичког ризорта Јабучко равниште рачуна са око 98 l/s отпадних вода, што износи неколико пута више од збира гарантованих еколошких протока свих водотока у зони ризорта, и да је неопходна пуна еколошка заштита изворишта током целе године, решење питања канализације, одвођења и пречишћавања отпадних вода захтева сложено техничко решење.

Начин решавања пречишћавања отпадних вода туристичког ризорта Јабучко равниште не искључје правце сепаратних канализационих система туристичких центара и насеља, за које су овим просторним планом резервисани коридори примарних колектора и локације ППОВ. За потребе туристичког ризорта Јабучко равниште размотриће се могућност повезивања на неки од сепаратних гравитационих система Коњарник–Голема Река–Црни Врх (у сливу Црновршке реке на подручју општине Књажевац) или Топли До–Засковачка река (у сливу Топлодолске реке на подручју општине Пирот), у зависности од начина решења питања водоснабдевања.

Код дисперзованих и неприступачних насеља са већим бројем засеока и мањих групација домаћинстава, одвођење отпадних вода вршиће се:

– на подручју слива водоакumulације „Завој“ и слива Топлодолске реке узводно од водозахватног објекта за превођење великих вода у водоакumulацију „Завој“, путем индивидуалних водонепропусних објеката (сенгрупа), одакле

ће се редовно евакуисати (цистернама) ван слива до ППОВ (испод подбранског комплекса, испод водозахватног објекта за превожње великих вода или у Пироту); уредно прањење септичких јама биће подржано одговарајућим комуналним сервисом и информационим системом и вршиће се на основу њиховог мониторинга, независно од дојаве корисника;

– селективном применом примарног механичког пречишћавања путем водонепропусних септичких јама са обичним таложницама којима се постиже степен пречишћавања 25–75% и секундарног биолошког пречишћавања где се, заједно са претходним објектом, постиже степен пречишћавања 90–95%, уз евентуално хлорисање пре упуштања у реципијент, који ће имати најмање IIa класу квалитета воде.

Атмосферске воде са грађевинских подручја уводиће се кишном канализацијом и отвореним каналима у локалне реципијенте. Атмосферске воде са регионалних путева, јавних паркиралишта и локалних путева (у ужој зони заштите водоакумулације „Завој”), пре упуштања у реципијент, морају имати предтретман за одвајање нафтних деривата.

Заштита квалитета вода

Заштита квалитета вода ће се остваривати:

1) применом технолошких мера заштите (изградња ППОВ градова, туристичког ризорта, туристичких центара и насеља), водопривредних мера (оплемењавање малих вода повећањем протока у маловодним периодима низводно од акумулација и коришћењем миниакумулација и микроводозахвата из којих се мора испуштати гарантовани еколошки проток) и организационо-економских мера (спречавање загађења вода опасним материјама, смањење специфичне потрошње воде увођењем одговарајућих накнада за коришћење воде и испуштање употребљене воде, смањење хазарда од хаваријских загађења, увођење система мерења и осматрања за истовремено откривање појава загађења, итд.) чиме ће се побољшати квалитет вода свих река на подручју Просторног плана, а посебно Сврљишког и Трговишког Тимока (реализацијом акумулација „Жуковац” на Жуковској реци), као и читавог горњег тока Нишаве квалитет вода се трајно одржава у захтеваним класама I и I/II (за планинске водотоке), односно у класи IIa за наведене долинске водотоке;

2) увођењем заштитних зона (непосредне, уже и шире) изворишта површинских и подземних вода регионалних подсистема за сва изворишта локалних водовода успостављају се непосредна и ужа зона заштите и примењују мере уређења и заштите простора (према Правилнику о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС”, број 92/08); режим заштите у ширим зонама изворишта регионалних система подразумева спречавање уношења у тај део слива објекта и садржаја који би својим отпадним материјама угрозили квалитет површинских и подземних вода; на том простору се могу реализовати само објекти виших нивоа финализације, са „чистим” технологијама, које немају чврсте и течне отпадне и опасне материје које би могле да угрозе изворишта;

3) антиерозионим радовима (санирањем ерозионих жаришта) и биолошким радовима (пошумљавањем голети, мелиорацијом деградираних шума и ливада) чиме ће се знатно побољшати еколошко стање на сливовима, повећати разноврсност биодиверзитета и створити економски услови за одржавање еколошки повољног стања вода у сливовима.

Систем за обезбеђење вода за техничке потребе

Систем за обезбеђење воде за техничке потребе користиће:

1) водотоке (углавом тиролским водозахватима), акумулације („Завој” и „Жуковац”) и миниакумулације („Темац” на Темштици узводно од МХЕ „Темац”, „Седло 1” и

„Седло 2” на Големој Реци узводно и низводно од састава са Прилепском реком, Коњарник на Зупском потоку, и друге погодне локације) са бранама до 15 m висине и микроводозахвате са преградама око 7 m висине;

2) посебну хидрантску мрежу и друге системиме за транспорт техничке воде, намењене за:

– противпожарну заштиту (у првом реду за гашење шумских пожара и противпожарне потребе у насељима и објектима);

– прављење снега на скијалишту Старе планине у зимском периоду и заливање заливањених површина скијалишта у летњем периоду;

– хидроенергетске потребе, пре свега МХЕ, као еколошки прихватљивог облика производње енергије;

– снабдевање водом објекта аква-центра;

– наводњавање пољопривредних површина и агрокултура;

– потребе изградње и одржавања рибњака;

– реконструкцију и изградњу аутентичних воденица;

– прање јавних површина (саобраћајница, улица и тргова);

– МСП и индустрију (са обезбеђеношћу од 95-97% зависно од степена значајности производних капацитета).

Планска концепција развоја система за обезбеђење техничке воде, заснива се на следећим правилима:

– основни правци транспорта воде хидрантском мрежом поклапају се са правцима постојећих и планираних сепаратних система водоснабдевања, уз изградњу нове секундарне мреже ка зони алпског скијалишта;

– коришћење хидропотенцијала на принципима одрживог развоја, према планској и пројектној документацији, без угрожавања еколошке равнотеже, режима заштите и резервације простора за друге намене;

– димензионирање МХЕ стриктно примерено природним протоцима и падовима водотока и повећање сигурности напајања;

– изградња објекта система уз стриктно поштовање услова надлежних органа и организација, по посебним инжењерским пројектима и у складу са одредбама одговарајућих урбанистичких планова;

– количине, поступак захватања вода, висина надокнаде и трошкови изградње водозахвата дефинисаће се уговором између корисника вода и предузећа надлежног за гадовање сливним подручјем;

– стварање услова за развој комплексних хидромелиорационих система на земљиштима виших бонитетних класа у Пиротском пољу и долини Белог Тимока.

Заштита од вода

Заштита од поплава оствариваће се применом, односно оптималном комбинацијом:

1) хидротехничких мера, које чине:

– пасивне мере заштите (заштита линијским одбрамбеним системима – насипи, регулациони радови, чији се степен заштите прилагођава вредностима садржаја који се бране) које ће се примењивати нарочито на Белом Тимоку низводно од Књажевца, где је неопходна регулација у циљу стабилизације корита и заштите приобаља од бујичних поводња, као и на бројним доњим токовима осталих мањих река на подручју Просторног плана;

– активне мере заштите – ублажавањем поплавањих таласа у акумулацијама;

2) организационих мера просторног и урбанистичког планирања, којима се спречава изградња нових скупих урбаних, привредних и инфраструктурних садржаја у зонама које су посебно угрожене од поплава.

Заштита од поплава оствариваће се у складу са критеријумима из ВОС и то: заштита Пирота и Књажевца од тзв. стогодишњих великих вода $Q_{VV1\%}$, мањих долинских насеља дуж Нишаве, Трговишког и Белог Тимока од тзв. педесетогодишњих великих вода $Q_{VV2\%}$ и пољопривредног земљишта од тзв. двадесетпетогодишњих великих вода $Q_{VV4\%}$.

Заштита, уређење и коришћење водотока и водног земљишта

Регулација водотока и водног земљишта спроводиће се:

1) усклађивањем техничких и биолошких радова на регулацији водотокова и заштите од великих вода, бујица и ерозије приобаља са планским решењима регионалних водопривредних система;

2) посебним, амбијентално усклађеним, уређењем приобаља и корита водотока у насељима, туристичким местима и пунктовима (шеталишта, риболовне и излетничке стазе и слично);

3) уређењем водотокова у зони заштите природних и културних добара применом натуралне регулације и у складу са условима и мерама заштите добара;

4) уређењем водотокова и обала у зони насеља по принципима регулације урбаног типа, чиме ће се створити еколошки повољнији услови развоја, а мали водотоци у зони насеља се могу уређивати и по принципима натуралне регулације, што је еколошки повољнији начин, јер побољшава услове за развој водених и приобалних екосистема;

5) санацијом локалних појава одрона и клизишта, чишћењем корита од наноса, отпада и слично;

6) уклањањем/санацијом постојећих објеката на водотокима (воденице, јазови, МХЕ, прелази и слично) који не испуњавају водопривредне услове или нарушавају водни режим;

7) успостављањем и уређењем профила за мерење протика и квалитета вода на Височици, Топлодолској реци, Дојкиначкој реци, Јеловичкој реци и Росомочкој реци и већим притокама (у општини Пирот), Црновршкој реци, Големој Реци, Жуковачкој реци, Трговишком Тимоку и већим притокама (у општини Књажевац) и Височици и Воденичкој реци и већим притокама (у општини Димитровград);

8) регулацијом водотока Височице низводно од бране „Завој” и Темштице низводно од састава Топлодолске реке и Височице у циљу обезбеђења услова за туристичко рекреативно коришћење;

9) успостављањем заштитног појаса ширине 10 m дуж обала нерегулисаних корита водотока, у којима је забрањена легализација постојећих и изградња нових објеката, који не испуњавају водопривредне услове или нарушавају водни режим.

5.3. Електроенергетска инфраструктура

Развој енергетске инфраструктуре на подручју Просторног плана засниваће се на:

– успостављању ефикасног система планског управљања и експлоатације изграђених енергетских ресурса, уз примену савремених решења и модернизације система преноса и дистрибуције према светским стандардима;

– стварању услова за поуздано и рационално напајање електричном енергијом конзумног подручја, постојећих насеља и планираних туристичких локалитета;

– интензивнијем коришћењу енергије из алтернативних обновљивих извора, посебно хидропотенцијала за изградњу МХЕ.

Електроенергетску мрежу формираће постојећи и планирани напојни и дистрибутивни водови и објекти који су у функцији постојећих насеља, Парка природе и туристичке регије.

5.3.1. Далеководи и трафо станице

Просторним планом се задржава постојећа конфигурација транзитне напојне и дистрибутивне високонапонске електро-енергетске мреже и објеката које чине: једна деоница ДВ 400 kV; шест деоница ДВ 110 kV (укупне дужине око 208 km); пет TC 110/35 kV; 19 деоница ДВ 35 kV (укупне дужине око 103,7 km); 17 TC 35/10 kV; више деоница ДВ 10kV укупне дужине око 552,5 km; 270 TC 10/0,4 kV (детаљније о постојећем стању електро-енергетске мреже и објеката и правцима напајања потрошача у поглављу I. одељак 3. Скраћени приказ постојећег стања, поднаслов Саобраћај и технички системи).

Развојем електро-енергетске мреже и објеката (по напонским нивоима) предвиђају се за:

1) далеководи и TC 110 kV, радови на повећању капацитета постојећих електро-енергетских објеката, имајући у виду да је на овом подручју изграђен поуздан систем преноса електричне енергије, као и изградње нових електро-енергетских објеката, у циљу обезбеђења поузданог напајања електричном енергијом туристичког ризорта, и то:

– реконструкција TC110/35 kV Књажевац, инсталирањем другог трансформатора од 31,5 MVA;

– замена трансформатора од 20 MVA из TC110/35 kV Књажевац у TC 110/35 kV Сврљиг;

– опремање по једне трафохелије 110 и 35 kV и спојног поља 35 kV у TC110/35 kV Сврљиг;

– изградња далековода 110 kV на правцу TC 110/35 kV Сврљиг – туристички ризорт Јабучко равниште, до нове трафостанице TC 110/35(20) kV Јабучко равниште;

– повећање инсталисане снаге у TC35/10 kV Књажевац 1 на 2x8 MVA, или у TC35/10 kV Књажевац 2 на 4+8 MVA;

2) далеководи и TC35 kV, реконструкција постојећих електро-енергетских објеката и изградњу нових у циљу обезбеђења поузданог напајања и двостраног система снабдевања електричном енергијом конзумног подручја, посебно туристичких центара, и то:

– опремање ДВ хелије у TC 35/10 kV Кална;

– изградња TC35/10(20) kV (2x8 MVA у првој фази) и далековода ДВ35(20) kV, од трафостанице TC 110/35(20)kV Јабучко равниште. за потребе туристичког ризорта у складу са дефинисаним параметарима снаге и енергије;

– изградња новог ДВ35 kV од постојећег ДВ35(10) kV Кална – Мездреја, до нове трафостанице TC35/10(20) kV Голема Река;

– изградња TC35/10(20) kV Голема река (2x4 MVA) за туристички центар „Голема Река”;

– изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице TC35/10(20) kV Голема Река, до TC35/10(20) kV Топли До за ТЦ Топли До;

– изградња TC35/10(20) kV Топли до (2x4 MVA) за туристички центар „Топли До”;

– изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице TC35/10 kV Топли До до TC 35/10(20) kV Темска;

– изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице TC35/10(20)kV Топли До до туристички центар „Мрамор” са новом трафостаницом TC35/10(20) kV Мрамор, односно до TC 35/10(20) kV Дојкинци и даље до постојеће TC 35/10(20) kV Височка Ржана;

– замена трансформатора у TC35/10(20) kV Височка Ржана (2x4 MVA);

– изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице TC35/10(20)kV Височка Ржана до TC35/10(20) kV Сенокос;

– изградња TC35/10(20) kV Сенокос (2x2,5 MVA) за туристички центар „Сенокос”;

– изградња новог далековода ДВ35 kV од трафостанице TC 110/35(20)kV Димитровград до TC35/10(20) kV Сенокос;

– истраживање могућности за повезивање надземним и кабловским ДВ на правцу од TC110/35(20) kV и TC35/10(20) kV Јабучко равниште ка TC35/10(20) Топли До и Голема река у циљу обезбеђења поузданог напајања;

– истраживање могућности обезбеђења двостраног система снабдевања електричном енергијом напонским нивоом 35 kV на правцу од TC35/10(20) kV Сенокос, преко гребена Старе планине, до TC35/10(20) kV у суседном туристичком центру „Берковски Балкан-Ком” у Републици Бугарској, за потребе развоја сектора скијалишта „Сенокос – Сребрна глава” и туристичког центра „Сенокос”;

– изградња (одвајање) директног далековода ДВ 35 kV, са ДВ 35 kV Темска TC35/10 kV-Пирот 4 TC 35/10 kV, до TC110/35 kV Пирот 1, у циљу обилажења TC Пирот 4 TC 35/10 kV која се налази у комплексу Тигра;

– изградња кабловског вода 35 kV од TC110/35 kV Пирот 2 до TC35/10 kV Пирот 8;

– изградња далековода ДВ35 kV Нишор – Темска;

– изградња далековода ДВ35 kV Пирот – Бела Паланка;

– прилагођавање ТС35/10 kV за систем даљинског управљања, уз примену информационих система;

– реконструкција електро-енергетских објеката: ТС35/10 kV Пирот 8, ТС35/10 kV Пирот 5 прва фаза, ТС35/10 kV Пирот 5 друга фаза, ТС35/10 kV Звонце, ТС35/10kV Димитровград 2 доградњом 10 kV постројења;

3) далеководи и ТС10(20)/0,4 kV значајним унапређењем у функцији поузданијег снабдевања електричном енергијом планираног развоја туристичког ризорта, туристичких центара и насеља и скијалишта, путем реконструкције постојећих и изградње нових надземних и кабловских ДВ (приоритетно на правцу Црни врх–Јабучко равниште), у складу са дефинисаним параметарима снаге и енергије, ради сагледавања преносне моћи ДВ и ТС 10(20)/0,4 kV и оптималних уклопних стања (за све варијанте падова напона).

У зонама развоја туризма и скијалишта на Старој планини ДВ и ТС 20 kV у перспективи ће представљати основу далеководне мреже и радиће се по правилу кабловски. Главне нове кабловске деонице 20 kV са ТС 20/0,4 kV инсталираће се за потребе туристичког ризорта Јабучко равниште, туристичких центара „Голема Река“, „Топли До 2“, „Мрамор“ и „Сенокос“, туристичких насеља, туристичких пунктова и сеоских насеља на рубу снежне зоне и сектора алпских скијалишта. Постојећи ДВ 10 kV задржавају се као ваздушни. Нисконапонска мрежа од ТС 20/0,4 и 10/0,4 kV до потрошача, у зонама туристичког развоја биће највећим делом каблиране.

Изградња/доградња електродистрибутивне мреже у планском периоду изводиће се према условима надлежног електродистрибутивног предузећа, у складу са законском регулативом из ове области и уз поштовање утврђених правила заштите животне средине, природних и културних добара.

Изградња других објеката и извођење свих врста грађевинских радова испод и у близини ДВ условљена је претходним прибављањем услова од стране надлежног електродистрибутивног предузећа, односно надлежне службе ЈП „Електропривреде Србије“.

5.3.2. Инсталисана снага електроенергије

За обрачун вршне потрошње електричне енергије усвојени су следећи параметри по врстама корисника и локалитетима: минимум 2,5 KW по стационарном кориснику за туристичке локалитете (без потрешње жичара), 2,5 KW по становнику за села и 0,1 KW по излетнику. Укупна инсталисана снага електроенергије обрачуната по наведеним нормативима износи за капацитет туристичких локалитета и сеоских насеља на подручју Просторног плана 173,51 KW, од чега за капацитете туристичке понуде:

1) у планинској зони 112,39 KW и то за: туристички ризорт Јабучко равниште 58,05 KW, туристичке центре 26,75 KW („Голема Река“ 8 KW, „Топли До 2“ 7,5 KW, „Мрамор“ 5 KW, „Сенокос 2“ 6,25 KW), туристичка насеља 20,62 KW („Коњарник–Бабин Зуб“ 1,37 KW, „Ракитска Гора“ 3,25 KW, „Дојкинци 1“ 1,25 KW, „Дојкинци 2“ 3,25 KW, „Врело–Јеловица“ 3,75 KW, „Јеловица 1“ 1,25 KW, „Росомач 1“ 3,75 KW и „Сенокос 1“ 2,75 KW) туристичке пунктове 3,75 KW (0,75 KW по пункту) и 3,22 KW за дневне излетнике;

2) у подпланинској зони 61,12 KW и то за: туристичка насеља/пунктове 5,75 KW („Завојско језеро“ 3,75 KW, подобранско насеље „Завој“ 1,25 KW, излетнички туристички пункт „Басарски камен“ 0,75 KW), мешовита насеља око 7,5 KW („Кална“ 2,5 KW и „Темска“ 5 KW), туристичка села 32,87 KW и села у функцији туризма 15 KW).

За обрачун вршне потрошње електричне електроенергије за потребе жичара усвојен је параметар од 60 KW на 100 метара висинске разлике инсталације. Укупна инсталисана снага електроенергије за потребе жичара, обрачуната по наведеном нормативу за 49 жичаре укупне висинске разлике око 27.000 m износи 16,2 KW. За све жичаре предвиђени су и резервни дизел агрегати.

Укупна инсталисана снага електроенергије за потребе туристичких локалитета и сеоских насеља као и потребе жи-

чара износи око 190 KW, од чега се око 65 KW односи на туристички ризорт Јабучко равниште, што оправдава изградњу ДВ и ТС 110/35(20) kV, као најоптималнијег решења.

5.3.3. Производња енергије из алтернативних обновљивих извора

Просторним планом се предвиђа коришћење алтернативних обновљивих извора енергије (у даљем тексту: ОИЕ) у првом реду хидроенергије изградњом МХЕ као и осталих видова енергије (соларна, еолска, биомаса, биогаз и друго).

Просторним планом се резервише простор за потенцијалне локације 121 МХЕ укупне снаге око 35 MW, од чега на подручју општине:¹⁹ Димитровград 10 МХЕ снаге око 2 MW, Пирот 79 МХЕ снаге око 25 MW, Књажевац 32 МХЕ снаге око 8 MW, што је приказано графички, на рефералној карти 3 „Мрежа насеља и инфраструктурни системи“, потенцијалним локацијама водазахвата МХЕ (а за подручје општине Пирот и потенцијалним локацијама машинских постројења МХЕ) и табеларно координатама тачака у Аналитичко-документационој основи Просторног плана. Изградња МХЕ према утврђеним хидропотенцијалима повећаће сигурност у напајању електричном енергијом насеља, алтернативне сеоске економије и туристичко-рекреативне инфраструктуре на подручју Просторног плана.

Повезивање планираних МХЕ на електроенергетски систем генерално ће се вршити ваздушним или кабловским далеководима на постојећу или планирану ДВ 10(20) kV мрежу и објекте.

Детаљнији услови изградње и повезивања МХЕ са електроенергетском мрежом (траса далековода, напонски ниво и место повезивања) утврдиће се са надлежним електродистрибутивним предузећем и предузећем надлежним за газдовање објектима водопривредних система и условима завода надлежних за заштиту природних и културних добара. Реализација МХЕ могућа је под условом да се не ремети концепт водоснабдевања туристичких локалитета као и заштита живог света вода.

Поред производње електричне енергије из МХЕ на подручју Просторног плана предвиђена је и производња еколошки прихватљивих облика енергије из алтернативних ОИЕ, и то:

1) соларне енергије применом разних врста пасивних соларних система (у којима објекат представља пријемник који захвата и чува највећи део енергије) и активних соларних система (који захватају енергију инсталисањем посебне опреме), а активни и пасивни системи користе се само у оквиру грађевинских подручја центара и насеља;

2) еолске енергије изградњом ветрогенератора одговарајуће снаге за шта се Просторним планом резервише простор у две потенцијалне зоне (на основу студије „Могућности коришћења енергије ветра за производњу електричне енергије“, ЈП „Електропривреда Србије“ из 2002. године, односно анализе зона на којима ветар годишње дува преко 50% времена, средњом брзином већом од 6 m/s) и у оквиру којих ће се детаљније извршити избор микролокација, и то: југозападно од превоја Свети Никола (у општини Књажевац) и западно од Мрамора (у општини Пирот), док се реализација ветрогенератора препоручује само у зони III степена заштите Парка природе или ван Парка природе и захтева изразу посебних студија којима ће се проверити потенцијали и утицај на природу;

3) биомасе као неисцрпног извора енергије које нема негативан утицај на природну средину уколико се правилно експлоатише (нпр. коришћење дрвних отпадака из шумарства и прераде дрвета), односно ако се шумама прописно газдује и ако се плански поступа са изворима биомасе;

4) производњом електричне енергије из био-гаса канализационог муља на ППОВ.

¹⁹ Потенцијалне локације МХЕ дате су на основу Студије „Локације будућих МХЕ“ ЈП „Електропривреде Србије“ – Дирекција за стратегију и инвестиције из 2006. године, као и елаборат „Хидроенергетски потенцијали МХЕ до 1 MW општине Пирот“ 2007. године и елабората „Катастар МХЕ општине Књажевац“ 2006. године

Алтернативни ОИЕ могу се реализовати уколико нису у супротности са правилима изградње и уређења простора, односно ако испуњавају услове санитарне заштите изворишта, заштите животне средине, природних и културних добара. Примена ОИЕ биће условљена регулативним и подстицајним мерама државе, при чему се могу очекивати резултати смањења загађења околине, смањења потрошње електричне енергије за грејање, економске исплативости примене, смањења топлотних губитака и друго.

5.3.4. Гасификација

Развој система гасификације засниваће се на критеријумима еколошке подобности и економске ефикасности што је посебно важно у условима заштићених природних добара и туристичког подручја Старе планине.

Развојем система гасификације предвиђена је изградња:

1) магистралног гасовода Димитровград–Пирот–Ниш–Појате, чиме се обезбеђује други правац снабдевања Републике Србије природним гасом из Русије преко Бугарске у обиму 1,8 милијарде m^3 годишње и стварају претпоставке за бржи развој гасификације централне Србије и Аутономне покрајине Косово и Метохија, уз повезивање са Републиком Црном Гором и БЈР Македонијом;

2) гранка магистралног гасовода на правцу Ниш–Књажевац–Зајечар–Бор–Прахово, којим се обезбеђује снабдевање источне Србије, а тиме и подручја Старе планине; Просторним планом се резервише простор за потенцијални коридор овог гасовода, у коридору пута I реда, М-25, Ниш–Сврљиг–Књажевац, на делу подручја општине Књажевац и града Зајечара;

3) доводно-разводних гасовода, у фазма, од магистралног гасовода Димитровград–Пирот и Ниш–Књажевац–Зајечар до Димитровграда, Пирота, Књажевца, Зајечара, већих индустријских потрошача, туристичких центара и насеља;

4) локалних инфраструктурних мрежа за снабдевања течним нафтни гасом (у даљем тексту: ТНГ), пре свега у туристичком ризорту, туристичким центрима и насељима, са мерним гасним регулационим станицама (у даљем тексту: МГРС) капацитета до 2 MW (који се може проширити у зависности од потреба) и чије се инсталације касније могу користити у систему гасне инфраструктуре (након перспективне реализације доводно-разводних гасовода).

5.4. Телекомуникациона инфраструктура

Развој телекомуникационе инфраструктуре на подручју Просторног плана засниваће се на успостављању ефикасног система веза и савременим сервисима за пренос података и пружање мултимедијалних услуга. С обзиром на топографске карактеристике простора, основу инфраструктуре телекомуникационе мреже представљаће оптички каблови, радио релееји (у даљем тексту: РР) телефонски систем са својим станицама и антенским стубовима, мобилна телефонија и дигитални системи преноса (СДХ технологије), чији капацитети нису ограничени и могу задовољити будуће потребе развоја.

За обрачунавање капацитета телефонских прикључака примењени су следећи нормативи по врстама корисника: 60 веза на 100 становника, 15 веза на 100 туриста (стационарних корисника), једна веза на 10 запослених и пет веза на 100 излетника.

Просторним планом се предвиђа:

1) у области фиксне телефонске мреже побољшање постојећег стања кроз:

– замену постојећих аналогних комутација (центра) дигиталним;

– изградњу новог магистралног оптичког кабла Ниш–Књажевац–Зајечар на нешто измењеној траси у односу на постојећи;

2) фазна изградња нових оптичких каблова, у укупној дужини од око 160 km (од чега око 90 km на подручју општине Књажевац и око 70 km на подручју општине Пирот) и то на релацијама:

– Минићево–Ошљане–Ново Корито, у дужини од око 14 km;

– Књажевац–Доња Каменица–Кална–Црни Врх–туристички ризорт Јабучко равниште у дужини од око 72 km, са краком за туристички центар „Голема Река”, у дужини од око 3,5 km (од моста на Големој реци на локалном путу Л-16 Црни Врх–Јабучко равниште);

– Темска–Сопот–Копривштица–Велика Лукања–Гостуша у дужини од око 25 km;

– Темска–Топли До у дужини од око 17 km (по планираном далеководу 35 kV, односно по земљоводном ужету, на истој релацији као постојећи далековод 10 kV Темска–Топли До);

– Пирот–Височка Ржана у дужини од око 25 km (изградња овог кабла и СДХ система по њему није скупа, јер постоји цев за полагање дуж целе релације, а такође, реализацијом овог система се стварају услови за квалитетне телекомуникације ка планираним туристичким центрима „Сенокос” и „Мрамор”, туристичким насељима и селима);

– туристички центар „Голема Река”–туристички центар „Топли До” у дужини од око 10 km, у циљу остварења поузданости система веза (реализовао би се преко планираног система жичара или далеководу 35 kV на правцу туристички центар „Голема Река” – туристички центар „Топли До”).

3) изградња нових комутација, система преноса и месних мрежа обезбеђењем привода из оптичких каблова, РР веза и аутоматских телефонских централа (у даљем тексту: АТЦ), посебно зонама туристичког развоја;

4) изградња РР система на правцу:

– Књажевац – Тупижница – туристички центар „Голема Река”, која би се састојала из два дела:

– Књажевац – Тупижница капацитета 63 x 2 Mbit/s, за потребе туристичког центра „Голема Река” и осталог дела општине Књажевац;

– Тупижница – туристички центар „Голема Река”, са пасивним рефлектором на локалитету „Жаркова чука”, капацитета 21 x 2 Mbit/s, за потребе туристичког центра „Голема Река” и изградње оптичког кабла ка Кални и Јабучком равништу (овај систем ће представљати резервну везу за туристички центар „Голема Река” и туристички ризорт Јабучко равниште и након изградње оптичког кабла Књажевац – Кална – туристички ризорт Јабучко равниште, са краком за туристички центар „Голема Река”);

– Црни Врх (у општини Пирот, на 1.152 m н.в.) – туристички центар „Сенокос”, са пасивним рефлектором на локалитету „Бубегов камик” капацитета 8 Mbit/s;

– Црни Врх (у општини Пирот, на 1.152 m н.в.) – туристички центар „Мрамор”, са пасивним рефлектором на истоменом локалитету капацитета 8 Mbit/s;

5) изградња по једног руралног радио телефонског система (по један на територији Пирота и Књажеваца), везаног на комутације у Књажевцу и Пироту, којим би се решиле телекомуникације у ретко насељеним деловима планинског подручја који сада нису покривени телефонском мрежом у функцији постојећих насеља и развоја туризма;

6) повећање броја планираних базних станица мобилне телефоније, које ће у потпуности покрити сигналом подручје и то 77 станица привредног друштва Теленор д.о.о. и 34 станице привредног друштва „Мобилна телефонија Србије” – Телеком Србија а.д.;

7) реализација телекомуникационе мреже у функцији посебне намене водоакмулације „Завој” за праћење квалитета и протока вода (низводно од бране „Завој”, код села Темска, код објекта за превођење вода и на већим притокама).

Реализацијом планских решења оствариће се укупно око 55.880 телефонских прикључака што представља густину од око 73 телефона на 100 становника/корисника (укључујући и потребе развоја туризма). Детаљнији подаци о развоју телекомуникационе инфраструктуре на подручју Просторног плана дати су у табели 25.

Код избора трасе за полагање оптичког кабла и локација за антенске стубове руралне РР и мобилне телефоније потребно је уважити успостављене режиме заштите природних и културних добара.

5.4.1. Пошта

Развој поштанске мреже предвиђа:

– побољшање просторног распореда и опремљености поштанских јединица уз увођење нових услуга у поштанском саобраћају;

– реализацију поштанских јединица у зонама туристичког развоја пре свега у туристичком ризорту Јабучко равни-

ште, туристичком центрима „Голема Река”, „Топли До”, „Мрамор” и „Сенокос”, као и у већим туристичким насељима и туристичким селима;

– отварање одговарајућих броја шалтера поштанске службе у субопштинским центрима, центрима заједнице села, као и у насељима са специфичним функцијама;

– могућност функционисања дела поштанских јединица као система сталних, односно сезонских уговорних пошти.

Табела 25. Изградња јавне телекомуникационе инфраструктуре

Ред. бр.	Насеље	Постојеће стање				2010. година				2023. година			
		број претплат-ника	комутација	мрежа	број претплат-ника	за изградњу				број претплат-ника	за изградњу		
						комутација	мрежа	опт. кабл	систем		комутација	мрежа	систем
ОПШТИНА КЊАЖЕВАЦ													
1.	Књажевац – дигитална	5.790	4.216	7.460	6.580	2.368	-	-		10.600	4.016	3.600	
1a	Књажевац – аналогна		2.374*			гаси се							
2.	Дубрава	999	1.920	1.650	1.920	-	-	-		2.400	480	600	-
3.	Минићево	44	1.016	50	80	-	-	-	-	80	-	-	-
4.	Кална	208	640*	240	700	720	1.000	6 km	RR8Mb	850	240	-	STM4
5.	Подвис	136	385*	100	500	512	700			420	-	-	-
6.	Доња Каменица	294	300*	190	450	512	700	6 km		500	-	-	STM4
7.	Ошљане	196	200*	150	180	192	300	8 km		120	-	-	-
8.	Жуковац	86	200*	80	90	128	200	4 km	RR8Mb 34Mb	80	-	-	-
9.	Радичевац	58	60*	60	125	128	200			100	-	-	-
10.	Трговиште				680	720	900	3,5 km		900	240	-	-
11.	Балта Бериловац				360	384	500	17 km		480	128	-	STM4
12.	Ново Корито				180	192	300	6 km	545 (WLL)	140	-	-	-
13.	Црни Врх				210	256	350	4 km		500	256	300	STM4
14.	Габровница, Кандалица, Старо Корито, Алдина река, Балинац, Градиште, Горња Соколовица, Дрвник, Алдинац, Причевац, Дејановац, Папратна, Репушница и Татрасница				545					540			
15.	Тур.риз. Јабучко рав.	-	-	-	2.280	2.304	1200	23 (72)		STM	4140	4.320	2.400
16.	ТЦ Голема Река	-	-	-	380	384	200	3.5	RR21x2	690	720	400	STM+ Ок 4 km
	Укупно општина	7.811	7.152	9.980	15.260	8.800	6.550	81,5 km	као горе	22540	10.400	7.300	Ок 4 km
	Телефона/100 ст	30,6			60,4					86,4			
ОПШТИНА ПИРОТ													
1.	Пирот 1 – дигитална	3.722	4.064	23600	10100	-	-			6.000	1936	1500	STM16
2.	Пирот 2 – дигитална	6.008	6.144			-				7.200	1192	1500	STM16
1.a	Пирот – аналогна	5.563	6.000*			гаси се				-	-	-	-
3.	Пирот/Берам	449	512	820	510	-	-		STM4	1.500	1152	800	STM16
4.	Пирот/Касарна	1.400	1.664	3.200	1.660	-			STM4	2.000	384	-	STM16
5.	Пирот/Причевац	1.321	1.664	2.300	1.660	-			STM4	2.000	384	-	STM16
6.	Пирот/Тигар насеље				2.000	2.048	3.200		STM4	2.400	352	-	STM16
7.	Пирот/Радни До				1.500	1.536	2.400		STM4	2.000	464	-	STM16
8.	Пирот/Н. Мала				2.000	2.048	3.200		STM4	2.400	352	-	STM16
9.	Темска	500	640	780	620	-	-	5 km	STM1	920	320	200	
10.	Височка Ражана	425	448	1050	500	64	-	25 km	34 Mb	500	-	-	-
11.	Церова	82	142*	220	120	128	200	7 km	8Mb	100	-	-	-
12.	Дојкинци				250	256	350		PP8Mb	700	464	400	-
13.	Сопот				340	384	500	2 km	8Mb	360	-	-	-
14.	Копрившница				255	256	400	11 km	8Mb	600	384	300	-
15.	Гостуша				110	128	150	2,5 km	8Mb	250	128	200	
16.	Велика Лукања				120	128	200	10 km	34Mb	250	128	100	
17.	Топли До				200	256	200	17 km	34Mb	950	704	800	STM4 Ок 10
18.	ТЦ Мрамор				120	128	200			380	256	200	
19.	Шугрин, Мирковци, Засковци, Завој, Бела, Паклешница				535				535 (WLL)	530 (WLL)			
20.	Росомач									370 (WLL)	384	400	PP8Mb
	Укупно општина	19470	15136	31970	22600	7.360	11000	80 km	као горе	31410	8984	6400	као горе
	Телефона/100 ст	41,6			48,2					65,0			
ГРАД ЗАЈЕЧАР													
1.	Вратарница	226	448*	260	250	272	400			270	-	-	-
2.	Мали Извор, Селачка	301	448*	260	450	496	650			490	-	-	-
	Укупно општина	527		520	700	768	1050			760	-	-	-
	Телефона/100 ст	40,6			63,6					73,8			
ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД													
1.	Сенокос				120	128	200		PP8Mb	670	592	500	-
2.	Баљев До, Браћевци, Влковија, Г. Криводол, Изатовци, Каменица				300				300 (WLL)	500			200 (WLL)
	Укупно	-	-	-	420	128	200		као горе	1.170	592	500	као горе
	Телефона/100 ст	-	-	-	210					220			
УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ПЛАНА													
	Телефона/100 ст	28.078			38.980	17.056	19.000	161.5 km	као горе	55.880	19.976	14.200	Ок 24 km
		38,2			53,1					73,6			

* замењује се аналогна централа

5.5. Комунални садржаји

5.5.1. Елиминација комуналног отпада

Концепција управљања комуналним отпадом дефинише се на регионалном нивоу у складу са препорукама Националне стратегије управљања отпадом до 2010. године, програмом приближавања ЕУ и актуелним европским и светским трендовима у овој области.

Просторним планом се у области еколошког управљања комуналним отпадом предвиђа:

1) смањење количине отпада и повећање обима поновне употребе;

2) затварање и санација локалних сметлишта у руралним подручјима;

3) санитарно безбедан третман депоновања комуналног отпада из општинских центара, туристичких локалитета, посебно туристичког ризорта Јабучко равниште (чији је утицај приказан у „Извештају о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину“) и руралног подручја на транзитне општинске депоније (у близини места настанка) а потом на централне-регионалне депоније за подручја Тимочког округа и Пиротског округа;

4) елиминисање комуналног отпада у постројењима за рециклажу;

5) сакупљање и прерада крупног отпада од стране специјализованих организација, које ће га као сировински отпад достављати одговарајућим фабрикама на прераду;

6) благовремено истраживање и припрема одговарајуће студије оправданости пројекта управљања комуналним отпадом, ради избора микро локације за централну депонију и технологије постројења за рециклажу;

7) дефинисање програма за едукацију становништва и развијање јавне свести о потреби еколошког управљања комуналним отпадом;

8) дефинисање институционалног оквира, техничких и економских аспеката управљања комуналним отпадом.

У циљу операционализације и успостављања регионалног концепта управљања комуналним отпадом неопходна је међуопштинска сарадња у Пиротском округу и Тимочком округу на изради одговарајућег стратешког (планског) елабората управљања комуналним отпадом која ће дефинисати стратешке оквире за успостављање система управљања комуналним отпадом и укључивање руралних подручја и туристичких локалитета у систем управљања.

5.5.2. Топлификација

Развој система топлификације предвиђа:

1) ревитализацију и модернизацију производних капацитета и топловодне мреже у Пироту (замена око 5.000 m постојећих разводних и повратних цевовода, уградња котловских капацитета за нове кориснике, замена око 120 m топловодних цеви и три размењивача топлоте снаге 1 MW);

2) доградњу топловодне мреже у циљу обједињавања котларница и проширења конзумног подручја посебно у Пироту (дужине 1.200 m) и изградњу нових котларница;

3) повећање степена аутоматизације система централизованог грејања и успостављање централног надзора (управљања) системом;

4) уградњу филтера на свим димњацима централног грејања;

5) развој система централизованог грејања у зонама туристичког развоја.

Референтни енергенти за грејање су:

– за Пирот и Књажевац примарно мазут за систем централизованог грејања, алтернативно ТНГ до реализације доводно-разводних гасовода, односно за појединачне објекте ван система централизованог грејања електрична енергија и чврсто гориво;

– за туристичке локалитете у планинској зони и концентрисане веће садржаје у подпланинској зони примарно гас и алтернативно соларна енергије, електрична енергија и за појединачне објекте, чврсто гориво и то дрво;

– за туристичка села, села у функцији туризма и друга села, примарно дрва и локално произведена електрична енергија, алтернативно соларна енергија и други ОИЕ.

Одговарајућим урбанистичким плановима за зоне туристичког развоја утврдиће се трасе топловода са позицијама централне енергане на погодним локацијама које су оптимално удаљене од већине корисника.

5.5.3. Остали комунални садржаји

Развој осталих комуналних садржаја на подручју Просторног плана који се односе на локални саобраћај, водоснабдевање и одвођење отпадних вода усклађен је са концептом развоја насеља, туризма и заштите природе и одвијаће се у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, поделака 5.1. Саобраћајна инфраструктура и поделака 5.2. Хидротехничка инфраструктура.

Побољшање комуналне опремљености пијачних простора, уређивање јавних зелених површина, спорско-рекреативних комплекса, гробља и других јавних површина представљаће приоритет и одвијаће се у складу са програмима уређења грађевинског земљишта које доносе надлежне скупштине општина.

6. Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода

6.1. Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану

Обезбеђење услова и мера од интереса за одбрану земље остварују се кроз решења Просторног плана и „Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину“.

Просторним планом су, у складу са Условима и захтевима Министарства одбране за прилагођавање Просторног плана потребама одбране земље (интерни број: 2610-9 од 31. октобра 2005. године), утврђени:

1) 45 комплекса посебне намене (12 на подручју града Зајечара, 18 на подручју општине Књажевац, 13 на подручју општине Пирот и два на подручју општине Димитровград) од којих су 13 перспективни комплекси;

2) њихове заштитне зоне, као простори од посебног значаја за одбрану земље, а који су дефинисани као:

– зоне забране градње, које подразумевају потпуну забрану градње;

– зона ограничене градње, које подразумевају забрану изградње објеката високоградње и објеката који могу угрозити намену и безбедност комплекса;

– зоне контролисане изградње, у којима је пре приступа изради планске документације хијерархијски нижег нивоа, као и за случајеве непосредног издавања урбанистичких услова, а пре изградње било каквих објеката, обавезна сагласност Министарства одбране, што се односи и на планирање и изградњу објеката нискоградње и инфраструктуре у зонама ограничене градње.

Просторним планом су утврђена опредељења и начела социоекономског развоја подручја која су посебно значајна за одбрану и усклађена са условима одбране земље, а која се односе на:

1) развој туризма, који ће функционално интегрисати већину активности (пре свега пољопривреду и малу привреду) и непосредно их укључити у туристичку понуду (са запошљавањем у туристичком ризорту, туристичким центрима и насељима и сеоском туризму); може се очекивати развој насеља и повећање броја њихових сталних становника, мањим делом природном репродукцијом и већим делом досељавањем; планирани јавни објекти и смештајни туристички садржаји могу се у ратним условима употребити за потребе санитетског збрињавања и лечења, с обзиром да нису предвиђени у великим грађевинским концентрацијама (сем у случају туристичког ризорта Јабучко равниште) и да су, по правилу, заклоњени морфолошким облицима терена и шумом;

2) развој система и мреже насеља, који је заснован на полицентричном систему нових туристичких насеља и дис-

перзији постојећих (градских, мешовитих и сеоских) насеља; у организацији садржаја супраструктуре примењен је принцип растресите диспозиције објеката, са доста зелених спортско-рекреативних простора и са лимитираном спратошћу објеката, што подједнако одговара и потребама одбране од ратних разарања и потребама заштите од елементарних непогода; у планираном туристичком ризорту и туристичким центрима и насељима, који нису предвиђени за стално становање као у традиционалним насељима, нису планирана посебна склоништа, будући да се у случају ратних дејстава туристи евакуишу, а запослени са радном обавезом користе постојеће подземне гараже, подруме објеката и шуму; уколико се посебним документом подручје Парка природе и туристички центри намене за активне функције у оквиру одбране земље и заштите од ратних разарања, изградиће се одговарајућа склоништа у средиштима туристичког ризорта Јабучко равниште и центра Голема Река. Топли До, Мрамор и Сенокос; двоаменска склоништа предвиђена су у средиштима обухваћених градова, туристичких насеља и села, док ће се становништво из осталих насеља склањати у постојеће подруме и у шуму; концепт саобраћајница подразумева алтернативне приступе сваком садржају, без могућности блокирања; у оваквим условима смањене повредивости простора, цивилна заштита и служба осматрања (заштита становништва и материјалних добара, евакуација, збрињавање, РХБ заштита од пожара и друго) моћи ће оптимално да испуне своје задатке;

3) пољопривреду, шумарство и водоприведу, којима ће се обезбеђивати:

- биолошки безбедна храна произведена без посебне производне зависности од окружења, под условом да се оствари планирана интеграција са туризмом као стимулативним организатором и потрошачем у доба мира; у ратним условима производња хране се наставља, а за њено складиштење и транспорт употребиће се објекти и средства туристичких центара и насеља; сточарске фарме, бачишта, прерада и складиштења пољопривредних производа биће дисперзовани на погодним локацијама мешовитих и сеоских насеља;

- техничко и огревно дрво и заклони; посебна пажња посветиће се заштити шуме од пожара и лечењу болести шума; шумски путеви, садржаји у функцији узгоја шуме и дивљачи (лугарнице, шумске куће, спремишта, склоништа, хранилишта и слично), знатан део садржаја у функцији туризма и рекреације, као и други садржаји, дисперзовани су на шумским просторима, у складу са захтевима одбране и заштите од ратних разарања;

- водоснабдевање за потребе становништва и техничке потребе; у области водопривреде евидентирани су сви најважнији извори на подручју и утврђена њихова заштита и начин коришћења у односу на граничне капацитете корисника; водоснабдевање је предвиђено регионалним и већим бројем локалних система, чиме је омогућено алтернативно снабдевање са високим степеном поузданости и ниским степеном повредивости; предвиђено је коришћење постојећих водоакмулација и изградња нових водоакмулација, миниакмулација и микроводозахвата којима ће се омогућити снабдевање техничком водом (за гашење пожара и друге потребе); све отпадне воде ће се пречишћавати и пречишћене упуштати у водотоке, уз коришћење био-гаса за грејање и производњу електричне енергије на погодним местима;

4) индустријске погоне, малу привреду и енергетику, којима ће се обезбедити:

- више нових радних места;
- дисперзија привредних садржаја, заснованих на претежно аутономним ресурсима и интеграцији са туристичким комплексом;

- развој енергетике у погледу алтернативног концепта снабдевања енергијом и активирања алтернативних видова енергије из локалних ресурса; захтеви заштите природе и природних вредности Парка природе условили су употребу чисте енергије, што је конвергентно и са захтевима основне активности у овом простору – туризма; у том смислу гас је усвојен као основни енергент уз алтернативне енергенте – електроенергију и коришћење чисте енергије из локалних извора; од локалних извора рачуна се пре свега на хидроенергију из МХЕ, на електроенергију из био-гаса, као и на непосредно и посредно коришћење енергије дрвета, соларне и еолске енергије; изражена дисперзија енергетских објеката на подручју Просторног плана имаће посебан значај за аутономност подручја у ратним условима; већина електроенергетских водова на подручју предвиђена је подземним кабловима, чиме се знатно смањује повредивост електро-мреже;

5) саобраћај и везе – који представљају кључне факторе развоја и основни услов за организовање одбране и заштите од ратних разарања; у отежаним планинским условима саобраћања, диференцирана мрежа јавних путева II реда (регионалних) и локалних путева, службених и осталих шумских путева и бројних стаза, допуњује се новим алтернативним саобраћајницама и системом жичара као важним елементом саобраћаја, такође и за одбрану и заштиту од ратних разарања (поготову што жичаре могу егзистирати на локалној електроенергији и резервним дизел агрегатима); у планирању система веза уважен је њихов посебан значај за издвојена планинска подручја, уз примену високофреквентних веза и обезбеђивање радио и ТВ пријема; поред екстерних веза, посебна пажња је посвећена систему унутрашњих алтернативних телекомуникационих веза, који има посебан значај и за одбрану и заштиту од ратних разарања.

6.2. Коришћење и уређење простора од интереса за заштиту од елементарних непогода

Подручје Просторног плана подложно је у одређеној мери опасностима од акцидентата и елементарних непогода и то од: временских непогода (посебно зимских), пожара, земљотреса (јачине од 5 до 7^о МКС), одроњавања земљишта, као и од биљних и животињских штеточина.

У складу са посебном наменом подручја Просторног плана, заштита од акцидентата и елементарних непогода и обезбеђење услова и мера за заштиту подручја остварују се:

1) дефинисањем мера и поступака за могуће акциденте посебним програмом управљања водоакмулацијом „Завој“, који припрема јавно предузеће надлежно за газдовање водоакмулацијом, у сарадњи са надлежном службом Министарства одбране и органима локалне самоуправе, на начин предвиђен прописаном методологијом за процену опасности од хемијског удеса и од загађивања животне средине, мерама припреме и мерама за отклањање последица удеса;

2) дефинисањем мера заштите од елементарних непогода и техничких катастрофа које обухватају:

- превентивне мере (којима се исте спречавају или се ублажава њихово дејство);

- мере које се предузимају у случају непосредне опасности или када она наступи;

- мере ублажавања и отклањања непосредних последица (пре свега штета које су изазване);

- одређивање зона различитих нивоа ризика са посебним условима и захтевима за планирање и изградњу;

3) дефинисањем мера заштите од зимских непогода (завејавање, лед, лавине, снегоизвале, ветроизвале и друго) и од летњих непогода (олуја, бујице праћене одронима и слично) које ће бити остварене: изградњом и уређењем планираних садржаја супра и инфраструктуре; пошумљавањем и затрављавањем голети; водорегулацијама; заштитом од завејавања, леда и лавина преко зиме; антиерозивним уређењем сликова, чиме ће се опасност од бујичних поплава свести на минимум; планским уређењем насеља, саобраћајница, водотокова и других просторних елемената;

4) дефинисањем мера заштите од шумских пожара, као најопасније елементарне непогоде која може захватити шире подручје Парка природе, што захтева изразу посебног плана заштите од пожара уз уважавање следећих елемената:

- предвиђена саобраћајна приступачност сваком делу шуме биће реализована изградњом мреже јавних, службених и шумских путева и алпских смучарских стаза и жичара, рачунајући ове објекте истовремено и као противпожарне баријере које деле шуму на мање сегменте;

- поред малих водоакмулација, плански ће се утврдити мрежа микроводозахвата на водотоцима уз постојеће и планиране колске путеве (јавне, службене и шумске) ради обезбеђења равномерног захвата воде за гашење пожара;

– при пошумљавању нових површина распоредом противпожарних пруга и прогала ће се, такође, плански предвидети противпожарне баријере;

– сви туристички центри, насеља и пунктови, као и остали објекти биће прописано покривени противпожарном заштитом;

– служба осматрања и јављања биће организована првенствено по захтевима противпожарне заштите; и

– заштита од пожара спроводиће се уз садејство средстава и служби противпожарне заштите из насеља и општинских центара;

5) дефинисањем мера заштите од земљотреса, на основу концепта прихватљивог сеизмичког ризика, које обухватају:

– примену основних услова за планирање и пројектовање објеката и опреме отпорних на земљотрес: у сваком земљотресу треба да буде што мање губитака људских живота и повређених, као и што мање материјалне штете; обавезну примену важећих асеизмичких прописа при санацији постојећих и изградњи нових објеката; трошкови санације штете настале услед земљотреса не би требало да премаше повећане трошкове пројектовања, изградње и финансијских улагања, којима би се могла спречити оштећења или рушења, изазивање повреда и губици људских живота;

– у погледу структурирања мреже насеља и агломерација грађевинских садржаја, практично важе исти услови као за одбрану и заштиту од ратних разарања;

6) дефинисањем мера заштите од болести шума, штетних инсеката и глодара, контроле популација вука, лисиче и других штеточина кроз одредбе шумске и ловне основе;

7) дефинисањем мера институционалне организованости, као предуслова адекватне заштите од елементарних непогода, и то:

– обједињење свих врста заштите у јединствену службу осматрања, јављања и предузимања претходних интервенција (у оквиру које ће се организовати и Горска служба спасавања залуталих, повређених и других угрожених корисника, што ће имати посебан значај и за одбрану и заштиту од ратних разарања у планинским условима);

– интегралан приступ заштити (елементарне непогоде не познају административне границе) који је територијално организован и дистрибуиран према простору који се штити;

8) обезбеђењем услова и мера за заштиту подручја низводно од водоакумулације „Завој“, који се остварују:

– редовним и ванредним осматрањем и систематском контролом водазахватних објеката и бране у току експлоатације водоакумулације, уз подршку савремених информационих система;

– организовањем система за осматрање, обавештавање, узбуђивање и евакуацију становништва у случају рушења или преливања бране или најаве могућег нарушавања статичке стабилности бране;

– маркирањем на терену кота нивоа могућег поплавног таласа;

– израдом анализе утицаја у случају рушења бране „Завој“ за подручје низводно од бране, са проценом прихватљивог ризика и заштите од интереса за одбрану.

7. Основна намена простора са билансом планираних површина

Укупна површина подручја Просторног плана од 1.541,9 km² имала је 2006. године следећу структуру:

- пољопривредно земљиште 840,62 km²;
- шуме и шумско земљиште 612,50 km²;
- остало земљиште 88,78 km².

Промене у билансу основне намене простора су планским решењима усмерене ка оптимизацији намене земљишта и природних услова, уз нужно заузимање земљишта за потребе реализације туристичке инфраструктуре, туристичког ризорта, туристичких центара и насеља, изградњу инфраструктуре, обезбеђење дугорочних стамбено-комуналних и економских потреба локалне заједнице.

Планиране промене у билансу намене простора до 2023. године највише ће се одразити на пољопривредно земљиште које ће се смањити за 79,61 km² (9,47%) и износиће око 761,01 km² или 49,4% подручја Просторног плана (у 2006. око 54,5%). За потребе развоја туризма намениће се око 4,08 km² пољопривредног земљишта, док ће око 75,54 km² површина бити пошумљено, у циљу заустављања ерозије, заштите сливног подручја водоакумулације „Завој“ и локалних изворишта и унапређења биодиверзитета, не само у вишим планинским пределима, већ и у околини сеоских насеља, на земљишту најнижег производно-економског потенцијала седме и осме катастарске класе.

Шумске површине повећаће се за око 75,54 km² (12,33%) и износиће око 688,04 km² или 44,6% подручја Просторног плана (у 2006. години око 39,7%). До незнатног (привременог) смањења шумских површина може доћи само у зонама развоја туризма и скијалишта, што ће се компензовати местимичним пошумљавањем зелених површина туристичких центара и слободних површина (односно пашњачких и шумских комплекса ниске продуктивности и мале биодиверзитетске вредности) које нису у функцији скијалишта.

Остало земљиште обухвата: грађевинско земљиште (постојећих насеља, планираног туристичког ризорта и планираних центара и насеља, инфраструктуре и друго), површину под водоакумулацијом „Завој“ и водотоцима, као и неплодне површине (ван пољопривредног земљишта, шума и шумског земљишта).

У категорију грађевинског земљишта, поред постојећих површина, укључени су и простори предвиђени за изградњу и уређење туристичког ризорта, туристичких центара и насеља, становање, јавне објекте и површине и инфраструктуру. Грађевинско земљиште повећаће се са око 88,78 km² на око 92,86 km² (или 4,6%) и износиће око 6% укупне површине Просторног плана (у 2006. години око 5,8%). Грађевинска подручја насеља одређена су као оријентационе просторне целине, које обухватају грађевинско земљиште и окућнице са обрадивим земљиштем. Планирана градња у постојећим насељима биће већим делом у оквиру дефинисаних граница грађевинског подручја насеља, док ће се изградња путне мреже вршити претежно на трасама постојећих локалних, шумских и некатегорисаних путева. Грађевинска подручја туристичког ризорта, туристичких центара и туристичких насеља и пунктова на новим локацијама представљена су графички кроз симболе, искључиво у зони III степена заштите Парка природе и текстуално кроз површине комплекса на основу оријентационих планираних густина насељености стационарних корисника по хектару, док ће се дефинисање граница тих грађевинског подручја извршити у оквиру израде одговарајућих урбанистичких планова.

Водоакумулација „Завој“ захвата 6,1 km², односно 0,4% од укупне површине Просторног плана. Поред акумулационог простора, бране, подбранских објеката, пратеће инфраструктуре и успостављања режима непосредне заштите, у оквиру простора за водопривредни објекат плански је одређен и простор у функцији објекта за превођење дела великих вода из Топлодолске реке у водоакумулацију „Завој“.

Укупан биланс површина планиране намене простора дат је у Табели 26.

Табела 26: Биланс површина планиране намене простора

Основна намена простора	Стање 2006. године		Промена основне намене простора до 2023. године			
			пошумљавање	туризам	планирана намена	
	km ²	%	km ²	km ²	km ²	%
Пољопривредно земљиште	840,62	54,5	-75,54	-4,08	761,01	49,4
Шумско земљиште	612,50	39,7	+75,54	0	688,04	44,6
Остало земљиште	88,78	5,8	0	+4,08	92,86	6
Подручје плана	1541,9	100		1541,9	100	

Посматрано по зонама заштите Парка природе највеће промене у намени простора биће у зони режима заштите III степена (промена на око 6,8% површине зоне), где ће се пољопривредно земљиште смањити за 61,49 km², од чега ће око 57,41 km² бити пошумљено, а око 4,08 km² намењено развоју туризма и то око 1 km² за туристички ризорт, око 1,2 km² за четири туристичка центра и око 1,8 km² за 16 туристичких насеља и пунктова.

У зони режима заштите II степена (промена на око 3% површине зоне) пољопривредно земљиште ће се смањити за 5,91 km², услед пошумљавања.

У зони режима заштите I степена неће доћи до промене намене.

Приказ биланса површина намене простора по зонама заштите Парка природе дат је у Табели 27.

Табела 27: Приказ биланса намене простора по зонама заштите Парка природе у km²

Стање	Зона заштите I степена				Зона заштите II степена				Зона заштите III степена				Изван Парка природе			
	пољ.	шум.	остало	укуп.	пољ.	шум.	остало	укуп.	пољ.	шумско	остало	укуп.	пољ.	шум.	остало	укуп.
укупно																
2006.	25,05	15,55	1,00		108,99	81,80	6,00		456,46	403,00	45,47		250,12	112,15	36,31	
1541.9 2023.	25,05	15,55	1,00	41,60	103,08	87,71	6,00	196,79	394,97	460,41	49,55	904,93	237,86	124,41	36,31	398,58
2023-06	-	-	-		-5,91	+5,91	-		-61,49	+57,41	+4,08		-12,26	+12,6	-	

8. Систематизација правила изградње и уређења простора

Просторним планом назначени су:

1) подручја важећег Генералног плана Пирота и Генералног урбанистичког плана Књажевца;

2) оријентациона грађевинска подручја постојећих насеља, која обухватају изграђене грађевинске површине са окућницама, обрадивим земљиштем и шумом, погодне за проширење стамбених зона, изградњу садржаја у области туризма, рекреације и спорта, објеката у функцији „алтернативне” сеоске економије, комуналних објеката и друго;

3) оријентационе локације (графички симболи) грађевинских подручја изван насеља (туристички ризорт, туристички центри и туристичка насеља и пунктови) која ће се користити за потребе туризма и других комплементарних делатности;

4) сектори скијалишта, са трасама алпских ски стаза и жичара и положонима нордијских скијалишта од посебног интереса за развој туризма.

Правила изградње и уређења на подручју Просторног плана утврђују се за следеће просторне целине и насеља:

1) зоне заштите Парка природе Стара планина;

2) зоне заштите слива водоакумулације „Завој”;

3) туристичке комплексе и насеља на подручју Парка природе и слива водоакумулације „Завој” (туристички ризорт, туристичке центре, туристичка насеља и туристичке пунктове у планинској зони и туристичка насеља/пунктове и туристичка села у подпланинској зони);

4) насеља ван подручја Парка природе Стара планина и слива водоакумулације „Завој” (градови и мешовита туристичка насеља и села у функцији туризма);

5) остала насеља на подручју Парка природе и слива водоакумулације „Завој”;

6) за остала села, делове атара насеља и друге просторе који нису обухваћени просторним целинама из претходних пет тачака (нове површине за становање, изградња и реконструкција стамбених и економских објеката, изградња објеката на пољопривредним површинама, сектори алпских скијалишта и полигони нордијских скијалишта и летњи спортско рекреативни комплекси);

Правила изградње и уређења простора утврђена Просторним планом (у даљем тексту: Правила) обавезујућа су за израду и доношење урбанистичких планова и за издавање акта о урбанистичким условима и одобрења за изградњу. Успостављени режими заштите и посебни услови уређења и коришћења простора морају бити садржани у изводу из одговарајућег урбанистичког плана или акту о урбанистичким условима.

Правила се примењују за изградњу и уређење простора до доношења предвиђених урбанистичких планова, изузев за посебно наглашена подручја на којима се забрањује изградња до доношења одговарајућих урбанистичких планова.

Просторним плановима општина Пирот, Димитровград, Књажевац и града Зајечара ближе ће се утврдити:

1) зоне и појасеви са посебним режимима и правилима изградње и уређења простора, и то:

- природне околине непокретних културних добара;
- заштитни појасеви инфраструктурних коридора;

– зоне заштите од извора загађења животне средине;

– зоне изградње постојећих насеља;

– зоне и локалитети за МСП;

2) правила изградње и уређења некатегорисане путне мреже;

3) правила изградње објеката и уређења парцела.

Генерални план Пирота (донет 2006. године) и Генерални урбанистички план Књажевца (донет 1988. године) сагласни су са Просторним планом. Овим плановима ближе су утврђена планска решења: просторне организације, саобраћаја и друге инфраструктуре, намена површина, етапе реализације и друго.

8.1. Основна правила изградње и уређења просторних целина и насеља

Просторним планом се утврђују зоне са посебним режимима и правилима изградње и уређења простора, и то:

1) зоне заштите природних и непокретних културних добара које ће се третирали у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељак 1. ОЧУВАЊЕ, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА, пододелељак 1.1. Очување, унапређење и заштита природних вредности, одсек 1.1.1. Режији заштите природе и пододелељак 1.3. Заштита непокретних културних добара;

2) зоне заштите слива водоакумулације „Завој” које ће се третирали у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељак 5. РАЗВОЈ И ИЗГРАДЊА ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И КОМУНАЛНЕ ОПРЕМЕ, пододелељак 5.2. Хидротехничка инфраструктура и одсек 5.2.1. Водоакумулација „Завој”, поднаслов Режији заштите, коришћења и уређења сливног подручја;

3) туристичке комплексе и насеља на подручју Парка природе и слива водоакумулације „Завој” и то:

– туристички ризорт, туристичке центре, туристичка насеља, и туристичке пунктове у планинској зони, за које се правила ближе утврђују одговарајућим урбанистичким планом (у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељак 3. ПРОГРАМ ТУРИСТИЧКИХ САДРЖАЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА, пододелељак 3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора, одсек 3.5.2. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичког ризорта, туристичких центара, туристичких насеља и туристичких пунктова планинске зоне);

– туристичка насеља/пунктове и туристичка села у подпланинској зони, за која се правила ближе утврђују одговарајућим урбанистичким планом (у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРА-

ВИЛИМА КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПРОСТОРА, одељак 3. ПРОГРАМ ТУРИСТИЧКИХ САДРЖАЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА, пододељак 3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора, одсек 3.5.3. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења подпланинских туристичких насеља/пунктова, туристичких градова и мешовитих насеља, туристичких села и села у функцији туризма подпланинске зоне);

4) зоне туристичких градова и мешовитих туристичких насеља и села у функцији туризма, ван подручја Парка природе и слива водоакумулације „Завој” на којима се, до доношења одговарајућег урбанистичког плана, предвиђају следећа правила:

– у складу са планским решењима поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПРОСТОРА, одељак 3. ПРОГРАМ ТУРИСТИЧКИХ САДРЖАЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА, пододељак 3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора, одсек 3.5.3. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења подпланинских туристичких насеља/пунктова, туристичких градова и мешовитих насеља, туристичких села и села у функцији туризма подпланинске зоне;

– концентрисана градња са хомогеним урбаним структурама, формирањем интерних саобраћајница и тргова, уз претходно опремање комуналном инфраструктуром;

– ограничена градња нових и комерцијализација постојећих викенд кућа за издавање (уз могућу адаптацију и реконструкцију);

5) зоне осталих насеља на подручју Парка природе и слива водоакумулације „Завој”, у којима ће приоритет имати обезбеђење санитарне заштите изворишта водоснабдевања и то: градњом комуналних објеката за елиминисање течних и чврстих отпадних материја у складу са успостављеним режимом заштите; санитацијом ђубришта, базена за осоку, пољских клозета и слично.

Код санитације приоритет имају насеља и објекти домаћинства са окућницама у ужој зони заштите водоакумулације „Завој”.

Уређење и изградња насеља и комуналних објеката (населске улице, аутобуска стајалишта, гробља и друго) ближе ће се дефинисати одговарајућим урбанистичким планом или посебним програмом. До њиховог доношења, Просторним планом се утврђују следећа правила:

– успостављања појаса регулације дуж јавних путева и улица (ширина путног земљишта) са следећим минималним ширинама: 1) дуж јавних путева ван насеља од 25 m за пут I реда, од 20 m за пут II реда, од 15 m за општински/локални пут, од 10 m за категорисани пут; 2) дуж јавних путева у насељима (који су уједно и улице), од 12 m за пут I реда, од 10 m за пут II реда, од 8 m за општински/локални пут и од 6 m за остале населске саобраћајнице; регулациона линија за изградњу објеката поред пута износи ван насеља: 20 m за пут I реда, 10 m за пут II реда, 5 m за општински/локални пут, док се у насељу регулациона линија може поклапати са грађевинском линијом;

– уређења појаса регулације јавног пута и улица у путном зешлишту: 1) у изграђеном простору насеља уз коловоз се изводи аутобуско стајалиште најмање ширине 3 m, обострани тротоари најмање ширине од по 1,5 m, а само изузетно једнострано тротоар ширине 2 и више метара; 2) ван изграђеног простора насеља изводе се обостране банке ширине по 1,5 m с тврдим застором; у зависности од попречног пада коловоза предвидети инфраструктуру за регулисано одвођење атмосферских вода, које пре упуштања у природне реципијенте треба третирати кроз сепаратор нафтних деривата;

– уређења постојећих грађевинских површина у насељима (грађевинске парцеле и катастарске парцеле или њихови делови са изграђеним објектима) којима се предвиђа: 1) адаптација/санација постојећих кућа (и пратећих објеката

та у функцији домаћинства: вајати, млекарне, кошеви и друго) са окућницом, као и коришћење темеља напуштених објеката за подизање нових; 2) изградња нових објеката у оквиру постојећег домаћинства у функцији туризма и то „гостинске смештајне јединице” као савременог облика вајата (оптимално 38 m² за две собе са по три лежаја и заједничким купатилом и по могућности са засебним улазом) или „гостинске куће” (оптимално 50–60 m² за објекат са две собе са по три лежаја, дневним боравком и купатилом) у традиционалном архитектонском стилу, габаритима максимум до 50% већим у односу на изворне/традиционалне објекте и спратношћу П+ПК, уз минимум 40% зелених површина; 3) густина изградње од 20 до 40 ст/ха;

– претходног опремања комуналном инфраструктуром: 1) фекалне воде обезбеђују се водонепропусним септичким јамама одговарајућег капацитета и са одговарајућим третманом зависно од режима заштите простора; 2) за отпадне воде економског дела домаћинства предвидети водонепропусне базене и јаме за превирање сточног отпада; 3) формирање нових сеоских гробља је могуће искључиво ван уже зоне заштите водоакумулације, односно ван зоне заштите I и II степена природних и културних добара Парка природе и у складу са прописима релевантних за ову област, а капацитет гробља одређује се за минимум 20 година; 4) формирање привремених, санитарно обезбеђених сеоских депонија чврстог комуналног отпада на локацијама искључиво ван уже зоне заштите водоакумулације, зона заштићених природних и културних добара I и II степена, зона развоја туризма, сталних и повремених водотока и локалних изворишта, у складу са прописима релевантним за ову област; неопходно је обезбедити периодично пражњење привремених депонија са транспортом ка општинској (регионалној) комуналној депонији; 5) складиштење течног горива (лож уље и слично) и других нафтних деривата мора бити санитарно обезбеђено за случај неконтролисаног истицања или проливања; 6) носиоци привредних и других активности које могу угрозити природна добра и извориште, односно нарушити квалитет животне средине у целини, у обавези су да израде одговарајућу анализу утицаја на животну средину и обезбеде предвиђене мере заштите, у складу са законом.

6) за остала села, делове атара насеља, грађевинска подручја засеока и дисперзованих групација домаћинства примењиваће се следећа правила:

– нове површине за становање могу се формирати и ван постојећих грађевинских подручја насеља у случају пресељења становништва са подручја погођеног елементарним непогодама и ратним разарањима;

– на грађевинским подручјима насеља дозвољена је изградња и реконструкција стамбених и економских објеката под условом да се испуне прописани санитарно-хигијенски и други комунални услови, као и да нису у супротности са успостављеним режимима заштите;

– на пољопривредним површинама дозвољена је изградња и то:

– пољопривредних објеката (основни смештај, остава за алат и пољопривредне производе, гаража пољопривредне механизације и друго), на парцелама свих бонитетних класа, уз примену следећих правила грађења: положај објеката минимално 10 m од регулације; најмање дозвољено растојање основног габарита пољопривредног објекта и линије грађевинске парцеле је 2,50 m; индекса искоришћености max 0,2 (воћњаци и виногради) и 0,4 (остало пољопривредно земљиште); индекса изграђености max 0,3 (воћњаци и виногради) и 0,5 (остало пољопривредно земљиште); максималне спратности П+Пк уз могућност изградње подрума; максимално дозвољене висине надзатка у поткровним етажама 1,60 m; минимална међусобна удаљеност пољопривредних објеката је 5 m; заштита суседних објеката према техничким нормативима; прикључак на инфраструктуру према конкретним условима локације; архитектонско обликовање објеката и појединих елемената објеката у стилу традиционалне архитектуре;

– наменских објеката (фарме, рибњаци, објекти за експлоатацију природних ресурса, угоститељско-туристички објекти, објекти МСП и слично) у складу са одредбама Закона о пољопривредном земљишту и Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 47/03 и 34/06);

– изградња и уређење скијалишта на Старој планини (трасе ски стаза, трасе жичара, интерна инфраструктура скијалишта и друго) ближе ће се дефинисати одговарајућим урбанистичким планом за поједине секторе скијалишта или актом о урбанистичким условима, за приоритетне трасе ски стаза и жичара; у изради ових документа сектори скијалишта на Старој планини ће се третирали у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељак 1. ОЧУВАЊЕ, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА, пододељак 1.1. Очување, унапређење и заштита природних вредности и одсек 1.1.1. Режији заштите природе и одељак 3. ПРОГРАМ ТУРИСТИЧКИХ САДРЖАЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА, пододељак 3.2. Садржаји туризма, рекреације и спорта у планинској зони, одсек 3.2.1. Туристичка понуда у простору планинске зоне, поднаслов Зимска понуда у простору планинске зоне, као и пододељак 3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора, одсек 3.5.1. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења понуде у простору, поднаслов Зимска понуда у простору;

– уређење и коришћење Старе планине за летњу понуду у простору ближе ће се дефинисати у оквиру одговарајућег урбанистичког плана, за поједине секторе скијалишта или програма и планова за засебне туристичко-излетничке комплексе (планинарске, излетничко-планинарске и излетничке стазе са пратећим садржајима, летњи спортско-рекреативни полигони, пунктови и стазе и друго); у изради ових докумената организација летње понуде у простору на Старој планини ће се третирали у складу са планским решењима из поглавља III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељак 3. ПРОГРАМ ТУРИСТИЧКИХ САДРЖАЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА, пододељак 3.2. Садржаји туризма, рекреације и спорта у планинској зони, одсек 3.2.1. Туристичка понуда у простору планинске зоне, поднаслов Летња понуда у простору планинске зоне, као и пододељак 3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора, одсек 3.5.1. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења понуде у простору, поднаслов Летња понуда у простору.

IV. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. Приоритетне активности и прва фаза остваривања просторног плана

Приоритетне активности на имплементацији Просторног плана утврђују се за прву фазу имплементације до 2012. године, односно до приспећа рока за преиспитивање планских решења и иновирања Уговора о имплементацији Просторног плана.

Приоритетне активности утврђене су на основу предвиђених етапа и фаза реализације по областима предмета Просторног плана и обухватају:

1) Одрживи регионални развој

Планско решење 1.1. Привредни развој

Приоритетне активности: 1) покретање интеграција урбане и руралне економије у развој туристичке регије Стара планина уз повезивање целогодишњег туризма са комплементарним делатностима као кључног развојног пројекта, заштиту природе као услова и имплицитног развоја туризма и инфраструктурно опремање подручја, као услова активирања туристичке понуде и повећања значаја тимочке развојне осовине у просторно-функционалној организацији Републике Србије;

2) координација на републичком, регионалном и општинском нивоу уз финансирање из јавних фондова (нарочито у примарну инфраструктуру и јавне садржаје) и приватних фондова, као и из других извора.

Планско решење 1.2.

Интензивирање трансграничне и међународне сарадње

Приоритетне активности:

1) привредна и културна трансгранична сарадња општина и града са подручја Просторног плана и општина Старе планине у Републици Бугарској;
2) јачање партнерства на нивоу локалних власти у циљу заједничког наступа код ЕУ и других релевантних међународних асоцијација за реализацију трансграничних развојних програма са обе стране Старе планине из области:
– туризма и инфраструктуре и то повезивање туристичких центара „Сенокос” (општина Димитровград) и „Берковски Балкан-Ком” (општина Берковица) заједничким скијалиштем и другом туристичко-рекреативном инфраструктуром, реализација „Друмске обилазнице Старе планине и нових веза (граничних прелаза) са Бугарском”;
– заштите природе, природних вредности и животне средине и то изједначавање третмана заштите и одрживог коришћења природних ресурса, успостављање заједничког Парка природе „Западна Стара Планина” и друго.

2) Заштита природе и природних вредности

Планско решење 2.1.

Заштита, презентација и контролисано коришћење Парка природе

Приоритетне активности:

1) спровођење одредби Просторног плана о успостављању зона и режима заштите, уређења и коришћења Парка природе;
2) очување/одржавање станишта и разноврсности дивље флоре и фауне, њено јачање (бројчано снажење) и просторно ширење;
3) очување разноврсности, живописности и лепоте предела, унапређење његове чистоће и уређења у зонама и коридорима становања, привредних активности, рекреације, саобраћаја, спровођење приоритетних активности санације и рекултивације деградираних површина;
4) очување екосистемских, пејзажних, биолошких и других вредности и природних ресурса подручја и обезбеђивање доступности за одрживо коришћење из домена науке, образовања, туризма, рекреације и спорта и комплементарних активности;
5) интегрисање презентације природних вредности у туристичку понуду путем заједничких програма, планова и пројеката, уз увођење одређених такси (еколошке таксе које би се плаћале приликом уласка у Парк природе) и издвајање дела прихода од туристичких активности за потребе заштите и презентације природе и природних вредности који представљају туристичке мотиве.

Планско решење 2.2.

Одржавање водоакмулације „Завој” као стабилног водног екосистема

Приоритетне активности:

1) истраживање квалитативног састава и квантитативне структуре ихтиофауне, бентоса, планктона и водене вегетације водоакмулације;
2) праћење промена основних показатеља квалитета воде и контролисано порибљавање водоакмулације и притока.

3) Заштита животне средине

Планско решење 3.1.

Унапређења и заштите квалитета животне средине

Приоритетне активности:

1) израда и реализација Програма за санацију и ревитализацију природе подручја Парка природе (угрожених природних вредности, оштећеног тла и вегетације, природних водотока и извора, последица елементарних непогода и друго);
2) заустављање непланске изградње на подручју Парка природе и преиспитивање могућности за планско уклапање и легализацију непланских изграђених објеката на осталом подручју Просторног плана;
3) забрана непланског каптирања и коришћења извора и врела, као и непланског локалног коришћења хидроенергије водотока на подручју Просторног плана;
4) регулисање саобраћајница и саобраћаја који угрожавају животну средину на подручју Просторног плана;

- 5) израда и спровођење програма заштите земљишта од водне ерозије, загађивања и других деградиционих процеса, заштите вода од загађивања и неповољних промена хидролошких режима, заштите ваздуха од загађивања, заштите од прекомерне буке и друго;
- 6) израда катастра загађивача природе и животне средине у Парку природе и на осталом подручју Просторног плана;
- 7) успостављање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине на подручју Просторног плана (земљишта, воде, ваздуха и вегетације);
- 8) израда процене утицаја на природу и животну средину свих приоритетних програма, планских докумената и пројеката.

Планско решење 3.2. Заштита квалитета вода

Приоритетне активности: 1) успостављање и обележавање уже зоне заштите водоакмулације „Завој“;

- 2) санитарно опремање свих објеката и санација загађеног земљишта у ужој зони заштите водоакмулације, на територији КО Покревник, Завој, Мала Лукања, Велика Лукања, Гостуша и Паклештица;
- 3) заштита водоакмулације „Завој“ од процеса еутрофикације;
- 4) одрживо коришћење локалних изворишта до количина које не угрожавају еколошке услове у окружењу и одржавање квалитета вода водотока и водоакмулације у прописаним I и II класама квалитета.

Планско решење 3.3. Антиерозивна заштита слива водоакмулације „Завој“

Приоритетне активности: 1) приоритетне активности уређења и регулације бујичних водотока у сливу водоакмулације „Завој“;

- 2) примена биолошких и техничких мера антиерозивне заштите и уређења на локалитетима које угрожава експесивна и јака ерозија;
- 3) ревитализација и рекултивација позјамшта, одлагашта и површина оштећених радницама на изградњи супраструктуре и инфраструктуре.

Планско решење 3.4. Управљање квалитетом воде водоакмулације „Завој“ делом тока Темштице низводно од бране и Топлодолске реке

Приоритетна активност: 1) израда Плана заштите и управљања квалитетом вода у складу са Просторним планом;

- 2) континуално обезбеђење гарантованог еколошког протока од 600 l/s на Височици низводно од Завојског језера до ушћа са Топлодолском реком и око 1.200 l/s на Темштици у зони насеља Темска;
- 3) ублажавање таласа великих вода;
- 4) заштита животне средине, природних вредности и остваривање користи за локалну заједницу насеља Темска, општину Пирот и водопривредни систем Републике Србије (по наведеном редоследу) преко:
 - интегралне заштите природних и културних вредности, уређења и коришћења водних ресурса, уз континуално испуштање/обезбеђење гарантованог еколошког протока из језера у Височицу;
 - успостављања поверења локалног становништва путем уговорних гаранција да се: обезбеди континуално гарантовани минимални протицај воде преко целе године Топлодолске реке и Височице у складу са одредбама Закона о водама; ревитализује МХЕ „Темац“ са браном и миниакмулацијом на Темштици; изгради канализација и ППОВ у насељу Темска; мале воде Топлодолске реке неће преводити у Завојско језеро;
 - обезбеђење одговарајуће компензације локалном становништву због ограничења режимима акумулације и сливног подручја;
 - побољшавање ефекта Завојског језера у свим доменима коришћења, уређења и заштите вода;
- 5) мониторинг квалитета вода;
- 6) мониторинг количина и квалитета воде на излазу из ППОВ.

4) Заштита непокретних културних добара

Планско решење 4.1. Заштита и презентација непокретних културних добара и њихове заштићене околине у I степену заштите на подручју Просторног плана

Приоритетне активности: 1) истраживање и евидентирање досад неевидентираних споменика културе (потопљена црква

некадашњег насеља Завој из 16. века, која ће бити реконструисана у оквиру туристичког насеља „Завојско језеро“ на јужној обали Завојског језера; цркви и објектатата народног градитељства у подпланинским селима на територији општине Књажевац, Пирот и Димитровград и града Зајечара) и просторних културно-историјских целина (амбијенталне целине народног градитељства у подпланинским селима Топли До, Дојкинци и Росомач у општини Пирот, Сенокос у општини Димитровград и друго);

- 2) утврђивање досад неустановљених заштићених околина непокретних културних добара у I степену заштите;
- 3) стављање под претходну заштиту евидентираних вредности у I степену заштите и покретање процедуре за њихово проглашење;
- 4) израда Програма конзервације, рестаурације и ревитализације непокретних културних добара на подручју Просторног плана, са утврђеним приоритетима и фазама;
- 5) реализација приоритетних радова конзервације и рестаурације споменика културе у I степену заштите – тврђава „Кале“ у Пироту, манастир Св. Тројице између Доње и Горње Каменице и црква Св. Богородице у Доњој Каменици у општини Књажевац, пећинска црквица Св. Петра и Павла код Рсоваца, манастир Св. Богородице код Врела и обнова потопљене цркве села Завоје у општини Пирот, манастир Рођења Пресвете Богородице у Суводолу у граду Зајечару (наведени списак представља планску процену и може бити коригован уколико се Програмом конзервације, рестаурације и ревитализације утврди другачији редослед).

5) Коришћење и заштита пољопривредног и шумског земљишта и шума

Планско решење 5.1. Одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта

Приоритетне активности: 1) стриктно дефинисање мера антиерозивне заштите и услова напасања стоке по зонама заштите природних вредности Парка природе у складу са хетерогеношћу рељефа, положаја, флоре, хидрографије, земљишта, близине/удаљености шума, степена деградације и других физиогеографских услова у пашњачким рејонима, као и на подручјима заштите водоизворишта;

- 2) дестимулисање интензивног коришћења пољопривредних земљишта ниске бонитетне вредности увођењем пореских олакшица и других подстицаја за пошумљавање, односно затрљавање субмаргиналних ораница, ливада и пашњака, посебно на нагибима изнад 25% и на другим еродираним локацијама;
- 3) поправљање агрохемијских особина обрадивих земљишта, коришћењем подстицајних средстава из буџета Републике Србије и других извора, на основу претходних педолошких анализа;
- 4) реинтродукција и умножавање аутохтоних домаћих животиња и биљака коришћењем средстава буџета и донација, као и обнова и очување комплекса традиционалних газдинстава уз помоћ подстицајних средстава за развој села;
- 5) израда одговарајуће инвестиционе документације за подизање нових и обнову дела амортизованих засада воћа и винограда, који су по сортименту прикладни за примену метода органске производње, односно интегралног система заштите и прихрањивања биљака;
- 6) израда и спровођење посебних програма обнове пашњачког сточарења и успостављања органског система овчарске производње, првенствено у функцији очувања и проградације природних планинских травњака;
- 7) доношење подстицајних, рестриктивних и образовних мера којима се спречавају неповољни утицаји пољопривредне производње на стање животне средине;
- 8) увођење буџетске подршке по основу доприноса мултифункционалних пољопривредних газдинстава очувању природних ресурса, биодиверзитета, амбијенталних и културолошких вредности планинских и других подручја са трајним агроеколошким ограничењима за остваривање ценовно конкурентне пољопривредне производње.

Планско решење 5.2. Развој пољопривреде и реструктурирање аграрног сектора ради повећања тржишне конкурентности локалних пољопривредних производа

Приоритетна активност:	1) подршка развоју и промоцији органске производње хране (избор локалитета и програма, укључивање у мрежу лабораторија за атестирање, маркетинг и слично), као и активностима везаним за добијање робне марке широког асортимана локалних пољопривредно-прехрамбених производа по основу посебних/заштићених одлика географске средине; 2) обезбеђење права закупа земљишта и доброг функционисања тржишта земљишта, које олакшава померање ресурса са напуштених/регресивних газдинстава ка продуктивнијим пољопривредницима, као и других мера подршке укрупњавању и техничко-технолошкој модернизацији породичних газдинстава; 3) организовање одговарајућих модалитета пословног повезивања породичних газдинстава, међусобно и са сфером промета и прераде пољопривредно-прехрамбених производа; 4) подршка пословној консолидацији и технолошкој модернизацији предузећа прехрамбене индустрије, оснивању малих и микро погона на селу за прихватање, складиштење и прераду локалних пољопривредних сировина и унапређење пласмана одговарајућих прерађевина; 5) организовање ефикасног система саветодавне пољопривредне службе, осавремењивање рада ветеринарске службе и перманентно стручно образовање земљорадника, посебно у погледу примене метода органске производње хране, строго контролисаног/интегралног прихрањивања и заштите биља, адекватне исхране и неге стоке, антиерозионе обраде земљишта и слично.
------------------------	--

Планско решење 5.3. Ревитализација села

Приоритетна активност:	1) успостављање партнерства локалних актера и носиоца интереса из јавног и приватног сектора при утврђивању специфичних социо-економских и еколошких проблема своје средине ради доношења акционих програма за рурални развој у интеракцији са планираним развојем туристичке понуде и комплементарних делатности којима се обезбеђују алтернативни приходи локалном становништву; 2) увођење и ефикасно коришћење модалитета аграрне подршке, а нарочито бесповратних подстицајних средстава за унапређење села која могу да користе регистрована пољопривредна газдинства и земљорадничке задруге (за унапређење производње и пласмана), удружења грађана и јединице локалне самоуправе (развој села и промоисање активности на селу); 3) анимирање и привлачење потенцијалних домаћих и страних инвеститора, укључујући и предприступне програме ЕУ, за улагања у одрживи развој пољопривреде и села.
------------------------	---

Планско решење 5.4. Одрживо коришћење и заштита шумског земљишта и шума

Приоритетна активност:	1) очување и унапређивање стања постојећих шума и побољшање структуре шумских састојака; 2) остваривање планског коришћења шума; 3) повећање степена шумовитости пошумљавањем око 15 km² (или 20% планом предвиђене површине од 75,54 km²) на: – земљишту слабијег производног потенцијала (у јавном и приватном власништву) према динамици утврђеној општим и посебним основама и програмима газдовања шумама, уз сагласност власника/корисника земљишта; – локалитетима које угрожава јака и експесивна ерозије на делу: слива водоакмулације „Завој“; слива Топлодолске реке и Темштице и слива десних притока Трговишког Тимока; 4) примена мера антиерозивне заштите током уређења и изградње површина планираног алпског скијашишта Стара планина; 5) компезационо подизање нових шума у складу са динамиком сече због изградње туристичко-рекреативне супраструктуре и инфраструктуре; 6) увођење малоповршног система газдовања; 7) контролисано коришћење шумских плодова и лековитог биља.
------------------------	--

Планско решење 5.5. Развој ловства

Приоритетна активност:	1) утврђивање ограничења у погледу организације ловних и риболовних подручја у Парку природе; 2) формирање центара за узгој дивљачи и по једног комерцијалног ловишта на подручју Про-
------------------------	--

сторног плана у општинама Књажевац, Пирот и Димитровград;

3) очување и унапређење разноврсности ловне фауне, посебно ретких и угрожених врста ловне дивљачи;

4) побољшање стања и фонда ситне дивљачи (зеца и јаребице) и крупне дивљачи (срне и дивље свиње) у складу са капацитетом ловно продуктивне површине која обезбеђује нормалан развој шумских екосистема;

5) организовање ловног туризма и едукација ловних стручњака и ловаца са циљем заштите и узгоја дивљачи.

6) Привредне активности

Планско решење 6.1.	Довршавање процеса приватизације и прилагођавање новим тржишним условима привређивања уз стварање динамичног пословног амбијента
Приоритетне активности:	1) покретање развоја туризма туристичке регије Стара планина, и комплементарних делатности са пратећим услугама за подмиривање потреба туриста и излетника; 2) унапређење производње и прераде пољопривредно-прехрамбених производа у микропозони, у складу са традицијом и савременим стандардима квалитета; 3) развој МСП, као основног облика организовања фирми и генератора развоја, конкурентности и запошљавања уз: – обезбеђење пореских и других олакшица на ре-публичком нивоу; – обезбеђење доступности извора финансирања и банкарских кредита; – интензивирање сарадње између привреде региона, општина и великих система са МСП; 4) одржавање конкурентности локалних привредних, односно пословања постојећих успешних фирми (индустрија гуме и текстила у Пироту, пре свих АД „Тигар“, текстилна и прехрамбена индустрија у Књажевцу, прехрамбена индустрија у Димитровграду и метална и прехрамбена индустрија у Зајечару).

Планско решење 6.2. Обезбеђење допунских или алтернативних извора прихода становништва

Приоритетне активности:	1) унапређење постојећих и увођење нових еколошких прихватљивих привредних делатности у складу са успостављеним режимима заштите и тржишним условима; 2) развој допунске, алтернативне економије сеоског домаћинства са микро/малом производним погонима/јединицама из области производње и прераде пољопривредних и шумских производа, односно туризма и угоститељства; 3) повећање запослености сеоског становништва на пружању туристичких услуга, подизању, нези и планској експлоатацији шума, у ловству, контролисаном сакупљању и преради шумских плодова и лековитог биља; 4) едукација становништва у области заштите природе, алтернативне сеоске економије и туристичке делатности.
-------------------------	--

7) Програм туристичких садржаја, организација и уређење туристичких простора

Планско решење 7.1. Комплетирање и интензивирање коришћења постојеће туристичке понуде

Приоритетне активности:	1) консолидација опремљености капацитета и боља организација коришћења постојеће туристичке понуде – у Пироту, Књажевцу, Димитровграду, Кални, на Басарском камену, Завојском језеру и Бабином збу.
-------------------------	--

Планско решење 7.2. Изградња првих сегмената туристичке понуде у простору

Приоритетне активности:	1) прва етапа изградње аква-ситија у Пироту; 2) прва етапа уређења Завојског језера за купање, спортове на води и спортски риболов; 3) прва етапа изградње сектора 1. алпског скијашишта „Голема река“ у општини Књажевац – уз изграђено скијашиште од Коњарника до Маркове ливаде капацитета од 800 једновременних скијаша са жичаром четворосед и ски-стазама, изградња новог скијашишта укупног капацитета од 3.946 једновременних скијаша (2.821 скијаша у функцији прве етапе изградње туристичког ризорта Јабучко равниште и 1.125 скијаша у функ-
-------------------------	---

цији прве етапе изградње туристичког центра Голема Река, оба у општини Књажевац) са одговарајућим бројем жичара и ски-стаза;
 4) прва етапа изградње сектора 2. алпског скијалишта „Топли До“ у општини Пирот – уз изграђено скијалиште од Маркове ливаде до Бабиног зуба капацитета од 400 једновременних скијаша са ски-лифтом и ски-стазама, изградња новог скијалишта укупног капацитета од 2.005 једновременних скијаша (1.209 скијаша у функцији прве етапе изградње туристичког ризорта Јабучко равниште у општини Књажевац и 846 скијаша у функцији прве етапе изградње туристичког насеља „Ракитска Гора“ у општини Пирот) са одговарајућим бројем жичара и ски-стаза;
 5) прва етапа изградње сектора 6. алпског скијалишта „Сенокос-Сребрна глава“ у општини Димитровград – изградња новог скијалишта капацитета од 800 једновременних скијаша у функцији прве етапе изградње туристичког центра „Сенокос 2“ са једном новом жичаром и одговарајућим ски-стазама;

Планско решење 7.3.	Реализација смештајних капацитета у традиционалним насељима и новим туристичким центрима и туристичким насељима
Приоритетне активности:	1) реконструкција и доградња дела постојећих стамбених објеката у општинским центрима Пирот, Књажевац и Димитровград, мешовитим насељима Кална и Темска и планинским селима уз полазишта приоритетних жичара (Црни Врх у општини Књажевац, Топли До у општини Пирот и Сенокос у општини Димитровград), као и трансформација дела легалних викенд објеката на Завојском језеру за приватни смештај, смештај у туристичким пансионима и апартманима (на основу стимулативних кредита и других бенефиција); 2) комплетна изградња туристичког насеља „Коњарник – Бабин зуб“ у општини Књажевац – 400 лежаја у Коњарнику (од тога 72% у туристичким апартманима и 28% у пансионима), са постојећих 150 лежаја на Бабином Зубу – укупно 550 планираних лежаја, са планираним пратећим садржајима; 3) изградња прве етапе туристичког центра „Голема Река“ у општини Књажевац са 1.000 лежаја (од тога 20% у хотелу, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима) и неопходним пратећим садржајима; 4) изградња прве етапе туристичког центра „Сенокос“ у општини Димитровград са 500 лежаја (од тога 20% у хотелу, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима) и неопходним пратећим садржајима; 5) изградња прве етапе туристичког насеља „Ракитска Гора“ у општини Пирот са 500 лежаја (од тога 20% у хотелу, 50% у туристичким апартманима и 30% у пансионима) и неопходним пратећим садржајима.
Планско решење 7.4а	Реализација смештајних капацитета у туристичком ризорту Јабучко равниште ²⁰
Приоритетне активности:	1) изградња прве етапе туристичког ризорта на локалитету Јабучко равниште у општини Књажевац са 6.200 лежаја (од тога 9,3% у централном дестинацијском хотелу, 49,2% у кондотелима туристичког села, 10,8% у кућама за становање неколико породица, 8,7% у једнопородичним кућама, 18,7% у породичним мини-хотелима и 2,9% у пансионима) са неопходним пратећим садржајима.
Планско решење 7.5.	Израда развојних докумената и институционално организовање субјеката развоја туризма
Приоритетне активности:	1) израда планских и инвестиционих докумената (урбанистичких планова, архитектонско-грађевинских и других пројеката) за изградњу и уређење предвиђених садржаја; 2) остваривање сарадње између обухваћених градова, општина, као и сарадње са суседним општинама, градовима, привредним, културним и другим организацијама и институцијама на развоју туризма; остваривање трансграничне сарадње у развоју туризма са Републиком Бугарском на државном и локалном нивоу (обухваћене општине на српској са пограничним општинама на бугарској страни);

20 У „Извештају о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину“ као засебна планска решења вредноване су реализација Прве фазе смештајних капацитета туристичког ризорта Јабучко равниште (7.4а) као и реализација Друге фазе смештајних капацитета туристичког ризорта Јабучко равниште (7.4).

3) формирање информационог система о туристичким ресурсима и тражњи, увођење мониторинга туристичког пословања, промоције и пропаганде Парка природе и туристичке регије Стара планина;
 4) интегрални развој туристичке понуде кроз сарадњу „Друштва са ограниченом одговорношћу за координацију и оперативно вођење пројеката развоја планинског туризма на подручју Старе Планине“ (у даљем тексту: „Стара планина“ ДОО), ЈП „Бабин зуб“ и других субјеката развоја (регионалне агенције у Пироту као центру туристичке регије, агенција туристичких рејона, сектора скијалишта и месних/локалних агенција по туристичким комплексима и местима у оквиру сектора, у сарадњи са туристичким организацијама општина, Асоцијацијом туристичких организација општина источне Србије, Регионалном туристичком асоцијацијом „Стара планина“ у Бугарској и друго).

8) Јавне службе	
Планско решење 8.1.	Развој и организација јавних служби и услуга усклађени са функцијама насеља
Приоритетна активност:	1) унапређење јавних служби у субопштинским центрима, центрима заједница села и селима са специфичним функцијама, као и путем нових програма и модалитета пружања услуга прилагођених различитим категоријама и циљним групама корисника; 2) унапређење постојећих објеката и наменска изградња вишефункционалних јавних и приватних објеката у складу са потребама корисника – становника из гравитирајућих насеља и туриста, уз примену комуникацијских иновација.
Планско решење 8.2.	Повећање квалитета физичке доступности и ефикасности јавних служби у центрима мреже насеља
Приоритетне активности:	1) диверзификација и флексибилнија организација јавних служби у јавном и приватном сектору; 2) модернизација рада месних канцеларија; 3) рационализација мреже објеката основног образовања и побољшање образовног процеса уз проширивање обухвата специјализованог и субвенционираниог превоза на све учнике основног и средњег образовања; 4) стварање могућности за равноправније коришћење услуга децег васпитања и образовања увођењем специјализованих програма и мобилних екипа децијих вртића, као и проширење мреже објеката у приградским насељима и субопштинским центрима; 5) обезбеђење социјалне и здравствене заштите старих и немоћних лица; 6) повезивање развоја културе и физичке културе са осталим функцијама насеља, формирањем комбинованих садржаја (образовно-културних, образовно-спортских, културно-рекреативних и слично); 7) модернизација рада мобилних и стационарних служби ветеринарске заштите; 8) унапређење услова за квалитетан пријем ТВ и радио сигнала у свим насељима, редовно и квалитетно одржавање локалних путева, осавремењавање постојећих пошта и отварање нових поштанских јединица и друго.

9) Путна инфраструктура и доступност подручја

Планско решење 9.1.	Изградња и модернизација путне мреже
Приоритетне активности:	1) модернизација, реконструкција и појачано одржавање државних путева II реда ка Старој планини из праваца Књажевца, Димитровграда и Пирота Р-121 (приоритетно деонице Књажевац–Кална у дужини од 30 km и Пирот–Басарски камен–Рсовци–Височка Рајана–Славиња и Изатовци–Доњи Криводол–Радејна у укупној дужини од 30 km), Минићева Р-247-а, Сврљига Р-243 (приоритетно деоница Кална–Јања у дужини од 8 km) и Ниша Р-244 (приоритетно деоница Бела Паланка–Сврљиг /Бабина Глава). 2) изградња нове деонице пута II реда на релацији Доњи Криводол– граница са Бугарском у дужини од око 1,8 km; 3) реконструкција и изградња нових јавних локалних саобраћајница на релацијама (већим де-

лом трасама постојећих некатегорисаних и шумских путева):

- Јања-Јабучко равниште у наставку пута II реда Р-243 Кална-Јања у дужини од око 14 km-реконструкција;
 - село Црни Врх (мост на Големој реци-туристички центар „Голема Река” дужине око 3,5 km;
 - Мртвачки мост (на путу од Темске ка Топлом Долу)-брана „Завој” у дужини од око 4,3 km;
 - Церова-Мирковци (на Р-121 од Књажевца ка Пироту)- туристички ризорт Јабучко равниште у дужини од око 16,5 km, за шта се даје предлог добијања ранга државног пута II реда (уз претходну израду студије оправданости) због повезивања општина Пирот и Књажевац, односно обостраног приступа туристичком ризорту Јабучко равниште, као и повезивања у правцу државног пута II реда Бела Паланка-Сврљиг (преко локалног пута Церова-Базовика-Орља-Бабина глава);
 - Топли До-туристичко насеље „Ракитска Гора” у дужини од око 5 km;
 - Копривштички Крст-Белски Крст у дужини од око 8,4 km;
 - веза пута за село Гостуша са селом Рсовци у дужини од око 9,7 km;
 - веза пута Темска-Топли До са селом Рудине у дужини од око 3 km;
 - веза пута село Сенокос-туристички центар „Сенокос 2” у дужини од око 2,7 km;
- 4) модернизација постојећих локалних саобраћајница у функцији службених путева.

Планско решење 9.2. Успостављање јавног саобраћаја и информативно-контролних пунктова на улазима у Парк природе

Приоритетне активности: 1) успостављање ефикасног система јавног саобраћаја на правцима приступа до туристичких локалитета приоритетних за реализацију;

2) реализација аутобуских станица и аутобуских стајалишта у постојећим насељима и на приоритетним туристичким локалитетима;

3) постављање информативно-контролних пунктова, односно улазних капија у Парк природе и то: „Иново” изнад Калне на путу II реда Р-243 (општина Књажевац); „Темска” изнад Темске на локалном путу Темска-Топли До (општина Пирот); „Смиловић” изнад Смиловаца на путу на путу II реда Р-121 Димитровград-Доњи Криводол (општина Димитровград).

Планско решење 9.3. Изградња интерних саобраћајница у туристичком ризорту

Приоритетне активности: 1) изградња интерних саобраћајница у туристичком ризорту Јабучко равниште.

10) Хидротехничка инфраструктура

Планско решење 10.1. Фазни развој система водоакмулације „Завој”

Приоритетне активности: 1) развој капацитета ХЕ „Пирот”;

2) ревитализација МХЕ „Темац”, инсталисане снаге 625 kW и годишњом производњом 2,8 GWh, са браном и миниакмулацијом на Темштици запремине око 30.000 m³;

3) изградња магистралног цевовода узводно и низводно од Пирота дуж Нишаве;

4) припрема и израда урбанистичке и пројектне документације којом би се сагледала оправданост и изводљивост пројекта превођења дела вода Топлодолске реке и прибављање сагласности и дозвола за хидротехничке системе везане за завршетак друге фазе развоја водоакмулације „Завој” и Нишавског регионалног подсистема за снабдевање водом становништва.

Планско решење 10.2. Побољшање и развој система водоснабдевања традиционалних насеља и нових туристичких центара и туристичких насеља

Приоритетне активности: 1) побољшање поузданости и развој система за снабдевање водом насеља Пирот и Књажевац, која имају карактер мањих регионалних система и који подмирују потребе већег броја сеоских насеља у долини Нишаве и Белог Тимока;

2) реконструкција и побољшање радних перформанси локалних водоводних система, посебно у зонама туристичког развоја;

3) ревитализација и санитарно уређење изворишта локалних система водоснабдевања;

4) реализација локалних водоводних система туристичких центара и насеља и то за:

- туристичко насеље „Коњарник – Бабин Зуб” изградња водовода (дужине око 3,5 km) капацитета 2,8 l/s;
- туристички центар „Голема Река” изградња прве етапе водовода (дужине око 3 km) капацитета минимум 5 l/s;
- туристички центар „Сенокос” изградња прве етапе водовода (дужине око 3 km) капацитета минимум 2,7 l/s;
- туристичко насеље „Ракитска Гора” изградња прве етапе водовода (дужине око 2 km) капацитета минимум 2,7 l/s.

Планско решење 10.3. Развој система за канализацију и пречишћавање отпадних вода традиционалних насеља и нових туристичких центара и туристичких насеља

Приоритетне активности: 1) евакуација и пречишћавање отпадних вода путем гравитационих сепаратних канализационих система са одговарајућим ППОВ са механичким и биолошким третманом у Пироту и Књажевацу и на туристичким локалитетима, и то:

- туристички центар „Голема Река”-Црни Врх-ППОВ (низводно од туристичког насеља „Црни Врх”) дужине око 5 km;
- туристички центар „Сенокос”-Сенокос-Каменица-ППОВ (низводно од туристичког села Каменица) дужине око 6 km;
- туристичко насеље „Коњарник-Бабин Зуб” (са посебним ППОВ), дужине око 4 km, уз могућност прикључења на сепаратни гравитациони систем Голема Река-Црни Врх;
- туристичко насеље „Ракитска гора” (са посебним ППОВ);
- мешовито насеље „Темска” (са посебним ППОВ);
- туристичко насеље „Завојско језеро”-ППОВ у подбранском делу дужине око 3 km (као услов за легализацију бесправно подигнутих викенд објеката и формирање планираног туристичког насеља „Завојско језеро”);

2) прикупљање и санитарно безбедно одвођење атмосферских вода са локалних путева у ужој зони заштите акумулације „Завој” и путева II реда у широј зони заштите изворишта;

3) санитација постојећих и изградња нових санитарних септичких јама за домаћинства у ужој зони заштите водоакмулације „Завој” у насељима Покревник, Завој, Мала Лукања, Велика Лукања, Паклештица, Копривштица, Гостуша и Бела;

4) санитација постојећих и изградња нових водонепропусних базена за чврсти стајски отпад и јама за осоку у ужој зони заштите водоакмулације „Завој” у насељима Покревник, Завој, Мала Лукања, Велика Лукања, Паклештица, Копривштица, Гостуша и Бела;

5) унапређење санитације постојећих насеља у широј зони заштите водоакмулације „Завој” и на осталом подручју Просторног плана.

Планско решење 10.4. Водоснабдевање и канализација отпадних вода туристичког ризорта Јабучко равниште

Приоритетне активности: 1) израда хидротехничке студије водоснабдевања и канализације туристичког ризорта;

2) реализација система водоснабдевања туристичког ризорта (прва фаза) капацитета минимум 30 l/s;

3) реализација система канализације отпадних вода туристичког ризорта са посебним ППОВ.

Планско решење 10.5. Развој система за обезбеђење воде за техничке потребе, заштита и уређење водног земљишта

Приоритетне активности: 1) изградња миниакмулација: „Темац” на Темштици узводно од насеља Темска, „Седло 1” низводно од туристичког центра „Голема Река” на Големој реци, на профилу испод састава са Прилепском реком, Коњарник на Зупском потоку и друге миниакмулације на погодним локацијама (са посебним хидрантским мрежама намењеним за прављење снега и друге техничке потребе на сектору скијалишта 1 „Голема Река” као и скијалишта на које се ослања туристички ризорт);

2) развој прве етапе хидромелиорационих система на земљиштима виших бонитетних класа у Пиротском пољу и долини Белог Тимока;

3) реализација МХЕ према планској и пројектној документацији, без угрожавања еколошке равнотеже, режима заштите и резервације простора за друге намене;

- 4) уклањање/санација постојећих непланских МХЕ које не испуњавају водопривредне услове или нарушавају водни режим;
5) успостављање и уређење профила за мерење протицаја и квалитета вода на Височици и Топлодолошкој реци и већим притокама (у општини Пирот), Црновршкој реци и Големој Реци и већим притокама (у општини Књажевац) и Воденичкој реци и већим притокама (у општини Димитровград).

11) Енергетска инфраструктура

Планско решење 11.1. Напајање електричном енергијом конзумног подручја постојећих насеља и планираних туристичких локалитета

Приоритетне активности: 1) реконструкција и комплетирање ТС110/35 kV Књажевац, ТС 35/10 kV Кална, ТС35/10 kV Пирот 8, ТС35/10 kV Пирот 5, ТС35/10 kV Димитровград 2 и електро-енергетских објеката села уз приоритетне туристичке локалитете;
2) изградња прве етапе затвореног, двостраног система снабдевања електроенергијом на правцу Кална – Голема Река – Топли До – Темска реализацијом:
– далековада од постојећег ДВ 35(10) kV Мездреја до нове трафостанице ТС 35/10(20) kV Голема Река (прва етапа 4 МВА) за туристички центар „Голема Река” у дужини од око 13 km;
– далековада ДВ 35 kV од трафостанице ТС 35/10 kV Темска до ТС 35/10(20) kV Топли До (прва етапа 4 МВА) у дужини од око 15 km.
3) изградња далековада ДВ 35 kV од трафостанице ТС 110/35(20) kV Димитровград до нове ТС 35/10(20) kV Сенокос (прва етапа 2.5 МВА) за туристички центар „Сенокос”;
4) изградња (одвајање) директног далековада ДВ 35 kV, са ДВ 35 kV Темска ТС35/10 kV -Пирот 4 ТС 35/10 kV, до ТС110/35 kV Пирот 1, у циљу обилажења ТС Пирот 4 ТС 35/10 kV која се налази у комплексу АД „Тигра”.

Планско решење 11.2. Напајање електричном енергијом конзумног подручја туристичког ризорта Јабучко равниште

Приоритетне активности: 1) изградња далековада 110 kV на правцу ТС 110/35 kV Сврљиг–туристички ризорт Јабучко равниште и трафостанице 110/35(20) kV Јабучко равниште за потребе ризорта;
2) изградња неопходних ТС35/10(20) kV (прва етапа 16 МВА) и далековада ДВ35 kV, у складу са дефинисаним параметрима снаге и енергије;
3) изградња далековада (кабловских деоница) 20 kV и ТС 20/0,4 kV у функцији снабдевања ризорта.

Планско решење 11.3. Проширење мреже напoјних и дистрибутивних електроенергетских објеката

Приоритетне активности: 1) изградња далековада (кабловских деоница) и ТС 10(20)/0,4 kV у функцији снабдевања електричном енергијом приоритетних туристичких локалитета:
– туристичког центра „Голема река” и туристичког центра „Сенокос”, од планираних ТС 35/10(20) kV;
– туристичког насеља „Ракитска Гора” и туристичког насеља „Бабин Зуб – Коњарник” од постојећих и планираних ТС 10(20)/0,4 kV;
– прве етапе сектора скијалишта Голема Река, Топли До и Сенокос-Сребрна Глава од постојећих и планираних ТС 35/10(20) kV и ТС 10(20)/0,4 kV;
2) производња енергије из МХЕ и увођење производње енергије из других алтернативних обновљивих извора.

Планско решење 11.4. Развој гасоводне инфраструктуре

Приоритетне активности: 1) прва фаза реализације магистралног гасовода Димитровград – Ниш и доводно-разводних гасовода до Димитровграда и Пирота;
2) изградња прве етапе инфраструктурних мрежа за снабдевање ТНГ у туристичком ризорту и приоритетним туристичким центрима и насељима са МГРС.

12) Телекомуникациона инфраструктура

Планско решење 12.1. Проширење мреже телекомуникационе инфраструктуре

Приоритетне активности: 1) замена постојећих аналогних комутација (центра) дигиталним АТЦ;
2) изградња деоница оптичких каблова и то:
– Књажевац–Кална–Црни Врх–туристички ризорт Јабучко равниште у дужини од око 72 km;
– туристички центар „Голема Река”–Црни Врх у дужини од око 3,5 km, као крак са оптичког правца Књажевац – Кална – Јабучко равниште;
– Темска – Топли До у дужини од око 17 km;
– Пирот – АТЦ Височка Ржана у дужини од око 25 km са приводом на РР станицу Црни Врх (мање од 1 km);
3) изградња РР везе са својим станицама, антенским стубовима и сигналом на релацији:
– Књажевац–„Тупижица”–„Жаркова чука” (мин. 21x2 Mbit/s), за потребе туристичког центра „Голема Река” и изградње оптичког кабла ка Кални и туристичком ризорту Јабучко равниште;
– Црни Врх (у општини Пирот, на 1.152 m н.в.) – туристички центар „Сенокос”, са пасивним рефлектором на локалитету „Бубегов камик” капацитета 8 Mbit/s;
4) изградња дигиталних АТЦ у насељима и зонама туристичког развоја, са око 17.000 нових прикључака у комутацији и око 19.000 претплатничких каблова у месној мрежи (што представља густину од око 53 телефона на 100 становника);
5) изградња руралних радио система (по један на територији Пирота и Књажевца);
6) повећање броја базних станица мобилне телефоније у складу са потребама покривања сигналом подручја (53 базне станице привредног друштва Теленор д.о.о. и 20 базних станица привредног друштва „Мобилна телефонија Србије” – Телеком Србија а.д.).

Планско решење 12.2. Реализација телекомуникационе мрежа у функцији посебне намене водоакмулације „Завој”

Приоритетне активности: 1) изградња телекомуникационе мреже и објеката за праћење квалитета вода (низводно од бране „Завој”, села Темска, туристичког ризорта и центара и друго).

Планско решење 12.3. Развој поштанске мреже

Приоритетне активности: 1) побољшање опремљености постојећих поштанских јединица уз увођење нових услуга у поштанском саобраћају; и
2) реализација поштанских јединица у туристичком ризорту Јабучко равниште, туристичком центру „Голема Река”, центрима заједнице села, као и у насељима са специфичним функцијама.

13) Комунални садржаји

Планско решење 13.1. Интегрално управљање комуналним отпадом
Приоритетне активности: 1) израда стратешког (планског) елабората из области управљања комуналним отпадом за Тимочки округ и Пиротски округ која ће дефинисати стратешке оквире за успостављање система управљања комуналним отпадом и укључивање руралних подручја у тај систем;
2) израда пројектне документације за затварање, санацију и ремедијацију постојећих депонија са предмером и прерачуном трошкова и проценом утицаја на животну средину;
3) идентификовање и евалуирање могуће локације за регионалну депонију са рециклажним центром са студијом оправданости и проценом утицаја на животну средину;
4) организовање комуналне службе на туристичким локалитетима;
5) затварање и санација локалних сметлишта у руралним подручјима и формирање санитарно уређених сеоских одлагалишта комуналног отпада ван уже зоне заштите акумулације „Завој” и простора са успостављеним режимима I и II степена заштите Парка природе;
6) организовање сакупљачких станица за прихватање кабастог кућног отпада ван шире зоне заштите акумулације „Завој” и Парка природе са транспортом ка општинској комуналној депонији, односно трансфер станици регионалне комуналне депоније.

Планско решење 13.2. Управљање комуналним отпадом туристичког ризорта Јабучко равниште

Приоритетне активности: 1) организовање комуналне службе за сакупљање комуналног отпада ризорта.

Планско решење 13.3. Сахрањивање у складу са санитарним прописима

Приоритетне активности: 1) санација постојећих гробља и обезбеђење комунално уређених локација за нова гробља у складу са режимима заштите Парка природе и изворишта водоснабдевања;
2) обезбеђење комунално уређених локација за сточна гробља у складу са режимима заштите Парка природе и изворишта водоснабдевања.

Планско решење 13.4. Развој топлотне инфраструктуре

Приоритетне активности: 1) ревитализација, модернизација и доградња производних капацитета и топлотне мреже у Пироту (замена око 5.000 m и изградња око 1.200 m) и Књажевцу (проширење котловских капацитета, замена око 120 m мреже и три разменивача топлоте снаге 1 MW);
2) уградњу филтера на загађујућим димњацима централног грејања;
3) развој система централног грејања у туристичким центрима и већим туристичким насељима, примарно на гас и алтернативно на соларну и електричну енергију.

14) Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану и заштиту од елементарних непогода

Планско решење 14.1. Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану

Приоритетне активности: 1) реализација услова и мера од интереса за одбрану земље кроз планско решење Просторног плана, односно према Условима и захтевима утврђеним од стране надлежне службе Министарства одбране (интерни број: 2610-9 од 31. октобра 2005. године).

Планско решење 14.2. Коришћење и уређење простора од интереса за заштиту од елементарних непогода

Приоритетне активности: 1) дефинисање мера заштите од елементарних непогода, техничких катастрофа и акцидената (у складу са Просторним планом).

Приоритетне активности у имплементацији Просторног плана дате су за планска решења којима се задовољавају интереси одрживог развоја и заштите на републичком, регионалном и локалном нивоу, те су обавезујући за све нивое управљања. Приоритетне активности и прва фаза остваривања Просторног плана представљају подлогу за израду и закључивање Уговора о имплементацији Просторног плана.

2. Учесници у имплементацији Просторног плана

Кључни учесници у остваривању Просторног плана су, у складу са својим надлежностима и делокругом рада, одговарајући органи и институције на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу.

Кључни учесници на републичком нивоу управљања су министарства са дирекцијама и управама надлежним за послове урбанизма и просторног планирања, заштите животне средине, инфраструктуре, културе, привреде и привредног развоја, регионалног развоја, унапређење економских односа са иностранством, туризма, финансија, пољопривреде, шумарства, водопривреде, енергетике, јавна предузећа за друмски саобраћај, јавна скијалишта, водопривреду, шумарство, електропривреду и телекомуникације, заводи надлежни за заштиту природе и споменика културе. У остваривању Просторног плана одговарајуће учешће узео је министарства надлежна за послове државне управе и локалне самоуправе, здравља, социјалне политике, просвете, развоја и унапређења спорта и физичке културе, других послова од непосредног или посредног значаја за спровођење овог плана, као и агенција надлежна за просторно планирање.

Кључни учесници на регионалном нивоу управљања су Регионална привредна комора Зајечара и Регионална привредна комора Ниша, а на локалном нивоу управљања оштине Димитровград, Пирот, Књажевац и град Зајечар. У остваривању Просторног плана одговарајуће учешће узео је и месне заједнице, општинска јавна комунална предузећа, општинске дирекције за урбанизам и грађевинско земљи-

ште и друге дирекције, агенције и установе са подручја Просторног плана.

Поред наведених учесника неопходно је анимирати и организовати учешће других актера у остваривању овог плана, у првом реду житеље планског подручја, власнике непокретности, домаћинства која имају пољопривредно газдинство, локалне и друге заинтересоване пословне субјекте, пре свих АД „Тигар” Пирот, асоцијације произвођача, удружења грађана, невладине организације, пре свих Регионални центар за животну средину за Централну и Источну Европу (РЕЦ) и друге актере.

Са становишта развоја пољопривреде, посебно је значајно активно учешће локалних заједница у дефинисању специфичних потреба различитих насеља, односно група насеља одређених ресурсних, производних, демографских и инфраструктурних карактеристика. Оваквим децентрализованим приступом обезбеђују се адекватне мере подршке економском и социјалном развоју, заштити и управљању природним ресурсима и очувању локалне традиције и културе.

Са становишта развоја туризма, посебно је значајан систем организовања, праћења и усмеравања прве фазе реализације туристичке понуде преко „Стара планина” ДОО, ЈП „Бабин зуб” и других субјеката развоја, што захтева и непосредно ангажовање обрађивача плана кроз све фазе реализације и активно учешће локалних заједница.

3. Мере и инструменти за имплементацију Просторног плана

Ефикасност имплементације Просторног плана условљена је обезбеђењем координације предвиђених активности и различитих актера/учесника. Полази се од искустава земаља ЕУ да се успешна координација може обезбедити применом мултисекторског приступа – комбинације мера и инструмената различитих политика²¹ према тематским областима и проблемима који се планом решавају, као и успостављањем институционално-организационих аранжмана и партнерства на различитим релацијама (јавни – приватни сектор, јавне – независне институције/организације, ниво управљања – јавност и друго).

Основне мере и инструменти различитих политика за имплементацију планских решења Просторног плана за период до 2012. године базирани су на постојећем систему управљања у Републици Србији. Планом се у одређеној мери сугеришу мере и инструменти које ће, према очекивањима, у овом периоду бити дефинисане и примењиване током фазе приступања ЕУ.

Мере и инструменти за имплементацију Просторног плана су отворени за усклађивање са променама система управљања и планирања у Републици Србији у току остваривања овог плана.

3.1. Мере и инструменти различитих политика

3.1.1. Мере и инструменти опште економске политике

Установљивање мера и инструмената опште економске политике сматра се значајним за сва планинска подручја у Републици Србији, нарочито за зоне заштите природе и развоја туризма, као и сливове изворишта водоснабдевања на планинском подручју. То би, у првом реду, биле следеће мере и инструменти:

1) повољни дугорочни кредити и порески подстицаји за приватни сектор и власнике непокретности за улагања у спровођење мера заштите и уређења пољопривредног земљишта и шума у складу са режимима заштите природе и изворишта, интегралним програмима уређења пољопривредног земљишта и пашњака и програмима газдовања шумама, као и мера заштите и презентације природних и непокретних културних добара;

²¹ Појам политика у процесу спровођења Просторног плана означава уређени оквир за доношење одлука – ефикасан систем управљања у различитим областима од значаја за спровођење Просторног плана

2) повољни дугорочни кредити за приватни сектор и власнике непокретности за улагања у прикупљање и пречишћавање отпадних вода, прикупљање и депоновање комуналног отпада, коришћења нових и обновљивих извора енергије и других мера заштите животне средине и изворишта;

3) повољни дугорочни кредити и порески подстицаји за развојно одређене пољопривредне произвођаче, као и додатне стимулације за младе и произвођаче који преузимају напуштена и старачка газдинства и/или уводе методе органске производње;

4) повољни кредити и порески подстицаји за модернизацију и изградњу објеката за откуп млека, откуп и примарну прераду воћа, шумских плодова, лековитог и ароматичног биља, за пружање услуга ветеринарске и саветодавне пољопривредне службе и техничких сервиса у приватном сектору;

5) формирање фонда за осигурање кредита за пољопривреду, који ће омогућити коришћење дугорочних банкарских кредита под повољним условима за набавку пољопривредне механизације, опреме и репроматеријала, обнове сточног фонда, изградње и опремања сточних фарми, обнову и подизање вишегодишњих засада;

6) осигурање (гарантијски фонд) и давање повољних дугорочних кредита и пореских подстицаја за приватизацију и развој МСП, са највећим степеном осигурања и најнижим каматним стопама, за отварање нових радних места и почетнике који први пут започињу производњу или за пружање дефицитарних услуга;

7) формирање фонда за регионални развој и развој недовољно развијених подручја, који ће субвенционирати и подстицати отварање нових радних места и запошљавање млађег и женског дела популације;

8) повољни дугорочни кредити, субвенције и порески подстицаји за изградњу и модернизацију садржаја туристичке понуде и опреме (за улагања у прибављање и уређење грађевинског земљишта, комунално опремање, изградњу и реконструкцију објеката сеоских домаћинстава за туристички смештај, изградњу туристичке опреме и организовање јавних служби);

9) повољни дугорочни кредити, субвенције и порески подстицаји приватном сектору за пружање услуга јавних служби;

10) инвестициони програми и средстава из страних донација за пројекте развоја и промоцију пољопривреде, села, руралног туризма, руралне инфраструктуре, ОИЕ, традиционалне архитектуре и заштите биодиверзитета Старе планине, за шта пример представља актуелни пројекат Светске банке IACP (In-city agro-biodiversity conservation project) који се односи и на подручје Парка природе.

Назначене мере и инструменти опште економске политике требало би да установе првенствено министарства надлежна за економију и регионални развој, финансије и пољопривреду.

3.1.2. Мере и инструменти других политика

Полазећи од координирајуће, контролне и кофинансирајуће улоге националног нивоа одлучивања (принцип партнерства) при спровођењу територијалних развојних планова (принцип супсидијарности), планска решења која се односе на заштиту и коришћење природних ресурса и развој подржаваће се свим инструментима опште економске политике, као и мерама и инструментима посебних политика.

Мере заштите природних вредности, животне средине и културних добара спровешће се кроз:

1) Удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава и јавних прихода општина са приватним сектором у областима:

- туризма, преко ЈП „Скијалишта Србије”, „Стара планина” ДОО, ЈП „Бабин зуб” и других субјеката развоја (формираних за туристички ризорт, туристички центар „Голема река”, туристички центар „Сенокос” и друго, као потенцијалне кориснике туристичких простора на Старој

планини), за заштиту, презентацију и контролисано коришћење Парка природе и туристичке регије Стара планина, уз интегрисање презентације природних вредности у туристичку понуду путем заједничких програма, планова и пројеката и уз издвајање дела туристичког профита за потребе заштите природе која представља капитални туристички мотив;

- водопривреде и електропривреде преко Јавног водопривредног предузећа „Србијаводе” (у даљем тексту: ЈВП „Србијаводе”) и ЈП „Електропривреда Србије”, као корисника водоакумулације „Завој” – за заштиту и презентацију непокретних културних добара и њихове заштићене околине (посебно етно-наслеђа), реконструкцију потопљене цркве некадашњег насеља Завој из 16. века у оквиру туристичког насеља „Завојско језеро” на јужној обали Завојског језера, санитацију постојећих насеља у ужој зони заштите водоакумулације и друго.

2) Удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава и јавних прихода општина са приватним сектором у области заштите животне средине, природних и културних добара.

3) Удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије и јавних прихода општина у циљу формирања стручних тимова у општинама Димитровград, Пирот и Књажевац и граду Зајечару који би истражили и евидентирали објекте и амбијенте у духу традиционалне народне архитектуре.

Ове мере треба да утврде и примењују министарства надлежна за послове грађевинарства, заштите животне средине, инфраструктуре, туризма, водопривреде, енергетике, културе и финансија, односно општине Димитровград, Пирот, Књажевац и град Зајечар, ЈВП „Србијаводе” и ЈП „Електропривреда Србије”, ЈП „Скијалишта Србије” и ЈП „Бабин зуб” у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије, Заводом за заштиту споменика културе у Нишу, „Старом планином” ДОО и другим субјектима развоја и заштите, као и приватним сектором.

Основне мере и инструменти политике заштите животне средине у контексту развоја туризма су:

- условљавање изградње туристичког ризорта, туристичких центара и насеља и свих осталих видова туристичке супструктуре у Парку природе претходним обезбеђивањем свих неопходних инфраструктурних мрежа и објеката;

- заустављање непланске изградње на подручју Парка природе и преиспитивање могућности за планско уклапање и легализацију дела неплански изграђених објеката (посебно на територијама општина Пирот и Књажевац);

- регулисање саобраћајница и саобраћаја на подручју Просторног плана, комплетирањем мреже регионалних и локалних путева до постојећих насеља и планираних туристичких локалитета, регулисање интерног саобраћаја и саобраћајница у туристичком ризорту;

- обавезна изградња система централног грејања у туристичком ризорту и туристичким центрима, уз употребу енергената и начина грејања који не загађују ваздух; увођење обавезе уграђивања одговарајућих филтерских постројења у све остале објекте чијим се грејањем загађује ваздух на подручју Парка природе;

- санација дивљих депонија и организована, редовна евакуација отпада ван подручја Парка природе, обезбеђивање довољне и адекватне депоније за чврсти комунални отпад из туристичког ризорта;

- израда катастра загађивача природе и животне средине у Парку природе и на осталом подручју Просторног плана;

- отварање информативно-контролних пунктова на улазима у Парк природе и контрола промета људи, роба и сировина;

- израда докумената процене утицаја на природу и животну средину за програме и пројекте свих планираних активности и садржаја;

- праћење квалитета животне средине: постављањем метеоролошке и био-мониторинг станице у Пироту и Кња-

живцу, туристичком ризорту, туристичким центрима и на водоакумулацији „Завој”; контролом и праћењем параметара значајних за процену и предвиђање стања животне средине (шумског фонда, шумуљених и заглављених шумских земљишта, флористичко-вегетационог склопа у зонама са режимом заштите I и II степена Парка природе као и у ужој зони заштите акумулације „Завој” и дуж низводног дела Темштице); контролом утицаја постојећих и планираних активности на квалитет животне средине; контролом комуналних објеката, посебно постројења и објеката за прикупљање и пречишћавање отпадних комуналних и загађених атмосферских вода, као и система за прикупљање и елиминисање чврстог отпада са туристичких локалитета и насеља.

Ове мере треба да утврде и примењују министарства надлежна за послове урбанизације и просторног планирања, грађевинарства, животне средине, инфраструктуре, туризма, водопривреде, енергетике, јавне агенције које је за исте послове основала Република Србија; општине Димитровград, Пирот и Књажевац, град Зајечар у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије, Републичком агенцијом за просторно планирање, ЈП „Србијашуме”, ЈП „Скијалишта Србије”, ЈП „Путеви Србије” и ЈП „Бабин зуб”, „Старом планином” ДОО и другим субјектима развоја и дирекцијама за урбанизам и грађевинско земљиште обухваћених општина, односно града Зајечара.

Основне мере и инструменти политике заштите животне средине и развоја водопривреде су:

- усклађивање продајне цене воде и свих водопривредних услуга са стратешким опредељењима дугорочног развоја водопривреде Републике Србије да би се покрили сви трошкови просте репродукције система и трошкови заштите изворишта водоснабдевања, као и део трошкова проширене репродукције;

- удруживање средстава јавних прихода Републике Србије са средствима општина Димитровград и Пирот (и других општина Нишавског регионалног подсистема) и Књажевац и града Зајечара (и других општина Тимочког регионалног система) у области водопривреде и заштите животне средине;

- извршење антиерозионих радова на санирању експерименталне и јаке ерозије, као и дефинисање динамике реализације свих биолошких мера за санирање ерозије средњег интензитета;

- успостављање мониторинга квалитативних параметара воде на улазу и излазу из водоакумулације „Завој” и њених притокама и другим значајнијим водотоцима на подручју Просторног плана с математичким моделом динамичких промена параметара квалитета;

- реализација система за праћење релевантних оскултационих величина и реперних тачака бране „Завој” ради остваривања пуне безбедности низводних подручја;

- очување квалитета вода водотока и водоакумулације „Завој” у прописаним I и II класама квалитета;

- испитивање (месечно/сезонски): биолошких одлика фитопланктона, зоопланктона и фауне дна водоакумулације „Завој”, а по потреби и на притокама и другим водотцима на подручју Просторног плана; биотичких и абиотичких одлика језерског муља водоакумулације „Завој”; ихтиофауне у водоакумулацији „Завој” и значајнијим водотцима на подручју Просторног плана;

- контрола и праћење биотичких и абиотичких промена у водном систему Темштице низводно од водоакумулације „Завој” и Топлодолске реке и на тој основи, прилагођавањем рада водозахватних и енергетских постројења;

- забрана непланског капирања и коришћења извора и врела и захватања воде из водотока који нису у складу са одговарајућим водопривредним условима и сагласностима, као и непланског локалног коришћења хидроенергије водотока на подручју Просторног плана;

- прикључење локалних сеоских водовода на регионалне системе могуће је уз услов смањења губитака у локалној мрежи на мање од 20% и успостављања поузданог

система контроле кључних тачака, потрошње воде и губитака у појединим гранама система;

- реализација локалне регулација водотока, условљена применом тзв. природне регулације која неће угрозити посебне природне вредности на регулисаним деоницама;

- увођење обавезе одговарајућег прописног одвођења отпадних вода из свих постојећих и планираних садржаја на подручју Парка природе (а посебно са сливног подручја водоакумулације „Завој”) колекторима или цистернама (из водонепропусних сенгрупа) до ППОВ, чије су употребне дозволе условљене обавезом континуираног мерења количине и квалитета воде на излазу из ППОВ, као кључне мере ефективности таквих постојења и ваљаности њихове експлоатације;

- забрана кавезног узгоја риба у акумулацији „Завој” у циљу заштите од еутрофикације и забрана мотора са унутрашњим сагоревањем на пловилима;

- изналагање решења водоснабдевања и канализације отпадних вода, посебно туристичког ризорта Јабучко равниште, прихватљивог са аспекта заштите животне средине и развоја водопривреде.

Ове мере и инструменте треба да утврде и њихову примену прате министарства надлежна за послове грађевинарства, заштите животне средине, инфраструктуре, водопривреде, енергетике и шумарства. Примена мера и инструмената је у делокругу рада Републичке дирекције за воде, ЈВП „Србијаводе”, водопривредног центра „Сава-Дунав” и Јавног предузећа „Бердап”, ХЕ „Пирот”, општинских јавних комуналних предузећа за водовод и канализацију, као и корисника регионалних водопривредних система (Нишког подсистема Доње-јужноморавског регионалног система за снабдевање становништва водом, тј. за обезбеђење воде највишег квалитета; Јужноморавског речног система за обезбеђење воде за технолошке потребе, енергетику, индустрију, заштиту квалитета вода и уређење водних режима у сливу Јужне Мораве), као и ЈП „Србијашуме” (учешће у антиерозионом уређењу простора применом биолошких мера заштите).

Основне мере и инструменти политике развоја пољопривреде и села су:

- 1) Иновирање, усаглашавање и доследно спровођење законских и подзаконских аката којима се регулише развој пољопривреде и села, посебно у питањима:

- увођења правног реда у власничке односе, укључујући санкционисање обавеза корисника пашњака и других категорија пољопривредног земљишта у државном власништву;

- редифинисања задружне својине у категорију приватне својине задругара;

- спречавања деобе пољопривредних газдинстава;
- стимулације за убрзавање процеса смене генерација власника, односно подмлађивања старешина/менаџера породичних пољопривредних газдинстава;

- сигурности дугорочних права закупа земљишта, механизације и других пољопривредних фондова;

- убрзавања процеса имплементације обимног сета законских стандарда којима се регулише производња и промет пољопривредно-прехрамбених производа у ЕУ.

- 2) Кредитна политика којом ће се уважити допринос пољопривреде очувању посебних природних вредности планског подручја обезбеђењем повлашћених услова за инвестирање у:

- интегралне програме уређења пољопривредно-шумског простора, у складу са утврђеним режимима заштите природних добара, у зонама изворишта вода и на другим еколошки осетљивим локацијама;

- програме ревитализације пашњачког сточарења, укључујући спровођење еколошки прикладних техничких, биолошких и пољопривредних мелiorација ливада и пашњака;

- програме развоја органске производње, посебно за подручја посебних режима заште природних вредности и водоизворишта.

3) Пореска политика која ће представљати моћно средство диверсификовања сеоске привреде и интегралног управљања природним ресурсима, применом мера:

- повећања привлачности појединих локација за приватне инвеститоре, увођењем пореских олакшица, односно ослобађања од пореза у одређеном периоду (грејс период), како за планирану изградњу туристичких објеката и других услужних делатности на селу тако и за улагања у оснивање малих и микро предузећа за откуп и прераду локалних пољопривредних производа, откуп и примарну прераду шумских плодова, лековитог и ароматичног биља, ветеринарских станица, сервиса за пољопривредну механизацију и слично;

- пореске стимулације за младе пољопривреднике који преузимају напуштена и старачка газдинства, као и за произвођаче који уводе методе органске производње, улажу у унапређење интегралне производње грожда и вина, оснивају матични запат за пашњачко сточарење и слично;

- смањења пореза на пренос апсолутних права на непокретностима при куповини пољопривредног земљишта и напуштених стамбених и економских зграда у селима;

- смањење/ослобађање од пореза на закуп пољопривредног земљишта;

- временски прогресивно повећавање пореза власницима који не обрађују, односно не користе пољопривредно земљиште у складу са Законом о пољопривредном земљишту и решењима из Просторног плана.

Непосредне државне субвенције и подстицаје добијаће све већи значај у политици руралног развоја Републике Србије, током започетог процеса постепеног укидања подршке тржишту, у корист повећања удела структурних промена и доделе бесповратних средстава за рурални развој. Полазећи од мера за унапређење села у 2006. години, физичка лица, локалне самоуправе, удружења грађана и земљорадничке задруге са планског подручја могу да конкуришу за селективно добијање бесповратних средстава кроз пројекте који се односе на: 1) унапређење производње и пласмана; 2) обнову и јачање сеоске инфраструктуре; 3) развој и промоцију руралних области, заштиту животне средине и сеоских предела; 4) развој и промоцију органске производње. У тим оквирима, са становишта циљева овог сегмента Просторног плана, приоритетно је коришћење средстава за следеће намене:

- пошумљавање и затрављивање ерозијом угрожених подручја;

- подршку интегралним пројектима за поновно успостављање пашних производних система у високопланинским областима;

- кошење високопланинских ливада за припрему сена;
- подршку интегралним пројектима руралног развоја;
- изградњу и опремање центара за развој села, ресурсних центара, бизнис инкубатора и слично;

- промовисање и заштиту органских производа;

- промовисање и заштиту локалних производа;

- доградњу и адаптацију објеката и набавку опреме на газдинствима за бављење агро, еко, руралним и другим видовима туризма, и друго.

Ове мере и инструменте требало би да утврде и примењују министарство надлежно за послове пољопривреде и шумарства, министарство надлежно за послове заштите животне средине, као и фондови, банке или агенције надлежне за развој, односно регионални развој (нпр. регионална агенција за рурални развој која ће бити основана) у сарадњи са општинама са подручја Просторног плана.

Основне мере и инструменти политике развоја шумарства и ловства су:

- 1) обезбеђење законског оквира који би обухватио проблематику управљања шумама који ће, поред производне функције шума и проблема везаних за део површине под шумом на ком је ова функција приоритет, обухватити и тематику везану за инфраструктурне учинке шуме и услуге (рекреативно опремање, заштита земљишта и вода и друго), што ће се установити системским законима и усагласи-

ти са постојећим Законом о шумама („Службени гласник РС”, бр. 46/91, 83/92, 54/93, 60/93, 53/93, 67/93, 48/94, 54/96 и 101/05), односно уредити новим законом о шумама, чиме би планови који се односе на ову област били обавезујући – комплементарни и неоспорни;

- 2) обезбеђење реалних финансијских извора и удруживање средстава буџета (на државном или регионалном нивоу), јавних предузећа и јавних прихода општина Димитровград, Пирот и Књажевац и града Зајечара у области шумарства и водопривреде са приватним сектором за финансирање:

- унапређења стања постојећих шума и повећања степена шумовитости (ЈП „Србијашуме” – шумско газдинство „Пирот” и шумско газдинство „Бољевац”, као и приватни власници шума са подручја Просторног плана);

- пошумљавања и одржавања шума заштитног карактера у сливу водоакумулације „Завој” сливу Топлодолске, Алдиначке и Коритске реке и изворишним челенкама Црновршке и Ћуштичке реке (Републичка дирекција за воде при Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, ЈП „Србијаводе”, општинске управе и приватни власници шума са подручја Просторног плана);

- заштите и очувања природних добара и биодиверзитета (Министарство животне средине и просторног планирања, стараоци природних добара, власници непокретности и невладине организације);

- опремања туристичко-рекреативном инфраструктуром, одржавања шуме у функционално оптималном стању и обезбеђење компензационих површина за пошумљавање због просека шума за скијалиште „Стара планина” (Министарство финансија, Министарство економије и регионалног развоја, ЈП „Србијашуме”, ЈП „Скијалишта Србије”, општинске управе и заинтересовани пословни субјекти/инвеститори туристичко-рекреативне инфраструктуре);

- истраживања и институционалног опремања (Министарство науке, Министарство животне средине и просторног планирања, Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду и ЈП „Србијашуме”);

- заштите, производње и узгоја дивљачи (Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Министарство науке, Министарство животне средине и просторног планирања, ЈП „Србијашуме”, Ловачки савез Србије и корисници ловишта);

- 3) установљивање јединственог и једнаког статуса свих шума и актуелизација катастра непокретности и инвентара шума у државном и приватном власништву;

- 4) јачање институционалних и кадровских ресурса у свим стручним областима шумарства.

Ове мере и инструменте требало би да утврде и примењују Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, тј. Републичка дирекција за воде, Министарство финансија, Министарство економије и регионалног развоја, ЈВП „Србијаводе”, водопривредни центар „Сава–Дунав”, ЈП „Скијалишта Србије”, ХЕ „Пирот”, ЈП „Србијашуме”, општине Димитровград, Пирот, Књажевац и град Зајечар у сарадњи са власницима непокретности/земљишта и корисницима ловишта.

Основне мере и инструменти политике развоја инфраструктурних система и комуналних објеката су:

- 1) удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава, средстава Националног инвестиционог плана, јавног предузећа за управљање државним путевима и јавних прихода општина за путеве II реда и локалне путеве, уз коришћење различитих кредитних средстава (на пример: Међународна асоцијација за развој „ИДА” за „Пројекте изградње и рехабилитације саобраћајне мреже у Републици Србији” кроз програм помоћи Светске банке којима се предвиђају пилот пројекти редовног одржавања путева II реда);

- 2) удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава, средстава Националног инвестиционог плана, јавних прихода општина у области водопривреде и ЈП „Електропривреда Србије”

– корисника водоакумулације „Завој”, као и других корисника водоакумулације „Завој” (Нишког подсистема Доњег јужноморавског регионалног система за снабдевање становништва водом) за измештање и субституију путева, локалних водовода, развој санитарно безбедног третмана отпадних вода и санитацију сеоских сметлишта;

3) удруживање средстава јавних прихода града Зајечара и општина Димитровград, Пирот и Књажевац и приватног сектора, уз конкурисање ових јединица локалне самоуправе за коришћење средстава предприступних програма ЕУ за развој локалне комуналне инфраструктуре;

4) удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава, средстава Националног инвестиционог плана, јавних прихода општина и телекомуникационих оператера „Мобилна телефонија Србије” – Телеком Србија а.д., Теленор д.о.о., као и других оператера који у међувремену добију лиценце, за развој магистралне и локалне телекомуникационе инфраструктуре;

5) удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије (Министарство енергетике), ЈП „Електропривреда Србије” и „НИС” А.Д., Националног инвестиционог плана и јавних прихода општина у области комуналне енергетике, као и других инвеститора који у међувремену обезбеде лиценцу (за дистрибуцију електричне енергије и природног гаса у децентрализованим формама производње електричне и топлотне енергије, односно комбинованој производњи електричне енергије и топлоте, новим ОИЕ, МХЕ и слично) и приватног сектора заинтересованог за развој енергетских инфраструктурних капацитета за задовољење локалних потреба (за шта је неопходно на нивоу општина организовати службу која би решавала проблеме енергије – регистровала потребе појединих потрошача, доносила годишње и вишегодишње енергетске билансе, планове развоја и унапређења енергетских инфраструктурних система и издавала дозволе за градњу или реконструкцију те врсте објеката);

6) удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије (Министарство за инфраструктуру, Министарство науке, Министарство животне средине и просторног планирања, Министарство здравља, Национални инвестициони план и друго), јавних прихода општина Димитровград, Пирот, Књажевац и града Зајечара и приватног сектора, уз конкурисање општина за коришћење средстава предприступних програма ЕУ и програма Европске банке за обнову и развој (ЕБРД), Светске банке за инвестиционе програме и других кредитних и средстава из страних донација и приватног сектора заинтересованог за развој руралне инфраструктуре, санитарно безбедан трегман и депоновање комуналног отпада (првенствено регионалне санитарне депоније са рециклажним центрима, трансфер станице, мања постројења за рециклажу, транспортна средства и друга потребна опрема) и друго.

Ове мере и инструменте требало би да утврде и примењују министарство надлежно за водопривреду, тј. Републичка дирекција за воде, ЈВП „Србијаводе”, водопривредни центар „Дунав–Сава”, министарство надлежно за енергетику, тј. ЈП „Електропривреда Србије” и Јавно предузеће „Бердп”, ХЕ „Пирот”, министарство надлежно за саобраћај, тј. Јавно предузеће „Путеви Србије”, Министарство за науку и Министарство животне средине и просторног планирања, надлежни општински органи и комунална предузећа и дирекције (послови у вези са доношењем одлука и израдом студијске, планске и пројектне документације за затварање, санацију и ремедијацију општинских депонија, сарадња на пословима у вези са успостављањем регионалног концепта управљања отпадом, учешће у обезбеђивању средстава за реализацију капиталних инвестиција за регионалне санитарне депоније са рециклажним центром и друго), надлежне регионалне институције у сарадњи са приватним сектором и невладиним организацијама (програми едукације становништва, анкете и друга истраживања и акције у вези са променама начина прикупљања и поступања са отпадом).

Основне мере и инструменти политике развоја јавних служби су:

– удруживање средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава и јавних прихода општине у области јавних служби са приватним сектором, уз конкурисање за коришћење средстава предприступних програма ЕУ и средстава Светске банке за програме социјалне и здравствене заштите;

– координација општинских управа и институција у општинама и окрузима (постојећих и будућих дирекција/агенција за развој) на пословима: управљања развојем, уређењем и изградњом центара и организацијом мреже насеља и јавних служби; контроле коришћења и изградње простора, нарочито дуж саобраћајних коридора и у периурбаним зонама; израде и спровођења програма уређења и изградње простора, програма интегралног руралног развоја, програма развоја и повећања квалитета услуга по различитим врстама јавних служби, програма развоја туризма, програма презентације природних вредности; обезбеђења различитих извора финансирања, посебно за припрему и инфраструктурно опремање локација за развој туристичке понуде у простору и МСП, као и за опремање комуналном инфраструктуром центара у мрежи насеља.

Ове мере требало би да утврде и примењују министарства надлежна за послове просвете, здравља, социјалне политике и културе, агенције које је основала Република Србија за исте послове, јавна предузећа чији је оснивач република и јединица локалне самоуправе и/или посебне организације за управљање инфраструктурним системима, органи јединице локалне самоуправе надлежни за јавне службе, регионалне привредне коморе (у циљу интензивнијег анимирања и укључивања приватног сектора и инвеститора у припрему локација у центрима у мрежи насеља – републичких фондова, наменских фондова Европске банке за обнову и развој, разних институција и регионалних фондова ЕУ, као и домаћих банкарских система) и финансијске институције (ради пласмана кредитних средстава под повољнијим условима за ове намене), општине Књажевац, Пирот, Димитровград и град Зајечар (у сарадњи са приватним сектором и одговарајућим невладиним организацијама), месне заједнице и локално становништво. Министарства, агенције, републичка и општинска јавна предузећа, јавне установе и посебне организације надлежне за инфраструктурне системе, јавне службе за планирање и изградњу простора и заштиту животне средине треба да пруже подршку повећању доступности и опремању локалних центара техничком и социјалном инфраструктуром преко програма/планова развоја, кофинансирања, међуресорне координације активности, пружања стручне помоћи локалном нивоу управљања и становништву, неопходног прилагођавања и разраде одговарајућих подзаконских аката, као и развоју пратнерства јавних и приватних носилаца интереса. Месне заједнице, локално становништво и локалне акционе групе, уз организациону и стручну помоћ невладиних организација, имаће кључну улогу у иницирању програма и активности и утврђивању приоритета развоја и уређења насеља, техничке и социјалне инфраструктуре, као би се обезбедила неопходна средства и подршка од јединица локалне самоуправе и надлежних републичких органа, на основу принципа супсидијарности.

Основне мере и инструменти политике развоја туризма су:

1) удруживање са приватним сектором оних средстава која се издвајају из буџета Републике Србије преко надлежних министарстава и јавних прихода града Зајечара и општина Димитровград, Пирот и Књажевац у области туризма;

2) инвестициона подршка приоритетним програмима развоја, организације и уређења простора од значаја за развој туризма из средстава Националног инвестиционог плана, као и посебних средстава намењених за развој инфраструктуре у туризму, уз услов да се већина прихода од ресурса реинвестира на самом подручју;

3) афирмисање институције земљишне политике као кључног регулатора развоја, будући да се преко политике грађевинског земљишта може управљати изградњом и

обезбедити значајна средства за развој (из промета, уређења и коришћења земљишта);

4) удруживање и координација основних субјеката развоја туризма „Стара планина” ДОО, ЈП „Бабин зуб” и друго, будућих агенција туристичких рејона – сектора скијалишта и локалних – приватно – јавних – агенција на нивоу туристичких комплекса/локалитета;

5) уговорно повезивање/организовање свих субјеката развоја у креирању туристичког производа подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина;

6) установљивање система субординације вишег нивоа организовања над јединицама нижег нивоа организовања (Регионална агенција→туристички рејон (сектор скијалишта)→комплекс/локалитет).

Ове мере требало би да утврде и примењују министарства надлежна за послове грађевинарства, урбанизма и просторног планирања, туризма, инфраструктуре и финансија и јавне агенције које је основала Република Србија за исте послове, као и општине Димитровград, Пирот, Књажевац и град Зајечар у сарадњи са дирекцијама за урбанизам и грађевинско земљиште општина и града, „Старом планином” ДОО и другим субјектима развоја и заштите, као и приватним сектором.

3.2. Компензације за ограничења у развоју

Систем компензација (услова, обрачуна, модалитета и аранжмана) власницима земљишта за настале штете, ускраћивање и умањење добити услед ограничења, као и компензационих програма (у области развоја пољопривреде и села, локалних инфраструктурних система, комуналних објеката, јавних служби, туризма и друго) за ограничења у развоју локалних заједница на подручју Просторног плана, ради спровођења режима и мера заштите Парка природе и режима и мера заштите у ужој и широј зони заштите водоакмулације „Завој” заједнички утврђују месне заједнице са подручја Просторног плана, општине Димитровград, Пирот, Књажевац и град Зајечар, Ј.П. „Србијашуме” (стараоц Парка природе Стара планина), Управа за заштиту животне средине и ЈП „Електропривреда Србије”, уз стручну и организациону подршку Савета за праћење и координацију спровођења Уговора о имплементацији Просторног плана, министарства надлежних за послове планирања и изградњу простора, заштите животне средине, саобраћаја, енергетике, пољопривреде, шумарства, водопривреде и туризма, као и одговарајућих дирекција, управа и агенција и невладиних организација.

4. Разрада и спровођење Просторног плана у другим плановима и програмима

Просторни план ће се спроводити изразом и доношењем секторских/гранских планова и програма, разрадом планских решења урбанистичким плановима и програмима уређења грађевинског земљишта у складу са законом, као и издавањем акта о урбанистичким условима у случајевима прописаним Просторним планом.

Просторни планови општина Димитровград, Пирот, Књажевац и града Зајечара усклађиваће се са планским решењима из Просторног плана и ближе ће дефинисати планска решења у вези са привредним развојем, организовањем мреже центара и насеља, уређењем грађевинских подручја постојећих насеља, мрежом и објектима јавних служби, објектима заједничке комуналне опреме и друго, складу са законом.

4.1. Разрада Просторног плана просторним плановима, урбанистичким плановима и програмима

Полазећи од планских концепција, решења, мера и смерница Просторног плана, надлежне скупштине општина донеће следеће просторне и урбанистичке планове:

- 1) у периоду до 2012. године:
 - Просторни план општине Пирот;
 - Просторни план општине Димитровград;
 - Просторни план општине Књажевац;
 - Просторни план града Зајечара;

- одговарајући урбанистички план за туристички ризорт Јабучко равниште (општине Књажевац и Пирот);

- одговарајући урбанистички план за туристички центар „Голема Река” са туристичким пунктом Мирица (општина Књажевац);

- одговарајући урбанистички план за туристички центар „Сенокос” (општина Димитровград);

- одговарајући урбанистички план за туристичко насеље „Ракитска Гора” (општина Пирот);

- одговарајући урбанистички план за туристичко село Црни Врх са туристичким пунктовима Козарница и Грвало-лоса 1 (општина Књажевац);

- одговарајући урбанистички план за подручје уже зоне заштите водоакмулације „Завој” (општина Пирот);

- одговарајући урбанистички план за сектор 1. алпског скијалишта „Голема Река” (општина Књажевац) и сектор 2. алпског скијалишта „Топли До” (општина Пирот);

- одговарајући урбанистички план за сектор 6. алпског скијалишта „Сенокос–Сребрна Глава” (општина Димитровград);

- одговарајући урбанистички план за туристичко-излетнички комплекс „Басарски камен” (општина Пирот).

2) у периоду после 2012. године:

- Просторни план подручја посебне намене слива водоакмулације „Жуковац” (општина Књажевац);

- одговарајуће урбанистичке планове за остале туристичке центре, туристичка насеља и туристичке пунктове у планинској зони у складу са поглављем III, одсек 3.2.3;

- одговарајуће урбанистичке планове за остала туристичка насеља/пунктове и мешовита туристичка насеља у подпланинској зони у складу са поглављем III, одсек 3.3.2;

- одговарајуће урбанистичке планове или планове општег уређења за туристичка села и друга села у функцији туризма у складу са поглављем III, одсек 3.3.2;

- планове општег уређења за остала села;

- одговарајуће урбанистичке планове за секторе 3, 4. и 5. алпског скијалишта („Мрамор/Гостуша”, „Дојкинци/Копрен” и „Јеловица/Росомач”);

- одговарајуће урбанистичке планове за излетничка туристичка насеља (Ргошка Бања – Књажевац и Даг Бањица – Пирот);

- одговарајуће урбанистичке планове за планиране граничне прелазе Доњи Криводол и Свети Никола.

Скупштине општина Димитровград, Пирот и Књажевац донеће на основу одговарајућих урбанистичких планова у периоду до 2012. године средњорочне и годишње програме уређења јавног и осталог грађевинског земљишта за туристички ризорт, приоритетне туристичке центре и насеља, у сарадњи са „Стара планина” ДОО и другим субјектима развоја (ЈП „Бабин зуб” за територију општине Књажевац и Пирот и друго) и заштите, као и за општинске центре, секундарне општинске центре и центре заједнице села.

Министарство надлежно за послове просторног планирања и урбанизма донеће на основу Просторног плана и захтева надлежних општина, јавних предузећа, правних и физичких лица у периоду до 2012. године акте о урбанистичким условима за изградњу путева, објеката и мрежа техничке инфраструктуре, туристичко-рекреативну инфраструктуру, МХЕ и друго, који се налазе у зонама ван граница предвиђених урбанистичких планова (дефинисаних у првом и другом ставу овог пододелка), као и за случајеве утврђене одговарајућим одлукама Владе (имајући у виду решења из поглавља III. пододелак 8.1. овог плана, у коме су утврђене зоне са посебним режимима и правилима изградње и уређења простора, који су обавезујући за израду и доношење урбанистичких планова и за издавање акта о урбанистичким условима и одобрења за изградњу).

Полазећи од планских решења о режимима заштите природе и организацији простора за туризам Просторног плана, као плана вишег реда, који је урађен у складу са важећом законском регулативом, концептом одрживог развоја и ППРС, сваки плански документ за подручје Просторног плана мора бити усклађен са Просторним планом.

4.2. Спровођење Просторног плана у секторским/гранским плановима и програмима

Спровођење и разраду планских решења и правила утврђених Просторним планом у секторским/гранским плановима и програмима у складу са законом обезбедиће:

1) Министарство надлежно за послове водопривреде, тј. Републичка дирекција за воде у сарадњи са ЈВП „Србијаводе“, водопривредним центром „Сава-Дунав“, ХЕ „Пирот“ и надлежним општинама – доношењем плана о проглашењу ерозионих подурчја на подручју општине (у складу са Законом о водама); доношењем плана одбране од бујичних поплава на водотоковима ван система редовне одбране од поплава (у складу са Законом о водама); усклађивањем годишњих програма изградње, реконструкције и одржавања водопривредних објеката у Републици Србији; изработом пројекта антиерозивне заштите за слив водоакумулације „Завој“, слив Топлодолске, Алдиначке и Коритске реке и изворишне челенке Црновршке и Ђуштитке реке; изработом одговарајућих ихиолошких студија и пројекта приближавања водотока на подручју Парка природе и језера Завој; доношењем средњорочних и годишњих програма управљања регионалним водопривредним системима и програма мониторинга квалитета воде на подручју Парка природе и у сарадњи са Министарством животне средине и просторног планирања доношењем програма заштите вода у сливу водоакумулације „Завој“.

2) Министарство надлежно за послове енергетике као и ЈП „Електропривреда Србије“ у сарадњи са министарством надлежним за послове водопривреде, министарством надлежним за послове заштите животне средине и скупштином општине Пирот изработом пројектне документације, уз уважавање одредби ППРС, ВОС, Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године са Програмом остваривања стратегије, већ урађене техничке документације и студија у функцији реализације пројекта којима се сагледава оправданост и изводљивост пројекта преводјења дела великих вода Топлодолске реке, као и до сада изведених радова и уложених финансијских средстава.

3) Министарство надлежно за пољопривреду преко сектора за развој села и пољопривреде, као и осталих заинтересованих субјеката на локалном и националном нивоу иницирањем, финансирањем и применом програма и пројеката одрживог развоја и заштите Парка природе који:

- обухватају инвестиције у пољопривреду, сеоској инфраструктури, диверзификацији руралне економије, руралном туризму, очувању животне средине, односно примени добрих пољопривредних пракси;

- су специфицирани и прилагођени појединим циљним групама (посебно ка младима, који су на прагу или су већ ушли у радни контингент, ка млађим женама као носиоцима популационе репродукције);

- су економски продуктивни и социјално и културно атрактивни да могу да задрже, али и да привуку становништво.

- су оријентисани ка развоју села и промовисање нових комплементарних активности на селу (кроз сеоски односно агро-туризам, ловни, етно-туризам, еко-туризам и друго) и ка унапређењу производње и пласмана производа пољопривредних газдинстава.

Просторним планом је дата територијална компонента будуће политике интегралног/одрживог пољопривредног и руралног развоја са дугорочним упориштима на: смањењу зависности од државних субвенција, активирањем ендегеног развоја; повећању функционалне повезаности и партнерства између урбаних центара и руралног залеђа; мулти-секторском приступу заснованом на интеракцији актера и пројеката из различитих сектора локалне економије; примени иновативних приступа и заједничких међурегионалних и међудржавних пројеката; умрежавању локалних акционих група ради сарадње и размене искустава. Будући да процес планирања има континуални карактер, а спровођење, даља разрада, иновирање и кориговање предложених решења пољопривредног и руралног развоја, у складу са те-

шко предвидљивим променама релевантних фактора окружења, одвијаће се садејством:

- аграрне политике усмерене на производњу и пласман високо квалитетних производа пољопривреде и шумарства и спровођењем агроеколошких мера заштите природних ресурса и предела;

- иницијатива за развој одрживог туризма који респектује природне, економске, социјалне, културолошке и агро-еколошке карактеристике предела;

- подршке развоју саобраћајне мреже на локалном, међурегионалном и међународном нивоу;

- политике заштите, одрживог управљања и рехабилитације тла, воде, ваздуха и природних предела и конзервације флоре и фауне и њихових станишта;

- неговања и промоције идентитета локалног становништва и богатства његовог културног наслеђа.

Имплементацијом планских решења обезбеђује се заштита и одрживо коришћење пољопривредног земљишта на целој територији Парка природе и туристичке регије, при чему посебну пажњу треба поклонити заштити и очувању уникатних агроеколошких добара а то су:

- сва плодна обрадива земљишта у рубној зони градских центара и других низијско-долинских насеља;

- воћњаци и виноград који се простиру подгорином Старе планине;

- долински травњаци уз услове рестаурације и одржавања, посебно раном испашом на почетку пашне сезоне и кошење;

- пашњачке зоне формиране факторима планинске климе и антропогеним утицајима, уз услове уређења, обнове, одржавања и еколошки безбедног коришћења на локацијама Копрен, Понор, Браткова страна, Крваве баре, Бабин зуб, Мишор, Мучибаба, Вртибог и Ковачево, применом мера предложених пројектом IACT/STAR (Serbia In Situ Agro – biodiversity Conservation Project/Стара планина), који припрема Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду у сарадњи са Глобалним фондом за заштиту животне средине Светске банке (GEF/WB).

При успостављању еколошки оптималних односа између пољопривредних и шумских површина мора се строго водити рачуна о очувању и унапређењу сточних стаза, појилишта, заклона од летњих жега и других услова за обнову пашњачког сточарства.

4) Министарство надлежно за послове шумарства и ЈП „Србијашуме“ – управљањем шумама и шумским земљиштем у државној својини:

- изработом и ревизијом општих основа газдовања шумама за нишавско и тимочко шумско подручје и посебних основа газдовања шумама за четрнаест газдинских јединица које су обухваћене Просторним планом;

- изработом ловних основа за припадајућа ловишта и годишњих планова газдовања шумом и планова газдовања који се односе на заштиту, узгој и производњу дивљачи (након доношења нове уредбе о заштити Парка природе и Просторног плана извршиће се измене и допуне планских аката из области газдовања шумама и ловства);

- иницирањем израде програма газдовања шумама и пошумљавања земљишта у приватном власништву (у сарадњи са власницима земљишта) којима би се поузданије утврдило стање ових шума, а плановима газдовања уважили општи заштитни и посебни поседнички интереси за сваки део шуме;

- спровођењем прописаних мера заштите и развоја Парка природе (као старалац Парка природе надлежан за заштиту и развој), научно-истраживачких, културно-образовних, информативно-пропагандних и других активности;

- изработом средњорочних и годишњих програма заштите и развоја као и изработом и реализацијом одговарајућег програмског елабората за санацију и ревитализацију угрожених природних вредности, оштећеног тла и вегетације, природних водотока и извора, последица елементарних непогода и других видова деградације природних добара на подручју Парка природе;

– изработом и реализацијом одговарајућег програмског елабората из области антиерозивног уређења подручја (нарочито сливова регионалних изворишта вода и површина у оквиру сектора планираног скијалишта „Стара планина”);

5) Министарство надлежно за послове заштите животне средине у сарадњи са:

– Заводом за заштиту природе Србије: припремом и подношењем Влади нацрта уредбе о заштити Парка природе, давањем сагласности на средњорочни програм заштите и развоја Парка природе; инспекцијским надзором над спровођењем установљених режима заштите и програма заштите и развоја Парка природе, координацијом активности на утврђивању међународног заштитарског статуса Парка природе као и усклађивањем српских и бугарских званичних докумената о номиновању јединственог Парка природе за упис у листу резарвата по МАВ програму (према Декларацији о проглашењу билатералног „Парка мира Стара планина”, донетој од стране Републике Бугарске и Републике Србије) и друго;

– општинама Димитровград, Пирот и Књажевац и градом Зајечаром реализацијом акционих програма заштите животне средине преко локалних Агенди 21;

6) Министарство надлежно за послове туризма:

– у сарадњи са Скупштинама општина Димитровград, Пирот и Књажевац – организовањем израде и доношења програма развоја туризма (мастер планова) и рекреације са прединвестиционим студијама (оправданости) за подцелине туристичке регије Стара планина;

– организовањем процедуре за утврђивање (резервацију) простора јавних скијалишта која су од посебног значаја за развој зимских спортских активности и планинског туризма, у складу са Законом о туризму („Службени гласник РС”, број 45/05), на основу смерница и правила за утврђивање простора погодног за уређење јавног скијалишта, на Старој планини, који су дефинисани овим Просторним планом (поглавље III. ПЛАНСКА РЕШЕЊА СА ПРАВИЛИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА, одељак 3. ПРОГРАМ ТУРИСТИЧКИХ САДРЖАЈА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА, пододељак 3.2. Садржаји туризма, рекреације и спорта у планинској зони, одсек 3.2.1. Туристичка понуда у простору планинске зоне и пододељак 3.5. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења туристичких простора, одсек 3.5.1. Правила изградње, уређења, заштите и коришћења понуде у простору), као и на основу прописаних урбанистичких планова разраде Просторног плана за секторе скијалишта (са детаљним описом граница скијалишта, подацима о власништву, пописом катастарских парцела и друго).

7) Скупштине општина Димитровград, Пирот и Књажевац, као и скупштина града Зајечара у сарадњи са министарством надлежним за послове пољопривреде, асоцијацијама пољопривредних произвођача и власницима земљишта – испитивањем агропедолошких особина земљишта, доношењем интегралних програма уређења пољопривредног земљишта, програма обнове пашњачког сточарења, програма развоја органске, тј. еколошке производње хране, програма развоја сточарства, програма подизања и обнављања мањих плантажних засада јагодастог и коштичавог воћа.

8) Корисници рибарских подручја – доношењем средњорочних и годишњих програма унапређења рибарства.

9) Корисници ловног подручја, односно ловишта – доношењем ловних основа за газдовање ловним подручјем и ловиштем и годишњих планова газдовања ловишћима.

10) Јавно предузеће „Путеви Србије” у сарадњи са општинама Димитровград, Пирот и Књажевац и градом Зајечаром: усклађивањем средњорочних и годишњих програма одржавања, заштите и развоја путне мреже; изработом програма изградње приоритетних путева II реда и локалних путева (са проценом трошкова изградње и планом улагања по годинама); изработом инвестиционо-техничке документације за приоритетне путеве и то: генералних пројектата са тро-

шковним студијама (аерофотограметријско снимање терена и израда топографских планова размере 1:2.500 као подлога за израду идејних пројектата, геотехнички истражни радови, израда потребних студија за ниво идејног пројектата и израда идејних пројектата); израда главних пројектата; израда лицитационих тендера за изградњу путне мреже.

11) Скупштине општина Димитровград, Пирот и Књажевац, као и скупштина града Зајечара, тј. општинске дирекције надлежне за путеве – усклађивањем средњорочних и годишњих програма развоја локалних путева.

12) Скупштине општина Димитровград, Пирот и Књажевац, као и скупштина града Зајечара – доношењем средњорочних и годишњих програма развоја водовodne и канализационе инфраструктуре, двогодишњих програма управљања отпадом и одлука о комуналном реду у општинама.

13) ЈП „Електропривреда Србије”, у сарадњи са Привредним друштвом за дистрибуцију електричне енергије „Југоисток” д.о.о. Ниш, односно Јавним предузећем за дистрибуцију електричне енергије „Електротимок Зајечар” и Јавним предузећем „Електродистрибуција Пирот” – усклађивањем средњорочних планова, односно двогодишњих програма развоја енергетике и дистрибуције електричне енергије;

14) Скупштине општина Димитровград, Пирот и Књажевац, као и скупштина града Зајечара: усклађивањем и доношењем програма уређења грађевинског земљишта, развоја туризма, рекреације и др. на подручју Парка природе и туристичке регије (у сарадњи са надлежним министарствима, ЈП „Скијалишта Србије”, ЈП „Бабин зуб” и „Стара планина” ДОО, АД „Тигар” и другима); утврђивањем општинске политике здравствене заштите, социјалне заштите и развоја културе и физичке културе и доношењем акта о мрежи објеката дечјих вртића и основних школа у општини (у сарадњи са надлежним министарствима, месним заједницама, приватним сектором и невладиним организацијама).

15) Завод за заштиту природе Србије: утврђивањем услова заштите природних добара у поступку израде планске документације и других основа; припремом стручних радова, анализом и експертизом за одређивање мера – очувања и заштите природних добара; програмирањем задатака и мера које се спроводе на заштићеним природним добрима; пружањем стручне помоћи власницима и старацима заштићених природних добара; усклађивањем средњорочних и годишњих програма заштите и уређења природних добара (у сарадњи са општинама Димитровград, Пирот и Књажевац и градом Зајечаром и приватним сектором);

16) Завод за заштиту споменика културе у Нишу, у сарадњи са општинама Димитровград, Пирот и Књажевац и градом Зајечаром и приватним сектором – утврђивањем годишњих програма истраживања и заштите НКД;

17) Регионални центар за животну средину за Централну и Источну Европу (РЕЦ) и друге невладине организације (НВО) – ангажовањем на иницирању, изради и примени програма и пројектата одрживог развоја и заштите.

5. Подршка имплементацији Просторног плана

5.1. Развој информационој, мониторинг и контролној система

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом подразумева развој информационих и мониторинг система и унапређење контролних система у различитим областима, које ће у складу са законом обезбедити:

1) Развој информационих и мониторинг система

– Завод за заштиту природе Србије ажурирањем регистара природних добара и развојем интегралног информационог система о стању природе и животне средине (у оквиру информационог система простора);

– Завод за заштиту споменика културе у Нишу ажурирањем регистара непокретних културних добара и формирањем јединствене информационе основе о културном наслеђу на подручју Парка природе и туристичке регије Стара планина (посебно етно-баштине села) ради евидентирања и једнозначне валоризације непокретних културних добара;

– Министарство економије и регионалног развоја са ЈП „Скијалишта Србије”, ЈП „Србијашуме” и ЈП „Бабин зуб”, „Стара планина” ДОО и општинама Димитровград, Пирот и Књажевац и градом Зајечаром формирањем информационог система о ресурсима, активностима, садржајима и осталим елементима туристичке понуде у склопу интегралног информационог система о Парку природе и туристичкој регији;

– ЈВП „Србијаводе”, водопривредни центар „Дунав-Сава”, у сарадњи са „Хидроелектране Ђердап” д.о.о, ХЕ „Пирот” и општинским јавним комуналним предузећима Пирот и Димитровград за водовод и канализацију израдом катастра загађивача вода за слив Височице, праћењем засипања акумулације, периодичним испитивањем абиотичких и биотичких карактеристика акумулације и низводног тока Темштице као и израдом економских анализа коришћења воде;

– министарство надлежно за послове водопривреде, тј. Републичка дирекција за воде, у сарадњи са ЈВП „Србијаводе”, водопривредни центар „Дунав-Сава” и „Хидроелектране Ђердап” д.о.о, ХЕ „Пирот” успостављањем система мониторинга квалитета воде и система мониторинга управљања водопривредним системом „Завој”, као и припремом за његово укључивање у водопривредни информациони систем Републике Србије, а у сарадњи са Републичким хидрометеоролошким заводом успостављањем мониторинга метеоролошких параметара у зони акумулације;

– министарство надлежно за послове надзора и мониторинга водопривредних објеката континуалним осматрањем и систематском контролом водозахватних објеката и бране;

– министарство надлежно за послове пољопривреде, у сарадњи са министарством надлежним за послове заштите животне средине и општинама Димитровград, Пирот, Књажевац и градом Зајечаром израдом катастра загађивача пољопривредног земљишта и успостављањем мониторинга пољопривредног земљишта;

– Скупштине општина Димитровград, Пирот и Књажевац, као и скупштина града Зајечара у сарадњи са Републичким геодетским заводом, иновирањем катастарског премера и ажурирањем података о површинама земљишта по власницима и културама;

– Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, тј. Управа за шуме, успостављањем инвентара шума у приватном власништву и ЈП „Србијашуме”, задужена за инвентар државних шума (у сарадњи са Републичким геодетским заводом) и успостављање информационог и мониторинг система о шумама.

2) Унапређење контролних система

– министарство надлежно за послове заштите животне средине и министарство надлежно за послове културе, у сарадњи са надлежним заводима за заштиту природе и споменика културе, појачаним надзором над заштитом природних и непокретних културних добара у току изградње и експлоатације туристичких капацитета, туристичко-рекреативне инфраструктуре и друго;

– министарство надлежно за послове санитарне заштите појачаним надзором над спровођењем мера санитарне заштите изворишта водоакумулације „Завој”;

– министарство надлежно за послове водопривреде (тј. Републичком дирекцијом за воде), министарство надлежно за послове санитарне заштите и министарство надлежно за послове заштите животне средине и општинске управе Димитровграда, Пирота и Књажеваца и управа града Зајечара појачаним надзором над радом објеката и постројења за

пречишћавање и дистрибуцију воде за пиће и објеката и постројења за прикупљање и пречишћавање отпадних комуналних и загађених атмосферских вода;

– општинске управе Димитровграда, Пирота и Књажеваца и управа града Зајечара у сарадњи са министарством надлежним за послове пољопривреде, појачаним надзором над коришћењем, заштитом и уређењем пољопривредног земљишта, порибљавањем водотока и акумулације и рибарства, применом средстава за заштиту биља и других хемијских средстава и појачаним ветеринарско-санитарним надзором;

– Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, односно републичка шумарска инспекција, појачаним надзором над газдовањем шумама и остваривањем заштитне функције шума;

– министарство надлежно за послове заштите животне средине и општинске управе Димитровграда, Пирота и Књажеваца и управа града Зајечара појачаним надзором над обављањем и контролом утицаја активности на простору изворишта водоснабдевања (порибљавање, спортски риболов, акватуризам и слично) и Парка природе (саобраћај, пољопривреда, туризам и друго) на квалитет животне средине;

– општинске управе Димитровграда и Пирота појачаним надзором над коришћењем простора резервисаног за зоне заштите и објекте водопривредног система „Завој”;

– министарство надлежно за послове туризма, министарство надлежно за послове просторног планирања и урбанизма и општинске управе Димитровграда, Пирота, и Књажеваца и управа града Зајечара појачаним надзором над коришћењем и изградњом простора резервисаног за туристичке центре и насеља, скијалишта и другу инфраструктуру до његовог привођења планираној намени и континуалног надзора простора уже зоне акумулације;

– општинске управе Димитровграда, Пирота и Књажеваца и управа града Зајечара појачаним надзором над стањем објеката јединичке комуналне потрошње, пружањем комуналних услуга и обављањем комуналних делатности.

5.2. Прейоруке за унапређење институционално-органizacione подршке имплементацији Просторног плана

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом подразумева и низ институционално-организационих мера које би требало да предузимају Тимочки округ и Пиротски округ, општине Димитровград, Пирот и Књажевац и град Зајечар и приватни сектор, у сарадњи са ресорним министарствима, републичким и регионалним организацијама, стручним институцијама, невладиним организацијама и асоцијацијама грађана, и то:

1) Организационо и кадровско јачање општинске инспекцијске службе ради контроле коришћења, изградње и уређења простора, као и општинских управа и/или организација (на регионалном нивоу управљања) за управљање заштитом животне средине и развој партнерства са невладиним организацијама заинтересованим за унапређење животне средине;

2) Иницирање координираног управљања животном средином на интерлокалном (асоцијације општина) и/или регионалном нивоу управљања;

3) Побољшање координације општинских јавних предузећа за комуналне делатности и општинских управа (урбанистичке, катастра и друго) у погледу обједињавања активности на прибављању и уређењу грађевинског земљишта, побољшању инфраструктурне опремљености и комуналне уређености подручја;

4) Развој и модернизацију ветеринарске и саветодавне пољопривредне службе, уз обезбеђење стручног саветодавства и информативно-едукативне подршке за перманентно информисање и образовање пољопривредних произвођача;

5) Удруживање пољопривредних произвођача у интересне асоцијације или задруге ради специјализације, унапређења, контроле квалитета и маркетинга пољопривредне производње, као и интересно повезивање асоцијација пољопривредних произвођача са сфером прераде и промета пољопривредно-прехрамбених производа;

6) Укључивање приватног сектора у пружање услуга јавних служби и коришћење објеката у јавном власништву;

7) Организовање примарне здравствене и социјалне заштите, предшколског образовања и васпитања, специјализованих програма основног образовања и културе, посебно водећи рачуна о специфичностима руралног подручја (структура и размештај становништва, комуникације и слично) и прихватљивом нивоу квалитета живљења потребном за одржање локалне популације;

8) С обзиром на административну разједињеност Старе планине, потребно је да се формира Агенција за рурални развој, одговорна за спровођење утврђених планова и програма, с једне стране и примену принципа супсидијарности у управљању територијом с друге. Ова агенција требало би, између осталог, да води рачуна о обезбеђивању следећих видова подршке одрживом развоју пољопривреде и села:

- стручна, информатичка и оперативна помоћ локалним органима, институцијама и економским актерима, укључујући породична пољопривредна газдинства и све житеље села, за активно укључивање у целиовит процес израде, доношења, имплементације, координације, праћења, оцене и надзора програма интегралног руралног развоја подручја, односно у складу са предстојећом руралном регионализацијом Републике Србије;

- адекватно позиционирање локалних развојних могућности и ограничења у поступку регионализације целог подручја Републике Србије, као саставног дела одговарајућег елабората о националном програму пољопривредног и руралног развоја, који представља обавезујућу компоненту Националног програма за прихватање аспис-а (NPAA), који се након потписивања Партнерства за приступ ЕУ, мора да поднесе Европској комисији на усвајање;

- праћење могућности добијања финансијске подршке из различитих јавних и приватних, домаћих и страних извора, укључујући припреме за дугорочно коришћење одговарајућих домаћих и страних структурних фондова;

- ефикасно коришћење, развој и унапређење Система тржишних информација пољопривредног сектора (STIFS), који је оформило Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;

- унапређивање сарадње са свим институцијама надлежним за развој пољопривреде и села на локалном, регионалном и националном нивоу, укључујући интервенције по питању рада инспекцијске контроле, ажурирања катастарa, убрзавања укњиже пољопривредног земљишта и слично;

9) Институционално организовање субјеката развоја туризма ради установљења и координације интегралног развоја туристичке понуде формираће се кроз сарадњу „Стара планина“ ДОО, ЈП „Бабин зуб“, ЈП „Скијалишта Србије“ и друго, који иницирају и кординирају послове у првој фази развоја и то:

- потенцијалних организационих јединица (на нижем нивоу управљања) тј. Агенција туристичких рејона (сектора скијалишта), а ове би интегрисале локалне-приватно/јавне агенције по туристичким комплексима и местима;

- приоритетних програма развоја туризма по секторима и иницијалних програма развоја за конкретне комплексе/локалитете (на основу Просторног плана и планова/програма нижег нивоа) уз стручну помоћ обрађивача планова и уз активно учешће потенцијалних рејонских јединица и надлежних општина, уз ангажовање специјализованих организација и институција;

- кроз Савет за развој туризма, у чији би састав улазили представници свих заинтересованих и надлежних субјеката развоја и заштите.

Потенцијалне агенције туристичких рејона/сектора ће управљати туристичким ресурсима комплетне јавне спортско-рекреативне понуде на простору који је резервисан за посебну, туристичку намену у складу са Законом о туризму.

Потенцијалне локалне агенције ће: се организовати као приватно/јавно-интересни субјекти, на нивоу туристичких комплекса/локалитета у оквиру сектора скијалишта на подручју Просторног плана; обављати послове на организацији изградње, уређења и коришћења простора туристичких зона и комплекса који су им поверени на управљање на основу Закона о туризму; организовати формирање пословне уније или другог облика пословног удруживања за реализацију туристичке понуде зона или комплекса.

10) Развој и модернизација туристичких организација општина ради организације информатичко-маркетиншке подршке развоју туризма;

11) Удруживање и клубско организовање туристичких активности спортско-рекреативне понуде у простору у туристичким центрима и насељима.

Заједничка могућност за сва насеља на подручју Просторног плана је формирање пољопривредно-туристичких задруга села које могу да организују послове уређења и опремања простора за рад и становање и активирање производних и услужно-туристичких програма домаћинства удружених у сеоску кооперативу. Посебни делови будуће пољопривредно-туристичке задруге села били би туристички клуб села и туристичка организација села, који би могли да буду обједињени у рецепцијско-информативном објекту који би служио за прихват и дистрибуцију гостију по домаћинствима и обављање послова турист бироа са горском службом спасавања и мобилном лекарском службом, клубским простором за окупљање гостију села са могућношћу организовања другарских вечери међу гостима или одређених програма које ће организовати мештани. Објекат би био прикључен на инфраструктурну мрежу села, налазио би се на средишњој локацији у селу у близини пута и аутобуског стајалишта.

Управљање заштитом, развојем и уређењем подручја Просторног плана би требало да се заснива на координираном деловању локалних самоуправа, путем јавног институционално-организационог аранжмана за имплементацију компензационих шема и програма.

Одговарајући институционално-организациони аранжман за управљање развојем, заштитом и уређењем простора требало би да формирају општине на подручју Просторног плана поверавањем надлежним предузећима у складу са одлукама Владе део послова на имплементацији приоритетних капиталних инвестиција од заједничког интереса и интереса за Републику Србију. Надлежна предузећа за развој туризма Старе планине ће поверене послове остваривати у координацији са ресорним министарствима, предузећима и посебним организацијама и у кооперацији са заинтересованим невладиним организацијама и приватним сектором. Поред концептуалних иновација од значаја за Републику Србију, регион, општине Димитровград, Пирот и Књажевац и град Зајечар, међу приоритетне активности надлежног предузећа за развој туризма Старе планине сврставају се и: обезбеђење услова за уређивање, коришћење, изградњу и заштиту јавног грађевинског земљишта (за путеве, скијалишта и остале инфраструктурне системе и све јавне објекте) и осталих површина на подручју Просторног плана; тражење и привлачење најповољнијих извора финансирања (од банкарских до приватних средстава); организација израде потребне планске и техничке документације и потребних истраживања, као и пројеката и програма који могу конкурисати за средства предприступних фондова ЕУ.

Институционално-организациони аранжман за управљање развојем, заштитом и уређењем простора би за подручје Просторног плана требало да се финансира из републичког буџета, јавних прихода општина и/или из дела економске цене пружања туристичких и водопривредних услуга.

ПРАВИЛНИЦИ

2517

На основу члана 6. став 1. Уредбе о ценама деривата нафте („Службени гласник РС”, бр. 42/05, 111/05 и 77/06), Министар рударства и енергетике, по прибављеној сагласности министра трговине и услуга и министра финансија, доноси

ПРАВИЛНИК

о промени, односно усклађивању највиших произвођачких цена основних деривата нафте и највиших цена основних деривата нафте

Члан 1.

Највише произвођачке цене основних деривата нафте и највише цене основних деривата нафте, без фискалних дажбина, мењају се, односно усклађују и износе:

Редни број	Назив	Највише произвођачке цене основних деривата нафте без фискалних дажбина у дин/лит.	Трошкови промета основних деривата нафте без фискалних дажбина у дин/лит.	Највише цене основних деривата нафте без фискалних дажбина у дин/лит.
1.	Безоловни моторни бензин-регулар БМБ 92	23,47	5,00	28,47
2.	Безоловни моторни бензин-ЕВРО премијум БМБ 95	28,44	5,00	33,44
3.	Моторни бензин МБ 95	24,34	5,00	29,34
4.	Моторни бензин БМБ 95	24,34	5,00	29,34
5.	Дизел гориво Д-1	27,60	5,00	32,60
6.	Дизел гориво Д-2	26,72	5,00	31,72
7.	ЕКО 3 дизел	28,41	5,00	33,41
8.	ЕВРО дизел НСД	30,39	5,00	35,39
9.	Уље за ложење ЕЛ	34,00	5,00	39,00

Члан 2.

Даном ступања на снагу овог правилника, престаје да важи Правилник о промени, односно усклађивању највиших произвођачких цена основних деривата нафте и највиших цена основних деривата нафте („Службени гласник РС”, број 110/08).

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-00051/2008-04
У Београду, 19. децембра 2008. године

Министар,
проф. др Петар Шкундрић, с.р.

ФОНДОВИ

На основу члана 179. став 1. и члана 221. став 1. тачка 1. Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС”, бр. 107/05 и 109/05 – исправка),

Управни одбор Републичког завода за здравствено осигурање, на седници од 5. децембра 2008. године, донео је

ПРАВИЛНИК

о изменама Правилника о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2008. годину

Члан 1.

У Правилнику о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2008. годину

(„Службени гласник РС”, бр. 127/07, 11/08 – исправка, 37/08, 42/08, 57/08, 71/08, 93/08 и 106/08), у даљем тексту: Правилник, Предрачун средстава за 2008. годину, који се налази у прилогу Правилника, замењује се новим Предрачуном средстава за 2008. годину, који се налази у прилогу овог правилника.

Члан 2.

Овај правилник, по добијању сагласности Министарства здравља, ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС”.

01/2 број 54-2787/08
У Београду, 5. децембра 2008. године

Управни одбор Републичког завода
за здравствено осигурање

Председник,
др Рајко Косановић, с.р.

ПРЕДРАЧУН СРЕДСТАВА ЗА 2008. ГОДИНУ

износи у 000 динара

Назив установе	Плате	Накнада трошкова превоза	Остали индиректни трошкови	Лекови у ЗУ	Крв и продукти крви	Санитетски и меди- цински потрошни и уградни материјал	Матери- јал за дијализу и лекови за боле- сти крви и крво- творних органа	Исхрана болесника	Лекови на рецепт и пома- гала преко апотека	Парти- ципација	Укупна накнада умањена за парти- ципацију
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
001 ДЗ Б ТОПОЛА	173.584	4.981	32.154	6.386	233	3.237		584	105.274	16.224	310.209
002 ДЗ М ИЂОШ	43.463	966	8.873	2.468		1.090			33.328	5.289	84.899
ДЗ СУБОТИЦА	372.315	14.803	69.243	19.182		5.719				6.634	474.628
ОБ СУБОТИЦА	885.163	31.865	130.204	108.275	22.291	123.473	39.506	27.132		9.015	1.358.894
005 АП СУБОТИЦА									396.810	53.388	343.422
Суботица	1.474.525	52.615	240.474	136.311	22.524	133.519	39.506	27.716	535.412	90.550	2.572.052
006 ДЗ ЖИТИШТЕ	66.140	3.260	11.142	4.143		1.680			44.761	7.208	123.918
007 ДЗ Н БЕЧЕЈ	81.403	1.236	13.686	4.491		2.068			77.646	7.769	172.761
008 ДЗ СЕЧАЊ	57.093	1.863	12.104	3.403		1.477			37.543	6.132	107.351
009 ДЗ С ЦРЊА	41.583	1.224	8.795	2.119		999			26.370	4.332	76.758
010 ДЗ ЗРЕЊАНИН	383.383	10.527	56.465	18.706		7.960				5.846	471.195
010 ОБ ЗРЕЊАНИН	757.655	18.365	135.115	81.754	10.477	86.234	65.192	20.016		7.446	1.167.362
012 СП Б ЗРЕЊАНИН	97.094	3.168	15.417	7.083		2.864		7.377			133.003
014 АП ЗРЕЊАНИН									415.279	57.867	357.412
Зрењанин	1.484.351	39.643	252.724	121.699	10.477	103.282	65.192	27.393	601.599	96.600	2.609.760
015 ДЗ АДА	68.198	2.478	10.741	3.251		1.680			50.074	7.474	128.948
016 ДЗ КАЊИЖА	108.189	2.528	20.475	4.620		2.298			58.421	10.093	186.438
017 ДЗ Н КНЕЖЕВАЦ	75.456	1.479	13.816	3.832	515	1.852		3.984	27.252	4.463	123.723
018 ДЗ ЧОКА	36.457	714	7.210	1.867		988			25.097	4.251	68.082
019 ЗЦ СЕНТА	348.634	6.292	63.337	45.329	6.480	41.196		11.172	67.165	12.941	576.664
020 ЗЦ КИКИНДА	516.827	14.097	86.986	51.296	4.538	47.968	60.822	11.210		6.472	787.272
021 СП Б Н КНЕЖЕВАЦ	101.977	1.690	18.510	16.267		1.243		14.757			154.444
024 АП КИКИНДА									163.554	23.222	140.332
Кикинда	1.255.738	29.278	221.075	126.462	11.533	97.225	60.822	41.123	391.563	68.916	2.165.903
025 ДЗ АЛИБУНАР	87.818	3.066	15.517	3.660		1.867			54.247	8.675	157.500
026 ДЗ Б ЦРКВА	71.588	2.882	15.704	3.077		1.429			51.875	7.788	138.767
027 ДЗ КОВАЧИЦА	87.252	2.772	17.378	4.451		2.186			67.190	11.035	170.194
028 ДЗ КОВИН	117.774	5.563	17.473	5.695		2.992			81.682	12.894	218.285
029 ДЗ ОПОВО	45.838	1.667	8.100	1.903		837			29.058	4.626	82.777
030 ДЗ ПЛАНДИШТЕ	47.282	1.534	12.465	2.099		991			43.366	5.657	102.080
ДЗ ВРШАЦ V-XII	98.995	2.937	15.415	6.555		2.625				1.735	124.792
ЗЦ ВРШАЦ	387.107	10.308	55.865	45.119	2.634	32.278	37.373	11.059	45.461	10.564	616.640
032 ЗЦ ПАНЧЕВО	1.203.612	37.644	169.144	119.703	12.834	103.400	73.452	26.525		14.662	1.731.652
033 СП Б Б ЦРКВА	89.223	2.117	18.282	10.430		4.053		10.826			134.931
034 СП Б ВРШАЦ	267.835	8.340	74.921	29.574		1.617		41.439			423.726
035 СП Б КОВИН	284.188	7.238	70.514	31.780		5.527		46.949			446.196
037 АП ПАНЧЕВО									386.762	51.467	335.295
АП ВРШАЦ V-XII									90.935	12.196	78.739
Панчево	2.788.512	86.068	490.778	264.046	15.468	159.802	110.825	136.798	850.576	141.299	4.761.574
038 ДЗ АПАТИН	139.833	6.341	40.268	6.464		3.135			82.944	13.732	265.253
039 ДЗ КУЛА	175.008	3.820	24.818	8.543		3.938			140.505	22.167	334.465
040 ДЗ ОЦАЦИ	149.904	4.513	29.148	6.390		2.676		1.299	92.621	15.731	270.820
041 ЗЦ СОМБОР	1.128.370	30.394	193.086	134.486	15.798	104.590	55.080	32.804		14.209	1.680.399
043 АП СОМБОР									297.361	41.535	255.826
Сомбор	1.593.115	45.068	287.320	155.883	15.798	114.339	55.080	34.103	613.431	107.374	2.806.763
044 ДЗ БАЧ	48.701	1.796	11.317	3.397		1.596			30.947	5.190	92.564
045 ДЗ Б ПАЛАНКА	222.700	4.559	30.614	9.896		4.557	38.130		144.801	23.275	431.982
046 ДЗ Б ПЕТРОВАЦ	42.292	1.310	8.924	2.574		1.359			34.920	5.477	85.902
047 ДЗ БЕОЧИН	55.403	1.736	12.688	3.135		1.365			34.655	5.459	103.523
048 ДЗ БЕЧЕЈ	150.645	3.986	23.908	6.571		3.161			83.405	13.734	257.942
049 ДЗ ЖАБАЉ	80.844	2.536	15.249	5.148		2.167			44.126	8.276	141.794
050 ДЗ СРБОБРАН	59.380	1.690	8.915	3.350		1.608			40.866	6.459	109.350
051 ДЗ ТЕМЕРИН	74.369	2.841	11.440	4.670		2.126			67.281	10.632	152.095
052 ДЗ ТИТЕЛ	48.472	1.416	8.341	3.072		1.354			34.884	5.872	91.667
ДЗ Н САД	964.653	29.791	102.885	54.874		24.393				17.826	1.158.770
ЗАВОД ЗА ХМП Н САД	175.034	5.771	31.658	1.932		2.010					216.405
054 ЗЦ ВРБАС I-III	117.464	3.450	23.269	9.198	1.191	10.371	6.366	2.279	39.504	7.898	205.194
ДЗ ВРБАС IV-XII	115.714	3.726	15.692	6.154		2.556				1.448	142.394
ОБ ВРБАС IV-XII	259.419	7.931	40.992	37.566	8.290	36.076	22.075	7.749		1.661	418.437
056 ЗЦ РЕУМ Н САД	66.085	1.924	11.520	400		160		8.027		869	87.247
058 ОНКОЛОГИЈА Н САД	408.151	12.393	168.022	462.088	7.347	82.453		23.099			1.163.553
059 ИНСТ ПЛ БОЛ Н САД	426.200	15.519	164.338	154.807	6.773	74.275		28.037			869.949
060 ИНСТ КВБ Н САД	427.789	14.589	228.984	145.981	22.869	738.385		20.603		2.792	1.596.408
061 ИНСТ ЗЗ ДЕЦЕ И ОМЛ Н САД	576.996	31.212	104.322	101.229	11.375	84.750	6.043	33.927			949.854
062 СТОМАТ КЛ Н САД	64.250	1.390	6.484	918		2.455		1.112			76.609
063 КЦ Н САД	2.079.807	78.314	525.467	651.351	79.604	480.493	93.554	58.159		17.002	4.029.747
064 ЗЗЗ РАДНИКА Н САД	30.023	853	2.595	1.256		912				647	34.992

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
065 ЗЗЗ СТУДЕНАТА Н САД	47.492	970	4.680	3.059		1.024					57.225
067 АУ Н САД									1.001.878	139.521	862.357
АПТЕКА ВРБАС IV-XII									88.474	10.490	77.984
Нови Сад	6.541.883	229.703	1.562.304	1.672.626	137.449	1.559.606	166.168	182.992	1.645.741	284.528	13.413.944
068 ДЗ ИНЂИЈА	176.836	7.157	24.081	8.117		4.109			114.718	17.948	317.070
069 ДЗ ПЕЋИНИ	72.362	3.039	14.094	3.684		1.873			37.077	7.163	124.966
070 ДЗ РУМА	194.035	5.769	32.553	9.987		4.732		649	124.942	19.658	353.009
ДЗ ИРИГ	21.335	634	5.874	1.897		920			25.043	3.935	51.768
071 ДЗ С ПАЗОВА	209.281	6.291	41.186	12.182		5.716			123.028	19.730	377.954
072 ДЗ ШИД	135.820	3.757	22.955	6.084		2.991			81.465	13.552	239.520
073 ЗЦ С МИТРОВИЦА I-IX	650.606	16.501	95.378	50.609	3.362	76.800	69.850	12.960		8.307	967.759
73-1 ДЗ С МИТРОВИЦА X-XII	68.783	2.648	10.529	3.611		2.075				1.177	86.469
73-2 ОБ С МИТРОВИЦА X-XII	165.867	4.833	31.538	24.688	1.269	30.195	24.597	6.048		1.591	287.444
077 АП С МИТРОВИЦА									234.910	33.609	201.301
Ср. Митровица	1.694.925	50.629	278.188	120.859	4.631	129.411	94.447	19.657	741.183	126.670	3.007.260
078 ДЗ БОГАТИЋ	119.234	1.534	14.569	5.436		2.461				1.638	141.596
079 ДЗ ЉУБОВИЈА	74.846	546	12.402	4.280		1.880		1.174		1.004	94.124
080 ЗЦ ЛОЗНИЦА	889.765	16.574	127.832	96.580	12.282	55.727	45.876	21.435		11.185	1.254.886
ДЗ ВЛАДИМИРСКИ	56.214	2.536	9.134	3.386		1.426				986	71.710
ДЗ КОЦЕЉЕВА	50.388	1.598	8.194	2.611		1.157				757	63.191
ДЗ ШАБАЦ	362.115	7.979	53.639	19.728		7.582				5.524	445.519
ОБ ШАБАЦ	781.002	13.597	131.399	100.136	10.332	90.226	73.947	31.578		8.513	1.223.704
084 АУ ЛОЗНИЦА									284.305	38.695	245.610
085 АУ ШАБАЦ									474.976	62.587	412.389
Шабац	2.333.564	44.364	357.169	232.157	22.614	160.459	119.823	54.187	759.281	130.889	3.952.729
086 ДЗ УБ	76.236	1.656	9.694	4.659		2.170				1.537	92.878
087 ЗЦ ВАЉЕВО	1.241.191	10.673	183.576	125.347	12.873	115.736	70.840	30.307		15.515	1.775.028
088 АУ ВАЉЕВО									437.571	59.259	378.312
089 ДЗ ЛАЈКОВАЦ	59.291	2.561	7.929	2.923		1.437				961	73.180
Ваљево	1.376.718	14.890	201.199	132.929	12.873	119.343	70.840	30.307	437.571	77.272	2.319.398
092 ЗЦ СМЕДЕРЕВО	859.533	18.598	103.362	80.571	7.107	68.468	52.158	17.790		11.114	1.196.473
093 ОБ С ПАЛАНКА	399.981	8.499	64.879	41.011	6.865	30.923	37.328	13.989		3.723	599.752
094 АП С ПАЛАНКА									119.993	16.594	103.399
АУ СМЕДЕРЕВО									303.422	39.615	263.807
АУ ВЕЛИКА ПЛАНА									103.443	13.029	90.414
096 ДЗ В ПЛАНА	146.787	2.519	22.974	7.657		3.741				2.650	181.028
097 ДЗ С ПАЛАНКА	201.190	5.961	18.575	8.900		4.322				3.120	235.828
Смедерев	1.607.491	35.577	209.790	138.139	13.972	107.454	89.486	31.779	526.858	89.845	2.670.701
098 ДЗ В ГРАДИШТЕ	75.656	1.475	11.165	3.519		1.802				1.232	92.385
099 ДЗ ЖАГУБИЦА	67.371	1.176	8.610	2.419		1.217				824	79.969
ЗЦ ПОЖАРЕВАЦ	1.186.399	27.342	147.082	101.979	10.706	86.251	102.522	39.197		13.465	1.688.013
ДЗ ЖАБАРИ	49.723	1.429	6.677	1.885		991				688	60.017
101 ЗЦ ПЕТРОВАЦ	252.801	5.750	37.540	23.385	1.229	13.266		5.188		3.711	335.448
103 АУ ПОЖАРЕВАЦ									501.615	68.943	432.672
Пожаревац	1.631.950	37.172	211.074	133.187	11.935	103.527	102.522	44.385	501.615	88.863	2.688.504
104 ДЗ КРАГУЈЕВАЦ	499.133	11.677	51.380	29.950		13.083				10.186	595.037
ХМП КРАГУЈЕВАЦ	130.649	2.414	17.867	1.155		880					152.965
105 ДЗ БАТОЧИНА	54.724	1.552	6.674	2.464		1.229				800	65.843
106 ДЗ КНИЋ	51.785	1.654	8.026	3.438		1.354				905	65.352
107 ДЗ ЛАПОВО	32.692	806	5.183	1.425		673				470	40.309
108 ДЗ РАЧА	45.638	1.716	8.700	2.434		1.229				800	58.917
109 ДЗ ТОПОЛА	82.796	2.085	14.411	4.149		1.956				1.406	103.991
110 ЗЦ АРАНЂЕЛОВАЦ	323.203	7.721	47.104	24.794	1.229	19.088		5.558		4.472	424.225
111 ЗЗЗР ЗАСТАВА	148.176	3.426	25.795	4.852		3.227				3.439	182.037
113 КЦ КРАГУЈЕВАЦ	1.565.703	42.328	388.477	532.540	29.530	388.214	130.453	51.614		13.874	3.114.985
115 АУ КРАГУЈЕВАЦ									822.965	115.172	707.793
116 АП АРАНЂЕЛОВАЦ									134.673	19.261	115.412
Крагујевац	2.934.499	75.379	573.617	607.201	30.759	430.933	130.453	57.172	957.638	170.785	5.626.866
118 ДЗ ДЕСПОТОВАЦ	142.331	2.410	17.643	4.893		2.507		992	66.556	9.571	227.761
119 ДЗ СВИЈАЛНАЦ	132.510	1.867	21.721	4.774		2.413		481	57.777	9.569	211.974
ДЗ ЋУПРИЈА	137.768	2.031	17.610	4.344		2.163			86.583	12.897	237.602
ОБ ЋУПРИЈА	657.793	8.845	82.051	74.284	6.260	92.316	92.245	22.517		5.820	1.030.491
ДЗ РЕКОВАЦ	53.298	802	7.997	1.990		978			31.093	3.671	92.487
ДЗ ЈАГОДИНА	219.752	1.876	38.057	10.308		4.605				3.320	271.278
ОПШТА БОЉНИЦА ЈАГОДИНА	401.765	3.365	43.371	45.026	4.895	53.406		11.077		3.351	559.554
АПТЕКА ЈАГОДИНА									214.043	29.616	184.427
123 ЗЦ ПАРАЋИН	416.187	7.487	45.562	35.415	4.020	33.971		6.679	128.951	23.100	655.172
Јагодина	2.161.404	28.683	274.012	181.034	15.175	192.359	92.245	41.746	585.003	100.915	3.470.746
ЗЦ БОР	647.117	16.174	92.006	58.123	4.364	47.657	22.304	14.136		6.585	895.296
ДЗ МАЈДАНПЕК	98.161	2.371	13.829	3.130		1.510				1.022	117.979
ОБ МАЈДАНПЕК	70.695	1.609	14.308	7.247	418	6.460	1.962	2.108		620	104.187
126 ЗЦ НЕГОТИН	410.027	6.243	84.357	31.166	3.223	24.032	14.842	7.646		4.334	577.202
127 ЗЦ КЛАДОВО	300.030	6.965	72.099	31.018	2.469	18.573	13.309	6.045		2.033	448.475
129 АУ БОР									431.670	57.978	373.692
Бор	1.526.030	33.362	276.599	130.684	10.474	98.232	52.417	29.935	431.670	72.572	2.516.831

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
130 ДЗ БОЉЕВАЦ	76.794	643	7.879	2.736		1.395				858	88.589
131 ЗЦ КЊАЖЕВАЦ	301.429	4.574	44.387	18.279	1.801	14.117		4.447		3.223	385.811
132 ЗЦ ЗАЈЕЧАР	708.095	13.042	98.374	68.571	7.875	98.911	39.713	17.414		8.333	1.043.662
135 АУ ЗАЈЕЧАР									458.417	58.262	400.155
Зајечар	1.086.318	18.259	150.640	89.586	9.676	114.423	39.713	21.861	458.417	70.676	1.918.217
136 ЗЦ УЖИЦЕ	2.643.875	48.270	431.226	245.651	28.745	238.492	74.777	49.651		31.946	3.728.741
140 АУ УЖИЦЕ									825.633	109.749	715.884
Ужице	2.643.875	48.270	431.226	245.651	28.745	238.492	74.777	49.651	825.633	141.695	4.444.625
141 ЗЦ ЧАЧАК	1.310.573	30.499	176.417	119.571	12.351	136.634	52.312	23.962		16.667	1.845.652
142 ЗЦ Г МИЛАНОВАЦ	413.960	9.510	64.681	36.671	2.561	29.143		7.541		4.659	559.408
145 АУ ЧАЧАК									480.148	61.544	418.604
146 АП Г МИЛАНОВАЦ									151.297	20.353	130.944
Чачак	1.724.533	40.009	241.098	156.242	14.912	165.777	52.312	31.503	631.445	103.223	2.954.608
147 ДЗ РАШКА	121.633	2.675	21.468	5.510		2.549		1.091		1.707	153.219
148 ЗЦ Н ПАЗАР	621.516	12.739	85.242	59.938	4.802	40.899	35.227	12.397	165.661	30.171	1.008.250
ДЗ КРАЉЕВО	1.133.598	27.196	180.925	112.336	11.175	109.252	76.285	25.047		13.178	1.662.636
ДЗ ВРЊАЧКА БАЊА	101.592	2.464	29.013	4.862		2.310				1.602	138.639
СПБ ВРЊАЧКА БАЊА	35.919	1.017	7.620	3.065		1.006		1.954		648	49.933
154 АУ КРАЉЕВО									554.064	74.941	479.123
155 ДЗ ТУТИН	125.580	1.912	26.901	8.387		3.296		1.866	39.404	7.274	200.072
Краљево	2.139.838	48.003	351.169	194.098	15.977	159.312	111.512	42.355	759.129	129.521	3.691.872
156 ДЗ ТРСТЕНИК	171.162	3.427	30.411	8.748		3.917				2.878	214.787
ЗЦ КРУШЕВАЦ	1.244.686	32.757	192.944	118.773	12.949	89.358	74.399	26.071		13.853	1.778.084
ДЗ АЛЕКСАНДРОВАЦ	100.707	3.314	19.056	5.342		2.461		571		1.704	129.747
ДЗ ВАРВАРИН	62.689	1.280	7.484	3.338		1.620				1.075	75.336
ДЗ ЋИЋЕВАЦ	38.030	1.101	6.258	1.585		745				551	47.168
160 АУ КРУШЕВАЦ									598.314	81.592	516.722
161 ДЗ БРУС	78.314	1.665	17.056	3.454		1.558		571		1.085	101.533
Крушевац	1.695.588	43.544	273.209	141.240	12.949	99.659	74.399	27.213	598.314	102.738	2.863.377
162 ДЗ ГАЦИН ХАН	49.028	2.799	7.877	1.597		827				607	61.521
163 ДЗ ДОЉЕВАЦ	65.928	3.772	9.234	2.890		1.429				941	82.312
164 ДЗ СВРЉИГ	69.886	1.801	10.153	2.489		1.258				860	84.727
165 ДЗ СОКОБАЊА	78.206	1.721	12.282	3.210		1.568			46.977	7.245	136.719
166 ДЗ НИШ	838.421	26.720	71.844	40.987		26.890				14.163	990.699
167 ДЗ МЕРОШИНА	57.269	4.161	9.408	2.459		1.161				768	73.690
168 ДЗ РАЖАЊ	43.428	2.482	7.608	1.590		827				607	55.328
169 ЗЦ АЛЕКСИНАЦ	321.411	10.541	44.531	24.665	2.800	19.607		5.928		4.282	425.201
170 СП Б ТОПОНИЦА	370.233	20.394	85.495	26.714		4.011		44.716			551.563
173 ХМП НИШ	249.216	7.512	56.928	7.767		3.212					324.635
174 ЗЗЗ РАДНИКА НИШ	230.662	6.728	15.907	8.540		6.122				4.981	262.978
175 ЗЗЗ СТУДЕНАТА НИШ	22.748	534	1.783	2.061		570					27.696
176 АТД НИШ	42.801	1.214	4.592	1.629		1.367					51.603
172 СП Б ОЗРЕН	105.478	4.357	19.601	8.639		2.940		7.687			148.702
180 КЦ НИШ	2.441.236	76.676	525.336	895.204	110.203	576.089	142.023	71.599		18.181	4.820.185
181 СТОМАТОЛОГИЈА НИШ	146.610	579	4.511	1.968	1.590	4.076		1.112			160.446
183 АУ НИШ									1.165.791	158.168	1.007.623
Ниш	5.132.561	171.991	887.090	1.032.409	114.593	651.954	142.023	131.042	1.212.768	210.803	9.265.628
184 ДЗ КУРШУМЛИЈА	97.284	1.887	16.272	4.790		2.304		975		1.494	122.018
185 ДЗ БЛАЦЕ	68.197	776	10.331	2.382		1.229				800	82.115
ДЗ ЖИТОРАЂА	60.870	2.418	7.512	2.074		1.019				565	73.328
186 ЗЦ ПРОКУПЉЕ	641.998	16.260	112.374	53.679	5.102	47.343	35.571	14.072		6.936	919.463
188 АУ ПРОКУПЉЕ									263.043	37.280	225.763
Прокупље	868.349	21.341	146.489	62.925	5.102	51.895	35.571	15.047	263.043	47.075	1.422.687
189 ДЗ БЕЛА ПАЛАНКА	74.415	1.216	17.602	2.565		1.301			34.721	6.178	125.642
ЗЦ ПИРОТ	682.199	14.064	88.156	56.614	13.504	70.876	38.195	13.339		7.037	969.910
ДЗ БАБУШНИЦА	59.354	1.884	14.701	2.002		969				892	78.018
ДЗ ДИМИТРОВГРАД	72.427	1.642	14.634	1.916		1.015		550		776	91.408
192 АУ ПИРОТ									227.944	31.793	196.151
Пирот	888.395	18.806	135.093	63.097	13.504	74.161	38.195	13.889	262.665	46.676	1.461.129
193 ДЗ БОЛНИК	55.014	1.377	8.636	2.581		1.288				867	68.029
ДЗ ЛЕСКОВАЦ	537.552	14.773	93.540	24.930		11.106				7.934	673.967
ДЗ ВЛАСОТИНЦЕ	126.746	3.471	24.397	5.713		2.688				1.944	161.071
ДЗ МЕДВЕЂА	74.445	1.443	9.456	1.840		920				607	87.497
ОБ ЛЕСКОВАЦ	926.078	19.671	118.227	103.415	7.653	157.108	72.591	34.126		9.866	1.429.003
196 АУ ЛЕСКОВАЦ									616.836	82.049	534.787
197 ДЗ ЛЕБАНЕ	105.188	1.080	10.894	4.421		2.156				1.427	122.312
Лесковац	1.825.023	41.815	265.150	142.900	7.653	175.266	72.591	34.126	616.836	104.694	3.076.666
199 ЗЦ ВРАЊЕ	995.800	11.046	118.154	88.842	9.032	109.251	54.300	19.738		11.557	1.394.606
ДЗ БОСИЛЕГРАД	50.492	297	6.753	1.881		878		563		650	60.214
ДЗ БУЈАНОВАЦ	222.754	2.979	20.268	8.576		4.102				2.408	256.271
ДЗ ПРЕШЕВО	159.132	1.463	19.455	7.912		3.359				1.736	189.585
199 а ДЗ ВЛАДИЧИН ХАН	90.937	997	15.655	4.190		2.057				1.427	112.409
200 ЗЦ СУРДУЛИЦА	223.661	1.091	31.967	18.225	747	14.055		4.509		2.921	291.334

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
201 СП Б СУРДУЛИЦА	56.373	331	10.952	4.650		1.893		4.610			78.809
205 АУ ВРАЊЕ									450.052	58.369	391.683
АУ БУЈАНОВАЦ									91.490	14.049	77.441
Врање	1.799.149	18.204	223.204	134.276	9.779	135.595	54.300	29.420	541.542	93.117	2.852.352
206 ДЗ ЗВЕЧАН	173.445	984	12.998	5.592		3.172					196.191
207 ЗЦ К МИТРОВИЦА	1.641.957	10.082	111.982	60.560	5.060	38.285	14.654	6.496			1.889.076
208 АУ К. МИТРОВИЦА	80.630	1.360	703						115.412		198.105
Кос. Митровица	1.896.032	12.426	125.683	66.152	5.060	41.457	14.654	6.496	115.412		2.283.372
210 ДЗ БАРАЈЕВО	92.220	3.341	19.054	4.439		2.159	21.918		36.593	5.470	174.254
211 ДЗ ВОЖДОВАЦ	443.496	9.394	54.367	25.058		11.490				8.727	535.078
212 ДЗ ВРАЧАР	239.246	4.618	38.063	9.867		4.470				3.430	292.834
213 ДЗ ГРОЦКА	248.074	7.778	35.017	12.814		6.312			142.373	24.159	428.209
214 ДЗ ЗВЕЗДАРА	375.299	6.786	40.360	19.831		10.518				7.800	444.994
215 ДЗ ЗЕМУН	502.077	11.073	68.381	31.360		14.383				10.593	616.681
216 ДЗ ЛАЗАРЕВАЦ	289.439	5.479	41.683	10.766		5.036		325		3.472	349.256
217 ДЗ МЛАДЕНОВАЦ	168.726	6.448	30.014	9.193		4.186			159.015	25.072	352.510
218 ДЗ Н БГД	559.232	18.682	78.029	30.637		15.502				12.244	689.838
219 ДЗ ОБРЕНОВАЦ	245.108	8.508	33.680	11.725		5.444	44.066		113.191	21.799	439.923
220 ДЗ ПАЛИЛУЛА	540.972	17.477	63.474	24.892		12.308				8.978	650.145
221 ДЗ РАКОВИЦА	274.139	5.440	29.797	16.757		7.882				5.866	328.149
222 ДЗ С. ВЕНАЦ	207.687	5.201	19.357	7.220		3.453				2.547	240.371
223 ДЗ СОПОТ	82.582	2.969	17.384	3.669		1.702			40.725	6.663	142.368
224 ДЗ С ГРАД	360.219	7.471	36.259	9.440		4.169				3.178	414.380
225 ДЗ ЧУКАРИЦА	437.327	10.997	56.756	28.591		13.397				9.881	537.187
226 СП Б МЛАДЕНОВАЦ	107.594	3.562	21.765	7.406	811	5.067	41.262	5.970		1.576	191.861
227 СП Б ЦЕРЕБ ПАРАЛИЗА БГД	140.299	4.836	26.303	1.095		1.339		5.899			179.771
228 НЕОНАТОЛОГИЈА БГД	187.058	4.044	42.338	48.873	1.282	23.372		12.713			319.680
229 СВЕТИ САВА БГД	254.000	9.723	59.164	29.847		53.004		11.028		3.102	413.664
230 ХМП БГД	584.943	13.942	101.640	6.804		2.290					709.619
231 ГЗ КОЖНО БГД	52.543	1.316	4.706	740		2.608					61.913
232 ГЗ ГЕРОНТ	235.680	7.451	17.017	1.678		2.185					264.011
234 АТД БГД	164.305	4.853	12.736	4.081		7.324					193.299
235 НЕФРО ЛАЗАРЕВАЦ	73.631	2.389	21.981	2.171	1.005	5.411	72.689	2.709		310	181.676
236 ЗЗЗ СТУДЕНАТА БГД	141.899	2.839	16.295	4.604		2.314		1.263			169.214
237 ЗЗЗ МУП	112.325	2.734	11.523	2.829		1.825			25.135	6.279	150.092
239 ПРОТЕТИКА БГД	124.353	5.422	17.082	2.562		3.094		9.134		2.234	159.413
241 НАРКОМАНИЈА БГД	116.084	4.436	16.553	2.488		1.075		4.200			144.836
242 ГОВОРНА ПАТОЛ БГД	66.585	1.536	13.288	108		49		1.219			82.785
243 БАЊИЦА БГД	505.583	12.687	96.705	97.093	32.974	610.316		25.445		6.453	1.374.350
244 ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ БГД	390.968	8.022	59.514	24.834		3.983		22.655			509.976
245 КВБ ДЕДИЊЕ	444.326	13.853	260.408	176.309	31.482	854.559		21.132		2.482	1.799.587
246 МАЈКА И ДЕТЕ БГД	682.777	17.778	138.635	192.702	13.409	107.147		21.946			1.174.394
247 МЕНТАЛНО БГД	257.530	4.803	26.471	7.128		10.168		12.741			318.841
248 ОНКОЛОГИЈА БГД	610.068	22.342	180.549	985.451	9.223	123.033		17.564			1.948.230
249 РЕУМАТОЛОГИЈА БГД	184.206	4.708	31.951	10.774		2.908		14.097		2.110	246.534
251 ЗОТОВИЋ БГД	205.764	5.345	35.385	5.620		7.398		14.962		3.599	270.875
252 НЕУРОПС ДЕЦЕ БГД	85.080	2.776	15.653	915		789		4.303			109.516
253 ДЕЧ КЛ БГД	497.447	13.753	104.129	127.362	17.669	105.680	7.603	17.725			891.368
254 ГАК	491.578	11.746	108.832	55.338	12.032	39.593		19.566			738.685
255 СТОМАТОЛОГИЈА БГД	245.139	4.357	20.857	4.811	2.120	25.139		4.099			306.522
256 КБЦ Б КОСА	693.195	16.117	122.956	232.964	22.725	217.254		15.154		4.468	1.315.897
257 КБЦ Д МИШОВИЋ	858.719	31.174	141.027	100.901	12.919	119.844	17.492	21.350		6.776	1.296.650
258 КБЦ ЗЕМУН	836.524	20.531	126.943	94.185	14.293	163.412	60.974	27.455		7.942	1.336.375
259 КБЦ ЗВЕЗДАРА	1.164.998	27.292	200.186	158.041	18.873	227.850	209.588	34.190		9.754	2.031.264
260 КПС	5.707.247	153.099	1.393.606	2.234.770	223.269	2.329.271	225.965	351.275		39.091	12.579.411
ВМА	837.189	18.339	274.335	286.497	55.474	662.586	57.990	26.121		6.205	2.212.326
261 АУ БГД									4.602.438	632.690	3.969.748
Београд	22.125.480	589.467	4.382.208	5.167.240	469.560	5.844.298	759.547	726.240	5.119.470	894.950	44.288.560
351 ЗЦ ГЊИЛАНЕ	403.171	2.725	16.279	8.718		1.750					432.643
350 АУ ГЊИЛАНЕ	38.512	659	835						32.841		72.847
Гњилане	441.683	3.384	17.114	8.718		1.750			32.841		505.490
380 ДЗ ГРАЧАНИЦА	600.413		17.033	4.685		14.545			14.947		651.623
381 ДЗ ДОЊА ГУШТЕРИЦА	373.828		11.472	3.337		12.125			8.501		409.263
382 ДЗ КОСОВО ПОЉЕ	178.692		7.289	2.138		1.780			6.005		195.904
383 ДЗ ОБИЛИЋ	227.758		4.547	3.157		3.336			4.178		242.976
384 ДЗ ШТРПЦЕ	324.068		10.129	4.106		6.202			9.116		353.621
385 КБЦ ПРИШТИНА	1.078.020		25.573	15.348		6.908		3.323			1.129.172
385/1 ЗЦ ПРИЗРЕН	152.132		3.114	50					620		155.916
385/2 АУ ПРИЗРЕН	10.070		65								10.135
385/3 ДЗ ДРАГАШ	20.192		165								20.357
385/4 ЗЦ ПЕЋ	110.492		3.114	40					620		114.266
385/5 СП Б ПЕЋ	17.281		65								17.346
385/6 АУ ПЕЋ	6.426		65								6.491
385/7 ЗЦ ЂАКОВИЦА	18.899		165								19.064
385/8 ДЗ ИСТОК	34.783		3.114						620		38.517
385/9 ЗАВОД РХ ИСТОК	16.624		165	48							16.837
385/10 ДЗ ПРИШТИНА	340.245		1.794						339		342.378
385/11 АУ ПРИШТИНА	8.179		59								8.238
Грачаница	3.518.102		87.928	32.909		44.896		3.323	44.946		3.732.104
СВЕГА	78.189.631	1.877.950	13.153.624	11.690.660	1.043.192	11.308.426	2.719.420	1.891.459	21.061.602	3.592.246	139.343.718

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Специјална болница за рехабилитацију „Буковичка бања” Аранђеловац	20.738	619	2.851	3.635		1.134		2.042		496	30.523
Специјална болница за рехабилитацију – „Гамзиград” – Зајечар	2.164	41	313			469		19		31	2.975
Специјална болница за прогресивне мишићне и неуромишићне болести – Нови Пазар	48.144	1.235	6.837	1.429		2.095		5.104		1.241	63.603
Специјална болница за лечење и рехабилитацију „Меркур” – Врњачка Бања	13.638	289	3.404	2.138		667		1.201		248	21.089
Специјална болница за неспецифичне плућне болести „Сокобања”	67.701	2.728	9.719	6.533		4.474		5.104		1.241	95.018
Институт за лечење и рехабилитацију Нишка Бања, Ниш	110.614	4.174	15.553	12.240	1.113	19.974		6.125		1.489	168.304
СВЕГА РХ	262.999	9.086	38.677	25.975	1.113	28.813		19.595		4.746	381.512
ЗЗЗР „ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ”	384.474	9.479	33.576	15.109		7.770			28.396	11.238	467.566
СВЕГА ЗУ ВАН ПМЗУ	384.474	9.479	33.576	15.109		7.770			28.396	11.238	467.566
УКУПНО	78.837.104	1.896.515	13.225.877	11.731.744	1.044.305	11.345.009	2.719.420	1.911.054	21.089.998	3.608.230	140.192.796

На основу члана 44. став 3. и члана 221. став 1. тачка 1) Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС”, бр. 107/05 и 109/05 – исправка),

Управни одбор Републичког завода за здравствено осигурање, на седници од 5. децембра 2008. године, донео је

ПРАВИЛНИК

о измени Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања

Члан 1.

У Правилнику о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања („Службени гласник РС”, бр. 22/08 – пречишћен текст, 42/08, 106/08 и 110/08 – исправка), у ЛИСТИ ПОМАГАЛА, група 3. ПОСЕБНЕ ВРСТЕ ПОМАГАЛА И САНИТАРНЕ СПРАВЕ, Табела 1, Шифра: 084, Назив помагала: „Електромоторна инвалидска колица – стандардна (са 2 акумулатора и пуњачем акумулатора)”, колона 3 мења се и гласи:

Шифра	Назив помагала	Индикације	Прописивање	Рок трајања
1	2	3	4	5
084	Електромоторна инвалидска колица – стандардна (са 2 акумулатора и пуњачем акумулатора)	Осигурано лице старије од 16 година код кога постоји: – потпуна одузетост доњих екстремитета а због делимичне одузетости обе руке не може активно да покреће колица на ручни погон, али покретом главе или прстију може безбедно управљати електромоторним колицима уз обавезно приложено електрофизиолошко тестирање (ЕМГ за сва четири екстремитета), психолошко тестирање степена менталне очуваности (ради утврђивања способности безбедног управљања електромоторним колицима) и писана сагласност законских старатеља (за малолетну децу)	– изабрани лекар уз мишљење 3 лекара: 1 спец. неуролог и 2 спец. физикалне медицине – лекарска комисија – овера филијале уз реверс – провера функционалности	60 месеци, осим за 2 акумулатора где је рок 24 месеца

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

01/2 број 54-2961/08

У Београду, 5. децембра 2008. године

Управни одбор Републичког завода за здравствено осигурање

Председник,

др Рајко Косановић, с.р.

На основу члана 145. став 3. и члана 221. Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС”, бр. 107/05 и 109/05 – исправка),

Управни одбор Републичког завода за здравствено осигурање, на седници од 5. децембра 2008. године, донео је

ПРАВИЛНИК

о измени и допуни Правилника о организацији и раду лекарских комисија

Члан 1.

У Правилнику о организацији и раду лекарских комисија („Службени гласник РС”, бр. 44/06, 74/06, 31/07, 37/08 и 61/08), у члану 14, став 1. тачка 28) алинеја 3. мења се и гласи:

„– две првостепене лекарске комисије за Нови Београд и Сурчин са седиштем у Новом Београду;”.

После алинеје 3. додаје се нова алинеја 4. која гласи: „– једна првостепена лекарска комисија за Земун са седиштем у Земуну;”

Досадашње ал. 4–10. постају ал. 5–11.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

01/2 број 54-2955/08

У Београду, 5. децембра 2008. године

**Управни одбор Републичког завода
за здравствено осигурање**

Председник,
др Рајко Косановић, с.р.

ПРИВРЕДНА ДРУШТВА

У складу са чланом 68. Закона о дувану („Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 90/07) и чланом 40ђ Закона о акцизама („Службени гласник РС”, бр. 22/01, 73/01, 80/02, 43/03, 72/03, 43/04, 55/04, 135/04, 46/05, 101/05 – др. закон и 61/07),

ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш објављује малопродајне цене дуванских прерађевина, које важе од 29. децембра 2008. године

МАЛОПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ

Ред. бр.	Увозник	Врста дуванске прерађевине	Марка дуванске прерађевине	Паковање	Малопродајна цена (у динарима)	
					по јед. мере	по паковању
1	2	3	4	5	6	7
1.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Parliament Aqua Blue”	20 ком.	150.00	150.00
2.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Parliament Silver Blue”	20 ком.	150.00	150.00
3.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Parliament one”	20 ком.	150.00	150.00
4.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Eve 120”	20 ком.	145.00	145.00
5.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Eve 120” (plavi)	20 ком.	145.00	145.00
6.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (crveni, 100's)	20 ком.	145.00	145.00
7.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (zlatni, 100's)	20 ком.	145.00	145.00
8.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (crвени)	20 ком.	135.00	135.00
9.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (златни)	20 ком.	135.00	135.00
10.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (сребрни)	20 ком.	135.00	135.00
11.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (crвени, meko pakovanje)	20 ком.	135.00	135.00
12.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„L&M Menthol”	20 ком.	100.00	100.00
13.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„L&M Red Label”	20 ком.	100.00	100.00
14.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„L&M Блue Лабел”	20 ком.	100.00	100.00
15.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„L&M Silver Label”	20 ком.	100.00	100.00
16.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Classic” (100's)	20 ком.	80.00	80.00
17.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Blue” (100's)	20 ком.	80.00	80.00
18.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Bond Street 100's” (crвени)	20 ком.	80.00	80.00
19.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Bond Street 100's” (plavi)	20 ком.	80.00	80.00
20.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Bond Street 100's” (srebrni)	20 ком.	80.00	80.00
21.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next TFS” (Red edition, 100's)	20 ком.	80.00	80.00
22.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next TFS” (Blue edition, 100's)	20 ком.	80.00	80.00
23.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Blue”	20 ком.	75.00	75.00
24.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Menthol”	20 ком.	75.00	75.00
25.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Silver”	20 ком.	75.00	75.00
26.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Red”	20 ком.	75.00	75.00
27.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Export” (100's)	20 ком.	75.00	75.00
28.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Classic gold”	20 ком.	75.00	75.00
29.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Classic blue”	20 ком.	75.00	75.00

1	2	3	4	5	6	7
30.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Classic silver”	20 ком.	75.00	75.00
31.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next” (crveni)	20 ком.	75.00	75.00
32.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next” (plavi)	20 ком.	75.00	75.00
33.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next TFS” (Blue edition)	20 ком.	75.00	75.00
34.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next TFS” (Red edition)	20 ком.	75.00	75.00
35.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Next TFS” (Azure edition)	20 ком.	75.00	75.00
36.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Bond Street” (srebrni)	20 ком.	75.00	75.00
37.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Drina” (tvrdо pakovanje)	20 ком.	70.00	70.00
38.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Drina” (meko pakovanje)	20 ком.	70.00	70.00
39.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Дрина” (без филтера)	20 ком.	75.00	75.00
40.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Bond Street” (crveni)	20 ком.	75.00	75.00
41.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Bond Street” (plavi)	20 ком.	75.00	75.00
42.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Box”	20 ком.	70.00	70.00
43.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Export” (meko pakovanje)	20 ком.	70.00	70.00
44.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Export” (tvrdо pakovanje)	20 ком.	70.00	70.00
45.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best” (tvrdо pakovanje)	20 ком.	70.00	70.00
46.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Morava” (tvrdо pakovanje)	20 ком.	70.00	70.00
47.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Vek”	20 ком.	70.00	70.00
48.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„MOND”	20 ком.	70.00	70.00
49.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (crveni, pakovanje od 10 cigareta)	10 ком.	70.00	70.00
50.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (zlatni, pakovanje od 10 cigareta)	10 ком.	70.00	70.00

Ове малопродајне цене објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Директор,
Милица Бисић, с.р.

У складу са чланом 68. Закона о дувану („Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 90/07) и чланом 40ђ Закона о акцизама („Службени гласник РС”, бр. 22/01, 73/01, 80/02, 43/03, 72/03, 43/04, 55/04, 135/04, 46/05, 101/05 – др. закон и 61/07), ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш објављује малопродајне цене дуванских прерађевина, које важе од 29. децембра 2008. године

МАЛОПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ

Ред. бр.	Увозник	Врста дуванске прерађевине	Марка дуванске прерађевине	Паковање	Малопродајна цена (у динарима)	
					по јед. мере	по паковању
1	2	3	4	5	6	7
1.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Virginia Slims Uno” (crno pakovanje)	20 ком.	160.00	160.00
2.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Virginia Slims Uno” (belo pakovanje)	20 ком.	160.00	160.00
3.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Parliament Super Slims”	20 ком.	150.00	150.00
4.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Eve Divine Slims”	20 ком.	140.00	140.00
5.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Eve Mystique Slims”	20 ком.	140.00	140.00
6.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (crveni, metalno pakovanje)	20 ком.	135.00	135.00
7.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Marlboro” (zlatni, metalno pakovanje)	20 ком.	135.00	135.00
8.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Assos Slim Style”	20 ком.	110.00	110.00
9.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Slims”	20 ком.	90.00	90.00
10.	ДИН „Фабрика дувана” а.д. Ниш	цигарета	„Best Slims” (plavi)	20 ком.	90.00	90.00

Ове малопродајне цене објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Директор,
Милица Бисић, с.р.

У складу са чланом 68. Закона о дувану („Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 90/07) и чланом 40ђ Закона о акцизама („Службени гласник РС”, бр. 22/01, 73/01, 80/02, 43/04, 55/04, 135/04, 46/05, 101/05 – др. закон и 61/07),

Произвођач „Монус” д.о.о. објављује малопродајне цене дуванских прерађевина, које важе наредног дана од објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”

МАЛОПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ

Ред. бр.	Произвођач	Врста дуванске прерађевине	Марка дуванске прерађевине	Паковање	Малопродајна цена (у динарима)	
					по јед. мере	по паковању
1	2	3	4	5	6	7
1.	Монус д.о.о.	цигарете	„DE SANTIS slim” (white)	20 ком.	120	120
2.	Монус д.о.о.	цигарете	„DE SANTIS slim” (black)	20 ком.	120	120
3.	Монус д.о.о.	цигарете	„DE SANTIS slim” (red)	20 ком.	120	120
4.	Монус д.о.о.	цигарете	„DE SANTIS classic” (red)	20 ком.	120	120
5.	Монус д.о.о.	цигарете	„DE SANTIS classic” (white)	20 ком.	120	120

Ове малопродајне цене објавити у „Службеном гласнику РС”.

Директор,
Маријана Лазих, с.р.

На основу члана 21. Закона о привредним коморама („Службени гласник РС”, број 65/01) и члана 27. Статута Регионалне привредне коморе Нови Сад,

Скупштина Регионалне привредне коморе Нови Сад, на седници одржаној 4. децембра 2008. године, донела је

ОДЛУКУ

о утврђивању основице, стопе, начину и роковима плаћања чланарине Регионалној привредној комори Нови Сад за 2009. годину

Члан 1.

Привредна друштва и други облици организовања који обављају привредну делатност, банке и друге финансијске организације, организације за осигурање имовине и лица, институције које обављају делатност у области науке и други чланови Регионалне привредне коморе Нови Сад (у даљем тексту: Комора) обрачунавају и плаћају чланарину Комори за 2009. годину по стопи од 0,29%.

Члан 2.

Основицу по којој се плаћа чланарина Комори чине остварене бруто зараде запослених, без умањења по основу ослобађања и олакшица.

Члан 3.

Чланови Коморе који имају од 0 до 10 запослених плаћају чланарину Комори у паушалном износу од 15.000,00 динара годишње, са роком уплате до 30. јуна 2009. године.

Члан 4.

Предузетници (занатске, угоститељске, трговачке радње и други облици пословања), плаћају чланарину Комори по стопи од 1% на основицу, на коју плаћају порез на доходак грађана за приходе од обављања самосталне делатности. Разрез и наплату чланарине из става 1. овог члана врше општа удружења предузетника са седиштем на подручју Коморе и исту користе за финансирање својих редовних делатности.

Приликом сваке уплате чланарине, општа удружења предузетника дужна су да Комори доставе документовани извештај о висини укупно наплаћене чланарине за тај месец.

Члан 5.

Чланарина из чл. 1. и 3. ове одлуке уплаћује се на текуће рачуне Регионалне привредне коморе Нови Сад, број 355-1003257-73 код „Војвођанске банке” а.д. Филијала Нови Сад, 160-932202-77 код „Банке интезе” Нови Сад, 245-0155352101124-85 код „Агробанке” а.д. Нови Сад и број 310-49-66 код НЛБ „Континентал банке” а.д. Нови Сад, на дан исплате зарада и уплате пореза и доприноса из зараде запослених, са позивом на број ПИБ-а.

Члан 6.

Чланови Коморе из члана 1. ове одлуке обрачунавају и плаћају чланарину Комори, приликом сваке исплате зарада запослених.

Члан Коморе даје налог за пренос средстава у висини обрачунате чланарине Комори, пословној банци код које има текући рачун, са којег је извршена исплата зарада.

Ако члан Коморе врши исплату зарада са више текућих рачуна, дужан је да изда налог за пренос средстава на име чланарине Комори, сразмерно обрачунатим и исплаћеним зарадама са тог рачуна.

Пословна банка, код које члан Коморе врши исплату зарада, извршиће у складу са чланом 9. став 6. Закона о платном промету („Службени лист СРЈ”, бр. 3/02, 5/03 и „Службени гласник РС”, бр. 43/04 и 62/06) исплату зарада, уз подношење налога за плаћање чланарине Комори, сагласно овој одлуци.

Члан 7.

Овлашћује се Управни одбор Коморе да доноси измене и допуне ове одлуке, ако у току 2009. године дође до значајних промена које битније утичу на финансирање Коморе.

Члан 8.

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од објављивања у „Службеном гласнику РС”, и „Службеном листу АП Војводине”, а примењиваће се од 1. јануара 2009. године.

Број 1409-1/08-7
У Новом Саду, 5. децембра 2008. године
Регионална привредна комора Нови Сад
Председник Скупштине,
Милинко Цицмил, с.р.

На основу члана 19. став 2. тачка 9. Закона о коморама здравствених радника и члана 35. став 3. Статута Стоматолошке коморе Србије (у даљем тексту: СКС),

Скупштина СКС је на седници одржаној 8. децембра 2007. године, већином гласова донела

ОДЛУКУ

I. Утврђује се висина чланарине чланова Стоматолошке коморе Србије у износу од EUR 5,00 у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан уплате на месечном нивоу.

II. Чланарина се уплаћује на рачун Стоматолошке коморе уз обавезну назнаку – позив на број ЈМБГ: – месец и година уплате.

III. Чланови Коморе који су у заостатку са уплатама чланарине дужни су код накнадне уплате прихватити наплату припадајуће законске камате.

IV. Ова одлука се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије” и ступа на снагу осмог дана од дана објављивања.

Председник Скупштине СКС,
др Миломир Јелчић, с.р.

На основу члана 19. став 2. тачка 10. Закона о коморама здравствених радника и члана 35. став 3. Статута Стоматолошке коморе Србије (у даљем тексту: СКС),

Скупштина СКС је на седници одржаној 13. октобра 2007. године, већином гласова донела

ОДЛУКУ

I. Утврђује се висина надокнаде за упис у Именик чланова Стоматолошке коморе Србије у износу од 1.000,00 динара.

II. Утврђује се висина надокнаде за издавање и обнављање лиценце у износу од 1.000,00 динара.

III. Ова одлука се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије” и ступа на снагу осмог дана од дана објављивања.

Председник Скупштине СКС,
др Миломир Јелчић, с.р.

На основу члана 19. став 2. тачка 10. Закона о коморама здравствених радника и члана 35. став 3. Статута Стоматолошке коморе Србије (у даљем тексту: СКС),

Скупштина СКС је на седници одржаној 8. децембра 2007. године, већином гласова донела

ОДЛУКУ

I. Утврђује се висина надокнаде за издавање Извода из именика, уверења и потврда о евиденцијама које Комора води у износу РСД 200,00.

II. Надокнада се уплаћује на рачун Стоматолошке коморе.

III. Пре издавања Извода из именика, уверења или потврда о евиденцијама, члан Коморе је дужан показати копију уплатнице којом је надокнада плаћена.

IV. Ова одлука се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије” и ступа на снагу осмог дана од дана објављивања.

Председник Скупштине СКС,
др Миломир Јелчић, с.р.

На основу члана 44. Закона о приватизацији („Службени гласник РС”, бр. 38/01, 18/03, 45/05 и 123/07) и одлуке Управног одбора Ветеринарске станице „Смедерево” из Смедерева, донете на седници 30. септембра 2008. године, директор Ветеринарске станице упућује

ЈАВНИ ПОЗИВ

за упис удела без накнаде

Емитент: Ветеринарска станица „Смедерево” из Смедерева, Станоја Главаша 2.

Матични број: 07644531.

Процењена вредност државног капитала на дан на који је урађена процена 31. децембра 2007. године, по решењу о верификацији процене је 10.156.000,00 динара.

Делатност: 85200 – Ветеринарске активности.

Број запослених: 15.

1. Државни капитал износи 10.156.000,00 динара.

2. Купац, у складу са уговором о продаји државног капитала, стиче 70% државног капитала, што износи 7.109.200,00 динара.

Запослени могу стећи највише 30% укупног државног капитала Ветеринарске станице, што износи 3.046.800,00 динара.

Акцијском фонду, у складу са Законом о приватизацији, преноси се удео који је престао после продаје капитала и преноса удела запосленима, ради продаје.

3. Право на стицање удела без накнаде имају држављани Републике Србије који су запослени или су раније били запослени у Ветеринарској станици (у даљем тексту: запослени).

Запослени имају право на стицање удела без накнаде чија је укупна номинална вредност 200 EUR, у динарској противвредности, за сваку пуну годину радног стажа у Ветеринарској станици, по званичном курсу на дан објављивања јавног позива за упис удела.

Право на стицање удела може се остварити највише за 35 година радног стажа.

Ако је вредност капитала за стицање удела без накнаде мања од укупне вредности капитала који запослени стичу без накнаде, запослени стичу право на мању вредност удела, сразмерно односно тих вредности.

Приликом уписа удела, запослени, као уписници бесплатних удела прилажу доказ о:

- држављанству Републике Србије,
- радном стажу у Ветеринарској станици,
- фотокопију личне карте.

4. Упис удела ће се спровести у просторијама Ветеринарске станице „Смедерево” у Станоја Главаша 2 у Смедереву, сваког радног дана и суботом, од 8,00 до 14,00 часова.

Удели се уписују потписивањем изјаве о упису удела – уписнице. Удели се могу уписати лично или преко заступника, уз прилагање овереног овлашћења.

Приликом уписа удела запослени могу, по свом избору, овластити лице које ће их заступати на Скупштини Ветеринарске станице.

По потписивању уписнице запосленима ће се издати потврда о упису удела.

Рок за упис удела почиње да тече од 8. октобра 2008. године, са почетком у 8,00 часова, и завршава се 22. октобра 2008. године у 14,00 часова.

5. После спроведеног поступка приватизације уписници удела ће добити оверене потврде о својини над уделом, које ће заменити уписнице.

Власници удела имају следећа права:

- право на учешће у раду Скупштине,
- право на исплату дивиденде,
- право учешћа у подели ликвидационог вишка по ликвидацији друштва.

6. Овај позив објављује се на огласној табли Ветеринарске станице „Смедерево”, у дневном листу „Глас јавности” и у „Службеном гласнику РС”.

Све додатне информације могу се добити на телефон/факс 026/221-920.

Директор,
Душан Трајковић, с.р.

**Поштовани претплатници,
срећне божићне и новогодишње празнике
жели Вам ЈП Службени гласник**

Искористите новогодишњу понуду – претплатници који уплате претплату на штампано издање „Службеног гласника РС” за 2009. или дају писмену гаранцију плаћања до 31. 12. 2008. године, поред попушта од 5% добијају бесплатан ЦД са свим бројевима „Службеног гласника РС” из 2008. године.

НЕ ТРЕБАЈУ ВАМ ПОСРЕДНИЦИ – БУДИТЕ НА ИЗВОРУ ИНФОРМАЦИЈА!!!

Само прописи објављени у „Службеном гласнику РС” су важећи прописи!!!

Додатне информације на тел.: 011/ 3629 699, 3629 160
e-mail: pretplata@slglasnik.com, www.slglasnik.com

Издавач **ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК”** Београд, Краља Милутина 27

Директор и главни и одговорни уредник **Слободан Гавриловић**

Уредник **Жељко Ђорац**, заменик уредника **Љиљана Голубовић**, уредник ојаса **Горанка Свилар**

Технички уредници **Игор Ђорђевић** и **Синиша Орсић**

Телефони: Редакција 30-60-333 и 30-60-529; Огласи 30-65-761 и 30-60-308; Претплата 36-29-699; Продаја 30-65-764, факс 36-29-140

(ПИБ: SR100002782) (МАТИЧНИ БРОЈ: 07453710) (ТЕКУЋИ РАЧУН: 160-14944-58)

Штампа: ЈП „Службени гласник”, Штампарија „Гласник”, Лазаревачки друм 13–15

САДРЖАЈ

АКЦИЈЕ

Обавештење Агенције за приватизацију
у вези са стицањем статуса носиоца
права на бесплатне акције и новчану накнаду 2

ЈАВНЕ НАБАВКЕ

Добра 2
Услуге 6
Радови 7
Одлуке 9

Обавештења 9
Измене и допуне 12
Продужења рокова 13
Поништења 13

ОСТАЛИ ОГЛАСИ

Конкурси 13
Судски огласи 14
Печати 16

Обавештења/ликвидације 16
Изгубљене исправе 16

►►►►►►►► Препоручујемо

УГОВОРНА ЧИТАНКА, у четири тома, аутора Драгољуба Симоновића

попуст
20%

УГОВОРНА ЧИТАНКА I, 2007.
класични уговори грађанској права
тврђ повез, 17 x 24 cm, ћирилица,
656 стр. + CD
Шифра: 101669
Цена: 5.400,00 дин.
Цена са попустом: 4.320,00 дин.

У ПРИПРЕМИ III И IV КЊИГА!

УГОВОРНА ЧИТАНКА II, 2008.
уговори привредној (шрјовинској)
права; уговори о шјажмшерини;
уговори радној права...
тврђ повез, 17 x 24 cm, ћирилица,
650 стр. + CD
Шифра: 101861
Цена: 5.400,00 дин.
Цена са попустом: 4.320,00 дин.

АКЦИЈЕ

АГЕНЦИЈА ЗА ПРИВАТИЗАЦИЈУ

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ**у вези са стицањем статуса носиоца права на бесплатне акције и новчану накнаду**

Агенција за приватизацију овим путем обавештава јавност да, услед неажурног поступања одређеног броја локалних самоуправа које нису доставили тражене податке у законском року, постоји могућност да око милион пријављених лица не добије потврду до 31. децембра 2008. године.

Наиме, Агенција за приватизацију поступак контроле испуњености законом прописаних услова спроводи у сарадњи са надлежним државним органима, који су у обавези да доставе тражене податке Агенцији за приватизацију, и то у року од 7 дана од подношења захтева, а све у складу са чланом 5. Уредбе о поступку и начину евиденције грађана који имају право на новчану накнаду и на пренос акција без накнаде.

У циљу заштите интереса грађана који су се уредно пријавили за бесплатне акције и новчану накнаду, Агенција за приватизацију и овим путем апелује на надлежне државне органе да доставе тражене податке у најкраћем могућем року, јер без адекватне сарадње са свим укљученим државним институцијама, поступак није могуће спровести у прописаном року.

Општине које до данас нису доставили тражене податке су:

Суботица, Чачак, Зрењанин, Нови Пазар, Пожаревац, Сомбор, Инђија, Пријепоље, Власотинце, Ћуприја, Приштина, Ивањица, Ковин, Деспотовац, Богатић, Александровац, Прибој, Рашка, Ђиљане, Кладово, Чајетина, Крупањ, Пећинци, Сента, Житорађа, Кнић, Косовска Каменица, Жагубица, Липљан, Медвеђа, Бач, Бабушница, Косово Поље, Сечањ, Мали Иђош, Чока, Обилић, Витина, Опово, Ново Брдо, Алибунар, Подујево и Глоговац.

19099

ЈАВНЕ НАБАВКЕ**ДОБРА**

На основу члана 72. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02 и 55/04)

АГЕНЦИЈА ЗА КОНТРОЛУ ЛЕТЕЊА
СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ ДОО
11000 Београд, Трг Николе Пашића 10

оглашава

ЈАВНИ ПОЗИВ

**за прикупљање понуда у отвореном поступку
за набавку анализатора протокола
(број 100/Д/08)**

Право учешћа у поступку имају сва правна и физичка лица која испуњавају услове из члана 45. Закона о јавним набавкама. Понуђачи су дужни да уз понуду доставе доказе о испуњености услова утврђене у члану 46. Закона о јавним набавкама, као и друга документа и обрасце садржане у конкурсној документацији.

Увид у конкурсну документацију и преузимање конкурсне документације се може извршити одмах, а најкасније у року од 20 дана од датума објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”, сваког радног дана од 10,00 до 12,00 часова на адреси наручиоца, канцеларија 36. Представник понуђача обавезно подноси овлашћење за преузимање конкурсне документације са назнаком: „За преузимање конкурсне документације по јавном позиву број 100/Д/08”.

На захтев понуђача, конкурсна документација се може доставити понуђачу поштом или електронском поштом. Након пријема писаног захтева, конкурсна документација ће бити одмах послата поштом или електронском поштом. Наручилац не сноси никакву одговорност у случају нестанка документа или закаснеле испоруке.

Понуде са свим потребним прилозима се достављају поштом или непосредно у затвореној конверти, са назнаком: „Понуда за набавку анализатора протокола – не отварати”, на адресу: Агенција за контролу летења Србије и Црне Горе д.о.о., 11000 Београд, Трг Николе Пашића 10. На полећини конверте обавезно читко навести назив, адресу, факс и телефон понуђача.

Рок за достављање понуда је 30 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”. Благовременим ће се сматрати све понуде које су поднете до последњег дана наведеног рока на адресу наручиоца до 15,00 часова, без обзира на начин на који су послате. Уколико рок истиче на дан који је нерадан, као последњи дан наведеног рока сматраће се први следећи радни дан до 15,00 часова.

Понуда мора бити поднета у оригиналу, јасна и недвосмислена, читко попуњена и оверена печатом или потписом овлашћеног лица понуђача. Неблаговремене, незатворене, непотпуне понуде као и понуде које нису у складу са јавним позивом неће бити разматране.

Јавно отварање понуда из јавног позива обавиће се истог дана по окончању рока за подношење понуда у 15,30 часова, на адреси наручиоца. Представници понуђача који учествују у поступку јавног отварања понуда подносе пуномоћје за учешће у поступку.

Записник о отварању понуда доставиће се свим понуђачима у року од три дана од окончања поступка отварања понуда.

Оцењивање и рангирање понуда ће се обавити по критеријуму најниже понуђене цене у складу са чланом 55. Закона о јавним набавкама.

Одлука о додели уговора о јавној набавци биће донета у року од 30 дана од јавног отварања понуда.

Сва додатна обавештења и информације о јавном позиву могу се добити, сваког радног дана од 10,00 до 12,00 часова, а најкасније пет дана пре истека рока за подношење понуда на телефон 011/3218-013, факс 011/3240-456, e-mail: tender100@smatsa.rs

Особа за контакт је Ђорђе Метикош.

18966

На основу члана 69. и члана 72. став 1. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05) и члана 23. Статута Републичког завода за здравствено осигурање („Службени гласник РС”, бр. 38/06, 25/07, 64/07 и 99/07)

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ
11000 Београд, Јована Маринковића 2

објављује

ЈАВНИ ПОЗИВ

**за прикупљање понуда у отвореном поступку за јавну набавку
материјала за дијализу – заједнички материјал за све типове
дијализних машина за 2009. годину**

Републички завод за здравствено осигурање спроводи поступак јавне набавке и позива све заинтересоване понуђаче да поднесу своје понуде.

Предмет јавне набавке: материјал за дијализу – заједнички материјал за све типове дијализних машина за 2009. годину.

Додела уговора извршиће се у отвореном поступку.

Предмет јавне набавке: материјал за дијализу – заједнички материјал за све типове дијализних машина за 2009. годину, обликован је по партијама и то:

- партија 1 – low-flux, синтетска мембрана, површина од 1,3 до 1,4 m² стерилизација воденом паром – количина 110.016 ком.
- партија 2 – low-flux, синтетска мембрана, површина од 1,5 до 1,6 m² стерилизација воденом паром – количина 82.512 ком.
- партија 3 – low-flux, синтетска мембрана, површина од 1,7 до 1,8 m² стерилизација воденом паром – количина 54.996 ком.
- партија 4 – high-flux, синтетска мембрана, површина од 1,3 до 1,4 m² стерилизација воденом паром – количина 192.588 ком.
- партија 5 – high-flux, синтетска мембрана, површина од 1,6 до 1,8 m² стерилизација воденом паром – количина 82.512 ком.

- партија 6 – high-flux, синтетска мембрана, површина од 2,0 до 2,2 m² стерилизација воденом паром – количина 27.540 ком.
- партија 7 – концентрат за дијализну течност, алкални у паковању од 10 лит. – количина 440.000 ком.
- партија 8 – концентрат за дијализну течност, кисели, концентрација Са 1,75 mmol/l у паковању од 10 лит. – количина 264.108 ком.
- партија 9 – концентрат за дијализну течност, кисели, концентрација Са 1,50 mmol/l у паковању од 10 лит. – количина 88.068 ком.
- партија 10 – концентрат за дијализну течност, кисели, концентрација Са 1,25 mmol/l у паковању од 10 лит. – количина 88.068 ком.
- партија 11 – систем флуида за обављање хемодијализног третмана, кеса од 1 литар са luer-lok прикључцима – количина 605.260 ком.
- партија 12 – таблетирана со за реверзну осмозу чистоће преко 98% – количина 110.004 kg.
- партија 13 – игле за хемодијализу 14g: 15g: 16g – количина 1.100.328 ком.
- партија 14 – сет за укључење – количина 600.000 ком.

Право учешћа имају сва лица која испуњавају услове из члана 45. Закона о јавним набавкама, а испуњење ових услова дужни су да докажу на начин прописан чланом 46. Закона о јавним набавкама.

Недостављање било ког од тражених доказа понуду чини неисправном и таква понуда неће бити разматрана, већ ће бити одбијена.

Понуду може поднети и група понуђача – заједничка понуда.

У случају заједничке понуде (члан 51. Закона о јавним набавкама), група понуђача која подноси заједничку понуду мора доставити правни акт којим је регулисан њихов међусобни однос у извршењу уговора, као и да за сваког понуђача понаособ достави доказе о испуњености услова у складу са чланом 45. исправама из члана 46. Закона о јавним набавкама.

Код заједничке понуде, средства финансијског обезбеђења која су предвиђена конкурсном документацијом, обавеза су носиоца посла.

У случају заједничке понуде понуђачи одговарају наручиоцу неограничено солидарно.

Испуњеност услова понуђач доказује достављањем докумената наведених у конкурсној документацији, који морају бити оригинали или оверене копије.

Достављена документа не могу бити старија од шест месеци од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”.

Понуда мора бити јасна и недвосмислена, као и оверена печатом и потписом овлашћеног лица понуђача.

Понуђач може да достави понуду за целокупну набавку или за поједине партије.

Понуђач мора да достави понуду само за целе партије, а не за делове партија.

Понуда и остала документација која се односи на понуду морају бити на српском језику.

Понуда у делу који се односи на квалитет (сертификати или каталози), могу се доставити на енглеском или другом страном језику, које је понуђач на захтев наручиоца дужан да преведе на српски језик.

Преведена документација мора бити оверена од стране судског тумача.

У случају спора релевантна је верзија конкурсне документације, односно понуде на српском језику.

Увид у конкурсну документацију сви заинтересовани понуђачи могу извршити лично на адреси наручиоца, Јована Мариновића 2, канцеларија 13.

Обавештење у вези са учествовањем у поступку заинтересовани понуђачи могу добити сваког радног дана од 10,00 до 14,00 часова у пословним просторијама Републичког завода за здравствено осигурање, Јована Мариновића 2, Београд. Особа за контакт је Маја Недељковић телефон: 011/2053-638.

Конкурсна документација се може преузети на адреси наручиоца, у улици Јована Мариновића 2, у писарници – канцеларија 13, сваког радног дана у време од 10,00 до 14,00 часова и то од првог наредног радног дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”.

Приликом преузимања документације прилаже се овлашћење за преузимање документације, као и доказ о уплаћеном износу од 1.000,00 динара на рачун број 840-6657-42 (по моделу 97 и следеће 39-7423611-31) код Управе за трезор са назнаком: „За откуп конкурсне документације за јавну набавку материјала за дијализу – заједнички материјал за све типове дијализних машина за 2009. годину – ред. број ЈН 404-1-110/09-11”.

Сви трошкови учествовања у поступку предметне јавне набавке падају на терет понуђача.

Понуде се сачињавају према упутству наручиоца и достављају у року од 30 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”, и то најкасније до 11,00 часова последњег дана истека рока.

Благовременим се сматрају понуде које су приспеле наручиоцу до истека рока наведеног у претходном ставу, без обзира на начин на који су послате.

Уколико је последњи дан истека рока за достављање понуда нерадан дан, благовременим ће се сматрати понуде које су приспеле до 11,00 часова првог наредног радног дана.

Понуде се у запечаћеној коверти, могу послати поштом или доставити лично на адресу: Републички завод за здравствено осигурање, Јована Мариновића 2, Београд, канцеларија 13.

Коверат са понудом мора имати ознаку: „Понуда за јавну набавку материјала за дијализу – заједнички материјал за све типове дијализних машина за 2009. годину – за партију _____ (навести број партије/партија) – ред. број ЈН 404-1-110/09-11 – не отварати”. На полећини коверте понуђач наводи своју адресу, телефон и одговорно лице.

Цена у понуди мора бити исказана у динарима, без урачунатог ПДВ-а и мора бити фиксна тј. не може се мењати.

Понуда са варијантама није дозвољена.

Неисправне и неблаговремене понуде се неће разматрати, већ ће бити одбијене.

Јавно отварање понуда обавиће се у време назначено на првој страни конкурсне документације у просторијама наручиоца у Београду, Јована Мариновића 2, Београд.

За присуство приликом јавног отварања понуда потребно је овлашћење.

Наручилац ће извршити избор најповољнијег понуђача приликом критеријума – економски најповољнија понуда.

Оцењивање и рангирање понуда извршиће се према следећим критеријумима:

- цена без ПДВ-а
- референтна листа понуђача

Сваком од наведених критеријума одређен је релевантни значај (пондер) на основу посебног акта о утврђивању и вредновању који чини саставни део конкурсне документације тако да је укупан збир пондера 100.

Наручилац ће у року од 30 дана од отварања понуда донети Одлуку о додели уговора за предметну јавну набавку.

О донетој одлуци понуђачи ће бити обавештени у складу са Законом о јавним набавкама.

18985

На основу Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, број 39/02)

ЈП ЗА ПОДЗЕМНУ ЕКСПЛОАТАЦИЈУ УГЉА
у реструктурирању
35237 Ресавица, Петра Жалца 2

оглашава

ЈАВНИ ПОЗИВ
за прикупљање понуда у отвореном поступку
(ЈН број 12/08/606006)

Предмет набавке – лична заштитна средства.

ЈП за подземну експлоатацију угља – у реструктурирању Ресавица спроводи отворени поступак јавне набавке, и позива све заинтересоване понуђаче да поднесу своје понуде под условима из овог јавног позива и конкурсне документације.

Услови за учествовање: право учешћа на огласу имају сва страна и домаћа правна лица која испуњавају обавезне услове за учешће у поступку који су предвиђени чл. 45. и 46. Закона о јавним набавкама и чл. 14. и 15. Закона о изменама и допунама закона о јавним набавкама.

Уз понуду понуђач доставља и доказе о испуњености услова наведених у претходном ставу.

Место и време подношења понуда: понуђачи своје понуде подносе у затвореним ковертама, са назнаком назива и адресе понуђача на полећини коверте и броја јавног огласа 12/08/606006, поштом или лично преко архиве на следећу адресу: ЈП ПЕУ Ресавица – у реструктурирању Петра Жалца 2, 35237 Ресавица са назнаком: „Не отварати – понуда за јавни позив број 12/08/606006” и то у року од 30 дана од објављивања у „Службеном гласнику РС”, до 12,00 часова.

Преузимање конкурсне документације: заинтересовани понуђачи конкурсну документацију могу подићи сваког радног дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС”, у просторијама ЈП ПЕУ Ресавица (комерцијални сектор), од 7,00 до 13,00 часова или поштом уз доказ о уплати 5.000,00 динара на текући рачун ЈП

ПЕУ – у реструктурирању Ресавица 335-18203-60, Металс банка, или еквивалентан износ у еврима на девизни рачун ЈП ПЕУ Ресавица РС 35290017030000058704, УББГРСБГ Универзал банка а.д. за страна правна лица на име трошкова умножавања и достављања конкурсне документације. Уплаћена средства се не враћају.

Страни понуђачи прилажу она документа о испуњености услова која су им неопходна за учешће на тендерима у њиховој земљи, оверена од надлежног органа државе у којој имају седиште, односно амбасаде те државе у Републици Србији.

Критеријуми за оцењивање понуда: дати су у конкурсној документацији.

Отварање понуда: биће обављено јавно, у року предвиђеном у Закону о јавним набавкама, о чему ће понуђачи бити благовремено обавештени.

Непотпуне, неблагоприятне и незапечаћене понуде неће се разматрати.

Додатне информације: у вези са општим делом конкурсне документације на телефон 035/627-009 (комерцијални сектор ЈП ПЕУ – Остојић Дејан), а у вези са техничким делом конкурсне документације на телефон 035/627-254 (Јово Миљановић мр дипл. инж. руд.).

18983

На основу Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, број 39/02)

ЈП ЗА ПОДЗЕМНУ ЕКСПЛОАТАЦИЈУ УГЉА
у реструктурирању
35237 Ресавица, Петра Жалца 2

оглашава

ЈАВНИ ПОЗИВ
за прикупљање понуда у отвореном поступку
(ЈН број 13/08/606006)

Предмет набавке – ауто гуме и дампер гуме.

ЈП за подземну експлоатацију угља – у реструктурирању Ресавица спроводи отворени поступак јавне набавке, и позива све заинтересоване понуђаче да поднесу своје понуде под условима из овог јавног позива и конкурсне документације.

Услови за учествовање: право учешћа на огласу имају сва страна и домаћа правна лица која испуњавају обавезне услове за учешће у поступку који су предвиђени чл. 45. и 46. Закона о јавним набавкама и чл. 14. и 15. Закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама.

Уз понуду понуђач доставља и доказе о испуњености услова наведених у претходном ставу.

Место и време подношења понуда: понуђачи своје понуде подnose у затвореним ковертама, са назнаком назива и адресе понуђача на полеђини коверте и броја јавног огласа 13/08/606006, поштом или лично преко архиве на следећу адресу: ЈП ПЕУ Ресавица – у реструктурирању Петра Жалца 2, 35237 Ресавица са назнаком: „Не отварати – понуда за јавни позив број 13/08/606006” и то у року од 30 дана од објављивања у „Службеном гласнику РС”, до 12,00 часова.

Преузимање конкурсне документације: заинтересовани понуђачи конкурсну документацију могу подићи сваког радног дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС”, у просторијама ЈП ПЕУ Ресавица (комерцијални сектор), од 7,00 до 13,00 часова или поштом уз доказ о уплати 5.000,00 динара на текући рачун ЈП ПЕУ – у реструктурирању Ресавица 335-18203-60, Металс банка, или еквивалентан износ у еврима на девизни рачун ЈП ПЕУ Ресавица РС 35290017030000058704, УББГРСБГ Универзал банка а.д. за страна правна лица на име трошкова умножавања и достављања конкурсне документације. Уплаћена средства се не враћају.

Страни понуђачи прилажу она документа о испуњености услова која су им неопходна за учешће на тендерима у њиховој земљи, оверена од надлежног органа државе у којој имају седиште, односно амбасаде те државе у Републици Србији.

Критеријуми за оцењивање понуда: дати су у конкурсној документацији.

Отварање понуда: биће обављено јавно, у року предвиђеном у Закону о јавним набавкама, о чему ће понуђачи бити благовремено обавештени.

Непотпуне, неблагоприятне и незапечаћене понуде неће се разматрати.

Додатне информације: у вези са општим делом конкурсне документације на телефон 035/627-009 (комерцијални сектор ЈП ПЕУ – Остојић Дејан).

18983

На основу Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, број 39/02)

ЈП ЗА ПОДЗЕМНУ ЕКСПЛОАТАЦИЈУ УГЉА
у реструктурирању
35237 Ресавица, Петра Жалца 2

оглашава

ЈАВНИ ПОЗИВ
за прикупљање понуда у отвореном поступку
(ЈН број 14/08/606006)

Предмет набавке – јамска челична подграда.

ЈП за подземну експлоатацију угља – у реструктурирању Ресавица спроводи отворени поступак јавне набавке, и позива све заинтересоване понуђаче да поднесу своје понуде под условима из овог јавног позива и конкурсне документације.

Услови за учествовање: право учешћа на огласу имају сва страна и домаћа правна лица која испуњавају обавезне услове за учешће у поступку који су предвиђени чл. 45. и 46. Закона о јавним набавкама и чл. 14. и 15. Закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама.

Уз понуду понуђач доставља и доказе о испуњености услова наведених у претходном ставу.

Место и време подношења понуда: понуђачи своје понуде подnose у затвореним ковертама, са назнаком назива и адресе понуђача на полеђини коверте и броја јавног огласа 14/08/606006, поштом или лично преко архиве на следећу адресу: ЈП ПЕУ Ресавица – у реструктурирању Петра Жалца 2, 35237 Ресавица са назнаком: „Не отварати – понуда за јавни позив број 14/08/606006” и то у року од 30 дана од објављивања у „Службеном гласнику РС”, до 12,00 часова.

Преузимање конкурсне документације: заинтересовани понуђачи конкурсну документацију могу подићи сваког радног дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС”, у просторијама ЈП ПЕУ Ресавица (комерцијални сектор), од 7,00 до 13,00 часова или поштом уз доказ о уплати 5.000,00 динара на текући рачун ЈП ПЕУ – у реструктурирању Ресавица 335-18203-60, Металс банка, или еквивалентан износ у еврима на девизни рачун ЈП ПЕУ Ресавица РС 35290017030000058704, УББГРСБГ Универзал банка а.д. за страна правна лица на име трошкова умножавања и достављања конкурсне документације. Уплаћена средства се не враћају.

Страни понуђачи прилажу она документа о испуњености услова која су им неопходна за учешће на тендерима у њиховој земљи, оверена од надлежног органа државе у којој имају седиште, односно амбасаде те државе у Републици Србији.

Критеријуми за оцењивање понуда: дати су у конкурсној документацији.

Отварање понуда: биће обављено јавно, у року предвиђеном у Закону о јавним набавкама, о чему ће понуђачи бити благовремено обавештени.

Непотпуне, неблагоприятне и незапечаћене понуде неће се разматрати.

Додатне информације: у вези са општим делом конкурсне документације на телефон 035/627-009 (комерцијални сектор ЈП ПЕУ – Остојић Дејан), а у вези са техничким делом конкурсне документације на телефон 035/627-253 (технички сектор ЈП ПЕУ – Ковачић Петар, дипл. инж. маш.).

18983

ГИНЕКОЛОШКО-АКУШЕРСКА КЛИНИКА
„НАРОДНИ ФРОНТ”

11000 Београд, Краљице Наталије 62

објављује

ЈАВНИ ПОЗИВ
за прикупљање понуда у отвореном поступку
за доделу уговора о јавној набавци добара
шавног материјала
(број 8-3)

Предмет јавног позива обликован је у више партија, тако да се свака партија може уговорати засебно. Понуђач може да конкурише за једну, више или све партије, и то:

Генерички назив	Дебљина	Дужина конца	Дужина конца	Тип игле
1	2	3	4	5
Партија 1 Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	0	40 mm	90 cm	округла
Партија 2 Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	0	36 mm	90 cm	округла
Партија 3 Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	1	40 mm	90 cm	округла

	1	2	3	4	5
Партија 4	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	1	36 mm	90 cm	округла
Партија 5	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2	45 mm	90 cm	округла
Партија 6	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2	40 mm	90 cm	округла
Партија 7	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2	36 mm	90 cm	округла
Партија 8	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2/0	26 или 31 mm	75 cm	округла
Партија 9	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	3/0	26 или 31 mm	75 cm	округла
Партија 10	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2	48 mm	75 cm	округла
Партија 11	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	0	36 mm	90 cm	кожна
Партија 12	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	1	36 mm	70 cm	кожна
Партија 13	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2/0	26 mm	75 cm	кожна
Партија 14	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	0	35 mm	75 cm	округла пљосната
Партија 15	Polyglactin 910 или Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2/0	26 mm	70 cm	округла
Партија 16	Poligleciprone 25	1	45 mm	90 cm	округла
Партија 17	Poligleciprone 25	0	40 mm	75 cm	округла
Партија 18	Poligleciprone 25	2/0	26 mm	75 cm	округла
Партија 19	Poligleciprone 25	3/0	26 mm	75 cm	округла
Партија 20	Poligleciprone 25	1	40 mm	70 cm	округла
Партија 21	Poligleciprone 25	0	40 mm	70 cm	округла
Партија 22	Poligleciprone 25	2/0	26 mm	70 cm	округла
Партија 23	Polyamide pseudo monofilament SUPRAMID или еквивалент	2	нема иглу	обичан 150 cm	округла
Партија 24	Polyamide 6	2/0	26,31 mm	75 cm	кожна
Партија 25	Silk, Svila (ligature)	0		45 cm	
Партија 26	Silk, Svila,	2/0	30 mm	75 cm	кожна
Партија 27	Silk, Svila,	0	36 mm	75 cm	кожна
Партија 28	Polyglactin braided, Polyglycolic Acid Suture (PGA) ASSUFIL или еквивалент	2	40 mm	70 cm	кожна
Партија 29	Polyglactin braided, Polyglycolic Acid Suture (PGA)	1	45 mm	90 cm	округла
Партија 30	Polyglactin braided, Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2/0	26 mm	75 cm	округла
Партија 31	Polyglactin braided, Polyglycolic Acid Suture (PGA) DEXON-II или еквивалент	2	37 mm	75 cm	округла
Партија 32	Polyglactin 910 Polyglycolic Acid Suture (PGA)	2-0	28 mm	75 cm	округла пљосната

Право учешћа у поступку имају сва правна и физичка лица која поднесу доказе из члана 46. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03 и 55/04), којима доказују испуњеност услова из члана 45. Закона.

Увид и преузимање конкурсне документације може се извршити у року од 15 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”. Преузимање конкурсне документације могуће је након уплате износа од 500,00 динара по партији, неповратно, на текући рачун наручиоца број 840-198667-95. Конкурсна документација се преузима код референта за јавне набавке ГАК „Народни фронт”, Краљице Наталије 62, Београд, сваког радног дана од 9,00 до 15,00 часова. Конкурсна документација се може преузети уз презентацију оригиналног доказа о бесповратној уплати износа за откуп конкурсне документације, прилагање овлашћења за представника који преузима конкурсну документацију и потврде о извршеном евидентирању за ПДВ (уколико је у систему ПДВ-а).

Понуде се достављају на оригиналном обрасцу Клинике у затвореним ковертама, за сваку партију посебно (назначити број партије на коверти) поштом или лично преко писарнице на адресу ГАК „Народни фронт”, Краљице Наталије 62, Београд, са назначењем: „Јавна набавка 8-3”, а најкасније истеком 30. дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС” до 11,00 сати, уз обавезну назнаку података о самом понуђачу и лицу овлашћеном за даљи контакт.

Неблаговремене, непотпуне и неуредне понуде неће бити узимане у разматрање.

Уколико рок истиче на дан који је нерадан, за последњи дан достављања понуда сматраће се први следећи радни дан до 11,00 часова.

Отварање понуда извршиће се последњег дана који је одређен за предају понуда са почетком у 11,30 часова, у свечаној сали Клинике на другом спрату.

Не прихватају се понуде са варијантама.

Наручилац задржава право да у случају неодговарајућих или неповољних понуда одустане од избора, односно поништи оглас без било каквих накнадних обавеза према понуђачима.

Додатне информације заинтересовани понуђачи могу добити на телефон 2068-326. Особа за контакт је Радица Александрић.

18970

На основу чл. 69 и 72. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

СПЕЦИЈАЛНА БОЛНИЦА ЗА ЦЕРЕБРОВАСКУЛАРНЕ БОЛЕСТИ „СВЕТИ САВА” 11000 Београд, Немањина 2

објављује

ЈАВНИ ПОЗИВ

за прикупљање понуда за доделу набавке добара
дигиталног ангиографског уређаја са флатпанелом (моноплане)
у отвореном поступку

1. Предмет уговора о јавној набавци добара је дигитални ангиографски уређај са флатпанелом (моноплане).

Технички захтеви уређаја – спецификација, саставни је део тендерске документације.

2. Право учешћа у поступку имају сва заинтересована правна и физичка лица која испуњавају обавезне услове из чл. 45. и 46. Закона о јавним набавкама.

Доказе о испуњености услова понуђач је обавезан да достави уз понуду.

3. Понуда мора бити сачињена на српском језику на преузетом обрасцу понуде, јасна и недвосмислена, као и оверена печатом и потписом. Вредности у понуди морају бити исказане у динарима без обрачуна ПДВ-а.

Понуда са варијантом није дозвољена.

4. Увид у конкурсну документацију и преузимање конкурсне документације може се извршити у року од 20 дана од јавног позива у „Службеном гласнику РС”, у просторијама правне службе, Немањина 2, сваког радног дана од 9,00 до 14,00 часова, уз доказ о уплати износа од 5.000,00 динара за накнаду трошкова, на рачун наручиоца број 840-642667-02 који се води код Управе за трезор. Уплаћена средства се не враћају.

5. Критеријум за оцењивање понуда је економски најповољнија понуда.

Прецизан опис критеријума садржан је у тендерској документацији.

6. Сви понуђачи су дужни да уз понуду доставе:

– оригинално писмо о намерама банке да ће у случају да понуђач добије посао, издати банкарску гаранцију за добро извршење посла, у висини 10% укупно уговорене обавезе са ПДВ-ом, са роком важности три дана након пуштања уређаја у рад,

– оригинално писмо о намерама банке да ће у случају да понуђач добије посао, издати банкарску гаранцију у висини уговореног аванса, са ПДВ-ом, са роком важности три дана након пуштања уређаја у рад,

– оригинално писмо о намерама банке да ће у случају да понуђач добије посао, издати банкарску гаранцију за отклањање недостатака у гарантном року, у висини 5% укупно уговорене обавезе са ПДВ-ом, са роком важности датог гарантног рока на испоручени уређај,

– за озбиљност понуде, бланко меницу са меничним овлашћењем за корисника бланко менице на 5% вредности понуде са роком важности 60 дана.

7. Понуде се подносе у запечаћеном коверту на адресу Болнице, Београд, Немањина 2. Рок за подношење понуда је 30 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”.

Благовременим ће се сматрати све понуде које наручиоцу стигну најкасније последњег дана наведеног рока до 10,00 часова. Уколико рок истиче на дан који је нерадан, као последњи дан сматраће се први следећи радни дан.

Јавно отварање понуда ће се обавити истог дана, 15 минута након истека рока за подношење понуда, пред комисијом у просторијама Болнице, I спрат.

Неблаговремене понуде се неће разматрати.

Ближе информације на телефон 2642-831.

18992

СПЕЦИЈАЛНА БОЛНИЦА ЗА ПСИХИЈАТРИЈСКЕ БОЛЕСТИ „ДР СЛАВОЉУБ БАКАЛОВИЋ” 26300 Вршац, Подвршанска 13

оглашава

ЈАВНИ ПОЗИВ

за прикупљање понуда у отвореном поступку
за набавку добара

Предмет набавке:

- тачка 1 – лекови са „Д” листе,
- тачка 2 – увозни ињектабилни и течни препарати,

- тачка 3 – домаћи инјектабилни и течни препарати,
- тачка 4 – таблетирани препарати за психијатријску примену,
- тачка 5 – антипсихотици,
- тачка 6 – домаћи чврсти и получврсти препарати.

Понуде доставити за сваку тачку добара обавезно у удвојеним ковертама са назнаком редног броја и назива.

Приликом разматрања понуда прихватиће се искључиво комплетне понуде. Комисија може само у случају непостојања комплетне понуде за одређену тачку, прихватити и делимичну понуду.

Право учешћа имају сва правна и физичка лица, која у складу са Законом о јавним набавкама испуњавају услове из чл. 45. и 46.

Тендерска документација може се преузети у просторијама Специјалне болнице за психијатријске болести „Др Славољуб Бакаловић“ Вршац, Подвршанска 13, сваког радног дана од 10,00 до 13,00 часова уз уплату 5000,00 динара по тачки на име трошкова израде документације на текући рачун 840-64667-30, уз ознаку: „Трошкови огласа“.

Затворене понуде са знаком: „Понуда за (навести редни број и назив тачке из овог огласа) – не отворити“, доставити у року од 30 дана од објављивања у „Службеном гласнику РС“, на адресу Специјална болница за психијатријске болести „Др Славољуб Бакаловић“ Вршац, Подвршанска 13,00 до 14,00 часова.

Понуђачи су обавезни да уз понуду доставе и доказе о испуњавању услова из чл. 45. и 46. Закона о јавним набавкама.

Отварање понуда обавиће се првог наредног радног дана од истека огласа, у просторијама болнице, са почетком у 14,00 часова.

Избор економски најповољније понуде извршиће комисија за јавне набавке у року од осам дана од отварања понуде.

Непотпуне и неблаговремено достављене понуде неће се разматрати.

Наручилац задржава право да одустане од вршења избора уколико установи да ниједна понуда не одговара захтевима из конкурсне документације као и у случају да све понуде оцени као неповољне.

Све информације могу се добити на телефон 013/833-253 Софија Лекић-Чејић 013/833-225, локал 176, мр рн. Вирџинија Мунђан. 18994

На основу чл. 70. и 72. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС“, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05), у отвореном поступку јавне набавке добара

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА „ДРАГОЉУБ УДИЦКИ“
23300 Кикинда, Доситејева 43

објављује

ЈАВНИ ПОЗИВ
за прикупљање понуда у отвореном поступку
за набавку добара
(број 1/2008)

Предмет јавног позива за прикупљање понуда је набавка мириница за потребе Предшколске установе „Драгољуб Удицки“, према следећим партијама:

- I свињски бут без костију,
- II прерађена риба,
- III пилеће месо и прерађевине,
- V свеже воће и поврће,
- VI смрзнуто и конзервирано воће и поврће,
- IX тестенине,
- V уље и зачини,
- XI кондиторски производи.

Набавка се обавља на основу потреба наручиоца за 2008/2009 школску годину и сагласности Управе за јавне набавке број 404-02-3836/08. Испорука је по диспозицијама наручиоца, сукцесивно Франко магацини дечијих вртића (девет у граду и девет у селима у околини) и магацин централна кухиња, истоварено.

1. Право учешћа имају сва заинтересована домаћа или страна правна или физичка лица, регистрована за ову врсту делатности, која испуњавају услове за учешће у поступку, утврђене чл. 45. и 46. Закона о јавним набавкама, као и услове утврђене у овом јавном позиву и конкурсној документацији.

2. Уз понуду на оригиналном обрасцу, дефинисаном у конкурсној документацији, читко попуњену према датим елементима, потписану и оверену, понуђачи треба да доставе доказе о испуњености обавезних општих услова за учешће у поступку јавне набавке, утврђених у члану 46. Закона о јавним набавкама, у овереној фотокопији не старије од шест месеци од објављивања јавног позива, као и следеће доказе:

- биланс стања за 2005, 2006. и 2007. годину.

3. Заинтересовани понуђачи могу да доставе понуде на следећи начин:

– понуде се достављају у затвореној коверти, препоручено поштом или лично, на адресу: Предшколска установа „Драгољуб Удицки“, 23300 Кикинда, Доситејева 43, са знаком: „Понуда – не отворити“ и ознаком ЈНВВ број 1/2008, на полеђени коверте назив и адресу понуђача, до 21. јануара 2009. године, до 12,00 часова.

Понуде које стигну након овог рока (дана и сата), сматраће се неблаговременим и неће бити узете у разматрање.

Неће се разматрати неисправне, непотпуне и неодговарајуће понуде.

4. Понуђачи су обавезни да уплате неповратан износ од 500,00 динара на име накнаде за конкурсну документацију, на жиро рачун Установе број 840-73667-93, уз назнаку: „Конкурсна документација ЈНВВ 1/08“.

5. Сви заинтересовани понуђачи, уз писано овлашћење, могу извршити увид у конкурсну документацију, а комплет конкурсне документације могу, уз писано овлашћење и доказ о уплати накнаде за конкурсну документацију, преузети у Предшколској установи „Драгољуб Удицки“, Кикинда, Доситејева 43, у року од 30 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС“. После назначеног рока документација се не може преузети.

6. Јавно отварање понуда обавиће се 21. јануара 2009. године у 12,30 часова у присуству овлашћених представника понуђача, у просторијама Управе у Доситејевој 43. у Кикинди без посебног писменог позивања.

7. У складу са чланом 55. Закона о јавним набавкама, понуде ће бити оцењиване на основу критеријума, економски најповољнија понуда са поткритеријумима:

– квалитет производа	максимално 40 бодова
– техничке и технолошке предности	
и кадровска опремљеност	максимално 30 бодова
– поњена цена	максимално 20 бодова
– рок и услови плаћања	максимално 10 бодова

8. Оцена и избор најповољније понуде и додела уговора обавиће се у поступку сагласно са одредбама Закона о јавним набавкама.

О донетој одлуци сви понуђачи ће бити обавештени у складу са законом.

9. Понуда са варијантама није дозвољена.

10. Потпуним понудама сматраће се само понуде дате по свим позицијама у оквиру партије за коју се понуда подноси.

11. Наручилац задржава право да не изабере ниједног понуђача и да укине поједине ставке из позива, у сваком тренутку, уз писмено образложење.

12. Ближе информације у вези јавног позива и конкурсне документације могу се добити на тел. 0230/225-30 и 0230/212-30. Особе за контакт су Јела Величковић и Светлана Нинковић. 19008

УСЛУГЕ

На основу члана 70. став 1. тачка 2. и члана 72. став 1. тачка 1. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС“, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

ЈАВНО КОМУНАЛНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЗА ЈАВНЕ ГАРАЖЕ И ПАРКИРАЛИШТА
„ПАРКИНГ СЕРВИС“

11000 Београд, Краљице Марије 7

упућује

ЈАВНИ ПОЗИВ

за прикупљање понуда за јавну набавку услуга
у отвореном поступку израду главног пројекта ископа
и рефулмирања седимената Чукаричког рукавца
са управљањем опасним отпадом, за потребе чишћења дна
и обала Чукаричког рукавца до пројектованих кота
и габарита марине „Ада Циганлија“ и пловног пута реке Саве
у Београду
(број набавке 11-00-У-04/08)

ЈКП „Паркинг сервис“, Београд, у својству наручиоца, позива све заинтересоване понуђаче да поднесу понуде у писаној форми, за јавну набавку услуга, у свему према условима и у складу са конкурсном документацијом, а на основу објављеног јавног позива.

Предмет јавне набавке

Услуга – израде Главног пројекта ископа и рефулмирања седимената Чукаричког рукавца са управљањем опасним отпадом, за

потребе чишћења дна и обала Чукаричког рукавца и пловног пута реке Саве у Београду, у свему према условима из конкурсне документације и захтевима наручиоца из техничке документације.

Услови за учествовање

Право учешћа у поступку имају сва заинтересована лица која испуњавају обавезне услове за учешће у поступку у складу са чланом 45. Закона о јавним набавкама.

Понуђачи су дужни да уз понуду, која мора бити у целини припремљена у складу са овим јавним позивом и конкурсном документацијом, доставе доказе из члана 46. ЗЈН у оригиналу или овереној фотокопији у општини или у суду, који не могу бити старији од шест месеци од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”, изузев документа за која је то наручилац другачије захтевао.

Уз понуду и доказе из члана 46. ЗЈН, понуђач доставља и друга потребна документа, као и попуњене, потписане и оверене образце садржане у конкурсној документацији.

Уколико понуђач наступа са потпонуђачем или подноси заједничку понуду (конзорцијум), обавезан је да за подпонуђача, односно сваког члана конзорцијума, достави доказе о испуњености услова за учешће, сходно чл. 45. и 46. ЗЈН, на исти начин и у истом облику како се тражи за понуђача, с тим да је у случају наступања у конзорцијуму обавезан да достави и правни акт којим су регулисани њихови међусобни односи у извршењу уговора.

Ако понуђач има седиште у иностраној држави, документација за доказивање и установљивање квалификације мора бити оверена од стране надлежног органа државе у којој има седиште (управног или судског органа, односно привредне коморе) или амбасале те државе у Републици Србији. Уз обавезну документацију достављену на енглеском језику, понуђач је дужан да приложи и превод исте на српски језик, оверен од стране овлашћеног судског тумача за српски језик.

Преузимање конкурсне документације

Заинтересовани понуђачи могу извршити увид у конкурсну документацију и исту преузети на адреси наручиоца: Милентија Поповића 9 Нови Београд (објекат ЈП Центар „Сава”), 1 спрат, канцеларија Д-19, служба набавке, у року од 15 дана од објављивања јавног позива, од 9,00 до 15,00 часова сваког радног дана. Приликом преузимања конкурсне документације, понуђачи су дужни да доставе:

1. овлашћење за преузимање конкурсне документације на меморандуму понуђача (са подацима о: адреси, телефону, e-mail адреси и ПИБ-у);

2. доказ о уплати манипулативних трошкова у новчаном износу од 3.000,00 динара, који се бесповратно уплаћује на рачун ЈКП „Паркинг сервис” број 160-6835-38 код Banka Intesa а.д. Београд, сврха уплате: преузимање конкурсне документације по објављеном јавном позиву ЈКП „Паркинг сервис”, Београд, број 11-00-У-04/08.

Израда понуде

Понуде морају бити сачињене на српском језику. Код сачињавања понуде понуђачи морају да се у свему придржавају услова из конкурсне документације, поштујући минималне захтеве наручиоца, а уз понуду су дужни да доставе све тражене доказе. У противном таква понуда ће се сматрати неисправном и биће одбијена.

Понуде се достављају за предметну набавку услуга у целини.

Понуде са варијантама нису дозвољене.

Важност понуде мора да буде најмање 90 дана од јавног отварања понуда.

Понуђачи су обавезни да уз понуду доставе средства финансијског обезбеђења која су ближе дефинисана у конкурсној документацији.

Подношење понуда, место и рок

Понуђачи своје понуде подnose у затвореној коверти, са знаком броја набавке из овог јавног позива, а у обавези су да на полеђини коверте напишу тачан назив и адресу подносиоца понуде. У противном, наручилац не одговара уколико дође до превременог отварања понуда.

Понуде са доказима и прилозима који су тражени у конкурсној документацији, понуђачи могу предати непосредно у просторијама Архиве наручиоца ЈКП „Паркинг сервис”, Београд, Милентија Поповића 9, Нови Београд (просторије у Центру „Сава”), 1 спрат, канцеларија Д-17 – архива Предузећа, или доставити препоручено путем поште на исту наведену адресу.

На коверти са понудом мора стајати ознака – „понуда за јавну набавку услуге израде главног пројекта ископа и рефулирања седимената Чукаричког рукавца са управљањем опасним отпадом, за потребе чишћења дна и обала Чукаричког рукавца до пројектованих кота и габарита марине „Ада Циганлија” и пловног пута реке Саве у Београду, број набавке 11-00-У-04/08 – комисијски отворити”.

Рок за достављање понуда је 30 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”.

Благовременим ће се сматрати искључиво понуде које стигну на адресу наручиоца и буду заведене у архиви наручиоца, најкасније до 11,00 часова последњег дана рока за достављање понуда, укључујући и понуде упућене препоручено поштом.

Уколико рок за достављање понуда, истиче на дан који је нерадни или дан државног празника, као последњи дан рока сматраће се први наредни радни дан до 11,00 часова.

Отварање понуда

Отварање понуда обавиће се јавно, на дан истека рока за подношење понуда, са почетком у 14,00 часова, на адреси наручиоца без посебног позивања понуђача. Уколико је дан јавног отварања понуда, нерадни или дан државног празника, јавно отварање понуде извршиће се првог наредног радног дана у 14,00 часова.

Комисијском отварању могу присуствовати искључиво овлашћени представници понуђача уз писмено овлашћење за учешће у поступку јавног отварања понуда.

Критеријум за избор

Избор између достављених понуда извршиће се сходно члану 55. Закона о јавним набавкама према критеријуму – економски најповољнија понуда.

Вредновање елемената (поткритеријума) у оквиру наведеног критеријума је детаљније објашњено у конкурсној документацији, у делу под називом анализа и оцена понуда.

Одлуку о избору најповољнијег понуђача, наручилац ће донети у оквирном року од 20 дана од јавног отварања понуда.

Додатне информације и појашњења у вези са овим позивом и конкурсном документацијом могу се добити на телефоне: 011/2228-048, а за стучни део понуде 011/2228-067. Након откупа конкурсне документације понуђачи могу захтевати додатне информације и појашњења – искључиво писаним путем на e-mail адресу, назначену у конкурсној документацији, или предајом на адресу наручиоца у року од пет дана пре истека рока за достављање понуда, не рачунајући последњи дан наведеног рока.

15403

РАДОВИ

На основу чл. 70. и 72. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03 и 55/04)

ПРИВРЕДНО ДРУШТВО
ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
„ЕЛЕКТРОСРБИЈА” ДОО КРАЉЕВО
Огранак „Електродистрибуција Крушевац”
37000 Крушевац

објављује

ЈАВНИ ПОЗИВ

за доделу уговора у отвореном поступку за извођење радова на проширењу пословног простора у погону Александровац (број ОП-1/08)

1. Позивамо све заинтересоване понуђаче да доставе своје понуде ради доделе уговора за извођење радова под условима из овог јавног позива и конкурсне документације.

2. Предмет јавне набавке је извођење радова на проширењу пословног простора у погону Александровац, Привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије „Електросрбија” Краљево Огранак „Електродистрибуција Крушевац”.

3. Право учешћа имају сви понуђачи регистровани за одговарајућу делатност, који поднесу доказе из члана 46. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03 и 55/04), којима доказују испуњавање услова из члана 45. Закона о јавним набавкама, као и документацију утврђену конкурсном документацијом.

4. Заинтересовани понуђачи могу извршити непосредан увид и преузимање конкурсне документације најкасније у року од 15 дана, од објављивања овог јавног позива у „Службеном гласнику РС”, на адреси: Електродистрибуција Крушевац, Косанчићева 32, 37000 Крушевац канцеларија 206, од 10,00 до 14,00 часова, сваког радног дана.

5. Увид у конкурсну документацију може, у име понуђача, извршити само овлашћено лице са писменим овлашћењем, као и преузимање исте уз приложен доказ о извршеној уплати неповратне накнаде на име трошкова израде, умножавања и доставе документације у износу од 1.000,00 динара (у цену је урачунат ПДВ). Уплату извршити на текући рачун наручиоца 205-9518-52 код „Комерцијална банка” Филијала Крушевац, на име накнаде трошкова за конкурсну документацију.

Уплаћена средства се не враћају.

6. Понуђач може поднети само једну понуду.

7. Рок за подношење понуда је 31 дан од објављивања овог јавног позива у „Службеном гласнику РС” до 10,00 часова, с тим да се у случају да последњи дан рока истиче нераднoг дана (субота или недеља), као последњи дан рока сматра први следећи радни дан. Пријава се доставља у затвореној коверти на адресу: Електродистрибуција Крушевац, Косанчићева 32, 37000 Крушевац са назнаком: „Понуда за отворени поступак број ОП-1/08 – не отвара-ти”. На полећини коверте обавезно назначити назив понуђача, адресу, телефон и име контакт особе. Понуда се подноси лично или поштом. Благовременом ће се сматрати све пријаве које стигну на адресу наведену у овом јавном позиву до наведеног рока.

8. Јавно отварање понуда ће се извршити последњег дана рока за подношење понуда у просторијама ЕД Крушевац у времену 10,15 часова наведеном у конкурсној документацији.

9. Наручилац ће доделити уговор најкасније за 15 дана од отварања понуда, на основу квалификационих услова и критеријума садржаних у конкурсној документацији, и о томе обавестити све учеснике.

10. Критеријуми за оцењивање понуда су:

– цена	90 пондера
– гарантни рок	5 пондера
– кадровска опремљеност	5 пондера

Укупан број пондера који се може постићи је 100.

11. Сва потребна обавештења и објашњења могу се добити у пословним просторијама ЕД Крушевац, канцеларија 206, особа за контакт је Данијел Миљковић, телефон 037/413-134 и 064/8333-676, факс 037/428-752, e-mail: danijel.miljkovic@edkrusevac.co.yu или Иван Перић телефон 064/8333-607.

12. Наручилац задржава право да поништи јавни позив.

18971

КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР НИШ
18000 Ниш, Булевар др Зорана Ђинђића 48

оглашава

ЈАВНИ ПОЗИВ

за прикупљање понуда у отвореном поступку
за јавну набавку радова на реконструкцији постојећег простора
радионица, магацина и канцеларијског простора – објекат „А”
у оквиру Клиничког центра Ниш
(јавна набавка 69/2008)

Предметни радови обухватају:

- предходне радове
- земљане радове
- зидарске радове
- разне зидарске радове
- бетонске и АБ радове
- армирачке радове
- тесарске радове
- столарске радове
- браварске радове
- лимарске радове
- молерско фарбарске радове
- керамичке радове
- разне радове
- радове на инсталацијама водовода и канализације
- радове на електро инсталацијама

Право учешћа у поступку имају сва заинтересована правна и физичка лица, која испуњавају обавезне услове за учешће у поступку у складу са чланом 45. Закона о јавним набавкама, а испуњеност ових услова дужни су да докажу на начин прописан у члану 46. Закона о јавним набавкама.

Заинтересовани извођачи радова морају испуњавати све законске услове за извођење радова на објектима у складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, број 47/03).

Трошкови за откуп конкурсне документације радова из предмета јавне набавке овог огласа утврђују се на износ од 1.000,00 динара и уплаћују се на рачун Клиничког центра Ниш 840-661667-38 код Управе за јавна плаћања.

Понуђачи су у обавези да пре преузимања конкурсне документације доставе захтев са назнаком јавне набавке за коју откупљују конкурсну документацију као и доказ о уплати.

Уколико понуђач лично преузима конкурсну документацију потребно је да приложи писмено овлашћење за преузимање исте.

Уплате за откуп конкурсне документације вршити искључиво на име фирме.

Уплаћена средства за откупљену конкурсну документацију се не враћају.

Документација за подношење понуда може се преузети у Одељењу за јавне набавке – Одсеку за јавне набавке велике вредности Клиничког центра Ниш, Булевар др Зорана Ђинђића 48, сваког радног дана од 10,00 до 14,00 часова.

Понуђачи могу захтевати конкурсну документацију од 15 дана, почев од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”.

Понуђачи су у обавези да своју понуду доставе до 9,00 часова у року од 30 дана од објављивања у „Службеном гласнику РС”.

Јавно отварање понуда обавиће се у 10,00 часова по истеку рока за достављање понуда у просторијама Клиничког центра Ниш, о чему ће понуђачи бити благовремено обавештени.

Уколико рок истиче у дан који је нерадни (субота или недеља) или на дан државног празника, као последни дан сматраће се први следећи радни дан.

Језик на коме се даје понуда је српски.

Подношење понуде

Пожељно је да сва документа поднета у понуди буду повезана траком у целину и запечаћена, тако да се не могу накнадно убацивати, одстрањивати или замењивати појединачни листови, односно прилози, а да се видно не оштете листови или печат.

Понуда се доставља упакована у једној коверти и то: општа документација и понудбена документација – комерцијална понуда – заједно.

Понуда се може доставити поштом на адресу: Клинички центар Ниш, Одсек за јавне набавке великих вредности или лично, Одсек административно – техничких послова (писарница), Булевар Др Зорана Ђинђића 48, 18000 Ниш, са назнаком: „Понуда за – реконструкцију постојећег простора радионица, магацина и канцеларијског простора – објекат „А” у оквиру Клиничког центра Ниш (јавна набавка са ознаком 69/2008) – не отварају”.

Понуде које пристигну после рока који је назначен у јавном позиву неће се отварати и по окончању поступка биће враћене понуђачу са назнаком да су поднете неблаговремено.

Понуда мора бити јасна и недвосмислена, као и оверена печатом и потписом овлашћеног лица понуђача.

Понуђачи приликом сачињавања понуде морају се у свему придржавати упутства и захтева из конкурсне документације. Уколико понуда стигне у другачијем облику биће одбијена у поступку разматрања понуда.

Понуђачи су обавезни да понуде све тражене ставке по спецификацији.

Понуде са варијантама неће се узимати у разматрање.

Цене у понуди морају бити фиксне и исказане у динарима, без урачунатог ПДВ-а, заокружене на две децимале.

На полећини коверте обавезно мора бити наведен назив понуђача, седиште и број телефона као и особа за контакт.

Све информације везане за поступак јавне набавке могу се добити:

– за правно-економски део: дипл. есс. Јелена Виријевић, тел/факс: 018/533-104;

– за радове: Сузана Ђорђевић, Одсек за инвестиције, телефон 018/536-881.

Као критеријум за оцењивање и избор најповољније понуде у групи исправних понуда утврђује се економски најповољнија понуда, при чему ће се вредновање вршити према критеријумима који ће бити ближе разрађени у конкурсној документацији, која је саставни део овог јавног позива.

Додатни и нови радови који нису били укључени у првобитни пројекат, а који се не могу раздвојити у техничком или економском погледу од главне – предметне јавне набавке, регулисаће се у поступку са погађањем без претходног објављивања.

Додела уговора о јавној набавци извршиће се у року од 15 дана од избора најповољнијег понуђача у складу са Одлуком Управног одбора Клиничког центра Ниш, а обавештење о додељеном уговору доставља се понуђачима у року од три дана.

Понуђач уз понуду доставља тендерску гаранцију (гаранцију за озбиљност понуде) у висини од 10% од вредности понуде.

Изабрани понуђач коме је додељен уговор о јавној набавци обавезан је да преда наручиоцу:

– бланко меницу, потписану и оверену печатом и попуњено менично писмо – овлашћење за корисника менице на уговорени износ, за добро извршење посла;

– бланко меницу, потписану и оверену печатом и попуњено менично писмо – овлашћење за корисника менице на 10% од вредности уговора, за отклањање недостатака у гарантном року.

Неблаговремене, непотпуне и неисправне понуде неће бити разматране.

Наручилац задржава право да у случају неодговарајућих или неприхватљивих понуда не донесе Одлуку о додели уговора о јавној набавци.

Сви остали детаљи везани за поступак јавне набавке дефинисани су у конкурсној документацији. 18976

ОБАВЕШТЕЊА

На основу члана 80. став 2. Закона о јавним набавкама

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
ПОРЕСКА УПРАВА
РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР КРАГУЈЕВАЦ
34000 Крагујевац, 27. марта 14

објављује

ОДЛУКУ

I. Одбијају се понуде, поднете по јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 63 од 26. јуна 2008. године за јавну набавку одржавања хигијене, по партијама, по одлуци директора Пореске управе Регионални центар Крагујевац број 15-40401-1-11/08-2 за партије:

1. партију 1 – Краљево:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, СЗТР „ОМН” Ужице, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” а.д. Београд,
 - б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;
2. партију 3 – Крушевац:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, СЗТР „ОМН” Ужице, ЗПУР „Номе Jet +” Крушевац, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” а.д. Београд,
 - б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;
3. партију 6 – Параћин:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” АД Београд,
 - б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;
4. партију 7 – Горњи Милановац:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” АД Београд,
 - б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;
5. партију 8 – Нова Варош:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” АД Београд,
 - б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;
6. партију 9 – Ивањица:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” АД Београд,
 - б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;
7. партију 10 – Пожега:
 - а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, СЗТР „ОМН” Ужице, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” а.д. Београд,

- б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;

8. партију 11 – Баточина:

- а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” АД Београд,
- б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;

9. партију 12 – Бајина Башта:

- а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, СЗТР „ОМН” Ужице, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” а.д. Београд,
- б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице;

10. партију 13 – Рековац:

- а) као неисправне понуде понуђача: „Ревност” а.д. Нови Сад, Агенције „Кристал” Горњи Милановац и „Телус” АД Београд,
- б) као неприхватљиве понуде понуђача: „Мопекс” д.о.о. Београд, „Систем ФТО” Београд поднета као заједничка понуда са „Системом ФТО 011” Београд и Агенције „Стрелац” Ужице.

II. Поступак јавне набавке за наведене партије биће поновљен у отвореном поступку, по партијама, по накнадној одлуци директора Регионалног центра Крагујевац. 18969

На основу члана 69. став 1. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02 и 55/04)

ЈАВНО КОМУНАЛНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЗА ЈАВНЕ ГАРАЖЕ И ПАРКИРАЛИШТА
„ПАРКИНГ СЕРВИС”
11000 Београд, Краљице Марије 7

објављује

ОДЛУКУ

Поништава се у целини отворени поступак јавне набавке услуга израде техничке документације за изградњу пословног објекта ЈКП „Паркинг сервис” у блоку 53, број 02-50-У-01/08, за коју је јавни позив објављен 5. децембра 2008. у „Службеном гласнику РС”, број 111 и дневним новинама „Press” од 5. децембра 2008.

О спровођењу новог поступка јавне набавке понуђачи ће бити упознати након објављивања новог јавног позива.

Уплаћена средстава од стране понуђача на име преузимања конкурсне документације ће бити враћена понуђачима на њихов писани захтев. Понуђачи који не буду захтевали повраћај средстава моћи ће да у новом поступку јавне набавке преузму конкурсну документацију без накнаде. 15404

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
ПОРЕСКА УПРАВА
РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР КРАГУЈЕВАЦ
34000 Крагујевац, 27. марта 14

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

Објављује се уговор о јавној набавци услуга одржавања хигијене за период од две године, по одлуци директора Пореске управе Регионални центар Крагујевац број 15-40401-1-11/08-2, за партије:

- партија 2 – Чачак, додељен понуђачу
– „Систем ФТО” Београд
- партија 4 – Ужице, додељен понуђачу
– „Систем ФТО” Београд
- партија 5 – Нови Пазар, додељен понуђачу
– „Систем ФТО” Београд
- партија 14 – Прибој, додељен понуђачу
– „Систем ФТО” Београд

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03 и 55/04)

МИНИСТАРСТВО ЕКОНОМИЈЕ И РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА
Дирекција за мере и драгоцене метале
11000 Београд, Мике Аласа 14

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци

На основу јавног позива објављеног у „Службеном гласнику РС”, број 91 од 7. октобра 2008. године, и спроведеног поступка за доделу уговора у отвореном поступку за набавку спектрометрира UV-VIS, уговор о јавној набавци додељен је понуђачу

– „Analysis” д.о.о., из Београда.

18957

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03 и 55/04)

МИНИСТАРСТВО ЗА НАЦИОНАЛНИ
ИНВЕСТИЦИОНИ ПЛАН
11000 Београд, Влајковићева 10

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци број П/11-2008

На основу спроведеног поступка са погађањем без претходног објављивања за јавну набавку радова на изградњи и реконструкцији пута Чаковина – Распутница – Спарића Липа, општина Ужице, уговор о јавној набавци додељује се понуђачу

– Предузеће „Путеви” а.д. из Ужица.

18996

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02 и 55/04)

АГЕНЦИЈА ЗА КОНТРОЛУ ЛЕТЕЊА
СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ ДОО
11000 Београд, Трг Николе Пашића 10

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

На основу спроведеног поступка јавне набавке мале вредности број 79/У/08, донета је одлука да се уговор о јавној набавци услуге израде и штампе новогодишњег штампаног материјала, додели

– Еко plus д.о.о. из Београда, као најповољнијем понуђачу.

18965

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02 и 55/04)

АГЕНЦИЈА ЗА КОНТРОЛУ ЛЕТЕЊА
СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ ДОО
11000 Београд, Трг Николе Пашића 10

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

На основу спроведеног поступка јавне набавке мале вредности број 70/У/08 донета је одлука да Уговор о јавној набавци услуге мерења и испитивања громобранских инсталација, електричних инсталација и инсталација уземљења за објекте и уређаје на локацијама Агенције за контролу летења Србије и Црне Горе д.о.о., додели предузећу

– „Minelinzjenjering Eving” д.о.о., из Београда, као најповољнијем понуђачу.

18956

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЗА ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
И УПРАВЉАЊЕ ПРЕНОСНИМ СИСТЕМОМ
„ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ”

Погон преноса
37000 Крушевац, Жупски пут б.б.

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03 и 55/04) и спроведеног поступка јавне

набавке хигијене хемије (отворени поступак путем јавног оглашавања) по огласу објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 73 од 1. августа 2008, уговор је додељен и закључен са

– „Sog line” д.о.о., Светозара Зорића 13, Београд.

18967

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

ЈП ЗА ИЗГРАДЊУ ОБРЕНОВЦА
11500 Обреновац, Вука Караџића 99д

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци

На основу извештаја о спроведеној II фази рестриктивног поступка за јавну набавку – машинских радова (монтажни, инсталатерски и завршни) са уградњом одговарајуће опреме и материјала на изградњи примарне мреже „Ливадице” од ТП 35 до ТП 32 у Обреновцу, Јавно предузеће за изградњу Обреновца за извођење предметних радова уговор је доделило

– Предузеће „Колос РР” Обреновац као економски најповољнијем понуђачу.

18999

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

ЈП ЗА ИЗГРАДЊУ ОБРЕНОВЦА
11500 Обреновац, Вука Караџића 99д

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци

На основу извештаја о спроведеној II фази рестриктивног поступка за јавну набавку радова на текућем одржавању тротоара у Белополској у Обреновцу, Јавно предузеће за изградњу Обреновца за извођење предметних радова уговор је доделило

– Предузеће „Изотекс” из Београда као економски најповољнијем понуђачу.

18999

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05), а у вези са чланом 17. Правилника о јавној набавци мале вредности број XX-551-3/03 од 6. фебруара 2003. године и Правилника о изменама и допунама правилника о јавним набавкама мале вредности XVIII број 731-3/06 од 22. фебруара 2006. године

ЈП ЗА ИЗГРАДЊУ ОБРЕНОВЦА
11500 Обреновац, Вука Караџића 99д

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци мале вредности

На основу спроведеног поступка за учешће у јавној набавци мале вредности добара – набавка мерача протока за водовод Ø 600, наручилац Јавно предузеће за изградњу Обреновца је доделио уговор понуђачу са најнижом ценом

– „Мерис” д.о.о. Нови Београд.

18999

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05), а у вези са чланом 17. Правилника о јавној набавци мале вредности број XX-551-3/03 од 6. фебруара 2003. године и Правилника о изменама и допунама правилника о јавним набавкама мале вредности XVIII број 731-3/06 од 22. фебруара 2006. године

ЈП ЗА ИЗГРАДЊУ ОБРЕНОВЦА
11500 Обреновац, Вука Караџића 99д

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци мале вредности

На основу спроведеног поступка за учешће у јавној набавци мале вредности добара – испорука каменог агрегата 4–8 mm за потребе зимске службе, наручилац Јавно предузеће за изградњу Обреновца је доделио уговор понуђачу са најнижом ценом

– „Зорка-Алас Камен” д.о.о. Нови Сад.

18999

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05), а у вези са чланом 17. Правилника о јавној набавци мале вредности број XX-551-3/03 од 6. фебруара 2003. године и Правилника о изменама и допунама правилника о јавним набавкама мале вредности XVIII број 731-3/06 од 22. фебруара 2006. године

ЈП ЗА ИЗГРАДЊУ ОБРЕНОВЦА
11500 Обреновац, Вука Караџића 99д

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци мале вредности

На основу спроведеног поступка за учешће у јавној набавци мале вредности добара – набавка индустријске соли за посипање путева за потребе зимске службе, наручилац Јавно предузеће за изградњу Обреновца је доделио уговор понуђачу са најнижом ценом

– Предузећу „СО продукт” д.о.о. из Старе Пазове. 18999

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05), а у вези са чланом 17. Правилника о јавној набавци мале вредности број XX-551-3/03 од 6. фебруара 2003. године и Правилника о изменама и допунама правилника о јавним набавкама мале вредности XVIII број 731-3/06 од 22. фебруара 2006. године

ЈП ЗА ИЗГРАДЊУ ОБРЕНОВЦА
11500 Обреновац, Вука Караџића 99д

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора о јавној набавци мале вредности

На основу спроведеног поступка за учешће у јавној набавци мале вредности радова – израда заштитних ограда на зеленим површинама у Обреновцу, наручилац Јавно предузеће за изградњу Обреновца је доделио уговор понуђачу са најнижом ценом

– Предузећу „Монт” д.о.о. из Стублина. 18999

На основу чл. 74. и 80. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

ГРАДСКО САОБРАЋАЈНО ПРЕДУЗЕЋЕ „БЕОГРАД”
11000 Београд, Кнегиње Љубице 29

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о додели уговора по јавним набавкама и о одбијању свих понуда

1. По основу завршене фазе I у квалификационом поступку број ВНД-180/07, а по позивима за достављање понуда у II фази квалификационог упућених квалификованим понуђачима, уговори у другој фази поступка, додељени су следећим понуђачима, и то за:

КНД-141/08, делови осовина за аутобусе – по партијама, за партије:

- 12, 13, 48, 59, 67, 70 – Дипем, Чачак;
- 18, 25, 31, 33, 41 – Viscont, Београд;
- 8 – Енипинвест – Мала Моштаница;
- 3, 5, 6, 7, 9, 11, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 32, 35, 28, 40, 47, 49, 50, 51, 58, 60, 61, 62, 65, 68, 71, 73 – одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора по члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.
- 1, 2, 4, 16, 17, 19, 26, 27, 28, 29, 30, 36, 37, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 52, 54, 55, 56, 57, 63, 69, 72, 74, 75 – није прибављена ниједна понуда.

По овом позиву за достављање понуде, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Metalcoop produkt – исправна за све партије за које је конкурисао; Дипем – исправна за све партије за које је конкурисао; Коминг продукт – исправна за све партије за које је конкурисао; Viscont – исправна за све партије за које је конкурисао; Енипинвест – исправна за све партије за које је конкурисао.

КНД-137/08, резервни делови тролејбуса – по партијама, за партије:

- 38, 39, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 57, 58, 59, 60, 66, 69, 70 – Ротор, Земун;
- 19, 20, 26, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 43, 46, 47, 50, 51, 53, 55, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 71, 72 – одбијају се понуде свих понуђача с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора по члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама;
- 2, 3, 14, 15, 21, 22 – није прибављена ниједна понуда.

По овом позиву за достављање понуде, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Viscont – исправна за све партије за које је конкурисао; Коминг продукт – исправна за све партије за које је конкурисао; Metalcoop Produkt – исправна за све партије за које је конкурисао; Ротор – исправна за све партије за које је конкурисао; Пролетер – исправна за све партије за које је конкурисао; Техника – исправна за све партије за које је конкурисао; Енипинвест – исправна за све партије за које је конкурисао.

КНД-130/08, склопови мотора за моторе аутобуса – по партијама, за партије:

- 1, 2 – Vemus Autocommerce, Београд.

По овом позиву за достављање понуде, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Vemus Autocommerce – исправна за све партије за које је конкурисао; Дипем – исправна за све партије за које је конкурисао; Partimons – исправна за све партије за које је конкурисао.

КНД-52/08, нестандартни машински делови за електровозила – по партијама, за партије:

- 3, 7, 8, 9 – Енипинвест;
- 1 – није прибављена ниједна понуда.

По овом позиву за достављање понуда, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Viscont – исправна за све партије за које је конкурисао; Коминг Продукт – исправна за све партије за које је конкурисао; Metalcoop Produkt – исправна за све партије за које је конкурисао; Минел Елво – исправна за све партије за које је конкурисао; Енипинвест – исправна за све партије за које је конкурисао.

КНД-164/08, делови осовине, пнеуматске инсталације и нестандартни делови за тролејбусе – по партијама, за партије:

- 5, 6, 23, 28, 29 – Техника, Инђија;
- 10, 14, 24, 25, 31 – одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом позиву за достављање понуда, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Пролетер – исправна за партије за које је конкурисао; Коминг продукт – исправна за партије за које је конкурисао; Metalcoop Produkt – исправна за партије за које је конкурисао, Енипинвест – неисправна за партију 21, исправна за све остале партије; Viscont – исправна за партије за које је конкурисао; R&M Commerce – исправна за партије за које је конкурисао; Техника – исправна за партије за које је конкурисао.

2. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 55 од 27. маја 2008. године, за јавну набавку добара: резервни делови за моторе МАН; РАБА и ОМ – по партијама, ВНД-62/08, на основу члана 79. став 1. Закона о јавним набавкама, уговори за предметну набавку се додељују понуђачима:

- 23, 27, 28, 35 – Vemus Autocommerce – Београд;
- 1, 6, 7, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 34, 36 – након одустајања од потписивања уговора – одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву понуде су доставили следећи понуђачи, и то: ЗИТ – исправна за све партије за које је конкурисао; Metalcoop Produkt – исправна за све партије за које је конкурисао; Милер аутоделови и алати – исправна за све партије за које је конкурисао; Inetr bella – исправна и неприхватљива за све партије и не-исправна за партију 36; Техника – исправна за све партије за које је конкурисао; Rapidex Trade – исправна за све партије за које је конкурисао; Vemus Autocommerce – исправна за све партије за које је конкурисао; Коминг продукт – исправна за све партије за које је конкурисао; Dewaco – исправна за све партије за које је конкурисао; Дипем – исправна за све партије за које је конкурисао; Partimons аутомотив – исправна за све партије за које је конкурисао; Динара – исправна за све партије за које је конкурисао; Мултипартер систем – неисправна за све партије за које је конкурисао; Autopromm – неисправна за све партије за које је конкурисао; Козјак – неисправна за све партије за које је конкурисао

3. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 71 од 25. јула 2008. године, обавештење о продужетку рока за прикупљање понуда објављено у броју 75 од 11. августа 2008. године за јавну набавку добара: црева високог притиска, делови ваздушне инсталације, брисача, врата, гумено техничка роба и четкице за тролејбусе – по партијама, ВНД-85/08, на основу члана 79. став 1. Закона о јавним набавкама, уговори за предметну набавку се додељују понуђачима, и то за партије:

- 15, 17, 18 – АМ Систем, Сремска Каменица;
- 16, 19, 20 – Енипинвест, Мала Моштаница;
- 1-5, 8, 9, 11-14, 21-23 – одбијају се понуде свих понуђача с обзиром да се нису стекли услови сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама;
- 6, 7, 10 није пристигла ниједна понуда.

По овом јавном позиву понуде су доставили следећи понуђачи: АМ Систем – исправна за све партије за које је конкурисао; Енипинвест – исправна за све партије за које је конкурисао.

4. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 82 од 9. септембра 2008. године, за јавну набавку добара: ветробранска стакла и огледала за тролејбусе – по партијама, број ВНД-157/08, одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Информатика – исправна за партију за коју је конкурисао; Триспан – неисправна за партију за коју је конкурисао; Беоком – исправна за партије 1–6, неисправна за партије 7–12.

5. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 8 од 3. септембра 2008. године, за јавну набавку добара: хладњак и интеркулер за возила ИК – произведена 2006. године по партијама, број ВНД-140/08, одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Металопрерада – неисправна – за све партије за које је конкурисао, Ваљаоница Фемод – неисправна за све партије за које је конкурисао; Омниа – неисправна – за све партије за које је конкурисао.

6. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 72 од 29. јула 2008. године, за јавну набавку радова број ВНР-123/08 – израда темеља и замена стубова контактне мреже, уговор се додељује понуђачу

– АБС Минел контактне мреже, а на основу члана 79. став 2. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву, понуду је доставио понуђач АБС Минел контактне мреже – исправна понуда.

7. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 70 од 22. јула 2008. године, и обавештења о продужетку рока објављеног у „Службеном гласнику РС”, број 83 од 18. септембра 2008. године за јавну набавку добара број ВНД-116/08 – електронске компоненте за трамваје, одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Микро Принц – неисправна понуда; Енипинвест – неисправна понуда.

8. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 86 од 19. септембра 2008. године за јавну набавку добара број ВНД-152/08 хидро пумпе – по партијама, одбија се понуда понуђача 2М-ТИМ, како се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву понуду је доставио понуђач 2 М-ТИМ – понуда је исправна.

9. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 85 од 16. септембра 2008. године за јавну набавку добара број ВНД-142/08 обртна постоља, колевке носача и хармонике за аутобусе – по партијама, одбијају се понуде свих понуђача, како се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Metalcoop Produkt – исправна понуда за партије за које је конкурисао; Икарбус – неисправна понуда за партије за које је конкурисао; СР Банепром – исправна понуда за партије за које је конкурисао.

10. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 89 од 1. октобра 2008. године за јавну набавку услуга број ВНУ-132/08, ремонт електропокретача и алтернатора, одбијају се понуде свих понуђача, како се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Илија Бурин – неисправна понуда; Утоелектроника – исправна понуда.

11. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 80 од 3. септембра 2008. године, за јавну набавку добара број ВНД-154/08 – делови електронике за тролејбусе белконмунмаш 333 и 321 – по партијама, одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву, понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Микро Принц – исправна понуда за све партије за које је конкурисао; Тагор Електроникс – неисправна понуда за партију 2; Информациони индустријски системи – понуда неисправна за партију 1; Информатика – исправна понуда.

12. У поступку са погађањем без предходног објављивања сходно члану 23. став 1. тачка 1. Закона о јавним набавкама, за јавну набавку услуга: ремонт кочних полуга типа „Haldex”, број ВНУ-170/08, одбија се понуда понуђача Металрад, Инђија.

13. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 80 од 3. септембра 2008. године, за јавну набавку добара број ВНД-144/08 прева тролејбуса – по партијама, одбијају се понуде свих понуђача, с обзиром да се нису стекли услови за доделу уговора сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Prima Nose – исправна понуда; Коминг продукт – неисправна понуда.

14. По јавном позиву објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 72 од 29. јула 2008. године, за јавну набавку добара број ВНД-124/08 гардеробни ормани и ормани за алат – по партијама, уговор за јавну набавку се додељује понуђачу

– Galeb Group, Шабац, сходно члану 79. став 1. Закона о јавним набавкама.

По овом јавном позиву понуде су доставили следећи понуђачи, и то: Galeb Group – исправна понуда; Коминг продукт – исправна понуда; Тревис – исправна понуда; Техник Бео – неисправна понуда; Суперлаб – неисправна понуда, Елдон група – неисправна понуда, Електроелемент – неисправна понуда, Техномеркур – исправна понуда. 19006

На основу члана 74. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

ДОМ ЗДРАВЉА „НОВИ САД”

21000 Нови Сад, Булевар цара Лазара 75

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

По јавном позиву за прикупљање понуда у отвореном поступку за набавку добара, број ЈН 35/08 – сет за реанимацију (12 комада), објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 31 од 5. септембра 2008. године, уговор о јавној набавци добара додељен је

– „Инел” д.о.о. – Нови Сад, Позоришни трг 4. 18984

У складу са чланом 29. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02 и 55/04)

АГЕНЦИЈА ЗА КОНТРОЛУ ЛЕТЕЊА

СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ ДОО

11000 Београд, Трг Николе Пашића 10

објављује

ИЗМЕНУ ЈАВНОГ ПОЗИВА

објављеног у „Службеном гласнику РС”, број 109 од 28. новембра 2008. године за прикупљање понуда у отвореном поступку за набавку радних фотеља и конференцијских столица (број 98/Д/08)

Обавештавају се сви заинтересовани понуђачи да се врши измена рока за достављање понуда по јавном позиву број 98/Д/08, објављеном у „Службеном гласнику РС”, број 109 од 28. новембра 2008. године за прикупљање понуда у отвореном поступку за набавку радних фотеља и конференцијских столица, на следећи начин:

Рок за достављање понуда је 32 дана од објављивања јавног позива у „Службеном гласнику РС”, односно до 30. децембра 2008. године. Благовременим ће се сматрати све понуде које су поднете до последњег дана наведеног рока на адресу наручиоца до 15,00 часова, без обзира на начин на који су послате.

Јавно отварање понуда из јавног позива обавиће се 30. децембра 2008. године у 15,30 часова, на адреси наручиоца. 18955

На основу одредаба Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ”

11000 Београд, Царице Милице 2

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

о допуни листе квалификованих понуђача у првој фази рестриктивног поступка за доделу уговора за набавку електричне енергије (јавна набавка број 53/06 ДТЕЕ)

Јавно предузеће „Електропривреда Србије” из Београда, Царице Милице 2, у првој фази рестриктивног поступка за утврђивање

квалификације понуђача за доделу уговора за набавку електричне енергије, на основу јавног позива објављеног у „Службеном гласнику РС”, број 93/06, у складу са чланом 73. став 2. Закона о јавним набавкама, установило је 10. децембра 2008. године квалификацију понуђача:

- Aare-Tessin Ltd. Electricity CH-Olten,
- Reatia energija d.o.o., Београд,
- EQM д.о.о., Београд;

и уврстило их на листу квалификованих понуђача чија је квалификација установљена 20. новембра 2006. године. Установљена квалификација се признаје до 30. новембра 2009. године. 19092

На основу члана 29. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05)

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЗА ГРАЂЕВИНСКО ЗЕМЉИШТЕ И ПУТЕВЕ**
Рума, 27. октобра 38/2

објављује

**ОБАВЕШТЕЊЕ
о продужењу рока за достављање понуда**

У „Службеном гласнику РС”, број 100 од 31. октобра 2008. године објављен је јавни позив за прикупљање понуда у отвореном поступку за израду пројектно-техничке документације за изградњу објекта за предшколско васпитање и образовање у Руми.

У „Службеном гласнику РС”, број 107 од 21. новембра 2008. године продужен је рок за преузимање и предају конкурсне документације.

Обавештавамо вас да је нови рок за предају понуда продужен до 22. децембра 2008. године, до 14,00 часова.

Отварање понуда ће се обавити 23. децембра 2008. године у 11,00 часова.

Остали услови наведени у објављеном јавном позиву остају непромењени. 19161

На основу члана 80. Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, бр. 39/02, 43/03, 55/04 и 101/05) и Одлуке Управног одбора

ЈП ДИРЕКЦИЈА ЗА УРБАНИЗАМ И ИЗГРАДЊУ
37000 Крушевац, Косанчићева 5

објављује

**ОБАВЕШТЕЊЕ
о одустајању од доделе уговора**

По јавном позиву у отвореном поступку јавне набавке за извођење радова на изградњи:

- улице 9-8 комплекс мале привреде зона Б коловоз, атмосферска и расвета L=250 m,
- дела улице Рибарске (Боривоја Ивановића) у Малом Головоду, L=300 m,
- пешачке стазе и јавног осветљења у парку Багдала,
- саобраћајнице Паруновац–Дедина, коловоз L=398 m,
- некатегорисаног пута кроз село Глободер, L=3354 m,

објављеним у „Службеном гласнику РС”, број 60 од 13. јуна 2008. године, Одлуком Управног одбора II/1 број 4323-011 од 27. октобра 2008. године, поништени су наведени јавни позиви и одустаје се од доделе уговора, због недостатка финансијских средстава.

Одлуком о изменама и допунама буџета за 2008. годину, смањена су средства за финансирање инвестиција и капитално одржавање улица и путева, предвиђена средства за инвестиције су већ реализована започетим и уговореним инвестицијама, тако да се сходно члану 24. став 2. Закона о јавним набавкама нису стекли услови за закључење уговора.

Средства уплаћена за откуп конкурсне документације биће враћена на писани захтев понуђачима. 19010

**ГРАД БЕОГРАД – ГРАДСКА УПРАВА
СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ФИНАНСИЈЕ**
Управа за инвестиције
Сектор за имплементацију пројеката

објављује

**ОБАВЕШТЕЊЕ
о поништењу поступка јавне набавке за набавку трамваја
за ГСП „Београд”**

Поништава се јавни позив за прикупљање понуда у отвореном поступку за јавну набавку под називом „Набавка трамваја за ГСП „Београд”, који је објављен у „Службеном гласнику РС”, број 113 од 12. децембра 2008. године. 19202

**CITY OF BELGRADE – CITY ADMINISTRATION
SECRETARIAT OF FINANCE**
Investment Administration
Project Implementation Unit

is issuing

**NOTIFICATION
on cancelation of procurement procedure for procurement
of trams for GSP „Belgrade”**

Public Invitation for the submission of tenders in open procurement procedure for public procurement named „Procurement of trams for GSP „Belgrade” published in the „Official Gazette of the Republic of Serbia” No. 113 dated 12 December 2008 is cancelled. 19202

ГРАДСКО САОБРАЋАЈНО ПРЕДУЗЕЋЕ „БЕОГРАД”
11000 Београд, Кнегиње Љубице 29

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

Поништава се јавни позив објављен у „Службеном гласнику РС”, број 107, од 21. новембра 2008. године, за набавку услуге у отвореном поступку: ремонт шинске електромагнетне кочнице ТМК КТ-4, број набавке ВНД-171/08. 19005

ГРАДСКО САОБРАЋАЈНО ПРЕДУЗЕЋЕ „БЕОГРАД”
11000 Београд, Кнегиње Љубице 29

објављује

ОБАВЕШТЕЊЕ

Поништава се јавни позив објављен у „Службеном гласнику РС”, број 102, од 5. новембра 2008. године, за набавку услуге у отвореном поступку: поправка електро-магнетног разводника врата аутобуса, број набавке ВНД-172/08. 19005

ОСТАЛИ ОГЛАСИ

КОНКУРСИ

ПРЕДСЕДНИК ПЕТОГ ОПШТИНСКОГ СУДА У БЕОГРАДУ, на основу одредаба чл. 47, 54. и 55. Закона о државним службеницима („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 81/05, 83/05), члана 3. Правилника о саставу конкурсне комисије, стручној оспособљености, знањима и вештинама које се оцењују у изборном поступку, начину њихове провере и мерилима за избор на радно место и положаје у судовима („Службени гласник РС”, број 79/06), члана 20. Уредбе о спровођењу интерног и јавног конкурса за попуњавање

радних места у државним органима („Службени гласник РС”, бр. 3/06, 38/07, 41/07) и члана 17. Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Петом општинском суду у Београду I Су број 1/08-23 од 11. новембра 2008. године оглашава јавни конкурс ради попуњавања радног места

- судијског приправника
- за четири извршилаца на одређено време
- у трајању од три године.

За наведено радно место кандидати морају да испуњавају следеће услове:

- завршен правни факултет.

Кандидати уз пријаву на конкурс прилажу следеће доказе:

1. оригинал или оверену фотокопију Уверења о држављанству;
2. оригинал или оверену фотокопију Извода из матичне књиге рођених;
3. оригинал или оверену фотокопију дипломе којом се потврђује стручна спрема;
4. уверење да кандидат није под истрагом и да против њега није подигнута оптужница за кривично дело за које је прописана казна затвора;
5. лекарско уверење о општој здравственој способности.

Рок за подношење пријава на конкурс је 15 дана од оглашавања овог јавног конкурса.

Пријаве се подносе путем поште или на пријемном шалтеру (број 11 и 12) Петог општинског суда у Београду, устаничка 14, са назнаком за конкурс.

Лице задужено за давање обавештења о конкурсима је референт за кадровске послове Невенка Поповић, телефон 3083-656. 15045

ОПШТИНСКИ СУД У ВЛАСОТИНЦУ, на основу чл. 46, 47, 48. и 55. Закона о државним службеницима и чл. 18–22. Уредбе о спровођењу интерног и јавног конкурса за попуњавање радних места у државним органима и члана 2. став 3. Правилника о попуњавању извршилачких радних места и положаја у судовима, оглашава јавни конкурс за попуњавање радног места

- судијског приправника
- 2 извршиоца
- на одређено време од три године.

Кандидат за ово радно место мора да испуњава следеће услове:

- да има завршен правни факултет.
- да је здравствено способан.

Поред горе наведених посебних услова за обављање послова сваки кандидат који конкурише мора да испуњава и следеће услове:

- да је пунолетан,
- да је држављанин Републике Србије,
- да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци,
- да му није раније престајао радни однос у државном органу због теже повреде радне дужности из радног односа.

Уз пријаву, учесници јавног конкурса подносе следеће доказе:

- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- лекарско уверење о здравственој способности,
- доказ о завршеној школи – факултету,
- уверење да кандидат није осуђиван и не воли се кривични поступак.

Пријаве на јавни конкурс подносе се у року од 15 дана, који рок почиње дан наредног дана од када је исти оглашен у „Службеном гласнику РС”.

Исправе које се прилажу уз пријаву морају бити оригинали или оверене фотокопије.

Непотпуне и неблаговремене пријаве неће се разматрати.

Пријаве се достављају на адресу: Општински суд у Власотинцу, Марка Орешковића 3, са назнаком: „Конкурс за судијске приправнике”. За давање обавештења о јавном конкурсима задужен је Драган Ивковић, виши судијски сарадник, телефон 016/875-324, локал 16.

Конкурсна комисија ће у изборном поступку усменим путем на основу обављеног разговора са кандидатима извршити проверу познавања законских и других прописа на основу којих се обављају послови судијског приправника. 18975

ТРГОВИНСКИ СУД У НОВОМ САДУ на основу Правилника о попуњавању извршилачких радних места и положаја у судовима („Службени гласник РС”, број 79/06) и Уредбе о спровођењу интерног и јавног конкурса за попуњавање радних места у државним органима („Службени гласник РС”, број 3/06), 8. децембра 2008. године, оглашава јавни конкурс за попуњавање извршилачког радног места

- уписничар на неодређено време
- 1 извршиоца.

Опис послова: води одговарајуће уписнике као и остале помоћне књиге у складу са Судским пословником, формира предмете, здружује поднеске, предмете и остала писмена и разводи предмете. Води евиденцију примљених, решених, нерешених предмета и евиденцију одлука које су израђене у року. Странкама даје на увид списе и наплаћује таксу за увид. Даје усмена и писмена обавештења о списима на основу података из уписника, ради са странкама. Свакодневно прегледа рокове и предмете који се налазе у евиденцији и поступа по наредби судија, припрема и доставља за архивирање окончане предмете, обавља и друге послове административно-техничке природе везане за предмете, а по налогу шефа судске писарнице.

Услови:

- средња школска спрема,
- две године радног искуства,
- познавање рада на рачунару,
- положен државни стручни испит.

Кандидати који подносе пријаву на конкурс поред наведених посебних услова морају да испуњавају услове прописане чланом 45. став 1. Закона о државним службеницима („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 81/05 и 83/05).

Конкурсна комисија ће у изборном поступку усменим путем на основу обављеног разговора са кандидатима проверити знање и вештине за обављање послова на радном месту уписничар у области организације и рада судова и опште културе, и вештину комуникације. Пријава на конкурс садржи личну и радну биографију кандидата.

Уз пријаву кандидати треба да доставе (оригинал или оверену фотокопију):

- диплому о стручној спреми,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- уверење да није осуђиван на казну затвора од најмање 6 месеци или за кажњиво дело које га чини неподобним за обављање послова у државном органу,
- доказ да му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- доказ о здравственој способности (доставиће кандидат који буде изабран),
- доказ о радном искуству,
- доказ о познавању рада на рачунару,
- доказ о положеном државном стручном испиту.

Пробни рад је обавезан за кандидата који први пут заснива радни однос за рад у државном органу.

Рок за подношење пријава на конкурс је 15 дана. Рок почиње да тече наредног дана од када је конкурс оглашен у „Службеном гласнику РС”. Јавни конкурс биће оглашен и у дневном листу „Политика” и достављен Националној служби за запошљавање – Филијала Нови Сад.

Адреса на коју се подносе пријаве на конкурс: Трговински суд у Новом Саду, Сутјеска 3, 21000 Нови Сад, са назнаком: „За јавни конкурс”.

Лице задужено за давање обавештења о конкурсима је: Наташа Киш, саветник за стручне и административне послове у судској управи, телефон: 021/4876-205.

НАПОМЕНА:

Фотокопије докумената које нису оверене код надлежног органа неће се узимати у обзир. Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази, конкурсна комисија одбаћиће закључком. 18997

ДЕЧИЈИ ВРТИЋ „ЛЕПТИРИЋ”, ЛАЈКОВАЦ, Светог Саве 9, оглашава радно место за

- секретара на неодређено време
- 50% радног времена
- 1 извршилац.

Услови: VII степен стручне спреме, правни факултет, положен стручни испит за секретара.

Уз пријаву, сви кандидати треба да доставе оверене фотокопије: дипломе о стеченом одговарајућем образовању, извод са евиденције незапослених лица, извод из књиге држављана Републике Србије (не старији од 6 месеци), уверење да није осуђиван за кривична дела из члана 111. Закона о основама система образовања и васпитања, лекарско уверење (не старије од 6 месеци).

Пријаве са биографијом и документима доставити на адресу вртића у року од 8 дана од дана објављивања конкурса. 18986

ОПШТИНСКИ СУД У КЊАЖЕВЦУ врши исправку текста конкурса објављеног у „Службеном гласнику РС”, број 112 од 10. децембра 2008. године због грешке у називу радног места који треба да гласи: административни радник у писарници – млађи референт – 2 извршиоца, уместо објављеног: уписничар – референт – 2 извршиоца. 15424

СУДСКИ ОГЛАСИ

ПРВИ ОПШТИНСКИ СУД У БЕОГРАДУ

Пред Првим општинским судом у Београду води се оставински поступак иза покојне Фамековић Љубице, бивше из Београда, са последњим пребивалиштем у Господара Јевремова 48а, рођене 19. децембра 1928. године, а преминуле 11. августа 2008. године. Позивају се лица која полажу право на наслеђе да се пријаве Суду у року од годину дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС” и огласној табли Суда.

П. О. број 2100/08 – Из Првог општинског суда у Београду. 19009

ТРЕЋИ ОПШТИНСКИ СУД У БЕОГРАДУ

Трећи општински суд у Београду, на основу члана 81. Закона о парничном поступку за туженог Срејић Милију са непознатим пребивалиштем за привременог заступника одређује адвоката Душана Новаковића из Београда, Господара Вучића 104, који ће заступати туженог док се тужени или његов пуномоћник не појаве пред Судом.

П. број 2882/08 – Из Трећег општинског суда у Београду. 18968

ОПШТИНСКИ СУД У БАБУШНИЦИ

Општински суд у Бабушници, састављен од судије Небојше Костића као судије појединца, у извршном предмету извршног повериоца Ђирић Боровоја из Пирота, Српских владара 106, чији је пуномоћник адв. Ђорђе Анђелковић из Пирота против извршног дужника Ђирић Миролуба из села Војници, општина Бабушница, ради наплате имовинског правног захтева и трошкова кривичног поступка на рочишту 7. новембра 2008. године донео је решење да се извршном дужнику Ђирић Миролубу из села Војници, општина Бабушница на основу члана 79. став 2. тачка 4. ЗПП-а поставља привремени заступник, Ратко Митић адвокат из Бабушнице. Постављени привремени заступник имаће сва права законског заступника све док се извршни дужник не појави пред овим судом или му орган старатељства не постави староца.

И. број 56/08 – Из Општинског суда у Бабушници. 18982

ОПШТИНСКИ СУД У ВАЉЕВУ

Општински суд у Ваљеву, као ванпарнични, председник суда судија Предраг Јевтић, у предмету расправе заоставштине иза пок. Томислава Стојановића бив. из Ваљева, на основу члана 116. ЗВП-а, 9. септембра 2008. године, издаје оглас.

Позивају се учесници Драган Симић, Весна Матић и Јовица Стојановић, и Стојан Стојановић да се јаве Општинском суду у Ваљеву, ради узимања учешћа у поступку расправе заоставштине иза пок. Томислава Стојановића бив. из Ваљева, који је рођен од оца Витомира и мајке Божане, 24. јула 1953. године, а који је умро 12. августа 2006. године, у предмету О. број 1193/06 у року од једне године од објављивања овог огласа. Уколико се позивани учесници не јаве у остављеном року, то ће им надлежни Центар за социјални рад поставити староце за посебне случајеве, који ће заступати њихова права и интересе у предметном поступку.

О. број 1193/06 – Из Општинског суда у Ваљеву. 19001

ОПШТИНСКИ СУД У ВЕЛИКОЈ ПЛАНИ

Одређује се за тужену Костић Елену из Румуније привременог заступника адв. Планин Звонимир из Великог Орашја у парници П. број 263/08, Општинског суда у Великој Плани.

Привремени заступник адв. Планин Звонимир из Великог Орашја заступа тужену Костић Елену у овом поступку све док се тужена или њен пуномоћник не појаве пред Судом.

П. број 263/08 – Из Општинског суда у Великој Плани. 18961

ОПШТИНСКИ СУД У ЛОЗНИЦИ

Општински суд у Лозници, судија Јанковић Миодраг у ванпарничном предмету предлагача Бојић Светлане из Л. Шора против противника предлагача Ђурић Драгине бивше из Л. Шора ради утврђивања смрти на основу члана 71. Закона о ванпарничном поступку издаје оглас.

Позивају се сва лица којима је нешто познато у вези смрти Ђуричић Драгице од оца Милана Ђуричић и мајке Зорке дев. Чотрић рођена 21. августа 1958. године у Л. Шору живела у Слечевећу, Китоска 17, наводно умрла у Шапу 7. августа 2003. године у болници а чињеница њене смрти није уписана у матичне књиге умрлих, да се јаве у року од 15 дана Општинском суду у Лозници са број 13, ради давања обавештења.

По истеку времена оглашавања Суд ће донети одлуку по предлогу за проглашење несталога лица за умрлог.

2. Р. број 45/08 – Из Општинског суда у Лозници. 18953

ОПШТИНСКИ СУД У МЛАДЕНОВЦУ

Општински суд у Младеновцу је решењем П. број 759/08 од 24. новембра 2008. године, на основу члана 79. ст. 1. и 2. тачка 4. у вези чл. 80. и 81. Закона о парничном поступку туженом Милошевић Небојши из Младеновца сада непознатог борава и пребивалишта за привременог заступника поставио адвоката Горана Планојевића који ће туженог заступати у поступку по тужби градског Центра за социјални рад – одељење у Младеновцу, ради лишене родитељског права због грубог занемаривања родитељских дужности према мал. сини Милошевић Немањи рођеног 18. августа 1999. године у Београду, са свим правима и дужностима законског заступника све док се тужени или његов пуномоћник не појаве пред Судом.

П. број 759/08 – Из Општинског суда у Младеновцу. 19011

Општински суд у Младеновцу, је решењем П. број 99/08 од 6. новембра 2008. године, на основу члана 79. Закона о парничном поступку туженом Наумовић Градимиру из Младеновца са последњом познатом адресом Јанка Катића 12/8 сада непознатог борава, у правној ствари по тужби ЈКП Београдске електране из Новог Београда ради дуга у износу од 130.490,59 динара, истоме поставио привременог заступника Горана Планојевића адвоката из Младеновца који ће га заступати у поступку са свим правима и дужностима законског заступника док се тужени или његов пуномоћник не појаве пред Судом или док орган старатељства не обавести Суд да је постављен старалац.

П. број 99/08 – Из Општинског суда у Младеновцу. 19012

ОПШТИНСКИ СУД У НОВОМ ПАЗАРУ

Општински суд у Новом Пазару, по судији Арифовић Едису, као судији појединцу, у правној ствари тужилаца Идризовић Бајра из Новог Пазара, Прибојска 36, и Идризовић Фарука из Новопазарске Бање, против тужених Кадић Суља, са непознатим местом пребивалишта и Колашинац Цемила, Града Рамиза, Доловац Мехдије и Бачевац Хадиде, све из Новог Пазара, решењем овог суда П. број 741/08 од 5. децембра 2008. године за привременог заступника туженом Кадић Суљу поставио је за привременог заступника Јелену Факић, адвоката из Новог Пазара. Привремени заступник ће заступати тужене у поступку све док се тужене или њихов пуномоћник не појави пред Судом, односно док орган старатељства у Новом Пазару не обавести Суд да им је поставио староца.

П. број 741/08 – Из Општинског суда у Новом Пазару. 18958

Општински суд у Новом Пазару, по судији Арифовић Едису, као судији појединцу, у правној ствари тужаца Арслановић Исмита из Новог Пазара, 12. српске бригаде 111, против туженог Хоџић Мурата, са непознатим местом пребивалишта, и Цамовић Садике, Цамовић Цевада, Цамовић Непада, Цамовић Сабахудина, Цамовић Самира и Цамовић Садике, сви из Новог Пазара, 12. српске бригаде 41, решењем овог суда П. број 1024/08 од 5. децембра 2008. године за привременог заступника туженом Хоџић Мурату поставио је за привременог заступника Рамизу Ђоровић, адвоката из Новог Пазара. Привремени заступник ће заступати тужене у поступку све док се тужене или њихов пуномоћник не појави пред Судом, односно док орган старатељства у Новом Пазару не обавести Суд да им је поставио староца.

П. број 1024/08 – Из Општинског суда у Новом Пазару. 18959

ОПШТИНСКИ СУД У НОВОМ САДУ

Општински суд у Новом Саду по судији Милани Миличићу у правној ствари тужаца Бургијашев Милосава из Новог Сада, Жарка Васиљевића 15, које заступа адвокат Стакић Бранислав из Новог Сада, против тужене Пошкес Лидије са последње познатом адресом у R. Nemačka, Minhen, Feuerhausstr. 19,8080 Furstrenfeldbruck, ради утврђења права власништва, 5. новембра 2008. године, доноси оглас.

Решењем овог суда посл. бр. П. 8096/08 од 5. новембра 2008. године, на основу члана 84. став 2. тачка 4. ЗПП-а постављен је Дејан Карталија адвокат из Новог Сада, за привременог заступника туженој Пошкес Лидији сада на непознатом месту борава, а у парници која се води код овог суда по тужби тужаца Бургијашев Милосава из Новог Сада, против тужене Пошкес Лидије. Истим решењем је одређено да ће привремени заступник заступати туженог у поступку све док се тужени или његов пуномоћник не појаве пред Судом.

П. број 8096/08 – Из Општинског суда у Новом Саду. 18987

Општински суд у Новом Саду у смислу члана 81. ЗПП-а, а у вези члана 79. став 2. тачка 4. ЗПП-а, поставља привременог заступника туженој VIII реда Молнар Марији на непознатој адреси, у парничном предмету тужитеља Маријана Драге из Каћа, Браће Мажар 44, кога заступа пуномоћник Радојка Ковачев адвокат из Новог Сада, против тужених I реда Маријаш Владимира из Новог Сада, Булевар Краља Петра 87, II и III реда Дукић Саве и Дукић Момчила, обојица из Сремске Каменице, Милутина Миланковића 1, V и VI реда Грбић Горана и Перић Гордане, обоје из Сремске Каменице, Милутина Миланковића 3, VII реда Тишић Агоштина из Суботице, Филипа Вишњића 4, VIII реда Молнар Марије на непознатој адреси и IX реда Грбић Драге из Сремске Каменице, Милутина Миланковића 3, адвоката Маријану Манастирац из Новог Сада, Радничка 10. Привремени заступник заступаће тужену VIII реда Молнар Марију у овом поступку све док се тужена или њен пуномоћник не појаве пред Судом, односно док орган старатељства не обавести Суд да је поставио староца туженој Молнар Марији.

П. број 9565/08 – Из Општинског суда у Новом Саду. 19007

ОПШТИНСКИ СУД У ПЕТРОВЦУ

Позива се Богољуб Којадиновић од оца Милана са последњим пребивалиштем у Вошановцу, рођеног 5. новембра 1923. године у Вошановцу, који је наводно умро 10. јануара 1991. године у Петровцу, да се у року од 20 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС” јави Општинском суду у Петровцу на Млави. Истовремено Суд позива сваког ко ма шта зна о његовом животу да то јави овом суду.

По протеклу наведеног рока, Суд ће донети одлуку по предлогу за доказивање смрти.

2. Р. број 424/08 – Из Општинског суда у Петровцу. 18973

Позива се Милева Павловић од оца Данила са последњим пребивалиштем у Старчеву, рођена 4. јануара 1935. године у Старчеву, која је наводно умрла 11. августа 2007. године у Петровцу, да се у року од 20 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС” јави Општинском суду у Петровцу на Млави. Истовремено Суд позива сваког ко ма шта зна о њеном животу да то јави овом суду.

По протеклу наведеног рока, Суд ће донети одлуку по предлогу за доказивање смрти.

2. Р. број 427/08 – Из Општинског суда у Петровцу. 18977

Позива се Драгиша Марковић од оца Драгољуба са последњим пребивалиштем у Старчеву, рођен 4. септембра 1952. године у Рашанцу, који је наводно умро 24. августа 2004. године у Старчеву, да се у року од 20 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС” јави Општинском суду у Петровцу на Млави. Истовремено Суд позива сваког ко било шта зна о његовом животу да то јави овом суду.

По истеку наведеног рока, Суд ће донети одлуку по предлогу за доказивање смрти.

2. Р. број 428/08 – Из Општинског суда у Петровцу. 18978

Позива се Милић Боровоје од оца Радоја са последњим пребивалиштем у Каменову, рођен 28. јула 1932. године у Великом Поповцу, који је наводно умро 1. августа 2008. године у Каменову, да се у року од 20 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС” јави Општинском суду у Петровцу на Млави. Истовремено Суд позива сваког ко било шта зна о његовом животу да то јави овом суду.

По протеклу наведеног рока, Суд ће донети одлуку по предлогу за доказивање смрти.

2. Р. број 414/08 – Из Општинског суда у Петровцу. 18979

ОПШТИНСКИ СУД У СОМБОРУ

Општински суд у Сомбору, Комљеновић Имреу, Чипан Каталин, Секереш Имреу и Секереш Томи сви са непознате адресе пребивалишта и борава, поставља привременог старатеља Силвију Крањц – дипл. социјалне раднице, директорке Центра за социјални рад Сомбор, која ће штитити права и интересе именованих, до правноснажног окончања парничног поступка, или док се тужени или њихов пуномоћник не појаве пред Судом. Парнични поступак се води пред Општинским судом у Сомбору, под П. број 646/07, по тужби тужитеља Шишош Каталин из Сомбора, Флосбергерова 15, против тужених Комљеновић Имреа, Чипан Каталин, Секереш Имреа и Секереш Тома, ради утврђивања права својине.

П. број 646/07 – Из Општинског суда у Сомбору. 18980

ТРГОВИНСКИ СУД У КРАЉЕВУ

Трговински суд у Краљеву, решењем Ст. број 4/08 од 5. децембра 2008. године покренуо је поступак стечаја над дужником Предузеће за производњу инжењеринг и промет „Техничар” о.д. из Врњачке Бање, Јастребачка б.б.

За стечајног управника именује се Хранислав Обрадовић из Крушевца телефон 063/627-136.

За стечајног судију именује се Зоран Планањин судија овог суда.

Позивају се сви повериоци предузећа у стечају да пријаве своја потраживања овом суду стечајном судији поднеском у два примерка са доказима у року од 30 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС”.

Неблаговремено поднесене пријаве потраживања испитаће се о трошку подносиоца пријаве, на допунском испитном рочишту.

Позивају се сви повериоци који имају издучна права да поднесу захтев стечајном управнику да им се из стечаја излучи ствар која не улази у стечајну масу.

Позивају се повериоци који имају обезбеђена потраживања (разлучни) да пријаве своја различна права, и у пријави назначе део имовине стечајног дужника на који се односи њихов захтев и износ до којег њихова потраживања по предвиђању неће бити покривена тим различним правом, овом суду стечајном судији поднеском у два примерка са доказима у року од 30 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС”.

Позивају се дужници предузећа у стечају да своје обавезе без одлагања измире.

Рочиште за испитивање потраживања (испитно рочиште) заказује се за 12. март 2009. године у 11,00 часова у Трговинском суду у Краљеву са број 5, а поверилачко рочиште и Скупштина поверилаца за разматрање финансијског извештаја заказује се за 13. јануар 2009. године у 11,00 часова у истом Суду са број 5. Стечајни поступак је отворен 5. децембра 2008. године, а решење и оглас су истакнути на огласној табли Суду дана 11. децембра 2008. године и достављени „Службеном гласнику РС”.

Против решења о покретању стечајног поступка може се изјавити жалба у року од осам дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС”, Београд а преко овог суда.

Ст. број 4/08 – Из Трговинског суда у Краљеву. 18962

ТРГОВИНСКИ СУД У СРЕМСКОЈ МИТРОВИЦИ

Одређује се завршно рочиште у предмету стечаја над стечајним дужником ДОО „Инград” у стечају Рума, Главна 119, и исто се заказује за 30. децембар 2008. године у 9,00 часова у судници број 16/2 Трговинског суда у Сремској Митровици.

Ст. број 34/06 – Из Трговинског суда у Сремској Митровици. 18995

ПЕЧАТИ

На основу члана 14. став 1. Закона о печату државних и других органа („Службени гласник РС”, број 101/07)

Савет месне заједнице Центар, доноси

ОДЛУКУ
О ПРОГЛАШЕЊУ ПЕЧАТА
НЕВАЖЕЖИМ

1. Проглашава се неважежим печат Месне заједнице Центар из Краљево. Печат има округли облик, текст печата је исписан ћиричним писмом, штампаним словима са следећим текстом по ободу:

- Република Србија;
- Општина Краљево;
- Месна заједница Центар;
- Грб Републике Србије у средини печата.

Печат описаног облика и садржине нестало је у периоду од 1. новембра до 15. новембра 2008. године.

2. Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику РС”.

Председник,
Предраг Јанковић, с.р.
19180

„АМС осигурање” а.д.о. Београд, оглашава неважежим:

- полисе осигурања од аутоодговорности са бројем од 1007887 до 1007900, 1307947, 1307949, 1242804, и
- зелену карту број 2297355. 18972

АД за осигурање „Таково” Крагујевац, оглашава неважежим:

- полисе аутоодговорности број 1014415-1, 1054137, 0, 1342775, 0, 1113139, 1116937, 1294159, 356294, 368167-368168, 610299, 640775, 650139, 655999, 681810, 699469, 721554, 731975, 732291-732296, 732298-732300, 739008, 750145-750150, 756590, 768720, 768787, 769040, 732297, 778241-778242, 796696-796700, 587958, 588005, 588018, 634601-634603, 714785, 714799, 714810, 714815, 861214-861232, 872557, 1615772 4-1, 960676-960700, 914428, 936759, 948869, 1108800 0, 1011408, 1011409, 1011422, 1142197, 1142352, 1212789, 1244497, 1244498, 508555, 508801-508825, 532726, 532736-532737, 532739-532750, 993901, 861327-861330, 837316-837325, 468592-468600, 367976, 1078413, 1101897-16;
- зелена карта: 1825836, 1294172-1294178, 1294186, 1294189, 1506463-1506475, 1169925, 2333771-1, 1116696;
- полисе обавезног осигурања путника у јавном саобраћају: 54065-54068, 190, 2627, 2629, 2630, 2667, 2668, 1941-1946, 1948-1950, 3899, 3901, 50674, 51800, 1947, 1901-1925;
- округли печат АД за осигурање „Таково” број LXXVI (76);
- полиса путног здравственог осигурања: 2005070, 2005938. 18981

ОБАВЕШТЕЊА

На основу члана 349. Закона о привредним друштвима „Службени гласник РС” 125/04) и Одлуке о укидању Туристичке организације општине Нови Бечеј од 11. новембра 2008. године и Решења о упису у судски регистар Одлуке о укидању Туристичке организације општине Нови Бечеј и покретању поступка ликвидације, Трговински суд Зрењанин Фи. број 65/2008, објављује обавештење.

На основу покретања поступка ликвидације Туристичке организације општине Нови Бечеј обавештава се повериоци да своја потраживања према истој могу доставити на адресу: Општина Нови Бечеј за Туристичку организацију општине Нови Бечеј у ликвидацији, Жарка Зрењанина 8, 23272 Нови Бечеј у року од 30 дана.

Уколико у том периоду не доставите своје потраживање у наведеном року потраживање ће бити преклудирано, као и ако потраживање буде

оспорено, а повериоци не покрену поступак пред надлежним судом у року од 30 дана од пријема обавештења о оспоравању тих потраживања.

Општина Нови Бечеј као оснивач Туристичке организације Нови Бечеј ће на терет средстава буџета подмирити сва неспорна потраживања.

18780

Предузеће за производњу, трговину и услуге „Мир” са п.о. Врагочаница, Ставе б.б., са матичним бројем 06818412 ПИБ 102104983 донело је одлуку о покретању ликвидације у складу са чланом 347. тачка 2. Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, број 125/04).

Позивају се сви повериоци да пријаве потраживања у законском року на адресу предузећа.

Уколико поверилац не пријави своје потраживање у складу са чланом 351. Закона, односно не покрене судски поступак у складу са законом, потраживање ће бити преклудирано. 18963

Обавештавамо да је покренут поступак спајања „Полимерс” д.о.о. Пријепоље, Бјелопољски пут б.б. м. вр. 07417462, са субјектом „Мушовић” д.о.о. Пријепоље, Бјелопољски пут б.б.

Позивају се повериоци „Полимерс”-а да у року од 30 дана од објављивања огласа у „Службеном гласнику РС” пријаве потраживања ради обезбеђења или намирена, на следећу адресу: „Полимерс” д.о.о., Бјелопољски пут б.б., 31300 Пријепоље. 19004

ИЗГУБЉЕНЕ ИСПРАВЕ

– СВЕДОЧАНСТВА И ДИПЛОМЕ –

Чолић Драгана (Вучковић), Зајечар, III и IV разреда Средње медицинске школе у Зајечару. 24477Л

Миловановић Саша, Петровац на Млави, I разреда ОЦ „Светозар Марковић” ООУР Школа „Никола Тесла” у Великој Плани. 24478Л

Алемпијевић Сузана, Нови Пазар, I-IV разреда Медицинске школе у Краљеву. 24479Л

Миловановић Саша, Петровац на Млави, II разреда ТШ „Никола Тесла” у Великој Плани. 24480Л

Тасев Мирјана (Димитров), Димитровград, ОШ „Моша Пијаде” у Димитровграду. 24481Л

Лазаревић Десанка (Козаревић), Каћ, ОШ „Светозар Милетић” у Тителу. 24482Л

Маринковић Јасмина, Београд, III разреда Центра за негу лепоте у Београду. 24483Л

Стојановић Драган, Фоча, III разреда Пољопривредно-машинске школе „7. август” у Богатићу. 24484Л

Вујичић Горан, Обреновац, ОШ „Јован Јовановић Змај” у Обреновцу. 24485Л

Трнинић Станислав, Голубинци, III разреда и диплома Саобраћајно техничке школе у Земуну. 24486Л

Ћалић Ненад, Београд, ОШ „Седам секретара СКОЈ-а” у Београду. 24487Л

Марић Лидија, Београд, Кошарско-дизајнерске школе у Београду. 24488Л

Милованић Владимир, Београд, ОШ „Ослободиоци Београда” у Београду. 24489Л

Манасијевић Дејан, Београд, ОШ „Браћа Јерковић” у Железнику. 24490Л

Антонијевић Александар, Крагујевац, VIII разреда ОШ „Светозар Марковић” у Крагујевцу. 24491Л

Скоцајић Милош, Београд, ОШ „Владимир Илич Ленин” у Београду. 24492Л

Несторовић Милан, Бољевци, I разреда ТШ „Буда Давидовић” у Обреновцу. 24493Л

Гроздановић Слађана, Београд, ОШ „Бранко Радичевић” у Батајници. 24494Л

Вучетић Марија, Београд, I-IV разреда V београдске гимназије. 24495Л

Антонијевић Стефан, Београд, ОШ „Јанко Веселиновић” у Београду. 24496Л

Бисиними Адам, Београд, ОШ „Бранко Пешић” у Земуну. 24497Л

Ђорђевић Иван, Београд, ОШ „Коста Абрашевић” у Реснику. 24498Л

Бисиними Мухарем, Београд, ОШ „Бранко Пешић” у Земуну. 24499Л

Ћупаћ Данило, Београд, ОШ „Јован Поповић” у Београду. 24500Л

Ђорђевић Иван, Београд, I-IV разреда СШ „Петар Драшковић” у Београду. 24501Л

Обрадовић Слађана, Бечмен, ОШ „Душан Вукасовић Диоген” у Бечмену. 24502Л

Бабић Александра, Земун, IV разреда Медицинске школе у Земуну. 24503Л

Станковић Борка, Београд, IV-VIII разреда ОШ НУ „Браћа Стаменковић” у Београду. 24504Л

Савкић Сузана, Београд, I-IV разреда XII београдске гимназије „Димитрије Туцовић” у Београду. 24505Л

Поповић Драгана, Београд, ОШ „Вельо Влаховић” у Београду. 24506Л

Поповић Владимир, Београд, ОШ „Вельо Влаховић” у Београду. 24507Л

Андрејевић Марко, Београд, ОШ „Максим Горки” у Београду. 24508Л

Поповић Веселин, Београд, ОШ „Вельо Влаховић” у Београду. 24509Л

Симоновић Миодраг, Београд, ОШ „Зага Маливук” у Београду. 24510Л

Марковић Милина, Београд, ОШ „Ћирило и Методије” у Београду. 24511Л

Кришановић Сузана, Лазаревац, I-III разреда ТШ „Колубара” у Лазаревцу. 24512Л

Кордић Мило, Бијело Поље, I разреда Железничко-техничке школе у Београду. 24513Л

Кордић Мило, Бијело Поље, II разреда МОЦ-а у Београду. 24514Л

Стојилковић Ивица, Београд, I-IV разреда ЕТШ „Никола Тесла” у Београду. 24515Л

Обрадовић Даница, Крагујевац, IV разреда и диплома XV београдске гимназије. 24516Л

Матовић Данка, Барич, I-IV разреда и диплома Трговачке школе у Београду. 24517Л

Обрадовић Даница, Крагујевац, III разреда Земунске гимназије. 24518Л

Бикић Даница, Качарево, НУ „Браћа Стаменковић” у Београду. 24519Л

Обрадовић Даница, Крагујевац, I и II разреда Спортске гимназије у Београду. 24520Л

Марковић Валентина, Обреновац, IV разреда ОШ „Живојин Перић” у Обреновцу. 24521Л

Царић Јован, Земун, I разреда Саобраћајно техничке школе у Земуну. 24522Л

Мирчета Предраг, Београд, I-III разреда Електротехничке школе „Рале Кончар” у Београду. 24523Л

Богдановић Марија, Врање, I разреда Гимназије „Јован Скерлић” у Владицином Хану. 24524Л

Антић Лидија, Владицин Хан, I разреда Гимназије „Јован Скерлић” у Владицином Хану. 24525Л

Живковић Љилана, Владицин Хан, IV разреда и диплома Гимназије „Јован Скерлић” у Владицином Хану. 24526Л

Станојевић Цана, Владицин Хан, I-IV разреда Гимназије „Јован Скерлић” у Владицином Хану. 24527Л

Станисављевић Вујица, Владицин Хан, I и II разреда Гимназије „Јован Скерлић” у Владицином Хану. 24528Л

Недељковић Томислав, Варварин, I-III разреда Гимназије „Јован Скерлић” у Владицином Хану. 24529Л

Маринковић Светлана (Јовановић), Београд, ОШ „Бранко Радичевић” у Великој Мопштаници. 24530Л

Ризвић Хатка, Београд, ОШ „Соња Маринковић” у Земуну. 24531Л

Босанчић Татјана, Нови Сад, диплома бр. 7557. 24533Л

Смуђа Тијана, Нови Сад, диплома Високе пословне школе у Новом Саду, бр. 7464. 24534Л

Ковачевић Александра, Нови Сад, диплома ВПШ у Новом Саду, број 7643. 24535Л

Бошњак Александар, Зрењанин, диплома III степена Школе „25. мај” у Зрењанину. 24536Л

Павић Милијана, Рибаре, диплома ТШ „Вельо Влаховић” у Јагодини. 24537Л

Вукадиновић Слободан, Сиринг, диплома ВПШ у Новом Саду, број 7214. 24538Л

Петковић Сузана, Ниш, диплома број 8545/05-3411. 24539Л

Мадаи Илона, Палић, диплома IV степена Економске средње школе „Боса Милићевић” у Суботици. 24540Л

Вишњић Стево, Зрењанин, диплома Средње пољопривредне школе у Зрењанину. 24541Л

Вукшић Марио, Београд, диплома ТШ „Михајло Пупин” у Београду. 24542Л

Вујичић Александра, Ниш, диплома Више економске школе у Лесковцу, бр. 8740/05-3636. 24543Л

Вујачић Обрад, Врбас, диплома ТШ „Михајло Пупин”. 24544Л

Рого Нина, Липар, диплома ВПШ у Новом Саду, бр. 01048. 24545Л

Савић Милана, Перлез, диплома ВПШ у Новом Саду, бр. 7122. 24546Л

Крајцер Ивана, Нови Сад, диплома ВПШ у Новом Саду, бр. 7352. 24547Л

Јосовић Ненад, Кнић, диплома IV степена Шумарске школе у Краљеву. 24548Л

Живковић Марија, Ниш, диплома бр. 9251/06-3496. 24549Л

Милошевић Светлана/Милековић, Пожаревац, диплома Пожаревачке гимназије, дел. бр. 269. 24550Л

Опреа Фирцуца-Моисе, Вршац, диплома Вршачке гимназије. 24551Л

Томчић Миљан, Кула, диплома III степена ТШ „Михајло Пупин”. 24552Л

Сабо Дејан, Сајан, диплома издата школске 1998/1999 године. 24553Л

Амбруш Мелинда, Бачко Градиште, диплома Економске трг. школе. 24554Л

Николић Милан, Ђуприја, диплома ЕТШ „Никола Тесла” у Јагодини. 24555Л

Ристић Слободан, Ниш, диплома Високе пословне школе струковних студија у Лесковцу, број 6354/02-3642. 24556Л

Божиновић Војкан, Велика Плана, диплома ТШ „Никола Тесла” у Великој Плани. 24557Л